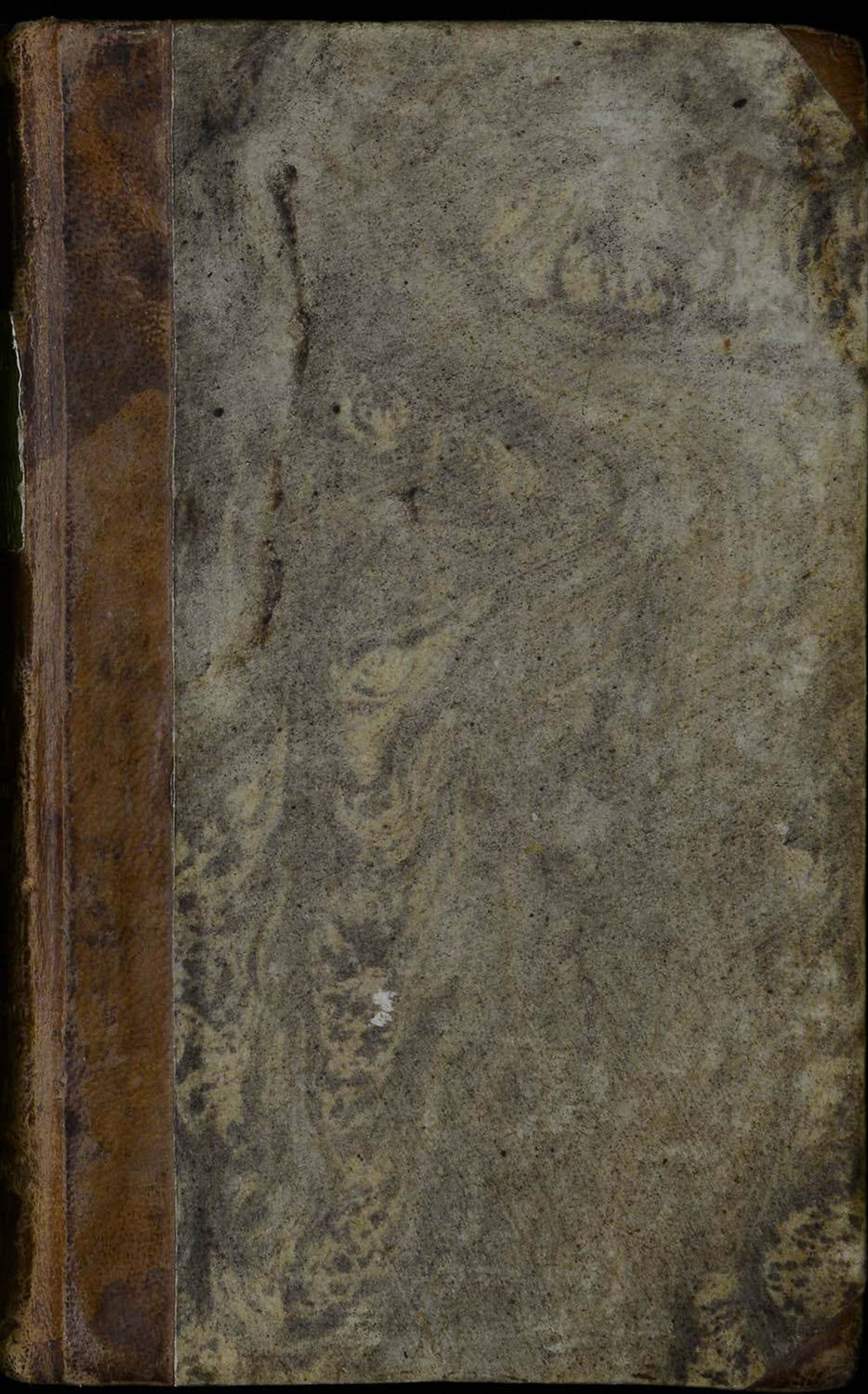

G. L.

Giacomo Levi

II° Semestre

anno scol: 1834-35

[illegible]

QUINTUS
HORATIUS
FLACCUS

CUM NOTIS

JOSEPHI JUVENCII

Soc. Jesu

PARS PRIMA.

VENETIIS

Prostat venalis

APUD BIBLIOPOLAM SUB APOLLINIS SIGNO

1819.

VITA
Q. HORATII FLACCI.

Natus est HORATIUS, anno ab Urbe condita 689. Venusiæ in Apulia, patre libertino, at locuplete; a quo Romam ductus, & inter Senatorum Equitumque pueros liberaliter est educatus. Annos natus admodum 19. Athenas petiit. Ibi Philosophiæ operam dabat, cum Brutus, Cæsare percusso, fugiens in Macedoniam, illum Athenis abstraxit, & militum Tribunum in suo exercitu esse jussit. Commisso ad Philippos prælio, in quo cæsus est Brutus, fugam arripuit Horatius; ac Romam, facto ad Palinurum Italiæ promontorium naufragio, vix appulit. Mox, inopia cogente, versus factitare cœpit; quos legerunt Virgilius, & Varius poetarum in Urbe tum principes, ac Mæcenati, viro nobili, summa apud Augustum gratia, & eruditorum patrono, laudavere. Is Horatium vocat, probat, ac paucis post mensibus in suorum numero esse jubet: simulque ipsi veniam ab Octavio Cæsare, qui postea Augustus dictus est, impetrat, quod Bruti, & Cassii partes secutus esset. Fuit ipsi quoque Augusto carissimus & acceptissimus. Objit anno ætatis 57. U. C. 746. eodem quo Mæcenas; juxta quem in Esquiliis conditus est. Quod ingenium, qui mores, quæ religio viri fuerit, e scriptis patet. Corpore obesum, brevem, lippum, præcanum ipse se fuisse commemorat.

DE HORATIO

TESTIMONIA VETERUM.

OVIDIUS lib. 4. Trist. Eleg. 10.

Et tenuit nostras numerosus Horatius aures,
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.

PERSIUS Sat. I.

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit, & admissus circum præcordia ludit;
Callidus excuso populum suspendere naso.

QUINTILIANUS lib. 10. c. 1.

Lyricorum Horatius fere solus legi dignus. Nam & insurgit aliquando, & plenus est jucunditatis & gratiæ, & variis figuris & verbis felicissime audax.

DE METRIS HORATIANIS
SEU
VARIIS CARMINUM GENERIBUS
Quibus constant Odæ Horatii.

Primum genus est earum, quibus sunt omnes versus Choriambici Asclepiadei Tetrametri, qualis est Od. 1. lib. 1. *Mæcenas atavis, &c.* Vocantur Choriambici; quia in illis præcipuum locum obtinet pes Choriambus, qui componitur ex Choræo, sive Trochæo, & Jambo, idest, ex longa & brevi, brevi & longa. Asclepiadei vocantur ab auctore: inventus enim fertur iste versus ab quodam Asclepiade. Tetrametri denique; quia pedes 4. habent; quorum 1. est Spondæus 2. & 3. Choriambus 4. Pyrrichius, constans e 2. brevibus. Porro longas syllabas lineis longis superne positis notavimus; breves nulla.

Mœcē l nās atavīs l ēdite Rē l gibus l

Potest etiam aliquis eumdem versum metiri aliter, si nempe interponatur cæsura in medio.

Mœcē l nās ata l vīs l ēdite l Rēgibus l

Porro cum Ode hujusmodi versibus ita constat, vocatur Monocolos: quæ vox Græca significat esse partes omnes unius formæ ac speciei. Quando duplicis generis sunt versus in Ode, vocatur ille Dicolos: quando triplicis, Tricolos: quadruplicis, Tetracolos, &c.

Rursum, quando versus iidem, & ejusdem generis recurrunt, si alternis id fiat, idest, si post alterum quemque versum, vocatur Ode Distrophos (quæ vox Græca id significat); si post tertium quemque versum, Tristrophos; si post quartum, Tetrastrophos: quia ille ordo versuum, qui identidem revertitur, Græcis est, *Strophe*, Gallis, *Stance*, *Couplet*.

Denique si pes nullus, nulla syllaba desit, aut abundet, versus vocatur Acatalectus: si desit una syllaba, vocatur Catalectus: si pes totus

desit, Brachycatalectus: si abundet unus pes, Hypercatalectus, vel Hypermeter.

II. Genus Odarum est earum, in quibus primi quique tres versus sunt Hendecasyllabi (hoc est undecim syllabarum) Sapphici (a Sappho inventi); Acatalecti, sive quibus nihil deest; Pentametri, sive quinque pedibus constantes; quorum 1. est Trochæus, 2. Spondæus, 3. Dactylus, 4. & 5. Trochæi. Quartus autem quisque versus est Adonius (ab Adone inventus) Dimeter, hoc est, 2. constans pedibus, nempe Dactylo, & Spondæo. Talis est Od. 2. lib. 1.

Jām sā l tis tēr l rīs nivis l ātquē l dīræ l

Similes sunt duo sequentes: quartus;

Tērruit l ūrbēm l

Tota Ode est Dicolos Detrastrophos.

III. Genus Ode Dicolos Distrophos; in qua primus quisque versus est Choriambicus Glyconius (ab Glycone inventore) Acatalectus, Trimeter, id est, pedes ternos habens; quorum primus est Spondæus, 2. Choriambus, 3. Pyrrichius. Secundus vero quisque versus est Asclepiadeus; de quo dictum est in primo genere Odarum. Talis est Ode 3. lib. 1.

Sic tē l Divā po l tēns Cipri l
Sic frā l trēs Hele l næ l lūcida l sīdera l

IV. Ode Dicolos Distrophos, in qua primus quisque versus est Dactylicus, Archilochius, Heptameter. Dactylicus dicitur, quia in eo maxime regnat pes Dactylus: Archilochius, quia inventus, & usurpatus ab Archiloco, poeta Græco Lyrico: Heptameter, quia 7. constat pedibus; quorum 4. primi sunt Dactyli, mixtis tamen ad arbitrium, ut in versu Heroico fit, Spondæis; tres postremi semper sunt Trochæi. Secundus vero quisque versus Jambicus, Hexameter, Catalectus, constans sex pedibus, dempta una syllaba. Primus est Spondæus, vel Jambus, 2. Jambus, 3. Spondæus, 4. 5. & 6. Jambi. Talis est Od. 4. lib. 1.

Sōlvitur l ācris hy l ēms grā l tā vice l vēris l ēt Fā l vōni l
Trahūnt l que sic l cās l māchi l næ ca l rīnās l

Secundus versus aliter dividi potest, nempe

interposita in medio versu cæsura, & sic tres pedes ultimi erunt Trochæi.

Trahūnt | que sīc | cās | māchi | næ cā | rīnās |

V. Ode Tricolos Tetrastrophos: in qua primi quique duo versus sunt Asclepiadei; qualis est in primo genere explicatus. Tertius autem quisque, Pherecratius, ab auctore Pherecrate sic dictus; Heroicus quia videtur esse pars versus Heroici, seu Hexametri; Trimeter, quia tres pedes habet, Spondæum, Dactylum, Spondæum. Quartus quisque est Glyconius; de quo dictum in 3. genere. Talis est Ode 12. lib. 1.

O nā | vīs refe | rēnt | īn mare | tē novi |
Flūctūs | ō quid a | gīs | fōrtiter | ōccupa |
Pōr tūm | nōnne vī | dēs ūt |
Nūdūm | rēmigi | ō latus |

VI. Ode Diocolos Tetrastrophos. Primi quique tres versus sunt Asclepiadei; quartus Glyconius. Talis est Ode 5. lib. 1.

Scriberis vario &c.

VII. Ode Dicolos Distrophos. Primus versus est Hexameter Heroicus; secundus est Dactylicus Alcmanius Tetrameter. Dicitur Dactylicus, quia frequentiores in eo sunt Dactyli; Alcmanius, quia inventus ab Alcmane, Greco poeta; Tetrameter, quia 4. habet pedes, nempe similes 4. ultimis versus Heroici Hexametri. Talis est Ode 6. libri 1.

Lāudā | būnt ali | ī clā | rām Rhodon | āut
Miti | lēnēm |
Aūt Ephe | sūm bima | rīsve Co | rīnthī |

VIII. Ode Dicolos Distrophos. Primus quisque versus est Aristophanius, Dimeter, constans e duobus pedibus, nempe Choriambo, & Bacchio. Pes autem Bacchius ita dicitur, quia in hymnis Bacchi sæpe adhibebatur: constat ex una brevi, & 2. longis. Talis est versus Odæ 7. libr. 1.

Līdia dic | per ōmnes |

Aristophanius appellatur ab auctore illius Aristophane, poeta Comico, apud Græcos celeberrimo. Secundus quisque versus est Alcaicus, (ab Alcæo inventus) Tetrameter, quia 4. pedes ha-

bet. Primus est Epitritus, 2. & 3. Choriambus, 4. Bacchius.

Tē Deōs ō | rō sibarīm | cūr properēs | amāndō |

Porro pes Epitritus, ita vocatur, quia supra 3. syllabas, unam habet. Quadruplex est, 1. ex Jambo & Spondæo compositus, ut *vo lu pta tes*, 2. ex Trochæo, & Spondæo, ut *con ci ta tas*, 3. e Spondæo, & Jambo, ut *com mu ni cant*, 4. e Spondæo, & Trochæo, ut *ex pe cta re*. Potest hujus Odæ primus versus aliter secari; nempe

Līdia | dic per | ōmnēs |

IX. Ode Alcaica Tricolos Tetrastrophos. Dicitur Alcaica, quia inventa fuit ab Alcæo, Lyrico poeta clarissimo. Primi quique duo versus sunt Jambici Senarii Brachycatalecti: qui appellari quoque possunt Dactylici Pentametri Catalecti. Constant illi ex Jambo, vel Spondæo, deinde Jambo, postea Spondæo, tum Anapæsto, deinde Jambo. Si aliter metiaris, ac esse Dactylicos velis, constabunt ex Jambo, vel Spondæo, tum Jambo, cæsura, & duobus Dactylis. Talis est Od. 8. lib. 1.

Vidēs | ut āl | tā stēt | nive cāñ | didūm.

Vidēs | ut āl | tā | stēt nive | cāndidum |

Tertius quisque versus est Jambicus dimeter, sive 4. pedibus constans (nam in versibus Jambicis, una mensura 2. pedes complectitur) hypercatalectus, sive abundans una syllaba, post 4. pedes.

Sīlvæ | labō | rāntēs | gelū | que |

Quartus quisque versus est Dactylicus Alcaicus, constans pedibus quatuor, duobus Dactylis, & duobus Trochæis.

Flūmina | cōnstite | rīnt a | cūto |

X. Ode Monocolos; in qua sunt omnes versus Choriambici Alcaici Pentametri; qui constant e Spondæo, tribus Choriambis, & Pyrrichio. Talis est Ode 10. lib. 1.

Tū nē | quæsierīs | scīre nefās | quēm mihi quēm | tibi |

Possis etiam metiri versum istum aliter, cæsuris interpositis.

Tūnē | quæsie | ris | scīre ne | fās | quēm mihi | quēm tibi |

XI. Ode Dicolos, Distrophos: in qua primus quisque versus est Jambicus dimeter Catalectus, constat enim 4. pedibus; sed una syllaba deest, nempe prima. Talis est Od. 15. lib. 2.

Nōu l ebūr l nequ'aū l reūm l

Si velis pendulam, & abundantem, syllabam in finem versus rejicere; facies ex Jambico Trochaicum, & sic metiere.

Nōn e l būr ne l qu'aūre l ūm l

Secundus versus est Jambicus Trimeter Catalectus, constans 6. pedibus, dempta una syllaba.

Meā l renī l det īn l domō l lacū l nār l

XII. Ode Dicolos Distrophos: in qua primus quisque versus est Heroicus Hexameter; secundus quisque est Dactylicus Dimeter Hypercatalectus, constans 2. Dactylis, & syllaba. Talis est Ode 6. libri 4.

Dīstū l gēre ni l vēs rede l ūnt jām l grāmina l cāmpis l
ārbori l būsque co l mæ l

XIII. Ode Dicolos Distrophos; in qua primus versus est Jambicus Trimeter, sive sex pedibus constans; secundus Jambicus dimeter, duabus constans mensuris, sive pedibus 4. Ejus generis est Ode 1. Epodon.

Ibīs l Libūr l nīs īn l ter āl l ta nā l viūm l amī l ce
prō l pūgnā l cula l

Aliud quoddam genus est huic simile? in quo, pro versu primo Jambico, ponitur Heroicus Hexameter.

Mōllis in l ērtia l cūr tān l tām dīf l fūderit l īmīs l
ōblī l viō l nēm sēn l sibūs l

XIV. Ode Dicolos Distrophos, in qua primus quisque versus Heroicus Hexameter; secundus vero Archilochius Hexameter Hypercatalectus, constans 4. Jambis, 2. Dactylis, & una syllaba. Talis est Od. 10. Epod.

Hōrrida l tēmpe l stās cœ l lūm cōn l trāxit et l īmbrēs l
Nivēs l que dē l dūcūnt l jovēm l nūnc mare l nūnc sil l væ

Quidam hanc Oden faciunt Tricolon Tristrophon: & secundum versum in duos secant: quorum primus est Jambicus Dimeter.

Nivēs l que dē l dūcūnt l Jovēm l

Alter est Dactylicus Archilochius, de quo dictum in duodecimo genere.

Nūnc mare | nūnc sil | væ |

Huic affine est generi aliud, in quo Dactylicus Archilochius præponitur Jambico Dimetro: & in primo loco, pro Heroico Hexametro, ponitur Jambicus Trimeter.

Petti | nihil | mē sīc | ut ān | teā | juvāt |

Scribere | vērsicu | lōs |

Amō | re pēr | cūlsūm | gravi |

In quo genere, quidam duos illos versus in unum conflant, hoc modo.

Scribere | vērsicu | lōs | āmō | re pēr | cūlsūm | gravi |

XV. Ode Dicolos Distrophos: cujus primus quisque versus est Heroicus: secundus vero Jambicus. Talis est Od. 11. lib. Epod.

Altera | jām teri | tūr bēl | lis cī | vīlibus | ætās |

Suis | et ip | sa Rō | ma vī | ribūs | ruit |

Ultimum genus est earum in quibus sunt omnes versus Jambici Trimetri. Talis est Od. 17. Lib. Epod. *Jam jam efficaci etc.*

Q. HORATII FLACCI
ODARUM
LIBER PRIMUS.

ODE I.[a]

Aliis rebus alios delectari: se poesim, ac maxime lyricam adamare.

Mæcenas atavis [b] edite Regibus,
O & præsidium, & dulce decus meum!
Sunt quos [c] curriculo [d] pulverem Olympicum
Collegisse juvat: metaque [e] fervidis
Evitata [f] rotis [g], palmaque nobilis

(a) Vox hæc est Græca: significat cantilenam quandam, qualis plerumque ad lyram cani solebat. Unde lyrica poesis appellatur. (b) Qui ortum ducis e Regibus, qui Reges Etruscorum numeras in tuis majoribus. Est autem hic ordo prosapiæ: pater, avus, proavus, atavus, abavus, &c. Mæcenatem porro prognatum e Regibus fuisse docet etiam Propertius lib. 3. *Mæcenas Eques Etrusco de sanguine Regum*. Neque apparet quare vox Regis hoc in loco proprie accipienda non sit. (c) Reperias quosdam quos delectat, excitare pulverem Olympicum curru, hoc est, qui alia re nulla magis oblectantur, quam certaminibus Olympicis, in quibus per campum pulverulentum currus agitantur. Est autem Olympia Græciæ civitas, quam Pisam quoque vocatam fuisse aliqui tradunt. In vicinis huic urbi campis, prope Alpheum fluvium, certamina curulia incredibili totius Græciæ concursu celebrabantur, quinto quoque anno ineunte, seu post annos quatuor exactos. (d) Curriculum accipe, vel pro exiguo curru, & veloci, vel pro ipso spatio, in quo currus incitatur. (e) Felicissimi prædicantur ab hominibus, & Diis terræ dominis simillimi putantur, qui rotis summa velocitate incitatis potuerunt ita circumflectere metam, ut ad eam non impingerent, alliderentque currum, & palmam nobilem ita retulerunt. (f) In extremo stadio, sive loco ubi currus agitabantur, erant quædam metæ, seu lapideæ columellæ in acumen desinentes, ad quas cum aurigæ venissent, debebant circa illas currum flectere, & in eundem unde currere cœperant, locum reverti. (g) Rotæ præ celeritate sæpe ignem concipiunt.

Terrarum dominos evehit [a] ad Deos.
Hunc [b], si mobilium turba Quiritium [c]
Certat tergeminis [d] tollere honoribus;
Illum, si proprio condidit horreo
Quicquid de Libycis [e] verritur areis,
Gaudentem [f] patrios findere sarculo [g]
Agros, Attalicis [h] conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypria [i]
Myrtoum [k] pavidus nauta secet mare.
Luctantem [l] Icariis [m] fluctibus Africum [n]

(a) Dicuntur ad Deos evehi, Cœlum tangere, in Cœlo esse, quibus aliquid bene, ac feliciter evenit, qui honorem eximium aliquem consequuntur. (b) Si unusquispiam a populo Rom. qui levis est ac parum in suo favore constans, maximis honoribus certatim ornatur, & supra cæteros cives attollitur: si alius aliquis frumenta totius pene Africæ in suis ipsius horreis condidit, dum ibi relictos a patre agros colere gaudet: neutrum illorum unquam ab instituto vitæ genere, nimirum ab honoribus ambiendis, ab colendis agris, dimovere poteris, eisque persuadere ut nauticam artem plenam periculi, & pavoris exerceant, ac navi se committant in mari Myrtoo: quamvis hanc illis conditionem offeras, ut opes Attalicis similes possideant; quamvis opes Regis Attali ipsis promittas. (c) Romani dicti sunt Quirites a Curibus, primaria urbe Sabinorum, Sabinis in partem regni, & Urbis vocatis. Livius lib. 1. (d) Tergeminus idem est ac triplex: ita Geryon, cui tria dicuntur fuisse corpora, tergeminus a Virgilio vocatur. Triplices autem honores vel sunt honores maximi (numerus enim ternarius perfectionem rei alicuius sæpe significat) vel ter repetiti, vel tres maxime insignes, nempe Ædilitas major, Prætura, & Consulatus. (e) Africa dicta quoque est Lybia: frumenti ferax erat. Area est locus ubi teritur, & verritur frumentum. Est autem hyperbole, cum ille agricola dicitur quidquid est in Africa frumenti suis unius horreis condere. (f) Refer hoc participium, ad, *illum si*, &c. hoc sensu; illum, idest, aliquem alium gaudentem vita rustica, nunquam dimoveas, &c. (g) Sarculum est rusticum instrumentum, genus rastri, quo segetes novellæ purgantur, atque herbæ inutiles scalpendo eliduntur. (h) Attalus fuit Rex Pergami in Asia, ditissimus, ita ut ejus opes in proverbium abierint. (i) Navi e trabibus, in insula Cypro sectis, facta. (k) Est pars Ægæi maris: nomen ei factum, vel a Myrtoo Œnomani Regis Arcadiæ auriga, quem ille in hoc mare præcipitem dejecit, vel a muliere quadam Myrtone. (l) At Mercator, qui timet ventum Africum cum fluctibus Icarii maris veluti certantem, eosque huc illuc impellentem, laudat ille quidem rusticam vitam, & urbanam, ut otiosam ac tutam, idem tamen, quia paupertatem pati non potest, naves naufragio laceratas reficit, risarcitque, ut iterum se mari committat: adeo abstinere a mercatura nequit. (m) Mare Icarium est pars Ægæi: in quam Icarus Dædali filius, solutis a Sole pennis, decidisse fertur. (n) Vehementior est, ac procellosus ventus flans ab Africa, & occasu hyberno.

Mercator metuens, otium, & oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati [a].
Est qui [b] nec veteris pocula Massici [c],
Nec partem solido [d] demere de die
Spernit, nunc viridi membra [e] sub arbuto [f]
Stratus, nunc ad aquæ lene caput [g] sacræ.
Multos [h] castra juvant, & lituo [i] tubæ
Permixtus sonitus, bellaque matribus
Detestata [k]. Manet sub jove [l] frigido
Venator, teneræ conjugis immemor;
Seu visa [m] est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes [n] Marsus [o] aper plagas.
Me [p] doctarum hederæ præmia frontium
Diis miscent Superis: me gelidum nemus
Nympharumque leves cum Satyris [q] chori,

(a) Græca est phrasis: qui nulli periculis ac tempestatibus doceri potest, ut patiatur paupertatem, & careat lucro quod navigatione, licet periculosa, colligit. (b) Alius genio & voluptatibus indulget, nec spernit, hoc est, libenter potat vinum generosum, quale Massicum est: neque spernit, hoc est, non recusat, partem aliquam de solido, idest, integro die resecare, quam scilicet epulis tribuat, nunc humi stratus sub aliqua viridi arbuscula, nunc ad fontem sacrum leni murmure aquas fundentem. (c) Massicus mons est in Campania Itala, ubi vites optimæ. (d) Non particulam tantum dici carpere, ut cæteri; nam Romani cibum fere non sumebant nisi sub vesperam; sed bonam partem de solido, & medio die capere, & diem frangere integrum quasi duas in partes, ita ut una detur negotiis, altera compotationi. (e) Phrasis Græca: habens membra strata. (f) Arbutus est quædam arbuscula, citro similis. (g) Aquæ caput, & origo, est ipse fons: sacri autem erant fontes apud antiquos; & Numen aliquod iis inesse putabatur. (h) Multis bellum placet. (i) Lituus est buccina longior & incurva, sonum acutiorem edens. (k) Ea vox patiendi significationem hic habet. Matres autem bella execrantur, quia orbantur filiis. (l) Sub aere frigido, sub dio. Jupiter apud poetas sumitur pro Cœlo, aere, & vento. (m) Sive canes fideles viderint cervam; seu aper in plagas, & retia inciderit, e quibus ruptis se extricaverit. (n) Retia fiunt e funiculis rotundis. (o) Marsi populi sunt Italiæ: Marsus aper ponitur pro quolibet apro; forte quia in ea regione frequentiores erant. (p) Ego mihi videor esse ipsis Superis æqualis, hoc est, beatissimus, si possum habere frontem hedera redimitam; quod præmium est doctorum Poetarum. Hedera autem coronabantur poetæ; quia erant in tutela Bacchi, cui sacra hedera. (q) Satyri, sunt agrestes Dii, caprinis pedibus, protervi ac saltationi chorisque dediti. Chorus autem est canentium, & saltantium multitudo.

Secernunt [a] populo; si neque [b] tibias
Euterpe [c] cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum [d] refugit tendere barbiton.
Quod si me Lyricis vatibus inseres [e],
Sublimi [f] feriam sidera vertice.

(a) Separant a plebe; supra vulgus profanum me attollunt; reliquis hominibus præstantiorem faciunt, & excelsiorem. (b) Si quidem Euterpe libenter patiatur me tibiis, quarum est inventrix, uti; modo eas mihi non prohibeat: modo Polyphymnia (una etiam e Musis, odarum & hymnorum auctor), non vetet, me barbiti fila contendere, eaque pulsare: id est, si mihi faveant Musæ. (c) Musæ novem vulgo recensentur: Calliope, Clio, Erato, Thalia, Melpomene, Terpsichore, Euterpe, Polyhymnia, & Urania. (d) Lesbos est insula maris Ægæi, ex qua oriundi Alcæus, & Sapho, insignes lyrico carmine. Est autem barbytos, seu barbitus, lyræ quoddam genus. (e) Adnumeres, ascribas. (f) Ero similis Superis; beatissimum esse me arbitrabor. Porro constat istam odem scriptam non fuisse, nisi post alias multas, quibus id jam erat assecutus Horatius, ut inter lyricos vates numerari jure posset: fuit autem posita primo omnium loco: quia dedicatio quædam videtur esse, qua suos carminum libr. Mæcenati offert.

ODE II.

Clades quibus Romanos vexarunt Superi ob necem Cæsaris: Octavius unus est qui jacentem Remp. erigere possit.

Jam satis terris nivis, atque diræ
Grandinis misit Pater [a], & rubente [b]
Dextera sacra [c] jaculatus [d] arces,
  Terruit Urbem.
Terruit gentes [e], grave ne rediret
Sæculum Pyrrhæ, nova monstra questæ,
Omne quum Proteus [f] pecus egit altos
  Visere [g] montes:

(a) Jupiter, hominum Deumque Pater a Poetis vocatus. (b) Rubentibus fulminibus armata. (c) Templa, sacrarum ædium culmina. (d) Conjecto fulmine demolitus. (e) Fecit ut gentes timerent ne rediret diluvium; quo tempore Pyrrha, Deucalionis uxor, conquesta est de prodigiis, & monstris antea inauditis, quæ tum contingebant, v. g. quod pisces in montibus, & summis arboribus degerent, &c. (f) Marinus Deus Neptuni filius, qui belluas marinas, quas Phocas Poetæ vocant, pascit. (g) Græca locutio: idest, duxit ad visendos montes.

Piscium & summa genus hæsit ulmo;
Nota [a] quæ sedes fuerat columbis:
Et superjecto [b] pavidæ natarunt
Æquore damæ.
Vidimus flavum [c] Tiberim, retortis [d]
Littore Etrusco violenter undis,
Ire dejectum [e] monumenta Regis [f],
Templaque Vestæ [g]:
Iliæ [h] dum se nimium querenti,
Jactat ultorem: vagus [i] & sinistra [k]
Labitur ripa, Jove non probante [l],
Uxorius [m] amnis,
Audiet [n], cives acuisse ferrum,
Quo graves [o] Persæ melius perirent;
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara juventus.

(a) Qua in sede, quibus in ulmis morant, solebant prius columbæ considere. Videtur autem loqui de columbis sylvestribus, quas vulgo palumbes vocamus. (b) Super terras effuso: vel, ipsis natantibus super injecto. (c) Propter arenas turbidas quas volvebat. (d) Undas suas retorquentem ab Etrusco littore, seu mari Tyrrheno, in quod defluebat, & eas retro in suum fontem. Romam versus, adverso flumine referentem, ut Romam dejiceret, auctus & intumescens undis tum refluentibus. Roma quatuor admodum leucis distat ab Tyrrheno littore. (e) *Dejectum*, est hic in supino, ut, *ire lusum*. (f) Sepulchrum Numæ Pompilii, Romanorum Regis secundi. Acrom exponit, domum in qua olim Numa Pompilius habitabat, quæ Regia vocabantur. (g) Vesta Dea igni præsidebat; perpetuus in ejus templo servabatur, & alebatur a Vestalibus Virginibus. (h) Romuli mater, eadem Rhea quoque & Sylvia nuncupata, Tiberis uxor fuisse dicitur, quia in Tiberi, Amulii jussu submersa est; alii projectam in Anienem volunt. Ab ea Julius Cæsar duxit originem, unus scilicet e Romuli nepotibus. Hanc igitur fingit Horatius graviter questam esse de Cæsaris nece apud Tiberim suum maritum, qui illi promiserat se ipsius ultorem fore, Urbemque destructurum. (i) Errans extra alveum. (k) Exitiali, perniciosa, propter undas extra ripam effusas. Adde quod Roma Tiberi currenti erat ad sinistram, adeoque ab ea parte plus damni fecit. (l) Volente Romam plecti, non perire, & scelus hoc ab Augusto tandem expiari, vel, non probante templa everti. (m) Uxori nimium obsequens. (n) Juventus olim nascitura, & rarior propter bella civilia patrum scelere suscepta, in quibus multi viri perierant, audiet Romanos acuisse, & in se convertisse arma, quæ melius ab iis in Persas fuissent versa. Bellum civile describit, quasi præcipuam pœnam, quæ ob Cæsarem interfectum divinitus imposita fuerit; & ingeniose Octavio adulatur, qui Cæsaris nepos, & hæres. (o) Bellicosi, infensi Romanis, quos ante annos paucos, Crasso cæso, deleverant, ann. U. C. 701. Porro Persas pro Parthis ponit, qui Persarum vetus regnum tunc obtinebant.

Quem [a] vocet Divum populus ruentis
Imperi rebus? Prece qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem [b]
Carmina Vestam?
Cui dabit [c] partes scelus expiandi
Jupiter? Tandem venias, precamur,
Nube candentes [d] humeros amictus
Augur [e] Apollo:
Sive tu mavis, Erycina [f] ridens,
Quam jocus circumvolat, & Cupido;
Sive neglectum [g] genus, & nepotes
Respicis auctor.
Heu nimis longo satiate ludo:
Quem juvat [h] clamor, galeæque læves [i],
Acer [k] & Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.
Sive mutata [l] juvenem figura,

(a) Quem e Superis populus implorabit, ad fulciendam Rempublicam ruentem? (b) Quia dolebat Julium Cæsarem, suum sacerdotem, indigna peremptum nece. Cæsarem Versæ sacerdotem fuisse auctor est Ovid. 3. Fast. (c) Cuinam Jupiter dabit munus, & provinciam expiandi scelus a Romanis susceptum in Cæsaris nece? Expiare autem scelus, est delere illud, ac purgare: porro expiavit necem Cæsaris Octavius, interfectis ejus percussoribus, &c. (d) Nube tectos habens humeros candidos. Locutio Græca; ut, *pulcher vultum*, id est, *secundum vultum*. Deos porro aliqua nube obvolutos Poetæ solent exhibere, cum in terras labuntur. (e) Qui auguriis, & divinationibus præsides. Augures proprie ex avium cantu, interdum etiam e pastu, & volatu futura prædicebant, ac voluntatem Deorum scrutabantur. Apollinem primo loco implorat; quia Æneæ, ac Trojanis, eorumque nepotibus Romanis, amicior ferebatur. Huc adde quod Augustus Apollinis filius esse jactabatur. Svet. c. 94. Oct.

(f) Venus, sic dicta ab Erice monte Siciliæ, ubi præcipue colebatur. Eam invocat, ut matrem Æneæ, a quo Juliorum familia. (g) Seu tu, o Mars, auctor & Parens Romanorum, quia pater es Romuli, unde illi orti sunt, respicis, & curas gentem tuam, quam videris neglexisse, quippe qui tam diuturno bello civili eam vexasti, ut cruento isto ludo possis esse jam satiatus. (h) Qui delectaris clamoribus bellicis, &c. (i) Politæ, tersæ. (k) Et qui gaudes videre Maurum peditem truci vultum irruentem in hostem cruentum. Mauri sunt Africæ populi circa montem Atlantem: eorum regio Mauritania dicitur, Hispaniæ opposita. De Mauris autem hoc in loco precipue meminit, quorum fortitudo in bellis recentibus contra Jugurtham, & Jubam, &c. perspecta fuerat. (l) Sive tu, o Mercuri, qui Majæ Filius es, exuta Dei figura quam in Olympo geris, imitaris in terris juvenem Octavium, hoc est, ejus humanam figuram induis, & sub ejus vultu nobis appares.

Ales [a] in terris imitaris, almæ
Filius Majæ, patiens [b] vocari
Cæsaris ultor:
Serus in Cœlum redeas [c], diuque
Lætus intersis [d] populo Quirini;
Neve te nostris vitiis iniquum [e]
Ocyor aura [f]
Tollat: hic magnos [g] potius triumphos,
Hic ames dici Pater [h], atque Princeps;
Neu sinas Medos [i] equitare [k] inultos
Te duce [l], Cæsar.

(a) Alatus. Dantur alæ sive talaria Mercurio, quia Deorum nuncius est, ac interpres. Favebat ille quoque Romanis, ut olim Trojanis, & idoneus Horatio visus est qui Augusti vultum indueret, ob excellens ingenium ejusdem Augusti bonis artibus excultum, quarum præses Mercurius est. (b) Volens, probans. Dederat operam Octavius, ut lex ferretur de Cæsaris nece vindicanda; eamque in se provinciam præcipue susceperat, ab eo videlicet in familiam, & nomen adoptatus. (c) Mercurium alloquitur, quem e Cœlo delapsum sub Augusti apparere vultu fingit ingeniose, & more poetico. (d) Diu verseris in populo Romano. Quirinus nomen est Romuli. (e) Inimicum, ægre nostra vitia ferentem. (f) Nec citius avoles; ne te repentinus aliquis turbo e terris in Cœlum revehat. (g) Ama potius hic triumphare, quam in Cœlo feriari. (h) Augustus postea Senatus-Consulto Pater Patriæ appellatus est. Invitat igitur eum vates ad nomen hoc dulcissimum promerendum. (i) Parthos intelligit, qui, ut diximus, Crassum, & Romanos paucis ante annis magna pugna deleverant. Medi autem vocantur, quia hæc regio, primum a Medis, deinde a Persis, postremo ab ipsis Parthis occupata fuit. (k) Parthi maxime ex equis pugnabant. (l) Te Rempub. administrante. Ex illis facile potest intelligi quo anno scripta fuerit hæc Ode: nimirum paulo post pugnam Philippensem, in qua, cæsis Bruto, & Cassio, rerum summa Octavium spectare videbatur. Consule Indicem II. odarum.

ODE III.

Optat Virgilio Athenas naviganti prosperum iter, & vacuum periculis quibus infesta solet esse navigatio: hinc invehitur in eum qui nauticam artem invenit.

Sic [a] te diva potens [b] Cypri,
Sic fratres Helenæ [c], lucida sidera,
Ventorumque regat Pater [d],
Obstrictis [e] aliis, præter Japyga [f],
Navis, quæ tibi creditum [g]
Debes [h] Virgilium: finibus [i] Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et serves animæ dimidium [k] meæ.

(a) Navim, qua Virgilius vehitur, alloquitur. *Sic*, est in hoc loco, utinam; vel, si est particula comparativa, subaudiendum est aliquid illi respondens; v. g. sic te, o navis, servent Superi, & regant, ut ego vere istud, & ex animo opto, vel, ut navem, qua veherer, servari vellem, &c. (b) Venus, Cypri domina. Cyprus est Insula maris mediterranei e regione Ciliciæ: in ea maxime Venus colebatur. Nautæ Venerem invocabant: quia cum esset e maris spuma, ut fabulantur Poetæ, nata, in mare jus quoddam habere credebatur. (c) Castor & Pollux. Apparent sæpe in locis palustribus, & in mari, quidam ignes erratici, & fatui, quorum alii sursum feruntur, alii deorsum: eos Castorem, & Pollucem appellabant, & credebant esse nautis salutares, si gemini simul apparerent. (d) Æolus. (e) Inclusis, & alligatis. Alludit ad Homeri fabulam, qui narrat ventos omnes datos esse Ulyssi ab Æolo, inclusos & constrictos in utribus, præter Zephyrum a quo in patriam Ulysses defertur: cum autem Socii Ulyssis male curiosi utres aperuissent, elapsos repente ventos procellas concitasse, &c. (f) Japyx est ventus ex Apulia flans, opportunus navibus ex Italia in Græciam solventibus. Apulia, vel ejus aliqua pars dicta est olim Japyga. Hinc Virgilius Garganum, Apuliæ montem, vocat Japyga, item equum pernicem, quales erant Apuli, lib. 11. Æn. (g) Tuæ veluti fidei commissum, & quasi apud te depositum. (h) Debes incolumem servare, & restituere, ut debitor pecuniam sibi creditam debet reddere. (i) Virgilius Athenas navigabat, ut ibi Æneidem suam perpoliret; verum hinc seductus in Italiam ab Augusto, qui Romam redibat ex Oriente, paulo post obiit, anno ætat. 51. (k) Ad vim amoris significandam, dicuntur amici unam, & eandem habere animam, quæ in duobus corporibus veluti dimidiata versetur.

Illi robur [a], & æs triplex
  Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
  Primus, nec timuit præcipitem [b] Africum
Decertantem Aquilonibus,
  Nec tristes Hyadas [c], nec rabiem Noti [d];
Quo non [e] arbiter Adriæ
  Major, tollere seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum [f],
  Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum, &
  Infames scopulos Acroceraunia [g]?
Nequicquam Deus abscidit [h]
  Prudens Oceano dissociabili [i] di natura anti...
Terras, si tamen impiæ [k]
  Non tangenda rates transiliunt vada [l];

(a) Dura quercus. Habebat ille pectus conflatum e ligno durissimo, aut ærea lorica munitum, id est, erat audacissimus, & fortissimus. (b) Africus ventus est procellosus flans ab occasu hyberno: Aquilo est vehemens item ventus flans ab Septentrione: illi duo venti oppositi decertant, ac tempestates movent. (c) Stellæ quædam sunt pluviam inferentes: visuntur in Tauri capite. Fabulis proditum est eas Atlantis fuisse filias, quæ fratris sui Hyantis a leone interfecti necem cum inconsolabiliter flerent, mutatæ sunt in stellas, quæ lachrymas etiam & aquas videntur amare. Succulæ ab Latinis vocantur, ab humore, & succo, seu pluvia. (d) Notus est ventus flans a Meridie; Auster etiam dicitur. (e) Quo nullus est potentior arbiter, & dominus Adriæ, seu fluctus, & procellas attollere velit, seu componere, & sedare: interdum enim est lenis, & placidus hic ventus. Adria sumitur hic pro toto, sinu, et mari Adriatico: interdum significat urbem Italiæ, in faucibus ejusdem sinus Adriatici. (f) Genus mortis, quod aliud alio quasi gradatim acerbius, et gravius est; vel, incursionem, et impetum mortis; vel, vicinitatem; morti enim sunt proximi, qui navigant. (g) Sunt scopuli quidam Epiri, ob naufragia quæ ad eos fiebant, famosi: *Acros* Græce significat, altus; *Keraunos*, fulmen: altissmi enim scopuli sæpe feriuntur fulmine: hinc illis factum nomen. (h) Separavit: frustra, inquit Horatius, Deus consulto terras a mari separaverat, siquidem homines navibus mare quasi conjungunt terris, ac pervium faciunt. (i) Quem decuit disjungi a terris, et nullam cum iis veluti habere societatem. Sunt qui vocem hanc velint activa in hoc loco significatione positam *dissociabili*, pro, *dissociante*, Oceano separante, et intercludente gentes alias ab aliis. Sic frigus *penetrabile* dicitur, id est, penetrans. (k) Quæ contra Dei vetitum faciunt. (l) Maria, littora. Vadum proprie locus est, in quo alta non est aqua, quem pedibus facile transmittas, quale est maris littus.

Audax omnia [a] perpeti
 Gens humana ruit per vetitum nefas [b].
Audax Japeti [c] genus
 Ignem fraude mala gentibus intulit:
Post ignem æetherea domo
 Subductum [d], macies, & nova [e] febrium
Terris incubuit [f] cohors:
 Semotique [g] prius tarda necessitas
Lethi, corripuit gradum [h].
 Expertus [i] vacuum Dædalus aera,
Pennis, non homini datis,
 Perrupit Acheronta [k] Herculeus labor.
Nil mortalibus arduum est:
 Cœlum ipsum petimus [l] stultitia, [m] neque
Per nostrum [n] patimur scelus
 Iracunda Jovem ponere fulmina.

(a) Adire pericula omnia, & perferre. (b) Proprie est id quod non licet facere, vel quod fieri non potest. Præceps fertur ad omnia scelerata, & difficilia. (c) Prometheus Japeti filius, qui cum ope Minervæ Cœlum conscendisset, affixa tæda rotis currus solaris, ignem furatus, cum hominibus impertivit. (d) Furto sublatum. (e) Antea inaudita, nondum visa. (f) Invasit, obsedit, atque oppressit. (g) Tardius et quasi ex longinquo venientis. (h) Acceleravit: citius homines, quam antea, mortem obiere. (i) Subaudi, *est*. Ausus est se committere aeri, volare alis cera compactis. Dædalus, faber et architectus ingeniosissimus, naves primus fabricavit, iis addidit vela, navi effugit e Labyrintho Cretensi, &c. Unde nata est de illius pennis, & volatu fabula. (k) Acheron est Inferorum fluvius. Sensus est: Hercules ad ipsos usque Inferos penetravit, non sine labore; ut inde Cerberum extraheret. (l) Cœlum oppugnarunt olim Gigantes; et Superos impii omnes lacessunt peccando, ac provocant. (m) Propter nostram amentiam: tanta est hominum insania. (n) Impedimus nostris sceleribus, quominus iratus nobis Jupiter deponat fulmina, in nostrum caput vibranda.

✠

ODE IV.

Sestium hortatur, ut genio indulgeat, proposita veris amœnitate, & communi necessitate moriendi.

Solvitur [a] acris hyems grata vice [b] veris, & Favoni [c]:
Trahuntque [d] siccas machinæ carinas:
Ac neque jam stabulis gaudet [e] pecus, aut arator igni:
Nec prata canis albicant [f] pruinis.
Jam Cytherea [g] choros [h] ducit Venus, imminente Luna [i]:
Junctæque Nymphis Gratiæ [k] decentes
Alterno [l] terram quatiunt pede, dum graves [m] Cyclopum
Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet aut viridi nitidum [n] caput impedire [o] myrto,
Aut flore, terræ quem ferunt solutæ [p].

(a) Mitescit, deponit suum rigorem, et acerbitatem. (b) Vicissitudine, reditu stato, et solemni veris. (c) Favonius, idem est, ac Zephyrus; flat ab occasu. (d) Naves per hyemem in portu quiescunt, vel etiam in sicco littore sedent; exacta hyme, machinis et funibus e littore in aquam trahuntur, ut navigatio repetatur. Carina, pars navis infima. (e) Non amplius pecora in stabulis continentur, ut fit hyeme. (f) Albescunt. (g) Venus; ita vocatur ab insula, quæ adjacet Peloponneso, contra Cretam: ea nunc *Cerigo* dicitur, olim Cythera: ibi Venus colebatur. (h) Nymphas in orbem saltantes ducit. (i) Incumbente ipsarum capiti, supra caput lucente, noctu. (k) Charites Græca voce dicuntur: tres numerantur, Aglaja, Euphrosyna, et Thalia. (l) Nunc hoc, nunc illo; ut fit a saltantibus. (m) Dum Vulcanus, qui fulmina Jovis fabricatur cum Cyclopibus in Ætnæis fornacibus, eorum officinas multo igne succendit, ut prope urere illas velle videatur; graves vocat: id est, laboriosas. Erant autem Cyclopes gigantes quidam, et Vulcani ministri; sic vocabantur, quia unum oculum rotundum gerebant in media fronte; a duplici voce Græca, quarum una circulum, sive orbem, altera oculum significat. (n) Unguentis, et aromatibus delibutum. (o) Implicare, coronare. (p) Laxatæ ob vernum calorem: frigus terram constringit, calor contra solvit, atque aperit.

Nunc & in umbrosis Fauno [a] decet immolare lucis,
Seu poscat agnam [b], sive malet hædum.
Pallida mors æquo [c] pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres: o beate Sesti [d],
Vitæ summa [e] brevis spem nos vetat inchoare longam.
Jam te [f] premet nox, fabulæque Manes,
Et domus exilis [g] Plutonia: quo simul [h] mearis,
Non regna [i] vini sortiere talis [k].

(a) Faunus fuit rusticorum Deus; idem forte ac Pan. (b) Legunt nonnulli, *agna*, & *hædo*, subaudiendo, *fieri*: seu poscat agna, sive hœdo sibi fieri, hoc est, sacrificari. (c) Æquali: deiicit, ac deturbat æque viles pauperum domunculas, ac superbas turritasque Regum ædes: vel æque audiet ingredi in ædes divitum ac pauperum: qui enim aliquam domum ineunt, solent, maxime si protervi audacesque sunt, pedibus & calcibus fores pulsare. (d) Iste Sestius Brutum in civili bello secutus fuerat: illum ut Augustus demereretur, Consulem sibi substituit; ac paulo post Horatius hanc ad ipsum odem videtur scripsisse, anno Urbis conditæ 731. Unde in quibusdam libris legitur hæc odæ inscriptio, *Ad Sestium Consularem*. Consularis autem est, qui Consul fuit; idcirco beatus appellatur ab Horatio. (e) Spatium, mora vitæ: numerus brevis dierum, & annorum, quibus vivimus, prohibet nos ea suscipere, & sperare, quæ nisi longo tempore perfici non possunt, ampla & vasta moliri consilia. (f) Brevi te mors, quæ tota tenebrosa & nocti similis est, opprimet, ac Inferi, qui meræ sunt fabulæ, vel, de quibus tam multæ fabulæ narrantur. Manes autem sunt proprie hominum animæ, quas ad Inferos descendere putabant, ibique vel detrudi in Tartarum (erat is infimus, ac teterrimus inferorum locus) cruciandas; vel in Elisium (qui locus erat in iisdem Inferis amœnissimus) beandas abduci; aliquas etiam inde ad Cœlum transferri, Deorum in numerum reponendas. (g) Exigua, misera. (h) Quam in domum simulatque migraveris. Poetæ post voculam, *simul*, non semper addunt *ac*, vel, *atque*, sed omittunt sæpius. (i) Non sorte, & talorum jactu, eligeris in convivio rex vini. Romani aliquem in conviviis statuebant velut regem & arbitrum convivii, qui præciperet quoties, & quantum quisque biberet. Hunc autem sortiebantur alea missa. (k) Talorum jactu. Vide lib. 2. od. 5. ubi de talis, & alea fusius agitur in notis.

❦❦❦

ODE V.

Alios Agrippæ laudes, & priscorum heroum celebraturos ait; sibi argumenta tam gravia non convenire.

Scriberis [a] Vario [b] fortis, & hostium [c]
Victor, Mæonii [d] carminis alite [e],
Quam rem cumque [f] ferox navibus, aut equis
Miles, te duce, gesserit.
Nos, Agrippa [g], neque hæc dicere, nec gravem
Peleidæ [h] stomachum [i] cedere nescii,

(a) Varius (erat ille Poeta nobilis ea tempestate Horatii, & Virgilii amicus) te fortem scribet, hoc est, laudabit res a te fortiter gestas. (b) Pro, scriberis a Vario. Locutio est Græcorum propria, qui dandi casum usurpant pro casu auferendi cum præpositione, post verbum passivum. (c) Sexti Pompeii, erat ille Pompeii Magni filius, quem Octavius in freto Siculo vicit, anno U.C.718. ope maxime, & consiliis Agrippæ, qui præfectus universæ classi tunc erat; ac rostrata post victoriam corona donatus est. Vide Indicem 2. odarum, ubi hæc fuse describuntur. Vel Antonii, quem quinto post victum Sext. Pompejum anno debellavit, ad Actium, Epiri promontorium, eodem Agrippa præsertim adjuvante. (d) Mæonium carmen est carmen grande, & heroicum, quali usus est Homerus, qui Mæonis dictus est, vel a patre Mæone, vel a patria, quæ est regio Asiæ minoris, eadem ac Lydia. (e) Qui Varius est ales, id est, cycnus Homerici carminis, seu, qui instar cycni est inter poetas heroicos, quorum princeps Homerus. Poetæ eximii cum cycnis vulgo comparantur. Passeratius legendum putat, *aliti*, nempe Vario aliti: quam lectionem probat, ac tuetur Lambinus. Si legas, ut vulgo, *alite*, subaudies præpositionem, *ab*. Quidam, *alite*, explicat, penna, calamo, stylo Homerico; alii, fausto omine; eodem auspicio, quo sua carmina Homerus scripsit. (f) Quamcumque rem. Ista vox, *quicumque*, solet a poetis dividi. Vocatur hæc figura, Tmesis. (g) Fuit amicus Augusti, & ejus gener; vir bello strenuus, & ob modestiam Augusto percarus. (h) Achillis, qui Pelei, & Thetidis filius fuit. (i) Iram. Achilles, iratus Agamemnoni Græcorum Regi, pugnare cum Trojanis multos annos detrectavit, neque ullis precibus a sententia dimoveri potuit: unde hic dicitur, *cedere nescius*. Ea res multas clades Græcis attulit; & bellum usque in decennium extraxit. Demum ubi Achilles vidit suum amicum Patroclum ab Hectore interfectum, ad bellum se retulit, quod, cæso Hectore, confecit.

Nec cursus [a] duplicis [b] per mare Ulissei [c],
Nec sævam [d] Pelopis domum
Conamur [e], tenues grandia: dum pudor [f],
Imbellisque lyræ Musa potens [g] vetat
Laudes egregii Cæsaris, & tuas,
Culpa [h] deterere [i] ingeni.
Quis Martem tunica tectum adamantina [k]
Digne scripserit? Aut pulvere Troico
Nigrum Merionen [l]? Aut ope Palladis
Tydidem [m] Superis parem?

(a) Navigationem, errores. (b) Callidi, subdoli, aliud dicentis, aliud sentientis. (c) A nominativo Ulysseus, qui derivatus est ab Græca voce tertiæ declinationis contractorum. *Ulyssei*, est hic trissyllabum; alias dissyllabum est. (d) Cædibus & parricidiis infamem. Tantalus, Phrygiæ Rex, filium Pelopem interfecit: Atreus, filius Pelopis, Thyestis sui fratris filios interemit: Ægystus Thyestis filius Atreum, deinde Agamemnonem Atrei filium neci dedit: Orestes Agamemnonis filius matrem Clytemnestram peremit, Porro ista tragica facinora, erant vulgo tragœdiarum a Romanis poetis, & forte a Vario ipso, scriptarum argumenta: quibus tractandis imparem se fatetur Horatius, ut Epico carmini. Nec temere suspicari possis per Pelopem, Atreum, Tyestem, adumbrari Brutum, Cassium, Sex. Pompejum, &c. sicut per Martem, de quo infra meminit, Octavium; per Merionem, ipsum Agrippam. (e) Non conamur hæc dicere, quæ sunt a te præclare gesta, ut neque alia grandia carminum argumenta; cum adeo tenues poetæ simus. (f) Verecundia, et meæ tenuitatis conscientia. (g) Musa domina, et moderatrix meæ imbellis lyræ. (h) Corrumpere, et obscurare. (i) Propter imbecillitatem, et imperitiam meam. (k) Dura, solida, impenetrabili, instar adamantis. (l) Meriones fuit Idomenei Cretensium Regis socias, dux fortissimus, et in bello Trojano clarissimus. (m) Diomedem, Tydei filium, qui Martem ipsum in eodem bello vulnerasse ab Homero scribitur, et Venerem, Palladis ope imprimis fretus.

ODE VI.

Tiburtinum agrum commendat, ubi villam habebat Plancus amœnissimam: in quam cum secessisset mœrens ab Augusto se negligi, eum Horatius consolatur.

Laudabunt alii claram Rhodon [a], aut Mitylenen [b];
Aut Ephesum [c], bimarisve Corinthi [d]
Mœnia: vel Bacco Thebas [e], vel Apolline Delphos [f]
Insignes, aut Thessala Tempe [g].
Sunt quibus unum opus est, intactæ Palladis urbem [h]
Carmine perpetuo [i] celebrare, &
Undique [k] decerptam fronti præponere olivam.
Plurimus [l], in Junonis honorem,

(a) Rhodus est insula, & civitas maris Mediterranei, vicina Cypro, e regione Ciliciæ. (b) Urbs est primaria insulæ Lesbi, in mari Ægæo. (c) Urbs est minoris Asiæ, Dianæ templo celebris. (d) Corinthus est urbs Achajæ in Græcia, posita fere in medio isthmi Peloponnesiaci, hinc Jonium, inde Ægæum mare prospiciens; unde *bimaris* appellatur, quasi utrimque mari cincta. (e) Thebæ, urbs Bæotiæ in Græcia (alia enim est ejusdem nominis in Ægypto) Bacchi patria. (f) Delphi, urbs Phocidis prope Parnassum: in ea celeberrimum Apollinis templum fuit. (g) Neutro genere, & plurali numero hæc vox dicitur: locum in Thessalia significat, vallibus, sylvis, & hortis amœnissimis inclytum. (h) Athenas, cujus urbis præses Pallas. (i) Vel, in omni quodcumque tandem scribant, carmine; vel, in carmine aliquo uno, continuo, & non interrupto, ita ut aliud nihil præter Athenas laudent. (k) Coronare semper frontem oliva. Poetæ coronare vulgo solebant caput hedera, interdum myrto &c. illi laudatores Athenarum, oliva. Sensus est: qui in omni carmine aucupantur locum, & occasionem laudandi Athenas. Minerva olivam primum invenit, ac suum, urbisque Atheniensis, insigne esse voluit. Legunt aliqui hunc versum ita; *undique decerptæ frondi præponere olivam*, & *undique*, explicant undecumque: præponunt olivam omnibus frondibus, undecumque, id est, ex qualibet arbore sumptis; olivam aliis omnibus arboribus præferunt. (l) Multi Poetæ.

Aptum dicit equis Argos [a], ditesque Mycenas [b],
Me nec tam patiens Lacedæmon [c],
Nec tam Larissæ [d] percussit [e] campus opimæ,
Quam domus Albuneæ [f] resonantis,
Et præceps Anio [g], et Tiburni [h] lucus, et uda
Mobilibus pomaria rivis.
Albus [i] ut obscuro detergit nubila Cœlo
Sæpe Notus, neque parturit imbres
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
Tristitiam, vitæque labores
Molli, Plance [k], mero; seu te fulgentia signis [l]
Castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer [m] Salamina, [n] patremque
Cum fugeret, tamen uda Lyæo [o]

(a) Neutrius generis est in singulari; masculini vero in plurali. Urbs clarissima Peloponnesi. Hippium Argos dictum, ad aliarum ejusdem nuncupationis urbium discrimen, quod agrum haberet equis pascendis idoneum: ibi Juno maxime colebatur. (b) Mycenæ urbs est Peloponnesi, prope Argos; ubi regnavit Agamemnon. (c) Civitas in Peloponneso amplissima, alio nomine Sparta nuncupata, ubi regnavit Menelaus, Lycurgus floruit, & cives severissimis legibus instituit, ad omnium laborum in civili pariter, ac militari vita patientiam. (d) Civitatis in Thessalia; unde Achilles oriundus. (e) Movit, affecit; non tam mihi placuit. (f) Nomen est fontis, & sylvæ, in Italia prope fluvium Anienem: domus igitur Albuneæ, vel est sedes ipsa fontis, & locus unde manat, vel, villa ad fontem extructa. (g) Flumen Italiæ, in agro Tiburtino, qui præceps ex edito loco defluit in subjectam vallem. (h) Viri nomen est, qui Tibur civitatem Italiæ condidit, in amœnissimo loco ubi luci, & pomaria rivis errantibus rigata. Porro lucus Tiburni, est lucus ab ipso Tiburno consitus, vel in Tiburni herois memoriam de more consecratus. (i) Cœlum serenum, & candidum efficiens. (k) Plancus iste ab Antonio, quem secutus fuerat, rediit ad Augustum, circa ann. U.C. 722. a quo cum negligeretur, & a rebus gerendis amoveretur, eum Horatius in Tiburtina sua villa degentem consolatur. Extant Planci litteræ ad Ciceronem plurimæ. (l) Vexillis militaribus. Sive Militiæ, sive domi tuæ eris. (m) Telamonis filius Ajacir frater, qui cum Troja capta, rediret in patriam Salamina, indignatus Telamon quod Teucer Ajacis fratris sui, qui inimicorum injuriis exagitatus, & in furorem versus sibi violentas manus attulerat, necem non ultus esset, eum Salamine expulit; unde in Cyprum navigans ibi consedit, urbemque condidit, quam Salamina etiam appellavit. (n) Salamin, sive Salamina, est insula & urbs maris Ægæi, e regione Atticæ. Telamonis regia. (o) Bacchus dictus est Lyæus, quia solvit curas; a verbo Græco, quod solvere significat.

Tempora populea [a] fertur vinxisse corona,
Sic tristes affatus amicos:
Quo nos cumque feret melior [b] fortuna parente,
Ibimus, o socii, comitesque.
Nil desperandum Teucro duce, et auspice [c] Teucro.
Certus [d] enim promisit Apollo,
Ambiguam [e] tellure [f] nova Salamina futuram.
O fortes, pejoraque [g] passi
Mecum sæpe viri, nunc viro pellite curas [h]:
Cras ingens iterabimus [i] æquor.

(a) Caput. (b) E frondibus populi arboris contexta; quæ arbor cum Herculi sacra esset, a viris fortibus, aut ab iis qui rem periculosam susciperent, adhiberi solebat, quasi ad invocandum Herculem. Is devicto Cerbero, ab Inferis populum arborem ex Acheronte secum detulisse primus fertur, eaque se coronasse: unde illius exemplo victores populea fronde coronati fuerunt. (c) Mihi amicior, & æquior, quam ipse pater, a quo pellimur patria: a fortuna enim ductus est in Cyprum, ubi regnum tenuit diu, ac suis posteris reliquit. (d) Auspex ille dicebatur a Romanis, qui sumebat auspicia; vel, cujus ductu, nomine, auspiciis, aliquid gerebatur: erant autem auspicia signa quædam Deorum voluntatis, & favoris ut quidem putabant Ethnici, & præsagia futurorum sumpta ex avium cantu, volatu, pastu; quasi avispicia, seu avium inspectiones. (e) Verax, qui certa & eventura promittit. (f) Condendam a nobis in regione nova (nempe in insula Cypro) Salaminam urbem, quæ ambigua erit; id est, quæ quia nomen idem habebit atque illa, ubi pater meus regnat, dubios homines faciet, cum de Salamina urbe sermo erit, utra sit ambarum, an hæc quæ est in insula Salamina, an quæ in Cypro. (g) In Cypro. (h) Graviora pericula. (i) Iterum nos æquori committemus; navigationem repetemus.

ODE VII.

Increpat Lydiam, quod Sybarin juvenem ab omnibus honestis, quæ illum decerent, occupationibus, revocet.

Lydia dic, per omnes
Te Deos oro, Sybarin cur properes amando
Perdere? cur apricum [a]

(a) Soli expositum. Significatur campus Martius: erat ingens quædam planities Marti sacra, sub mœnibus Romæ, ubi juventus Romana se exercebat.

Oderit [a] campum, patiens [b] pulveris, atque
Solis?
Cur neque militaris [c]
Inter æquales [d] equitet: Gallica [e] nec lupatis [f]
Temperet ora frænis?
Cur timet flavum Tiberim tangere [g]? Cur olivum [h]
Sanguine viperino
Cautius vitat? neque jam livida [i] gestat armis
Brachia, sæpe disco [k],
Sæpe trans finem jaculo nobilis expedito?
Quid latet [l], ut marinæ

(a) Non vacet exercitationibus usitatis in isto campo. (b) Qui pati potest Solem, & pulverem, vel, qui deberet pati, ob ætatem & robur. (c) Militum in morem; ut hominem militatem decet. (d) Ejusdem ætatis adolescentes. (e) Neque equorum Gallicorum (erant illi præstantissimi) ora habenis flectat ac regat. (f) Lupatum, vel lupatus est frænum asperrimum; ab lupinorum dentium similitudine dictum, qui acuti sunt, & inæquales. (g) Erat campus Martius prope Tiberim: abluebant autem se in Tiberi, ad abstergendum sudorem, post illas exercitationes collectum. (h) Luctaturi nuda corpora oleo tingebant, vel unguento, quoddam ex oleo & cera facto, quod ceroma vocabatur; ut essent robustiores, nitidiores, & minus idonei captantibus. (i) Livor est color pallidum inter, & sanguineum, sensus est; cur non gestat arma, quorum pondere brachia essent illi trita, & livida? Posset enim ea commode gestare, qui tam sæpe jaculum, aut discum expedivit, id est, projecit, trans finem, hoc est, ultra metam, nobilis, idest, spectandus ob eam rem cum magna roboris, & industriæ laude. Possunt etiam isti versus ita exponi: cur non gestat amplius, sive movet, agitatque, brachia livida armis? Discum & jaculum intellige, quæ ludentium arma sunt. Livida autem vocat, id est, Solibus perusta, & subnigra, sudore difluentia, &c. nudabant enim brachia in ejusmodi ludis. Cur non est nobilis disco, & jaculo trans finem expedito? hoc est, cur palmam, & laudem inter æquales non refert, vibrando discum, & jaculum ultra terminum? (k) Discus erat circulus quidam solidus e plumbo, ære, ferro; quem, ope lori circumvoluti, ad certum terminum vibrarant. (l) Cur abditus domi sedet, ut Achilles, qui sub, idest, pauló ante bellum Trojanum, quo Troja excisa est, & extincta, delituit muliebri veste occultatus (nempe in aula Lycomedis Regis insulæ Scyri) ne virilis vestis eum proderet, atque ita protraheretur ad bellum Trojanum, ubi cum Lyciis cohortibus dimicaret; cum abdiderat Mater Thetis, maris Dea, cum in fatis esse cognovisset, periturum si Trojam peteret. Ovid. 13. Met. Detexit autem Achillem Ulysses in hunc modum: venit in aulam Lycomedis, habitum osque mercatoris gerens; & inter tænias, armillas, & alias id genus merces puellis idoneas, ensem, & arma miscuit, quæ Achilles cum avide arripuisset, agnitus est.

Filium dicunt Thetidis sub lacrymosa Trojæ
Funera: ne virilis
Cultus in cædem, & Lycias [a] proriperet catervas?

(a) Lycia est regio Asiæ minoris; cujus populi opem tulere Trojanis contra Achillem, & Græcos. Lyciorum duces erant Sarpedon, & Glaucus, ab Homero celebrari.

ODE VIII.

Hyeme esse indulgendum genio.

Vides ut alta stet [a] nive candidum
Soracte [b], nec jam sustineant onus [c]
Sylvæ laborantes; geluque
Flumina constiterint [d] acuto?
Dissolve [e] frigus, ligna super foco
Large reponens; atque benignius [f]
Deprome quadrimum [g] Sabina [h],
O Thaliarche [i], merum diota [k].
Permitte [l] Divis cætera: qui simul [m]
Stravere ventos æquore fervido
Depræliantes, nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quærere; &
Quem sors [n] dierum cumque dabit, lucro

(a) Totum sit candidum multa nive, vel, totum sit opertum nive, & quasi rigescat. (b) Mons est non procul Roma; cujus in spelunca diu latuisse dicitur S. Sylvester Pontifex Maximus, a quo Costantinus M. sacro fonte tinctus esse dicitur: unde nunc mons S. Sylvestri vocatur. (c) Nivis, pruinæ: ut arborum rami præ nive deprimantur, ac frangantur. (d) Immota sint, gelu constricta non fluant. (e) Mitiga frigus, quod quasi contractum, & constrictum est: solve igne multo, & laxa calor laxat omnia; frigus astringit. (f) Largius, liberalius. Large apponi ligna jubet, largius vina; facete pro suo more. (g) Quatuor annos natum, a 4 annis conditum, (h) Vasa fictilia maxime fiebant apud Sabinos in Italia. (i) Quis iste Thaliarchus fuerit, & quare amicus Horatii, obscurum est. (k) Vox Græca est: significat vas duabus ansis, quasi duabus auribus, instructum. (l) Relinque alia negotia Superum curæ: tu id unum cura, quomodo beatus, & hilaris vivas. (m) Qui statim atque compressere, composuere ventos antea decertantes inter se in mari turbido; alta quoque pax terras tenet, & sylvarum arbores agitari desinunt: ita providentiam notat. (n) Quicumque dies dabitur tibi a fortuna hunc numera in lucro, & ad summam aliorum vitæ dierum appone, adde.

Appone, nec dulces *Camœnas* [a]
Sperne puer, neque tu choreas:
Donec virenti [b] canities abest
Morosa, nunc et campus [c], et areæ [d],
Lenesque sub noctem susurri [e],
Composita [f] repetantur [g] hora.

(a) Musæ, & studia litterarum, poni possunt inter oblectationes honestæ juventutis. (b) Tibi adhuc juveni, & viridem ætatem agenti. (c) Martius, vide Od. 7. (d) Urbis plateæ: aprica loca, & patentia. (e) Intellige confabulationes vespertinas cum amicis. (f) Præfinita, condicta, & constituta. (g) Iterentur, frequententur.

ODE IX.

Laudes Mercurii.

Mercuri [a], facunde, nepos Atlantis,
Qui feros cultus [b] hominum recentum
Voce [c] formasti catus [d], & decoræ
More [e] palestræ [f]:
Te canam, magni Jovis, & Deorum
Nuntium, curvæque [g] lyræ parentem [h],
Callidum [i] quicquid placuit jocoso [k]
Condere furto.
Te, [l] boves [m] olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci

(a) Erat Mercurius filius Jovis, & Majæ Atlantis filiæ; eloquentiæ, commercii, & furum præses. (b) Mores barbaros hominum recens natorum, in mundi primordiis. (c) Eloquentiæ arte, quæ est ars vocis, & sermonis. (d) Ingeniosus, vafer, cautus. (e) Inducendo consuetudinem palæstræ, quæ fingit corpora ad motus decoros, & habiles. Itaque animos eloquentia, corpora palæstra formasti. (f) Est palæstra exercitatio quælibet corporis, in cursu, luctatione, &c. vel locus ejusmodi exercitationi addictus. (g) Quia lyram primo confecit Mercurius ex incurvo testudinis tergo, & testa. (h) Auctorem, inventorem. (i) Græca locutio: qui callidus es ad abscondendum quidquid libuit furari per jocum. (k) Non quia indiges rebus quas furaris; sed quia sic ingenium & calliditatem ostendis. (l) Apollo, cum olim te puerum asperioribus verbis terrere conaretur, minitans aliquid mali, nisi sibi redderes vaccas quas ipsi furto abdideras, non potuit risum continere, cum se quoque vidit exutum sagittis, & pharetra sua, quam ipsi clam surripueras. (m) Apollo iratum Jovem fugiens in terras venit, ubi cum premeretur inopia, coactus est boves Admeti Regis Thessaliæ mercede pascere.

Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.
Quin & Atridas a, duce te b, superbos
Ilio c dives d Priamus relicto,
Thessalosque e ignes, & iniqua f Trojæ
Castra fefellit g.
Tu pias h lætis i animas reponis
Sedibus: virgaque k levem l coerces m
Aurea turbam, Superis n Deorum
Gratus, & imis.

(a) Menelaum, & Agamemnonem, Atrei filios; qui, si vidissent Priamum subeuntem Græcorum castra, gravius aliquid in eum forte statuissent. (b) Priamus, ut Hectoris filii sui, ab Achille cæsi, corpus pretio redimeret, duce Mercurio, qui eum obscura nebula sepsit, profectus est in Græcorum castra, & per medias excubias ab Achillis tentorium penetrans, eum precibus inflexit, eodemque duce quo venerat, Trojam incolumis se recepit: Vide Homerum lib. Iliad. ultimo. (c) Troja. (d) Currum auro, & muneribus onustum agens. (e) Græcos excubitores. Solent vigiles ubi excubant ignem excitare. Est Thessalia regio Græciæ. (f) Inimica. (g) Latuit; a nemine visus, detectusque, penetravit. Græco more, *fallere*, sumitur pro, *ignorari*. (h) Animas piorum corpore solutas, morte obita. (i) In Elysiis campis collocas; huc eas deducis. (k) Caduceo; est bacillus quidam, medius inter duos angues hinc inde implexos, & sibi obversos: insigne est pacis. Ajunt Mercurium, cum inter faceret, incidisse in duos angues inter se pugnantes humi; eum virgam, quam gestabat manu, mediam inter illos posuisse; statimque serpentes a pugna destitisse. Hæc origo Caducei: nisi malis ad veram Moysis virgam illam portentorum artificem referre: constat enim Ethnicos multa e sacris libris imitando duxisse, (l) Animas corporis mole exutas. (m) Cogis, & compellis in eundem quasi gregem; ut oves pastor pedo congregat. (n) Superis, ut Jovi, imis, ut Plutoni, &c.

ODE X.

Leuconoen, curiosam mulierem, admonet, ut, omissa inani futurorum cura, præsentibus bonis fruatur.

Tu ne quæsieris a (scire b nefas) quem mihi,
quem tibi. Jakiey monoplo[?]

(a) Cave ne curiose inquiras. (b) Legendæ sunt hæ duæ voces intra parenthesim: hoc enim, inquit, nefas est scire, sciri nequit.

Finem [a] Dii dederint, Leuconoe: nec Babylonios [b]
Tentaris numeros, ut melius [c], quicquid erit, pati;
(Seu plures hyemes [d], seu tribuit Jupiter ultimam,
Quæ nunc [e] oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum) sapias [f], vina liques [g]; & spatio [h] brevi
Spem longam reseces: dum loquimur [i], fugerit invida
Ætas; carpe [k] diem, quam minimum credula postero.

(a) Vitæ metam. (b) Noli adhibere numeros, & calculos, quibus utuntur Babylonii mathematici, ad astrorum cursus metiendos, & suas divinationes peragendas. Chaldæi, seu Babylonii, erant astrologiæ peritissimi, & divinandi scientiam profitebantur. Porro scientia illa divinandi maxime continetur numeris, sive computationibus, quibus astrorum cursus, & motus numeratur, &c. (c) Ut melius patiaris quidquid eveniet. Græca est locutio: particula enim non una ex iis, quæ significant, *ut*, apud Græcos, jungitur cum infinitivo. Alii accersunt e versu sexto vocem, *sapias*, & sic explicant; ut melius sapias pati, &c. id est, ut sapientius patiaris. Quidam sic explicant eas voces; ut melius pati, id est quandoquidem est melius, & consultius pati quidquid erit, id est, ferre animo æquo quidquid eveniat. (d) Plures annos ad vivendum dederit. De hyeme porro tunc sæviente pluribus disserit Horatius, quod, cum esset forte asperior, ab ea sibi Leuconoe magis timeret, quæ vivendi desiderio tenebatur, & astrologos de suæ vitæ diuturnitate consuluerat. (e) Per pumices intellige scopulos marinis fluctibus exesos, instar pumicis, & excavatos. Sententia est: quæ hyems frangit fluctus maris Tyrrheni, qui alliduntur, & concidunt ad oppositos scopulos. Porro Italia porrigitur intra duo maria, Tyrrhenum, & Adriaticum. Tyrrhenum est illud, quod Galliam & Hispaniam respicit: vocatur etiam mare inferum: Adriaticus vero sinus illi opponitur, mare superum. (f) Sapienter utere præsenti hora. (g) Percoles. Percolare vina, est ea per colum, hoc est, sacculum, seu tenue linum, transmittere, ut quidquid est crassius secernatur: ita fiebant vina leniora, & delicatiora. (h) Cogitatione tam brevis spatii ad vivendum nobis concessi, amputa spem longioris vitæ, & felicitatis: vel, in tam brevi spatio vitæ, noli sperare diuturnam esse posse voluptatum usuram; cum vita brevis adeo sit. (i) Dum hæc tecum loquor: dum hæc ad te scribo, ætas & tempus invidens nostræ felicitati jam effugerit; vitæ pars aliqua transiit, mors propior est facta. (k) Hoc die, ejusque voluptatibus, nulla interposita mora, fruere; parum fidens diei crastinæ, quæ incerta. Metaphora ducitur a floribus, aut fructibus, qui non omnes simul, sed paulatim singuli leguntur.

ODE XI.

Priscos Heroas, maxime Romanos, laudat, quibus Cœsarem Augustum anteponit.

Quem virum [a], aut heroa, lyra, vel acri [b]
Tibia sumes celebrare Clio?
Quem Deum? Cujus recinet jocosa [c]
Nomen imago [d],
Aut in umbrosis Heliconis [e] oris,
Aut super Pindo, gelidove in Hæmo:
Unde vocalem [f] temere insecutæ
Orphea sylvæ,
Arte materna [g] rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresque ventos,
Blandum [h] & auritas fidibus canoris
Ducere quercus.
Quid prius dicam solitis parentis [i]
Laudibus, qui res hominum ac Deorum,
Qui mare & terras, variisque mundum
Temperat [k] horis [l]?
Unde [m] nil majus generatur ipso,

(a) Ordo est: o Clio, quem virum, quem heroa, quem Deum, tibi celebrandum sumes lyra, vel tibia, &c. Clio est una e Musis. (b) Cujus sonus est acutior. (c) Canendo iterabit. (d) Echo, quæ imago quædam vocis est, eam reddens, & emissam repræsentans, quasi ludendo & garriendo cum eo qui loquitur. (e) Helicon est mons Bœotiæ in Græcia. Musis sacer; ut Pindus, & Hæmus, ille in Thessalia, hic in Thracia. (f) Quo ex Hæmo voce suavissima canentem Orpheum sylvæ certatim, & ordine nullo sunt secutæ. *Orphea* porro est accusativus Græcus tertiæ contractorum. (g) Musica. Erat filius Calliopes, unius e Musis, quæ canendi peritissima. (h) Græcum idioma; id est, potentem ducere blanda voce, & canoræ citharæ nervis, quercus auritas, hoc est sentientes vocis suavitatem, quasi si fuissent auribus præditæ. (i) Jovis, qui Deum hominumque pater vocabatur; quem initio suorum carminum solebant poetæ laudare, & invocare: vel, *solitis*, id est, notis & pervagatis. (k) Moderatur. (l) Horæ sæpe significant quatuor anni tempestates: unde Homerus appellat horam veris, pro vere &c. Possunt etiam hic intelligi horæ diurnæ, & nocturnæ, quæ quasi mundum dividunt ac temperant. (m) Ex quo Jove: nullus ipsius liberorum est patri æqualis. Vel, *unde*, id est, quare, itaque, hoc sensu: quia rerum est summus opifex, & moderator, ideo nihil est ipsi simile aut par.

Nec viget [a] quicquam simile, aut secundum [b]:
Proximos illi tamen occupavit [c]
Pallas honores.
Præliis [d] audax neque te silebo,
Liber, & sævis inimica virgo [e]
Belluis: nec te, metuende certa [f],
Phœbe sagitta.
Dicam & Alcidem [g], puerosque Ledæ [h],
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum [i] simul [k] alba [l] nautis
Stella refulsit.
Defluit [m] saxis agitatus humor;
Concidunt venti: fugiuntque nubes;
Et minax [n] (quod sic voluere) ponto
Unda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompili [o] regnum memorem, an superbos

(a) Existit, vivit. (b) Prope par. (c) Etsi omnia infinito prope intervallo distent a Jove, tamen post illum proxime, & maxime laudatur Pallas. Legunt aliqui, *occupabit*, id est, in hac ode mea, obtinebit locum a Jove proximum, & honorem; post Jovem prima laudabitur. (d) Ordo est: nec vero te silebo, o Iber, id est, Bacche, qui es in præliis audax. Bacchus Liber appellatur, quia vinum libertatem magnam affert dicendi quidlibet, ac faciendi. Celebratur apud poetas Bacchi contra Gigantes pugnantis audacia, & fortitudo. (e) Diana, quæ venatione ferarum delectatur. (f) Quæ semper scopum ferit. (g) Herculem: sic appellatur a voce Græca, quæ robur significat; vel, ab Alceo ejus avo. (h) Castorem, & Pollucem, Ledæ Tyndari uxoris filios; ita tamen ut Castor patrem Tyndarum; Pollux Jovem haberet. Hic, nempe Castor, nobilis fuit superare, id est, celebris fuit quia superabat omnes equestri, & curuli certamine: ille vero, nempe ejus frater Pollux, cestu, & pugnis; crudos enim pugnos ad luctam adhibebant Græci pugiles. (i) Castor, & Pollux inter astra relati a Jove fuerunt, & nunc *Gemini* dicuntur ab Astrologis, estque illud signum e duodecim Zodiaci signis tertium. Nautis favere, & præesse mari putabantur, adeoque apparere sub figura stellarum duarum, seu potius erraticorum ignium, qui e marinis vaporibus concreti, apparent aliquando navigantibus, & serenitatem portendere creduntur. (k) Simul atque. (l) Serenitatis index: prosperas & felix. (m) Aqua, vi tempestatis agitata, & scopulis injecta, ex illis defluit. (n) Intumescens, ac tempestatem, naufragiumque veluti minitans unda residet, sternitur, ac in mare recidit. (o) Numa Pompilius Rex secundus Romanorum fuit, pacis & religionis amans.

Tarquini a fasces b, dubito, an Catonis c
Nobile lethum.
Regulum d, & Scauros e, animæque magnæ
Prodigum Paulum f, superante Pœno g,
Gratus h insigni referam Camæna
Fabriciumque i:
Hunc k, & incomptis l Curium m capillis
Utilem bello tulit n, & Camillum o
Sæva p paupertas, & avitus q apto r
Cum Lares s fundus t.
Crescit occulto, velut arbor, ævo u

IV Co:
V Co:
VI Co

(a) Duo fuerunt Tarquinii, Reges Romani, alter Priscus, sive senior dictus; alter superbus, & Regum Rom. ultimus, homo nequam, & crudelis, quem proinde Horatius hic laudatum nolit. De Prisco igitur sermo est, qui cum Reges Etruscorum vicisset; ab iis sumpsit Regiæ dignitatis insignia, trabeam, fasces, & Romanis Regibus utenda dedit. Superbos vocat fasces; quia Regiæ potentiæ, ac majestatis insignia sunt. (b) Sunt collecti in fasciculum bacilli, in quibus mediis extat securis. Romanis Regibus, ac postea Consulibus Prætoribusque præferebantur a lictore: significabant potestatem animadvertendi in reos, vel pœna leviori, quam notabant virgæ, seu bacilli teretes, & minuti; vel graviori, quam securis indicabat. (c) Catonem Uticensem intelligit, M. Porcii Catonis nepotem, ita dictum ab Utica, urbe Africæ, ubi manus ipse sibi violentas attulit, ne veniret in manus Cæsaris, postquam audivit Pompejanos ab eo profligatos. (d) Dux fuit Romanorum, qui captus ab Carthaginensibus, & Romam de captivis permutandis missus, suasit ne id fieret, ipseque, ut promiserat, rediit ad Pœnos, qui cum resectis palpebris, diuturna vigilia necaverunt. (e) Illustres illi fuerunt ob magna in Rempublicam merita. (f) Æmilius Paulus, Consul Romanus, ad Cannas cum Hannibale pugnavit: cæso collega suo Varrone, & Romanorum millibus fere 50, ipse fortiter perire cum illis maluit, quam fuga vitam servare. (g) Hannibale victore. (h) Memor illorum virtutis; aut etiam Romanis non injucundus, qui me libenter audient de illis heroibus dicentem. (i) Ille ter Consul fuit; insigni frugalitate, & abstinentia, bella gravia cum Pyrrho gessit. (k) Fabricium. (l) Neglectis, & impexis, ut viros militares decet. (m) Unus e priscis Romanis fuit, insigni abstinentia, & frugalitate; aurum a Samnitibus oblatum repudiavit, cum diceret malle se divitibus imperare, quam divitem esse. (n) Protulit, eduxit ad Reip. gloriam, educavit. (o) Is Gallos, incensa Roma Capitolium obsidentes, fugavit; eosdem Romam redeuntes magna strage ad fluvium Anienem cecidit; quintus Dictator fuit. (p) Aspera, fortis, & laboriosa. (q) Ab avis & majoribus relictus. (r) Qui conveniret exiguo fundo, avis frugalibus, & parcis, minime sumptuosa domo. (s) Domo: Lar proprie est Deus domesticus, custus domus. (t) Prædium, Villa. (u) Temporis progressu: nemine sentiente crescit arbor.

Fama Marcelli [a]: micat inter omnes
Julium sidus [b], velut inter ignes [c]
Luna minores.
Gentis humanæ pater [d], atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Cæsaris fatis data [e]: tu secundo [f]
Cæsare regnes.
Ille seu Parthos Latio [g] imminentes
Egerit [h] justo domitos triumpho,
Sive subjectos Orientis oris
Seras [i] & Indos;
Te minor latum reget æquus orbem:
Tu gravi curru quaties [k] Olympum;
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis [l].

(a) Non videtur Horatius Marcellum hunc laudare, qui cum Hannibale pugnavit, Syracusas cepit, &c. ejus enim fama non crescebat sensim instar arboris, creverat sane, & corroborata erat vetustate: neque dici potest crevisse in ejus posteris, qui profecto illius Marcelli, quinquies Consulis, totque rebus præclare contra Carthaginenses gestis inclyti, laudes non æquaverant. Celebrat igitur hoc in loco Marcellum, Octaviæ filium, nepotem & generum Augusti; qui cum esset admodum adolescens, & omni dote ornatissimus, sensim, ut arbor, ad veterum Marcellorum gloriam & famam surgebat. Obiit ille paucis post Actiacam pugnam annis, vix annum vigesimum ingressus, ann. ab U. C. 731. Augusti, & Romæ luctu incredibili. *(b)* Julium Cæsarem significat, sub cujus mortem apparuit in Cœlo stella crinita per dies septem, & anima ejus esse credita est, quæ Cœlo recepta foret. Nota gradationem. Incipit laudare Augusti familiam, a Marcello, egregiæ spei Principe, pergit ad Julium Cæsarem, quem Marcello, ut par est, imo cæteris heroibus superioribus anteponit: demum in Augusto ipso desinit, quem a Jove secundum dicit. Non poterat Augustus laudari splendidius; quod unum hac in Ode videtur spectavisse. *(c)* Stellas. *(d)* Jovem intelligit, Saturni filium, &c. *(e)* A fatis commissa. Fato enim subesse Jovem credebant. *(f)* Secundum a te locum obtinente; ita ut tu primus orbis moderator sis, ille sit subjectus uni tibi, & secundus, te solo minor, major cæteris Regibus, &c. *(g)* Romano Imperio, cujus prima sedes Roma, in Latio. Parthi autem diuturna cum Romanis bella gessere. Vide Indicem Odarum Chronologicum. *(h)* Repulerit; vel, in triumpho duxerit. *(i)* Seres populi erant ubi nunc fere Sina ponitur: apud eos bombyces multi; hinc telæ Sericæ. *(k)* Fulminabis, & tonabis. *(l)* Sylvis sacris, quas impii profanas fecerint.

ODE XII.

Sub allegoria navis, Remp. alloquitur, & eam a bello civili renovando deterret.

O navis [a], referent in mare te novi [b]
Fluctus! O quid agis? Fortiter occupa
Portum [c]: nonne vides, ut
Nudum [d] remigio latus;
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæque gemant [e], ac sine funibus
Vix durare [f] carinæ [g]
Possint imperiosius [h]
Æquor? Non tibi sunt integra lintea;
Non Dii, quos [i] iterum pressa voces malo:
Quamvis pontica [k] pinus,
Sylvæ filia nobilis,

(a) Quidam recentiores interpretes existimant Horatium alloqui navim eam, qua rediens e Macedonia naufragium fecerat ad Palinurum, Italiæ promontorium, & in qua nonnulli e suis amicis redituri erant in Græciam ad reliquias pugnæ Philippensis colligendas, & civile bellum instaurandum; sed nihil afferunt, quare videatur discedendum a Quintiliani, & veterum pene omnium sententia, qui censent navim hanc mere allegoricam esse. Ac sane si ageretur de vera navi, quis vector eam malo, remis, &c. destitutam voluisset conscendere? Nonne merito nugari Horatius censeretur, qui tanto verborum apparatu persuadere illi conaretur, ut saucia, & lacera in portu se contineret? Eam ab antiquitate, & nobilitate laudaret, &c. quæ si allegorice accipiantur, nempe pro Roma, & republica, plena sunt dignitatis, & elegantiæ. (b) Nova bella civilia. Ergone, o Romani, de instaurando bello cogitatis? Cæsis Bruto, & Cassio in Macedonia, nondum penitus extinctum fuit civile bellum: vide 2. Odarum Indicem Cronologicum. (c) Pacem, concordiam; Augusti clementiam. (d) Destituti estis militibus, ut navis remigibus. (e) Laborent ac fatiscant, venti vim non ferentes. (f) Perferre diutius. (g) Trabes, e quibus ima pars navis conficitur, pro ipsis navibus sumuntur. (h) Impotentius; gravius agitatum, & navim pro arbitrio huc illuc trahens jactansque. (i) Quos Deos oppressa malis invocare possis: duces exercituum, & Reip. Principes innuit; qui omnes ferme cæsi. (k) Pontus est Regio Asiæ minoris, in qua optimæ arbores ad naves construendas nascebantur. Sensus est quamvis sis navis optima, & facta ex arboribus sylvæ celeberrimæ, tamen contra tempestatis vim nihil ista nobilitas valet.

Jactes & genus, & nomen inutile:
Nil pictis a timidus navita puppibus
Fidit: tu, nisi ventis
Debes ludibrium [b], cave.
Nuper [c] sollicitum quæ mihi tædium [d],
Nunc desiderium, curaque non levis
Interfusa [e] nitentes
Vites æquora Cycladas.

(a) Nihil pictæ Deorum statuæ, nihil sculptæ, & cælatæ rerum aliarum imagines, quibus tua puppis ornatur, nihil, inquam, securitatis hæc inania ornamenta afferunt timidis nautis. Hoc est; Romanos antiquitas, & nobilitas sua non potest jam a servitute, & Augusti dominatu vindicare. Solebant in puppibus imagines Deorum pingi, quorum in tutela navis foret; necnon aliæ res quædam, ut Tritones, Syrenes, &c. (b) Locutio est Græca: nisi velis esse ventis ludibrio. Illi debere risum, & ludibrium, a Græcis dicuntur, qui ridendi, & illudendi sint. (c) O Roma, o Resp. quæ mihi tantum dolorem nuper attulisti, cum ego pro tua libertate pugnarem (contra Octavium enim steterat Horatius, & Pompejanas partes amplexus fuerat) at nunc quam esse quietam velim, & sub Augusto pacatam desidero, curoque non leviter, fuge, quæso, arma & civiles motus, ut scopulos maris, & Cycladas, nautæ fugiunt. (d) Quasi ipsum tæduisset, ac porro nunc pœniteret arma tulisse contra Augustum. (e) Æquora fusa, & currentia inter nitentes Cycladas. Cyclades insulæ sunt Maris Ægæi, sic dictæ, quia in orbem, & circulum videntur esse dispositæ: sunt autem scopulis plenæ, ad quos allisi fluctus edunt spumam albicantem, hinc nitentes dicuntur. Recte autem de Cycladibus, & Ægeo meminit; non solum quia pars ista maris est admodum periculosa, propter scopulos, & frequentes insula; verum etiam quia Græciæ adjacet, ubi prima bellis civilis alea quasi jacta fuerat.

ODE XIII.

Nerei vaticinium de Trojæ excidio.

Pastor [a] cum traheret [b] per freta navibus
Idæis [c] Helenam [d] perfidus [e] hospitam;

(a) Paris; ita vocatur hic ab Horatio, quia Priamus eum in sylvis exponi jusserat, cum admonitus fuisset ipsum aliquando patriæ exitialem fore: tamen Hecuba ejus mater illum clam inter pastores educari & servari jussit; jam grandior a patre agnitus, & acceptus. In Græciam missus est, ut Hesionen, Sororem suam, a Menelao repeteret. (b) Trojam abduceret. (c) Fabricatis in Ida, monte prope Trojam. (d) Jovis, seu Tyndari, & Ledæ filia fuit, Menelai Græcorum Regis uxor, a Paride rapta, & Trojam abducta. (e) Quia cum fuisset Paris exceptus amice a Menelao, uxorem illi suam blanditiis deceptam abstulit.

Ingrato [a] celeres obruit otio [b]
Ventos, ut caneret fera [c]
Nereus [d] fata. Mala [e] ducis avi domum,
Quam multo repetet Græcia milite,
Conjurata [f] tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.
Eheu, quantus equis, quantus adest [g] viris
Sudor! quanta moves [h] funera Dardanæ [i]
Genti! Jam galeam Pallas [k], & Ægida [l],
Currusque, & rabiem parat [m].
Nequicquam Veneris præsidio [n] ferox [o],
Pectes cæsariem; grataque fœminis
Imbelli cithara carmina divides [p].
Nequicquam thalamo [q] graves
Hastas & calami [r] spicula Gnossii [s]
Vitabis, strepitumque [t], & celerem sequi [u]
Ajacem [x]: tamen, heu! serus adulteros

ingrat. i. molli
Solemni

(a) Id est, otio molesto, vel Paridi festinanti, vel ipsis ventis, qui gaudent perpetuo motu. (b) Silere invitos jussit, & quiescere. (c) Luctuosa, feralia. (d) Deus maris præses, Oceani, & Tethios filius, Doridis maritus, pater Nympharum maris, quæ ab eo Nereides vocantur. (e) O Pari, ducis tuam domum Helenam malis avibus; id est, infaustis auspiciis, Sumebantur enim auspicia ex avium cantu, volatu, etc. vide Oden 6. (f) Solemni sacramento se obligatura da Helenam a te divellendam, et evertendam Trojam (ubi Priamus jamdiu regnat) nisi eam reddas. (g) Instat, imminet: id est; quantum laboris subeundum brevi erit! (h) Præparas, machinaris. (i) Trojanæ. Dardanus, Jovis & Electræ filius ab Italia ubi fratrem interfecerat, in Phrygiam veniens, Trojam cœpit condere. (k) Minerva eadem & scientiarum, & belli præses, Græcis præcipue favebat, ut Venus Trojanis. (l) Ægis erat scutum, caprinis pellibus tectum, cujus in medio visebatur Medusæ caput, horridum anguibus. Diis vulgo tribuitur, maxime Jovi, & Palladi, (m) Concipit bellicum furorem. (n) Orta inter Deas Junonem, Palladem, & Venerem controversia de præstantia formæ, Paris adhuc inter pastores degens, judex adhibitus, causam Veneri adjudicavit. Hinc odium Junonis & Palladis in Trojam, & Veneris favor erga eosdem. (o) Audax, fidens. (p) Aliud carmen uni fœminæ, aliud canes alteri; vel; carmina, percussis aliis atque aliis citharæ nervis, modulaberis: vel, nunc voce, nunc lyra canes. (q) Frustra continebis te in cubiculo tuo, & thalamo, ut fugias, & vites hastas hostium, & jacula. (r) Arundinis, sagittæ. (s) Cretensis. Gnossus est urbs in Creta insula: erant autem Cretenses periti jaculandi. (t) Belli tumultum. (u) In te persequendo. (x) Duplex Ajax fuit, alter a Patre Telamone, dictus Telamonius, qui cum Achillis a Paride cæsi arma peteret, victus est Ulyssis eloquentia, & in furorem actus, gladio se confodit. Lege Ovid. 13. Metam. Alter Ajax, ab Oileo Patre, Oileus cognominatus est. Ejus crimina, & necem vide l. 5. Od. 9.

Crines pulvere collines a.
Non Laertiadem b, exitium tuæ
Gentis, non Pylium c Nestora respicis?
Urgent impavidi te Salaminius d
Teucer, te Sthenelus e sciens f
Pugnæ: sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionem g quoque
Nosces: ecce furit h te reperire atrox
Tydides i, melior patre;
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor k,
Sublimi l fugies mollis anhelitu,
Non hoc pollicitus tuæ m.
Iracunda n diem proferet Ilio,
Matronisque Phrygum, classis Achillei.
Post certas o hyemes uret Achaicus p
Ignis Iliacas domos.

(a) Fœdabis; interemptus serius quam deceret ad *Trojæ utilitatem, in terra volutaberis. Adulteros crines* vocat, nempe comptos cultosque studiosius, ut parum casti solent: vel, tuos adulteri. Paris a Pyrrho Achillis filio interfectus est. (b) Ulyssem, Laertæ filium, qui ad expugnandam Trojam momenti plurimum attulit suis consiliis, & dolis; ut Nestor, sapientia. (c) Oriundum ex Pylo urbe Peloponnesi. (d) Oriundus e Salamine, insula, & urbe prope Athenas, de qua plura vide Od. 6. (e) Dux unus Græcorum, Diomedis socius, vir fortissimus. (f) Pugnabant Græci vulgo e curribus, alter in curru stans, alter equos flectens ac regens: utrumque a Sthenelo egregie fieri Nereus dicit, sive pugnandum e curru sit, sive equis imperitandum. (g) Vide Oden 5. (h) Ardet, vehementer cupit te reperire, ac tecum pugnare. (i) Diomedes, Tydeo patre fortior. Sup. Od. 5. (k) Omittens gramen, lupum fugit. (l) Anhelitum ex alto pectore vix trahens, præ metu, & identidem caput, ut fit, attollens. (m) Helenæ, cui te fortem, & impavidum jactaveras. (n) Achillis classis, quæ ob iram sui ducis ab Agamemnone dissidentis, recusabit pugnare contra Trojanos, in causa erit cui in plures annos, Ilii ruina, & Iliadum differatur. Achillei autem est genitivus, ab, Achilleus, Achillei: hic trium syllabarum; alias duarum est. Achilli Briseidem eripuerat Agamemnon: hinc Achillis ira, & otium a bello. Cum tamen amicum suum Patroclum ab Hectore interemptum vidisset, ad bellum se retulit, Hectorem occidit, quo cæso capta & incensa fuit Troja. Ipse quomodo perierit, leges in Ode 5. lib. 4. (o) Post certum annorum numerum. (p) Græcus, a Græcis immissus. Achaja pars est Græciæ.

ODE XIV.

Tyndaridem, quam satyricis quibusdam versibus offenderat, placare conatur: causam iræ, qua fuerat abreptus, tribuens.

O matre pulchra filia pulchrior,
Quem [a] criminosis [b] cumque voles modum
Pones [c] Jambis, sive flamma,
Sive mari libet [d] Adriano.
Non [e] Dindymene [f], non adytis [g] quatit [h]
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber [i] æque [k], non acuta
Sic geminant [l] Corybantes æra,
Tristes ut iræ: quas neque Noricus [m]
Deterret [n] ensis, nec mare naufragum,
Nec sævus ignis, nec tremendo
Jupiter ipse ruens tumultu [o].

(a) Abolebis, quacumque voles pœna, scriptos in te jambos; eos tolles e medio quocumque modo libuerit; statues de illis ut libebit. Quem criminosis cumque, pro, quemcumque criminosis. (b) Maledicis. (c) Finem, exitum. (d) Subaudi, eos punire, & mulctare: seu in ignem, seu in aquam libet conjicere. De Adriano mari, vide Oden 3. (e) Excusat se, quia elatus iracundia scripsit istos versus; offensus forte ab ipsa Tyndaride. Sententia est: non ita suos sacerdotes Cybele, Apollo, Bacchus, agitant, ut iracundia homines quatit. (f) Cybelem; sic dicta a Dindymo, Phrygiæ monte, ubi colebatur a Corybantibus, qui æra, sive æreas pelves, ac lebetes, ænea tympana, pulsabant, rotabantque corpus furentium instar, (g) in adytis: adyta sunt templi penetralia, quo prophanis hominibus adire non licet. Intelligitur templum Delphicum, quod incolebat, & ubi reddebat oracula Apollo, Pythius dictus, a serpente Pythone quem interemerat: hinc Apollo dicitur hic *Incola Pythius*. (h) In furorem agit. (i) Bacchus. (k) Similiter, tanto furore. (l) Ictu repetito quatiunt. Corybantes porro erant Sacerdotes Cybeles, quæ Jovem recens natum, ut Saturno filios devoranti subduceret, alendum iis in Creta insula tradidit. Ne vero Saturnus vagientem audire Jovem posset, pulsabant æra, &c. (m) Noricum regio est Germaniæ, ubi nunc fere Bavaria; in ea regione procudebantur enses optimi, ob præstantis ferri venas uberes. (n) Exterret; sistit ac retinet. Iratum hominem non retardat metus periculi, & mortis. (o) Quem tonitru excitat.

Fertur [a] Prometheus addere principi [b]
Limo coactus [c], particulam undique
Desectam, & insani [d] leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Iræ Thyesten [e] exitio gravi
Stravere, & altis [f] urbibus ultimæ
Stetere causæ, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce [g] mentem: me quoque [h] pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, & in celeres Jambos
Misit [i] furentem. Nunc ego mitibus
Mutare [k] quæro tristia; dum mihi
Fias recantatis [l] amica [m]
Opprobriis, animumque reddas [n].

(a) Dicitur Prometheus, cum homines e limo fingeret, coactus fuisse addere ad lutum illud princeps, sive primigenium, unde illorum corpora compegerat, particulam ab omnibus animalibus desectam & decisam, & a leone sumpsisse vim, hoc est, iracundiam, & rabiem, eamque in hominis stomacho posuisse. (b) Vel nobiliori, vel meliori & exquisitiori. (c) Quia dotes omnes naturæ in fingendis animalibus consumpserat: itaque coactus est ab iisdem animalibus aliquid veluti resecare, quod homini tribueret. (d) Furiosi, præter modum iracundi. (e) Gravi exitio perculit Thyesten ira fratris ipsius Atrei: dolens enim Atreus a Thyeste oblatum uxori suæ stuprum, ipsius filium coctum patri epulandum apposuit, &c. (f) Eadem iracundia fuit causa postrema, & gravissima, cur celeberrimæ urbes penitus everterentur, & victor miles, ac insolens, aratrum duci, & sulcos imprimi juberet, in eo loco ubi mœnia illarum steterant. Ita eversæ sunt Troja, Numantia, Carthago, &c. Idcirco autem urbis eversæ solum jubebant arari, ut intelligeretur ibi non amplius fore urbem, sed agrum; ut spes omnis restituendæ urbis tolleretur. (g) Iram mitiga. (h) Æstus iracundiæ, me, utpote juvenem, impulit, &c. (i) Suasit mihi ut jambos scriberem. Celeres vocat, quia jambus ex brevi & longa constat, atque adeo celeriter pronunciatur. (k) Loco tristium versuum, & maledicorum, placidos, & mites cupio scribere, & retractare probra quæ in te dixi. (l) Retractatis, revocatis. Recantare interdum est eadem canere iterum; interdum, ut hoc in loco, contraria cantare, & prius dicta condemnare. (m) Benevola, placata. (n) Bono me animo esse jubeas; mœrorem meum detergas.

ODE XV.

Tyndariden invitat in suam villam, in Lucretili monte sitam.

Velox [a] amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus [b], & igneam
Defendit [c] æstatem capellis
Usque [d] meis, pluviosque ventos.
Impune [e] tutum per nemus arbutos [f]
Quærunt latentes, & thyma deviæ [g]
Olentis [h] uxores [i] mariti:
Nec virides metuunt colubros:
Nec Martiales [k] hœdilia [l] lupos;
Utcumque [m] dulci Tyndari fistula [n]
Valles, & Usticæ [o] cubantis
Lævia [p] personuere saxa.
Dii me tuentur [q]: Diis pietas mea,
Et Musa cordi est: hinc [r] tibi copia

(a) Fauns sæpe, relicto monte Arcadiæ Lyceo venit in Lucretilem: Sabinorum in Italia montem. (b) Idem, ac Pan, Satyrorum, ac Deorum rusticorum princeps; velox dicitur, quia caprinos habebat pedes; cursuque, ac saltu delectari ferebantur Fauni, ac Satyri. (c) Arcet, prohibet ne æstas immodico æstu meas capellas vexet. (d) Semper. (e) Sine luporum, aut rei alterius noxiæ metu. (f) Est arbutus quædam arbor humilior. (g) Huc illuc temere vagantes. (h) Capri, qui vir gregis a Virgilio vocatur, estque olidum animal, & fœtens. (i) Capellæ. (k) Audaces, crudeles, ideoque in Martis fide ac tutela. (l) Pro; *hœduli*, teneri ac recentes, hœdi; sic, *hinnuleus*, ab Horat. dicitur alibi, pro, *hinnulus*. Mendose legitur in quibusdam, *hœdilia* hœdorum ovilia: secunda quippe syllaba producitur, quam hic ratio carminis brevem esse jubet; licet hanc lectionem aliquo modo defendat Lambinus. Legi etiam potest, *hœduliæ*, sive *hœdiliæ*, ut in veteribus fere omnibus codicibus legi docet idem Lambinus: ab *hœdilia*, sive, *hœdulia*, *hœduliæ*; id est, stabulum hœdorum. (m) Quotiescumque, ubicumque. (n) Fauni. (o) Mons, seu collis fuit: Lucretili vicinus; cubans dicitur, hoc est, leniter declivis, & fere jacens. Altissimi enim montes videntur stare: humiles, & demissi jacere. (p) Polita, atque adeo ad vocem fistulæ geminandam idonea. (q) Atque adeo nihil timebis domi meæ. (r) Ex hac mea villa fluet tibi ad plenum, id est, ad satietatem, copia & abundantia omnium frugum & fructuum (qui sunt honores opulenti ruris & ornamenta) veluti ex uberrimo Almatheæ cornu.

Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu [a].
Hic in reducta [b] valle, caniculæ [c]
Vitabis æstus; & fide [d] Teja
Dices laborantes in uno [e]
Penelopem, vitreamque [f] Circen [g].
Hic innocentis [h] pocula Lesbii
Duces [i] sub umbra: nec Semelejus [k]
Cum Matre confundet Thyoneus
Prælia; nec metues protervos [l].

(a) Fabulis proditum est Jovem a Nymphis nutritum esse lacte cujusdam capræ, Amaltheæ nuncupatæ. Eas ut remuneraretur Jupiter, edixit ut ex illius capræ cornu resecto, omnes fruges & fructus in perpetuum manarent. Hinc cornu copiæ vocatum est. (b) Separata tantisper a reliqua villa, secretiori, & solitaria. (c) Canicula, seu canis minor, est sidus, quo oriente graviores æstus sæviunt: appellatur etiam Sirius. (d) Fides aliquando significat citharæ chordam & nervum; estque tunc declinationis tertiæ. *Teja*, idest Anacreontica: compones versus, quales scripsit Anacreon Poeta Græcus venustissimum, oriundus Deo urbe Joniæ. (e) Viri unius, nempe Ulyssis, amore implicatas, Circen, quæ illum retinere frustra conata est, & Penelopen ejusdem uxorem, castitatis fama notam. (f) Dolosam & instar vitri fragilem; virum enim veneno peremerat. (g) Veneficam famosam, quæ Ulyssem tempestate jactatum excepit in Italia, ejusque socios in porcos transformavit. Virgil. lib. 7. Homer. lib. 10. Odys. (h) Vini e Lesbo, insula Ægæi maris, advecti, quod sine periculo ebrietatis largius potatur. (i) Hauries, ex amphora educes. (k) Bacchus vocatur Semelejus: quia ejus mater fuit Semele; Thyoneus, quia ipse furorem ebrietate provocat, Græca enim ea vox est *Thyoneus*, & significat furentem ac præcipitem. Sententia est: non Mars cum Bacco prælio committet: non venietur a poculis, & ebrietate, ad arma, & vulnera. (l) Viros parum modestos, & continentes.

ODE XVI.

Vino utilius nihil: moderate tamen eo utendum.

Nullam, Vare [a], sacra [b] vite prius severis [c] arborem,

(a) Quintilius Varus Horatii amicus fuit: is forte, qui cum suis legionibus in Germania cæsus est, aut aliquis Poeta, ejusdem nominis. (b) Bacco consecrata: vel sacram vitem vocat, idest, egregiam, divinam. (c) Potius plantaveris: noli arborem aliam potius plantare, & serere, quam vitem.

Circa mitte solum Tiburis, & mœnia Catili [a].
Siccis [b] omnia nam dura Deus proposuit: neque
Mordaces aliter [c] diffugiunt solicitudines.
Quis post vina gravem militiam, aut pauperiem
crepat [d]?
Quis non te [e] potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
At, ne [f] quis modici transiliat munera Liberi.
Centaurea monet cum Lapithis [g] rixa super
mero [h]
Debellata [i]; monet [k] Sithoniis non levis Evius [l]:
Cum fas [m] atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. Non ego te [n], candide Bassareu [o],

(a) Hoc est circa Tibur. Catilus enim, Amphiarai Thebani filius, hanc Italiæ urbem fundavit, cum fratribus Tiburno, vel Tibure, & Corace: Tiburnus natu maximus nomen urbi dedit: in ea Varus habitabat, aut villam habebat non procul. (b) Qui vino non utuntur; abstemiis. Sententia est: Superi voluerunt ut omnia succederent infeliciter hominibus siccis. (c) Quam vino. (d) Quæritur; cum dolore commemorat. (e) Subaudi, *crepat*. Quis non potius laudat Bacchum? Crepare aliquid, est de illa re loqui cum vehementiori cupiditate & affectu, seu doloris, seu lætitiæ. (f) Verum admonet homines pugna Centaurorum cum Lapithis, commissa in vino, & ebrietate, ne quis transiliat modum in Liberi, seu Bacchi, muneribus sumendis; hoc est, in vino potando; ne quis immodice bibat, & justo largius. (g) Lapithæ, & Centauri, erant populi Thessaliæ; qui, cum Pirithous Hippodamiam duceret, invitati ad epulum, rixam ebrii moverunt, in qua multi utrinque periere. (h) Inter vina, & pocula. (i) Pugnata, fecta. (k) Docet etiam nos modice vino utendum esse. Evius, idest, Bacchus, non levis, hoc est, gravis, noxius, exitialis Sithoniis, Thraciæ populis. Mala per vinum Thracibus importata nos admonent cavendum esse ab ebrietate. (l) Bacchus ita vocatus est a gemina voce Græca, quæ significat, *Euge fili*, quam a Jove tum pronunciatam voluut, cum Bacchus in Gigantes rem strenue gereret, eosque mutatus in leonem, e Cœlo detruderet. (m) Cum illi Sithonii, sive Thraces, ebrii et avidi explendarum libidinum, discernunt exiguo sine fine, et nefas, hoc est, ponunt exiguum limitem et discrimen inter fas, seu quod licitum est, et nefas seu quod est illicitum; honestum, et turpe confundunt, et exiguo limite utrumque separant. (n) O Bacche, non movebo tuas statuas, ac deripiam e suo loco, te invito ac repugnante. (o) Est vocativus Græcus, a, *Bassareus*, quod Bacchi est nomen a voce Hebræa, *Bassar*, quæ vindemiam sonat. Candidus appellatur, id est, liber, sincerus, verax.

Invitum quatiam a, nec variis obsita b frondibus
Sub Divum c rapiam: sæva tene d cum Berecynthio e
Cornu tympana, quæ subsequitur cœcus amor sui,
Et tollens vacuum f plus nimio g gloria verticem,
Arcanique fides h prodiga, perlucidior vitro.

(a) Quatere, movere, commovere sacra, ut Terentius, Turnebus, & alii interpretes notant, est, statuas Deorum e templis proferre, & alia quibus opus erat in sacrificando. Quatio hic sumitur pro excutio, propello, effero. Terentius ait, *quatiam te foras*, pro, *expellam*. Quia vero Bacchantes erant furiosæ fœminæ, non placide movebant illa sacra, sed cum tumultu, & sæpe calathos, ac cistas, in quibus ne paterent, obvoluta erant pampini, & hederæ foliis, humi effundebant. Quod invito certe Baccho, & contra ritum, ac morem sacrorum fiebat. Ego igitur non illas imitabor, id est, non indulgebo ebrietati præter modum. (b) Tecta, obducta, plena, subaudi, sacra mysteria. (c) *Divum*, in hac locutione, significat Jovem, seu aerem, cœlum apertum, ac patens. Rapere sub Divum, seu Dium, est, in apertum proferre, ostendere, & patefacere. (d) Comprime, cohibe: noli me ad furorem, & ebrietatem incitare, pulsando tua cornua, & tympana: quæ tympana, quam ebrietatem, sequitur amor sui cæcus, inanis gloria sublime caput attollens, & temeritas in prodendis arcanis. (e) Simili cornibus, quæ inflant sacerdotes Cybeles. Cybele colebatur in monte Phrygiæ Berecyntho: in Cybeles autem sacris pulsabantur incondito strepitu gravia cornua, seu tubæ corneæ a sacerdotibus furiosis. Vide Oden 14. Idem fiebat a Bacchantibus, in Orgiis. (f) Levem, arrogantem, prudentiæ expertem. (g) Plus justo. (h) Fides arcani prodiga, quæ temere arcanum effutit, idest, infidelitas, quæ perspicua est magis quam vitrum, quod res ita non tegit, quin trans illud appareant.

ODE XVII.

Mæcenati, qui se apud Horatium cænare velle dixerat, vini sui tenuitatem belle excusat.

Vile potabis modicis Sabinum a
Cantharis b, Græca quod ego ipse testa c

(a) Subaudi, vinum. Sabina regio non procul Roma erat, ubi vinum leve, ac vile nascebatur: ibi villam habebat Horatius. (b) Scyphis, poculis minoribus. (c) Amphora fictili, e Græcia in Italiam cum vino advecta: Samiæ testæ maxime laudabantur: vel, Cumis facta, quæ Græcorum erat Colonia in Italia.

Conditum levi [a], datus [b] in theatro
Cum tibi plausus,
Care Mœcenas Eques [c]; ut [d] paterni
Fluminis [e] ripæ, simul & jocosa [f]
Redderet laudes tibi Vaticani [g]
Montis imago.
Cœcubum [h], & prælo domitam [i] Caleno [k]
Tu bibes uvam: mea nec Falernæ [l]
Temperant [m] vites, neque Formiani
Pocula colles.

(a) Præteritum est verbi, *lino*. Solebant Romani suas amphoras oblinere, & inducere pice, vel cera, in eaque imprimere nomen Consulis, & anni, quo vinum in dolia, vel amphoras fundebant. (b) Eo tempore vinum meum condidi in amphoris, quo tibi applausit populus in Theatro. Ita suum vinum argute commendat, ac Mœcenati adulatur. Theatrum autem significat eum locum, ubi sedebant ad spectandum aliquod scenicum spectaculum; erat in semicirculi figuram factum: & e regione visebatur scena, sive locus planus, ac editior, ubi actores versarentur. Cumque vir aliquis populo gratus in theatrum accedebat, solebat illi populus plaudere voce ac manu. (c) Gaudebat hac appellatione Mœcenas, quæ ipsius modestiam significabat: in Equestri enim ordine constiterat, cum ad altiorem ordinem ascendere facile potuisset. (d) Ita ut. (e) Tiberis, qui fluit ex Etruria, Mœcenatis patria. (f) Echo, quæ laudes tibi a populo plaudente, cum in theatrum subires, datas reddebat ac geminabat. Jocari porro videtur Echo, cum extrema verba repetit. (g) Mons Vaticanus est vicinus Tiberi, & theatro Pompeii. (h) Vinum optimum, a cognomini loco dictum in Campania, prope Romam. (i) Pressam, calcatam. (k) Cales, seu Calenum urbs. (l) Falernus ager in Campania Itala est, ubi vites optimæ: Formæ, ejusdem Italiæ oppidum, vino suo nobile, quod in vicinis collibus erat laudatissimum. (m) Implent, aqua tantisper mixta. Id est; tu domi tuæ bibes, ut soles, vina generosissima; ego non iis utor domi meæ.

ODE XVIII.

Laudes Apollinis, ac Dianæ.

Dianam teneræ dicite virgines;
Intonsum, pueri, dicite Cynthium [a]:
Latonamque [b] supremo
Dilectam penitus Jovi.

(a) Sic vocatur Apollo, a monte Cyntho, in Delo insula: intonsus etiam semper pingebatur, imberbis, ac juveni similis, tum ad venustatem, tum quia promissa cæsaries Solis radios belle exprimit. (b) Matrem Dianæ, & Apollinis.

Vos lætam [a] fluviis, & nemorum coma,
Quæcumque [b] aut gelido prominet Algido [c],
Nigris [d] aut Etymanthi [e]
Sylvis, aut viridis Cragi;
Vos Tempe [f] totidem tollite laudibus,
Natalemque [g], mares [h], Delon [i] Apollinis,
Insignemque pharetra,
Fraternaque [k] humerum [l] lyra.
Hic [m] bellum lacrymosum, hic miseram famem,
Pestemque a populo, & Principe Cæsare in
Persas [n], atque Britannos [o]
Vestra motus aget [p] prece.

(a) Dianam significat, quæ gaudet sylvis, & amnibus. (b) Quæcumque coma, quæcumque frondes arborum prominent, germinant ex arboribus, ac prodeunt, sive in Algido, sive in Crago, &c. (c) Algidus est sylva, & mons, paucis leucis Roma distans, Dianæ sacer: a frigore ita vocatur; montes enim fere sunt frigidiores. (d) Umbrosis, propter arborum densitatem. (e) Etymanthus est mons Arcadiæ in Græcia; Cragus Lyciæ, in Asia minori: ambo celebres Poetarum figmentis, & Dianæ sacri. (f) Vallis erat amœnissima in Thessalia Apollini sacra, quia post occisum Pythonem serpentem, eo secessit, ac sacrificia piacularia fecit, &c. Erat ibidem ara eidem Deo dicata: indidem laureæ coronæ petebantur coronandis victoribus, in Pythiis ludis. (g) Terram natalem; patriam. (h) Id est, vos pueri. (i) Terminatio est Græca: pro Delum. Delus est insula Maris Ægæi: Cycladum (supra Od. 12.) clarissima. (k) Quam ipsi Mercurius frater, lyræ inventor et artifex, dedit. (l) Apollinis humerum laudate, insignem pharetra et lyra, seu Apollinem pharetram humero gestantem, et lyram. (m) Apollo a vobis rogatus. (n) Populum Asiæ, Romanis infestum. Supra Od. 2. (o) Angliam, nondum a Romanis domitam. (p) A populo, et Cæsare avertet, convertetque in hostes Romani nominis, Persas nempe, et Britannos.

ODE XIX.

Vir probus ubique tutus.

Integer vitæ [a], scelerisque purus,
Non eget Mauri [b] jaculis, nec arcu:

(a) Cujus vita, & mores integri, & sine crimine sunt. Græci, & Latini eos imitati, solent genetivos cum adjectivis quibusdam jungere. Sic dicitur, felix animi, fortunatus laboris. (b) Jaculis Maurorum: inermis esse potest. Legunt aliqui, *Mauris*. Mauri populi sunt Africæ, in mittendis jaculis exercitatissimi.

Nec venenatis a gravida b sagittis,
Fusce c, pharetra:
Sive per Syrtes d iter æstuosas e,
Sive facturus per inhospitalem f
Caucasum g, vel quæ loca fabulosus
Lambit h Hydaspes i.
Namque me sylva lupus in Sabina,
Dum sequor calles dubios, & ultra k
Terminum, curis vagor expeditus l,
Fugit inermem:
Quale m portentum neque militaris
Daunia in latis alit esculetis n;
Nec Jubæ o tellus generat, leonum
Arida p nutrix.
Pone me, pigris q ubi nulla campis
Arbor æstiva recreatur aura,
Quod latus mundi r nebulæ, malusquæ
Jupiter s urget t:
Pone sub curru u nimium propinqui
Solis in terra domibus negata;

(a) Solebant ferrum sagittæ, & acumen imbuere veneno. (b) Plena, referta. (c) Scribit hanc Oden ad Aristium Fuscum, amicum suum, Poetam & Oratorem egregium. (d) Sunt æstuaria quædam in Africæ littore: duæ vulgo numerantur, major & minor. Igitur potest iter illud intelligi de navigatione, aut, si de terrestri itinere sermonem esse velis, accipe littus Syrtibus vicinum. (e) Arentes, arenosas. (f) Nullis hospitibus habitabilem, ob frigus, & asperitatem cautium. (g) Est mons Scythiæ, ubi Prometheus religatus fuisse dicitur. (h) Alluit, rigat. (i) Indiæ fluvius, de quo multa fabulosa narrantur; v. gr. quod aurum inter arenas volvat. Potest etiam hoc epithetum in bonam partem accipi; fabulosus, de quo multa dici solent, famosus. (k) Ultra fines mihi notos, ac vias tritas; ultra terminum solitæ deambulationis. (l) Liber ab omni cura, & solutus. (m) Qualem lupum, monstri, & portenti similem, neque Daunia (pars est Apuliæ, plena viris bello bonis) in sylvis quercuum plenis nutrire solet; nec Mauritania, in qua Juba regnavit. (n) Locus esculis frequens. Esculus est species quercus. (o) Juba fuit Rex Mauritaniæ, Pompejanis partibus addictissimus: superato Pompejo sibi necem conscivit: de eo Jul. Cæsar triumphavit. (p) Æstuosa, siticulosa. (q) Ubi omnia inerti frigore constringuntur, & ne levis quidem aura calidior aspirat. (r) Regionem. Sane Zonæ frigidæ sunt ad latera Sphæræ rectæ. (s) Aer inclemens, frigidus, nebulosus. (t) Vexat, contristat. (u) Sub Zona torrida, ubi Sol hominum vertici velut incumbit; ubi nullæ sunt domus propter gravitatem æstus. Illas tamen terras incolis non carere docet experientia.

Sola me virtus [a] dabit usque tutum,
Sola beatum.

(a) Vera vox; Ad eam totius Odæ sententia collineat.

ODE XX.

Virgilium de Quinctilii Vari, poetæ sibi carissimi, obitu mœrentem consolatur.

Quis [a] desiderio sit pudor, aut modus
Tam cari capitis? Præcipe [b] lugubres
Cantus Melpomene [c], cui liquidam [d] pater [e]
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quinctilium perpetuus sopor [f]
Urget? cui Pudor, & Justitiæ soror
Incorrupta Fides [g], nudaque [h] Veritas,
Quando ullum invenient parem?
Multis ille bonis flebilis [i] occidit;
Nulli flebilior, quam tibi, Virgili.
Tu frustra [k] pius, heu! non ita creditum [l]
Poscis Quinctilium Deos [m].
Quid si [n] Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus [o] fidem [p];

(a) Quis in deflenda morte tam cari capitis, idest, hominis, modum servet? Quem lugere pudeat? Desiderium proprie est, luctus de alicuius absentia, vel morte conceptus. Eusebius mortem hujus Quinctilii, qui Cremonensis a patria vocabatur, ascribit an. U.C. 730. (b) Doce me, impeta mihi. (c) Una Musarum. (d) Claram, canoram. (e) Jupiter, Musarum parens. (f) Somnus æternus, ita mortem Poetæ appellant. (g) Fidelitas, quæ precibus, & pretio corrumpi non potest. (h) Sine fuco, doli expers. (i) Deplorandus: multi viri boni debent dolere ejus mortem; tu præter cæteros; licet ista tua pietate, & lacrymis, nihil sis illi profuturus, vel tibi. (k) Quia cum non revocabis ab interitu. (l) Non ita commissum tibi a Diis, & veluti depositum, ut nunquam repeteretur, ut nunquam moreretur. Scilicet vita nulli propria datur, ac perpetua: est instar pecuniæ creditæ, quæ reddenda est arbitrio creditoris. (m) Rogas ut eum vitæ, ac tibi reddant. (n) Atque licet caneres suavius Orpheo Thraciæ vate, quem ipsæ arbores canentem audierunt, ac secutæ sunt, non tamen reddes vitam umbræ inani. (o) Ab arboribus. (p) Fides, hujus fidis, significat chordam, & nervum citharæ.

Non vanæ redeat sanguis [a] imagini [b],
Quam virga [c] semel horrida
Non lenis [d] precibus fata recludere
Nigro compulerit [e] Mercurius gregi?
Durum [f]; sed levius fit patientia [g]
Quicquid corrigere est nefas [h].

(a) Ponebant veteres vitam in sanguine. (b) Umbræ, sive animæ suo corpore solutæ, quam cogitamus ut formam, & imaginem quandam hominis viventis, se tenuem, & vento ac fumo similem, &, ut ait Maro, vitam sine corpore. Tria quædam veteres in homine ponebant, corpus, animam, & imaginem, sive umbram aut manes. Corpus in tumulum, ac cineres redibat: anima interdum evolabat in Cœlum, interdum ad Inferos deferebatur; imago, sive umbra & simulacrum, semper in Inferis versabatur. Vide Cerdanum hæc erudite explicantem lib. 6. Æneid. vers. 293. (c) Caduceo. Vid. Od. 9. (d) Non facile exorabilis ad recludenda fata, id est, ad ea solvenda & resignanda, quæ fatorum lege ac decretis veluti clausa, & obserata sunt. (e) Addiderit nigro gregi; conjecerit in turbam umbrarum, & mortuorum. (f) Est certe durum quod dico, & quod pateris; sed quod mutari non potest, patientia est mitigandum. (g) Moderate illud ferendo. (h) Non licet: quod corrigi non potest.

ODE XXI.

Musas laudat, & ut Lamiam celebrent rogat.

Musis [a] amicus, tristitiam & metus
Tradam protervis [b] in mare Creticum [c]
Portare ventis: quis sub [d] Arcto [e]
Rex gelidæ metuatur oræ,
Quid Tyridatem [f] terreat, unice,
Securus. O quæ fontibus integris

(a) Dum ero Musis carus, deponam omnem tristitiam, & metus meos dabo ventis deportandos in mare, &c. idest, longe amandabo, oblivioni tradam. (b) Improbis, inquietis. (c) Creta est insula in Mari Mediterraneo, prope Peloponnesum. (d) Sententia est: securus, seu, nihil admodum sollicitus scire, quisnam Rex in oris septentrionalibus metuatur, & quid illud sit quod maximum Tiridati metum incutiat. (e) Arctos vox est Græca, ursam significans. Est autem Ursa sidus septentrionale. (f) Quis ille fuerit, vide Indicem 2 Odarum Cronologicum, ad annum U. C. 731. Adi etiam Oden 12. lib. III.

Gaudes [a], apricos [b] necte flores,
Necte meo Lamiæ [c] coronam,
Pimplæa [d] dulcis: nil sine te [e] mei
Prosunt honores. Hunc [f] fidibus novis [g],
Hunc Lesbio [h] sacrare [i] plectro,
Teque tuasque decet sorores.

(a) Quæ amas fontes integros, idest, e quibus nondum quisquam libavit; vel, plenos & puros. (b) Soli expositos: nocet umbra floribus. (c) Ælius Lamia nobilis Romanus erat. Vide Oden 12. lib. 3. ubi de illo fusius agit. (d) Musa: ita vocabantur Musæ a Pimpla, Græciæ seu Thraciæ, ut alii volunt, fonte, Musis consecrato. (e) Sine tuo Numine, mei versus, quibus honorem amicis impertio, nihil prosunt, vim nullam habent. (f) Lamiam. Ordo est: decet te, & tuas sorores, nempe alias Musas, sacrare hunc novis fidibus, & plectro Lesbio. (g) Lyricis versibus Latinis, quos a se primum Italis monstratos gloriatur sæpe Horatius; veteres erant, & pridem noti Græcis; novi Romanis. (h) Carmine Lyrico Alcaico: ejus enim repertor fuit Alcæus, oriundus e Lesbo, Ægæi maris insula. Plectrum autem est tenue bacillum leviter inflexum & incurvum, equina seta instructum, quo lyræ chordas tangimus. Vide Oden 1. lib. 2. nota ultima. Apud antiquos erat instar dentati pectinis. (i) Sacrum reddere, immortalitati consecrare.

ODE XXII.

Ad sodales convivas, ne inter vina rixentur & pugnent.

Natis [a] in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque [b] Bacchum
Sanguineis prohibete [c] rixis.
Vino [d], & lucernis [e] Medus acinacis [f]

(a) Convenit tantum barbaris, quales sunt Thraces, uti scyphis, hoc est, cyathis & poculis, tanquam armis ad pugnam committendam: nata enim sunt pocula, & instituta ad hilaritatem, non ad bellum. (b) Modestum, alienum ab rixa, & tumultu; modice sumendum. (c) Defendite, vel per hypallagen, prohibete rixas, & removete a Baccho verecundo. (d) Mirum quantum est discrimen inter vinum, & enses Medorum recurvos inter convivium, & certamen: non bene ista conveniunt inter se. (e) Bibebant, epulabanturque ferme noctu, & accensis lucernis. (f) Gladius incurvus, & latior: eo utebantur Persæ, & Medi.

Immane [a] quantum discrepat! Impium
Lenite clamorem sodales,
Et cubito remanete presso [b].

(a) Incredibile dictu est quantum discrepat. (b) Idest, demisso depresso, non erecto ad ictus, & rixam, non sublato. Jacebant in lectulis Romani cum accumberent mensæ, & lævo cubito, ac sinistra manu nitebantur, caputque sustentabant; altera manu cibos ori admovebant. Igitur presso cubito remanere, est, quiete ad mensam accumbere, non stare, non expedire manus, ut fit in rixa.

ODE XXIII.

Archytas Tarentinus, cujus cadaver insepultum nauta quidam in littore deprehenderat, fingitur cum eo loqui, & illum rogare, ut sibi terram injiciat.

Te maris [a], & terræ, numeroque carentis arenæ
Mensorem [b] cohibent [c], Archyta [d],
Pulveris exigui prope littus parva Matinum [e]
Munera! nec quicquam tibi prodest
Aerias [f] tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum morituro [g]!
Occidit [h] Pelopis genitor, conviva Deorum,

(a) Sunt hæc verba nautæ quasi subsistentis ad aspectum cadaveris Archytæ, & præ commiseratione exclamantis. (b) Sic Geometram vocat, cujus est terram, maria, & littora metiri. (c) Negatum sepulturæ munus prohibet ne Stygem transmittas: insepulti enim in Charontis cymbam non admittebantur. Vel: ante, qui terram omnem ingenio, & scientia veluti complexus eras, continere poterit, & includere angustum sepulchrum? Quo sepulchro, tanquam summo beneficio, licet parvi sumptus, donandus es? Tu ne etiam, ut cæteri, mortuus jaces, & injiciendam cadaveri tuo terram expectas? (d) Fuit Archytas patria Tarentinus, celeberrimus philosophus, & mathematicus. Quamvis autem ille ante hanc Oden ab Horatio scriptam tribus fere jam sæculis obiisset, fingi tamen ab Horatio potuit nauta ejusdem, quo vixit Archytas, temporis hæc dixisse. (e) Matina est regio & ora Italiæ, ad mare sic dicta a Matino monte, Calabriæ vicino. (f) Cœlum quasi penetrasse mente. (g) Siquidem eras moriturus. (h) Respondere fingitur iste Archytas. Noli, o bone, mirari quod mortuus sim: mortuus est ipse Pelopis genitor, Tantalus, qui Deos convivio exceperat: mortuus Tithonus, &c.

Tithonusque [a] remotus in auras,
Et Jovis arcanis Minos [b] admissus; habentque
Tartara Panthoiden [c], iterum [d] Orco
Demissum [e]: quamvis clypeo Trojana refixo
Tempora testatus, nihil ultra [f]
Nervos, atque cutem morti concesserat atræ;
Judice te [g], non sordidus auctor
Naturæ, verique. Sed omnes una manet [h] nox [i],
Et calcanda semel via lethi.
Dant alios [k] Furiæ torvo spectacula Marti:
Exitio est avidis mare nautis.
Mixta senum, ac juvenum densantur [l] funera: nullum
Sæva caput Proserpina [m] fugit [n].

(a) Auroræ maritus, qui uxoris arte vitam longissimam vixit, ac demum senio exsiccatus in vaporem tenuem evanuit, ut hic indicat Horatius iis verbis, *remotus in auras;* vel, ut alii fabulantur, in cicadam mutatus est. (b) Cretæ Rex fuit, ac Jovis filius, cum quo interdum colloqui, & ab eo arcana multa discere putabatur, ab eodem Judex Inferorum creatus, ob summam æquitatem, & severitatem. (c) Pythagoram, olim Panthoi filium, ut ipse dicebat: licet enim Mnesarchi filius esset, tamen narrabat se annis, antequam esset Pythagoras, fero 700. fuisse Euphorbum Panthoi filium, qui Trojano in bello perierat: idque ut probaret, refixerat, idest detraxerat e templo Junonis Argivæ clypeum, quem Menelaus Euphorbo a se interfecto ereptum in eo fixerat, ac suspenderat, & quem a se, tunc Euphorbo, gestatum Trojani belli temporibus idem Pythagoras agnoscebat. Ordo igitur est; quamvis, detracto e poste templi clypeo Euphorbi, testatus se Trojani belli temporibus Euphorbum fuisse, nihil dederat morti præter corpus. Lege Ovid. lib. 15. Metamorph. (d) Nempe primo cum esset Euphorbus, secundo cum esset Pythagoras. (e) Mortuum. Pars inferorum piis destinata erat: Elysios campos vocabant: pars impiis; Tartarus dicebatur. (f) Corpore solo mortuus veluti erat, anima superstite, & in aliud corpus transeunte; quæ opinio Pythagoræ; & famosa Metempsychosis erat. (g) Tu ipse non ignoras illum Pythagoram non contemnendum, idest, optimum auctorem, seu magistrum philosophiæ quæ rerum naturalium veritatem indagat. Tam celebris enim fama Pythagoræ, & doctrina erat, ut hoc scire nauta, licet alioquin imperitus, posset. (h) Expectat, omnibus imminet. (i) Mors, tenebrosa tota. (k) Alii moriuntur in bello, in quo eos Furiæ præbent quasi ludibrium, & spectaculum Marti, qui cruenta ista tragœdia gaudet. (l) Cumulantur, coacervantur. (m) Plutonis uxor, quæ jus quoddam habet in mortuos; utpote Inferorum Regina, & mortuorum. (n) Præterit, excipit.

Me quoque devexi [a] rapidus comes Orionis
Illyricis [b] Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagæ [c] ne parce [d] malignus [e] arenæ
Ossibus & capiti inhumato (Eurus
Particulam dare [f]. Sic [g], quodcumque minabitur
Fluctibus Hesperiis [h], Venusinæ [i]
Plectantur silvæ, te sospite: multaque merces [k],
Unde potest [l], tibi defluat æquo [m]
Ab Jove, Neptunoque sacri custode [n] Tarenti.
Negligis [o] immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere? Forsan [p]
Debita jura, vicesque superbæ [q],
Te maneant ipsum: precibus [r] non linquar inultis:
Teque piacula [s] nulla resolvent.
Quanquam festinas (non est mora longa) licebit [t]
Injecto ter pulvere curras.

(a) Proni, cadentis, vel in Australem Cœli partem ad polum vergentis. Orion est sidus in fronte Tauri e stellis 7. conflatum; quod cum oritur, & occidit, ventos, & procellas excitat: hinc Notus ejus comes dicitur. (b) Illyria, seu Dalmatia, est regio opposita Italiæ Orientali. (c) Quæ huc, & illuc volvitur. (d) Ne omitte. (e) Avarus, parcus. (f) ingerere. (g) Particula ista precantis est. Ita faxint Superi, inquit Archytas, ut quamcumque procellam Eurus, Orientalis ventus, minabitur se excitaturum in mari Italo, ea procella omnis recidat, ac detonet in sylvas Venusinas, te salvo ac tuis navibus. (h) Italia vocata est Hesperia magna, a quodam Hespero. Vide Oden 3. (i) Venusium est civitas Apuliæ. (k) Lucrum; laboris fructus, & industriæ. (l) Quacumque ex causa tibi evenire poterit. (m) Favente. (n) Patrono: ibi colebatur; est autem Tarentum civitas Italiæ, in Calabria. (o) An tu id non curas quod ego te oro? Negligis arenam injicere meo corpori? Non vereris fraudem, id est, flagitium committere, quod ex te natis, hoc est, tuis filiis, postmodo, id est, longo post intervallo, putas nociturum, non tibi? (p) Fortasse tu ipse solves præmia isti tuæ crudelitati jure debita, pœnas tuis istis superbis factis dignas: fiet ut vicissim ab aliis insepultus superbe negligaris, ut nunc me negligis. Jura vocat debita: quia jus est ut ita cuique eveniat, uti de aliis est meritus, & suo ipse exemplo puniatur. (q) Pœna facinori superbo, & crudeli vicissim debita. (r) Eveniet illud quod imprecor; me Superi ulciscentur. (s) Nulla sacrificia impedient quominus luas pœnam; ea te non solvent ac liberabunt. Piaculum significat crimen, & sacrificium etiam, quod fit ad illud expiandum. (t) Poteris navigationem institutam absolvere; & quamvis festinas, id te non diu morabitur, si ter pulverem meo cadaveri injeceris. Erat autem numerus ternarius sacer, & in hac cæremonia, injiciendæ mortuis terræ, solitus adhiberi. Vide Cerdanum, palmarium illum Virgilii interpretem, in lib. 6. Æneid. vers. 366.

ODE XXIV.

Miratur, & irridet Iccium quemdam, e philosopho militem factum.

Icci, beatis nunc Arabum [a] invides
Gazis [b], & acrem militiam paras!
Non ante devictis Sabææ
Regibus, horribilique [c] Medo [d]
Nectis catenas. Quæ tibi virginum,
Sponso necato, barbara serviet [e]?
Puer quis ex aula [f] capillis
Ad cyathum [g] statuetur unctis [h],
Doctus sagittas tendere Sericas [i]
Arcu paterno? Quis neget arduis
Pronos relabi [k] posse rivos
Montibus, & Tiberim reverti:
Quum tu coemptos undique nobiles
Libros Panæti [l], Socraticam & domum [m],
Mutare loricis Iberis [n],
Pollicitus meliora [o], tendis [p]?

(a) Est Arabia regio Asiæ, ad mare rubrum; ejus pars remotior, quæ Sabæa vocatur, nondum domita fuerat a Romanis: itaque anno U. C. 710. eo cum exercitu profectus est Ælius Largus; Iccius illum secutus est. (b) Opibus. Gaza nomen est Persicum: inhias hostium spoliis. (c) Feroci, bellicoso. (d) Lege finem Od. 2. (e) Captivas mulieres sibi famulas jubebant esse. (f) Medorum, aut Arabum. (g) Ut vina tibi in poculum fundat. (h) Delibutis odorato unguento. (i) Seres sunt Indiæ populi, ad mittendas sagittas egregie instituti. Significat igitur illum puerum, vel ex ea regione ortum, vel peritum esse jaculandi; & Sericas sagittas ponit pro quibuslibet aliis. (k) Qui ante proni, & præcipites decurrebant e montibus arduis, nunc mutato cursu, retro posse labi ad ipsa montium cacumina. Sententia est: nihil est tam arduum, tam præter naturam ordinemque rerum, quod fieri jam posse non credamus; cum te videamus e Philosopho militem esse factum. (l) Fuit Panætius Stoicus philosophus celeberrimus, Scipionis & Lælii præceptor. (m) Familiam, scholam, philosophos a Socrate derivatos; eorum libros intelligit. Socrates porro fuit Atheniensis philosophus, Platonis magister. (n) In Hispania fabricatis, ubi ferrum præstans. (o) Qui te melioribus studiis addixeras, nempe philosophiæ. (p) Cogitas, paras.

ODE XXV.

Rogat Venerem ut sacrificanti Glyceræ adsit.

O venus, Regina Cnidi [a], Paphique,
Sperne [b] dilectam Cypron, & vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Fervidus tecum puer, & solutis
Gratiæ [c] zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis [d] sine te Juventas [e],
Mercuriusque [f].

(a) Est urbs Asiæ, ubi Venus colebatur, in Cypro insula, ut & Paphus. (b) Desere; & veni in sacellum elegans, seu domum, Glyceræ te vocantis, multo thure incenso. (c) Pingebantur veste discincta. Vide Od. 4. (d) Hilaris. (e) Dea præses juventuti. Hebe vocabatur, uxor Herculis. (f) Deus est eloquentiæ; ponitur in comitatu Veneris, quia nihil est eloquentius amore.

ODE XXVI.

Horatii preces ad Apollinem.

Quid dedicatum poscit Apollinem [a]
Vates [b]? quid orat, de patera novum [c]
Fundens liquorem [d]? non opimas
Sardiniæ [e] segetes feracis;
Non æstuosæ grata Calabriæ [f]
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum [g];
Non rura, quæ Liris [h] quieta
Mordet [i] aqua, taciturnus amnis.

(a) Dedicato templo ornatum: vel, statuam Apollinis dedicatam, & consecratam. Vide 2. Indicem Odarum, ad an. 726. (b) Horatius; de se loquitur in tertia persona. (c) Recens haustum e dolio; vel, recens ex uvis pressum. (d) Vinum, hoc effundebant, vel in aram, vel in humum, ac veluti sacrificabant: perit enim, & veluti immolatur liquor fusus. (e) Est insula prope Siciliam, frumenti ferax. (f) Est Italiæ regio, prope Siciliam; hodie pars regni Neapolitani. (g) Ex Indiis deportari solitum in Europam. (h) Campaniæ in Italia fluvius, altus & quietus. (i) Alluit, Iambi.

Premant [a] Calena falce [b], quibus dedit
Fortuna, vitem: dives [c] & aureis
Mercator exsiccet culullis [d]
Vina Syra reparata [e] merce,
Diis carus [f] ipsis, quippe ter & quater
Anno [g] revisens [h] æquor Atlanticum [i]
Impune [k]. Me pascunt olivæ,
Me cichorea, levesque [l] malvæ.
Frui paratis [m], & valido [n] mihi
Latoe [o] dones, & (precor) integra [p]
Cum mente: nec turpem [q] senectam
Degere, nec cithara carentem [r].

(a) Amputent vitis ramos inutiles. Ita Virgilius dixit *falce premere umbras*, pro, resecare ramos umbrosos. (b) Hoc est cultello falcis instar incurvo. Cales oppidum est Sabinorum in Italia, cujus in agro vina erant optima. (c) Patior etiam ut mercator dives exhauriat aureis poculis vina quæ comparavit, sive emit, mercibus Syris, e Syria ab ipso advectis. Syria est regio Asiæ, continens Phæniciam, Palæstinam, Judæam, Idumæam, &c. omnium rerum ferax. (d) Cyathis. Culeus est aliquando mensura 20. amphorarum: hinc ducta vox, *culullus*. (e) Permutata, vicissim parata, permutatione scilicet facta Syræ mercis cum vino: vel, quia singulis annis, cum priora vina consumpta sunt, nova emit. (f) Mercator felix, ita ut appareat ipsos Deos ejus curam gerere. (g) Per annum, in anni unius spatio. (h) Navigando. (i) In Africa, ubi mons Atlas: ibi ferme orbis fines Romani ponebant, versus Occidentem. (k) Sine periculo, secura, & felici navigatione. (l) Quæ gravem alvum levant ac solvunt. (m) Opibus & bonis quæ paravi: seu, quæ facile parari possunt, quæ obvia sunt, & parvi sumptus, atque adeo semper parata, & prompta. Est autem hic ordo: O Latoe, dones precor mihi valido, & mente integra utenti, frui paratis, & degere senectam non turpem, nec citharæ expertem. (n) Valenti, sano. (o) Apollo, Latonæ fili. (p) Rationis compote, sana. (q) Inertem, & ingloriam. (r) In qua possim lyricis versibus me oblectare.

ODE XXVII.

Suam lyram alloquitur, & laudat.

Poscimus [a], si quid vacui [b] sub umbra
Lusimus [c] tecum, quod & hunc in annum

(a) Ordo est: hoc a te posco, age, o barbite, si quid alias tecum lusi, cane aliquod Latinum carmen, quod carmen vivat in hunc, & plures annos. (b) Soluti omni cura. (c) Cecinimus.

Vivat [a], & plures: age, dic Latinum,
  Barbite [b], carmen,
Lesbio [c] primum modulate [d] civi:
Qui ferox [e] bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religaret [f] udo
  Littore navim:
Liberum [g], & Musas, Veneremque; & illi
Semper herentem [h] puerum [i] canebat,
Et Lycum [k] nigris oculis, nigreque
  Crine decorum.
O decus Phœbi, & dapibus [l] supremi
Grata testudo [m] Jovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque [n] salve [o]
  Rite vocanti.

(a) Duret, laudetur. (b) Græca vox est: lyram significat. (c) Alcæo, qui Poeta lyricus fuit, e Lesbo insula oriundus. (d) Pulsate. Tu, quem pulsavit, & modulis certis temperavit Alcæus. Indicat autem Alcæum primum inter Græcos Poetam lyricum fuisse; se primum inter Latinos. (e) Qui quamvis esset bello assuetus, quod homines feroces, & a Musis alienos reddere solet, tamen, sive inter arma degeret, sive post longam, & periculosam navigationem, versaretur in otio, & pace, barbito utebatur. Omissum est ab Horatio, hic ut alias, primum *sive*, sive esset inter arma. (f) In littore, in portu post tempestatem ligaverat. (g) Bacchum. (h) Veneri affixum; perpetuum ejus comitem. (i) Cupidinem. (k) Alcæi amicum. (l) Apta conviviis, quæ Jupiter celebrat. (m) Lyra. Primum enim lyram e squama, & dorso testudinis, & chordis aliquot, compegisse fertur Mercurius: est autem cava hæc squama, & sonora. (n) Semper, ubicumque. Salve mihi, ades mihi quocumque loco, & tempore te appellavero. (o) Id est, te veneror, amo te, atque amplector. Est formula bene precantis.

ODE XXVIII.

Suam impietatem pristinam detestatur.

Parcus [a] Deorum cultor, & infrequens,
Insanientis dum sapientiæ [b]

(a) Ego, qui antea fueram parcus, seu negligens & parum assiduus in colendis Superis, dum errores Epicureorum Philosophorum insanientium sequerer, nunc &c. Cum Epicurei negarent a Diis humana curari, eos negligentius colebant. (b) Philosophiæ.

Consultus [a] erro, nunc retrorsum [b]
Vela dare, atque iterare cursus [c]
Cogor relictos [d]: namque Diespiter [e],
Igni [f] corusco nubila dividens [g],
Plerumque per purum [h] tonantes
Egit equos, volucremque currum,
Quo bruta [i] tellus, & vaga flumina,
Quo Styx [k], & invisi horrida Tænari [l]
Sedes, Atlanteusque finis [m]
Concutitur. Valet [n] ima [o] summis
Mutare, & insignem attenuat [p] Deus,
Obscura [q] promens: hinc [r] apicem rapax
Fortuna [s] cum stridore [t] acuto
Sustulit: hic posuisse gaudet.

(a) Peritus, & quasi doctor ac magister. Vulgo, *consultus*, est vir peritus juris, quem imperitiores, consilii petendi causa, conveniunt. (b) Mutare sententiam: aliam viam inire; Deos colere. Ducta est metaphora a re nautica. (c) Iter, navigationem. (d) Referre me ad pristinam pietatem, quam profitebar, cum Stoicos sequerer. (e) Jupiter, diei pater. (f) Fulmine. (g) Jupiter, qui plerumque dividit nubila, cum tonat, idest, qui solet tonare cœlo nubilo, idem ille per serenum cœlum equos tonantes aliquando egit: ex quo intellexi Deum aliquem revera esse, & mihi malum, ni resipiscerem, impendere. Tonat interdum cœlo nubilo, interdum sereno; utrumque ex eadem causa, nempe ob exhalationum, & vaporum collisionem: qui vapores, & exhalationes, si densiores sunt, in nubes coguntur; si subtiliores & altiores, non impediunt quominus cœlum serenum purumque videatur. Porro autem quia rarius fiunt tonitrua cœlo sereno, & eorum causa est occultior, quam illorum quæ fiunt cœlo nubilo; ea tonitrua, & fulmina veteres accipiebant tanquam a Deo præcipue immissa, & mali aliquid portendere putabant; Sic Virgilius, de bello civili agens; *Non alias cœlo ceciderunt plura sereno fulgura* Hom. Odyss. lib. 19. &c. (h) Per cœlum serenum. (i) Gravis, stupida, sensus, & motus expers. (k) Inferorum palus. (l) Inferi. Est Tænarus promontorium, & antrum quoddam in Laconia, ex quo Poëtæ fingebant descendi ad Inferos. Itaque pro ipsis Inferis sumitur. (m) Non totam Africam noverant veteres, sed orbem finiri putabant paulo post Mauritaniam, ubi est mons Atlas. (n) Potest. Est omnino Deus aliquis, qui humana gubernat. (o) Res & homines infimos ponere in summorum loco. (p) Abjicit: tenuem & contemptum facit. (q) Homines obscuros, & ignotos in luce honorum collocat, e tenebris educit. (r) Ex hoc regno, ex hac domo, fortuna tollit apicem, id est, opes & honores, quæ sunt quasi fastigia humanarum rerum, eaque hic ponit, id est, in hoc regnum, in aliam domum transfert. (s) Videtur hic illam Horatius cum Deo confundere. (t) Tumultu, murmure ingenti.

ODE XXIX.

Preces ad Fortunam, pro Cæsare ad bellum in Angliam proficiscente.

O diva, gratum quæ regis Antium [a],
Præsens [b] vel imo tollere de gradu [c]
Mortale corpus [d], vel superbos
Vertere [e] funeribus triumphos:
Te pauper ambit [f] sollicita prece
Ruris colonus [g]; te dominam [h] æquoris,
Quicumque [i] Bithyna lacessit
Carpathium [k] pelagus carina;
Te Dacus [l] asper, te profugi Scythæ [m],
Urbesque, gentesque, & Latium ferox,
Regumque matres [n] barbarorum, &
Purpurei [o] metuunt Tyranni [p];
Injurioso ne pede proruas [q]
Stantem columnam: neu populus [r] frequens

(a) Urbs est Latii maritima, ubi templum erat Fortunæ celeberrimum. Dicitur autem Fortuna illud regere, hoc est, illi præesse, ibi coli præcipue. (b) Potens, quæ hanc vim habes, ut tollas, &c. quæ ita es præsens in omnibus locis, & negotiis, ut possis tollere, &c. Deos præsentes Latini vocant, qui vocanti statim adsunt, qui auxilium, opemque afferunt. (c) Hominem ex infimo statu attollere ad summum. (d) Mortalem hominem: Pars pro toto. (e) Mutare in funera. (f) Ambire precibus, est, rogare blandiendo, supplicando, &c. ut solebant candidati, qui honores ambiebant. (g) Agricola. (h) Refer ad, *ambit*, vel ad *metuunt*, quod sequitur. (i) Omnes nautæ. Bithyna navis, est navis, vel Bithyni mercatoris, vel facta in Bithynia, regione Asiæ minoris. (k) Est maris Mediterranei pars ad Ægyptum vergens: ita dicitur ab insula Carpatho, inter Rhodum, & Cretam sita. (l) Gens bellicosa, ubi nunc Moldavia, Servia, & Bulgaria. (m) Populi Septentrionales, quorum plaustra vagas rite trahunt domos, ut ait lib. 3. Od. 18. in sua patria velut exules, & profugi. (n) Quæ liberis timere solent. (o) Vestiti purpura. (p) Interdum ea vox Reges significat. (q) Metuunt ne evertas suum Imperium & Remp. florentem, ac instar columnæ firmæ stantem. Cave putes esse hanc Horatii precationem: ea enim Odæ extremæ reservatur, estque pro Cæsare tota. (r) Neu fiat aliqua seditio, in qua populus congregatus cives otiosos, & quietos ad arma sumenda impellat. Reges cessantes cogat arma capere, & excutiat jugum imperii, se in libertatem asserat.

Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te semper anteit sæva Necessitas a,
Clavos trabales b, & cuneos c manu
Gestans ahena d; nec severus e
Uncus f abest, liquidumque plumbum.
Te spes g, & albo h rara i Fides colit k
Velata panno, nec comitem abnegat l.
Utcumque m mutata n potentes o
Veste domos inimica linquis p.
At vulgus q infidum, & meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis r
Cum fæce siccatis amici,
Ferre jugum s pariter dolosi t.
Serves u iturum Cæsarem in ultimos x
Orbis Britannos, & juvenum recens
Examen y Eois z timendum

(a) Hæc præcedere semper Fortunam dicitur ab Horatio, quia necessarium credebant Fortunæ morem gerere, neque fieri posse, ut aliquis ejus imperium excuteret. (b) Clavi trabales sunt, quibus trabes compinguntur ac proinde majores, & crassiores. (c) Cuneus est ferrum in acumen latum desinens, quo immisso lignum finditur. (d) Forti dura instar æris. (e) Tenax, premens. (f) Uncus, plumbum serviunt rebus inter se jungendis, & committendis. Pertinent hic, ad exprimendam necessitatis vim ac potentiam, vel potius ad significandam firmitatem, ac stabilitatem; quippe quæ moveri, labefactari, ac refigi nequit. Videtur his versibus Horatius describere tabulam Fortunæ pictam, quæ visceretur Antii. (g) Spes additur Fortunæ, quia homines in adversa fortuna sola spe sustentantur: Fides, quia veri ac fideles amici, ne fortuna quidem reflante, deserunt amicos. (h) Candidis induta vestibus: fides enim pura & simplex debet esse. (i) Quia paucorum est. (k) Amat, ac sequi gaudet. (l) Te comitem non aspernatur; una ire non recusat. (m) Quandocumque. (n) Fortuna felix, albis; adversa, nigris vestibus induitur. (o) Florentes, opulentas. (p) Per Fortunam abeuntem, & avolantem, significatur adversa; per manentem, secunda. (q) Fideles amici domus a Fortuna relictas, & amicos infelices, non deserunt: sed populus, qui solam utilitatem suam spectat, &c. discedit. (r) Ubi vident exhaustos ad imam usque fæcem cados, nihil superesse quod rapiant, & liguriant. (s) Adversam fortunam prementem. (t) Dolosi in ferendo jugo, & societate bonarum rerum, & malarum; quia socii, & participes bonarum volunt esse, non malarum. (u) Serva igitur, o Fortuna, Cæsarem. (x) Angliam, & vicinas quasdam Angliæ insulas, esse orbis finem a Septentrione veteres putaverunt. (y) Exercitum e recentibus copiis collectum; ab apibus ducta metaphora. (z) Orientalibus. Parthos, & Medos intelligit, qui exercitum hunc ducendum in Orientem contra se arbitraban-

Partibus, Oceanoque rubro [a].
Eheu [b]! cicatricum, & sceleris [c] pudet,
Fratrumque [d]. Qui nos [e], dura refugimus
Ætas? Quid intactum nefasti [f]
Liquimus? Unde manus juventus [g]
Metu [h] Deorum continuit? Quibus
Pepercit aris? O utinam nova
Incude diffingas [i] retusum [k] in
Massagetas [l], Arabasque ferrum!

tur, ob Crassum a se ante annos aliquot interfectum. Non ivit Augustus in Angliam; quia legatos Angli misere ad illum de pace. Vide 2. Indicem, in libri limine. (a) Erythræo, Arabico. Meditabatur enim Augustus bellum in Arabes, quod iis anno post tertio intulit. (b) Ex eo quod Cæsar ducat exercitum in Barbaros, & disjunctos populos, occasionem sumit belli civilis deflendi, & externi belli laudandi. (c) Belli civilis scelerati; quod ante annos 12. ortum sub Julio Cæsare, vix tum bene sopitum erat. (d) In civili bello a fratribus occisorum. (e) Quid sceleris non suscepimus, nos ætate hac dira, & prope ferrea nati? (f) Nefarii. (g) Milites; a quo scelere nostros exercitus religio deterruit? (h) Pietate, ac religione adversus Deos. (i) Recudas, reformes; vel, destruas, ut novos enses, & sanctiores facias; quibus in Massagetas utamur. (k) Hebetatos enses in bello civili, & attritos. (l) Sunt Scythiæ populi; Arabes vero Asiæ.

ODE XXX.

Pomponio Numidæ felicem ex Hispania reditum gratulatur.

Et thure, & fidibus [a] juvat
Placare [b], & vituli sanguine debito [c]
Custodes Numidæ Deos;
Qui nunc Hesperia [d] sospes [e] ab ultima
Charis multa [f] sodalibus,

(a) Carminibus lyricis. (b) Diis satisfacere, quibus sacrificium vovi, si amicus rediret. (c) Votivo. (d) Hispania; quæ appellatur ultima Hesperia, id est, in ultimo orbe posita; ad Occidentem versa, ut distinguatur ab Italia, quæ vocatur etiam Hesperia; sic autem vocatur, vel ab Hespero Atlantis filio, vel ab Hespero stella, quæ occidente Sole apparet. (e) Reversus incolumis. (f) Quamvis amicos de ejus reditu lætos amplectatur omnes suavissime, ac deosculetur, nullum ex iis tamen suavius quam Lamiam; quippe meminit se eodem rege pueritiam egisse, sub quo eam egit Lamia.

Nulli plura tamen dividit oscula,
Quam dulci Lamiæ, memor
Actæ non alio rege [a] puertiæ,
Mutatæque [b] simul togæ.
Cressa [c] ne careat pulchra dies nota [d]:
Neu [e] promptæ [f] modus amphoræ,
Neu morem in Salium [g] sit requies pedum:
Neu multi Damalis meri [h]
Bassum [i] Threicia vincat amystide [k];
Neu desint epulis rosæ:
Neu vivax apium [l], neu breve [m] lilium.

(a) Moderatore, magistro, gubernatore. *(b)* Togam prætextam, id est, purpureo cinctam limbo, exuebant anno ætatis 17. quo sumebant virilem togam, ac moderatores pueritiæ dimittebant. *(c)* Cretensi, hoc est, alba. Cres, vir Cretensis. Cressa Cretensis fæmina; ut Phœnix, Phœnissa. Effoditur autem in Creta insula terra candida. *(d)* Lapillo albo. Thraces notabant felices dies albis calculis, infaustos nigris. Jubet igitur hanc diem Horatius albo lapillo, ut fortunatam, notari. *(e)* Id est, bibatur sine modo, saltem sine requie, large utrumque & affatim fiat. *(f)* Quæ cito & sine mora petenti detur; vel, deprompæ & eductæ e cella vinaria. *(g)* Ut solent saltare Salii, Martis Sacerdotes; qui certis diebus saltationem quandam exercebant in honorem Martis, ter pede terram percutientes agilitate summa. *(h)* Ebriosa mulier. *(i)* Potorem egregium. *(k)* Amystis poculum est capax, ita dictum Græca voce, quod sine interspiratione hauriendum erat. Sententia est: caveat Bassus, ne ipsum vincat Damalis potans amystidem totam. Threiciam vocat, vel quia revera erat Threissa, vel quia Thraces ebriosi ferebantur, & ejusmodi calices uno haustu siccabant. *(l)* Herba diu virens & vivens. *(m)* Cito marcescens.

ODE XXXI.

Mors Cleopatræ ab Augusto victæ navali bello.

Nunc est bibendum, nunc pede [a] libero
Pulsanda tellus: nunc Saliaribus [b]
Ornare pulvinar [c] Deorum

(a) Saltandum est libere, ac temere. *(b)* Quas nempe apponat, & instruant Salii Sacerdotes, de quibus dictum est Ode superiori: vel, exquisitis dapibus, qualibus isti Salii solebant vesci, qui magnifice & opipare epulabantur. *(c)* Est sacculus pluma vel tomento fartus, qui capitibus, aut cubitis, accumbentium in lectulis subiiciebatur. Post victoriam insignem aliquam, solebant Romani, Diis suis quasi epulum præbere. Itaque mensas in templis struebant, ac dapibus cumulabant; circa mensas sternebant lectulos cum pulvinaribus, iisque Deorum, quasi convivarum, statuas imponebant.

Tempus erat [a] dapibus, sodales.
Antehac [b] nefas depromere Cæcubum [c]
Cellis avitis [d], dum [e] Capitolio [f]
Regina dementes ruinas,
Funus & Imperio parabat,
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum [g], quidlibet impotens [h]
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit [i] furorem
Vix una sospes navis ab ignibus:
Mentemque lymphatam [k] Mareotico [l]
Redegit in veros timores
Cæsar, ab Italia volantem [m]
Remis adurgens [n] (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Æmoniæ [o]), daret ut catenis

(a) Tempus est; imperfectum pro præsenti; Græco more. (b) Antequam victa, imo extincta fuisset Cleopatra. (c) Vinum generosum, natum in Cæcubo, Campaniæ monte. (d) In quibus illud avi majoresque nostri condiderant. (e) Interea dum Regina Cleopatra dementi, & irrito conatu pararet evertere Capitolium, & Imperium Rom. extinguere. (f) Templum erat Jovis, in clivo Tarpejo, ita dictum ab hominis capite ibi invento, dum fundamenta effoderentur. (g) Eunuchorum, qui solent fœdis morbis laborare, & contaminati, olentesque esse. (h) Adeo demens & vecors, ut auderet omnia sperare, etiam illa quæ fieri nulla ratione poterant, v. gr. Romanorum Imperium delere. Impotens proprie est ille, qui effrænatis animi motibus imperare non potest, qui fræna laxat iræ, libidini, &c. Impotens autem sperare, Græca locutio est: in eo impotens, quod speraret, &c. quæ se continere non poterat, quin speraret quidlibet. (i) Ejus potentiam & audaciam fregit accepta clades ab Augusto, qui vix unam ex ejus navibus ab incendio sospitem reliquit, & ejus animum furiosum, & vino ebrium Mareotico, quod in conviviis cum Antonio celebratis sæpe hauserat, veris timoribus implevit, non falsis, ut ejus spes erant falsæ. Porro Cleopatræ naves, aliæ statim post Actiacam victoriam sunt a Cæsarianis incensæ, aliæ ab Arabibus, qui in Erythræo sinu erant. Vid. 2. Indicem Odarum ad annum 722. ab U. C. 723. (k) Furiosam. Quos canis rabiosus momordit, ii lymphas fugiunt, & horrent: hinc lymphatus pro furioso ponitur. (l) Mareotis est palus, & regio Ægypti ubi optimum vinum nascebatur. (m) Fugientem ab Græcia, quæ non longe abest ab Italia. (n) Celerrime persequens. (o) Thessaliæ, ita dicta est ab Rege quodam suo Æmone.

Fatale monstrum [a]: quæ generosius [b]
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit ensem [c], nec [d] latentes
Classe cita reparavit oras [e].
Ausa & jacentem [f] visere Regiam
Vultu sereno fortis, & asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum,
Deliberata [g] morte ferocior:
Sævis Liburnis [h] scilicet invidens [i],
Privata deduci [k] superbo
Non humilis mulier triumpho.

(a) Cleopatram furentem instar belluæ. Fatale vocat, idest, fato quodam, & ira Superum exortum. Exitiale. (b) Quam in catenis, & in triumpho. (c) Voluit sibi ferro vitam adimere, neque dubitavit enses nudos suorum custodum petere; qui mortem illi tamen negarunt. (d) Non ivit Cleopatra classe cita, & properante in oras Ægypti latentes, & ultimos Regni sui fines, ut eos repararet, ac muniret, ad bellum instaurandum. (e) Ægypti recessus, & urbes intimas. (f) Profligatam, & mœrentem. (g) Quam sibi inferre statuerat: ideo ferox, quia mori certa. (h) Navibus angustioribus, in Liburnia, Illyrici regione factis; quales erant illæ, quibus Augustus in prælio navali contra Antonium usus erat. Vid. Od. 1. libri Epodon. (i) Indignata, & nolens, ob superbiam, hunc honorem navibus Liburnis, a quibus victa erat, & quæ ideo sævæ appellantur, tribuere, ut in iis Romam duceretur. (k) Duci ex Ægypto in Italiam, ut privata mulier, ipsa quæ non obscura, & infimo loco nata, sed nobilis, & Regina erat. Explicat etiam Lambinus: *non humilis*, non parvo animo, & fracto. Est autem ordo: scilicet invidens, hanc Cæsari gloriam, ut ipsa, tanti nominis, tantæ dignitatis mulier, capta, & Regno spoliata, instar fœminæ privatæ, in Liburnis navibus, tanquam in triumpho, duceretur.

ODE XXXII.

Apparatum convivii frugalem, & minime sumptuosum, sibi placere.

Persicos [a] odi puer [b] apparatus;
Displicent nexæ philyra [c] coronæ:

(a) Magnificos: quales a Persis adhibebantur; v. g. odores, unguenta, &c. Persæ in conviviis erant in primis sumptuosi, & multarum deliciarum. (b) Servule. (c) Est cortex interior, ac tenuissimus, ex arbore tilia decerptus, qui ductus in tænias, nectendis floribus servit.

Mitte [a] sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici [b] myrto nihil allabores
Sedulus curo: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arcta [c]
Vite bibentem.

(a) Omitte, noli instigare, ubi nascantur rosæ tardiores. (b) Ordo est: curo sedulus, ut nihil labores addere pro convivii apparatu ad simplicem myrtum; nihil nisi coronas e myrto volo. Myrtus adhibebatur in conviviis; boni odoris causa, & quia fumos vini discutere credebatur. (c) Densa, umbrosa.

ODARUM

LIBER SECUNDUS.

ODE I.

C. Asinium Pollionem monet, ut omissâ, quam scribebat, de bello civili tragœdia, vel historia, in Rempub. potius ordinandam incumbat. Bellum civile deplorat.

Motum [a] ex Metello Consule civicum,
Bellique causas, & vitia [b], & modos [c],
Ludumque Fortunæ [d], gravesque
Principum [e] amicitias, & arma [f]
Nondum expiatis uncta cruoribus
Periculosæ plenum opus [g] aleæ,

(a) Ordo est: o Pollio, insigne mœstis præsidium reis, &c. tractas, sive, scribis motum civilem, belli civilis varios ac turbidos eventus, ex Metello Consule, id est, ab eo tempore quo Q. Cæcilius Metellus Celer fuit Consul, qui est annus ab U. C. 694. quo Cæsar, Crassus, & Pompeius, inter se de invadenda Republica fœdus inierunt. *(b)* Simultatem ortam Cæsarem inter & Pompejum, multorum ambitionem, odia; libidines, nimiam, ut ait belle Florus, felicitatem, &c. Vide Svet. c. 29. & 30. in Julio Cesare. *(c)* Seditiones, pugnas, deliberationes partium. *(d)* Varios casus, quibus Romanam rem, ut pilam, jactare Fortuna videbatur. *(e)* Cæsaris, Pompeji, & Crassi, qui societatem junxerant, Reipublicæ funestam. Florum lege, lib. 4. c. 2. 3. & seq. *(f)* Arma uncta, id est, delibuta & adhuc stillantia civium cruore, qui nondum expiatus est; Proprie non expiatur cruor, sed arma expiantur, cruore per scelus infecta, vel miles gestans hæc arma. *Expiare*, autem est, rem aliquam, aut personam, ex impia, & contaminata, piam & scelere solutam efficere, aliqua religiosa cæremonia. Ejusmodi ceremoniam usurpabant Romani certis temporibus, & *armilustrium* vocabant; eamque adhibuit Augustus, confecto civili bello, cum lustrum solemni ritu condidit, populumque expiavit. *(g)* Quæ tragœdia a te suscepta, opus est aleæ, & periculi plenum: de multorum enim sceleribus, qui jam rerum potiuntur, scribi tuto & impune vix potest. *Alea*, est proprie ludus talorum, qui periculosus, & incertus vulgo est: unde ad significandum casum quemlibet periculosum, ea vox adhibetur.

Tractas: & incedis [a] per ignes,
Suppositos cineri doloso.
Paulum [b] severæ Musa tragœdiæ
Desit theatris: mox, ubi publicas [c]
Res ordinaris, grande munus [d]
Cecropio repetes coturno [e],
Insigne mœstis præsidium reis [f],
Et consulenti, Pollio, Curiæ [g];
Cui laurus [h] æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Jam nunc [i] minaci murmure cornuum [k]
Perstringis [l] aures; jam litui strepunt;
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumque vultus.
Audire magnos jam videor Duces,
Non indecoro [m] pulvere sordidos,
Et cuncta terrarum [n] subacta [o],
Præter atrocem animum Catonis [p].

(a) Idem facis, ac si incederes per cineres, qui tegerent ignem suppositum: quod nempe sine gravi periculo fieri nequit. (b) Omitte paululum res adeo tragicas theatro, & scenæ committere. Erat Pollio poeta optimus, teste Virgilio: & hoc de tragœdia aliqua, a Pollione inchoata, rectius quam de historia intelligas. *(c)* Erat enim tum Pollio Consul: cujus Magistratus munus est ordinare Rempublicam; quæ bello civili erat admodum perturbata. *(d)* Grande opus tragœdiæ faciendæ. *(e)* Tragico more, ac stylo. Cothurnus erat genus calceamenti altioris, quo actores tragœdiarum utebantur. Cecropius appellantur, id est. Atheniensis, a Cecrope Rege Athenarum primo; quia tragœdia maxime Athenis viguit, ubi Sophocles, Euripides, &c. floruerunt. *(f)* Reus, illum significat, quicumque causam dicit, sive sit nocens, sive innocens. (g) Senatui. *(h)* Qui de Dalmatis triumphasti. Sunt autem Dalmatæ in Illyrico; quæ regio est in ora maris Adriatici, contra Italiam. Dalmatiæ urbs erat primaria Salonæ, quam Pollio cepit. *(i)* Laudat Horatius carmina Pollionis de bello civili, tam graphice, & ornate ab eo scribi cœpta, ut in iis res ipsæ geri, & cerni, non narrari & audiri viderentur. *(k)* Buccinarum, quæ olim e cornu, postea ex ære factæ sunt. Proprie cornua sunt buccinæ breviores, & intortæ: litui vere sunt buccinæ longiores & parum incurvæ. *(l)* Feris, tundis. (m) Glorioso pulvere; quem scilicet in militari campo collegerunt. (n) Cunctas terras. Sic alio loco dixit, *amara curarum,pro.amaras curas*, Græco more. *(o)* A Cæsare domita. *(p)* Dictus est ille Caro Uticensis ab Utica urbe Africæ, in quam cum se post pugnam Pharsalicam conjecisset, audiretque appropinquare Cæsarem, mortem afferre sibi maluit, quam se illi dedere.

Juno [a], & Deorum quisquis amicior
Afris, inulta cesserat impotens
Tellure: victorum nepotes
Rettulit inferias [b] Jugurthæ [c],
Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulchris impia prælia
Testatur [d], auditumque Medis [e]
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Quis gurges [f], aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ [g]
Non decoloravere [h] cædes?
Quæ caret ora cruore nostro?
Sed ne [i], relictis, Musa procax [k] jocis,
Ceæ retractes munera næniæ [l]:
Mecum Dionæo [m] sub antro

(a) Sententia hujus loci hæc est. Juno, et e Diis alii, quicumque Afris olim fuerant amiciores in bello Jugurthino, coactique tamen Romanorum viribus, & fato fuerant ex Africa inulta discedere impotentes, id est, quia non potuerant ulcisci Afrorum cladem, & pœnas a Romanis sumere, illi, inquam, Dii Romanos, nepotes & posteros illorum Romanorum, a quibus victi olim erant Afri, vicissim immolarunt in bello civili, tanquam victimas placandis Jugurthæ Manibus, & Afrorum umbris; atque ita pœnas Romanis retulerunt, ac reposuerunt, Afros ulti sunt. Juno Carthagini, & Africæ impense favebat, Virg. 1. Æneid. (b) Erant inferiæ, sacrificia quæ fiebant mortuis, & Inferorum umbris. Solebant autem priscis temporibus immolari aliquot e captivis hostibus, ad placandas cæsorum ducium umbras, & ad eorum tumulos mactari. (c) Fuit Jugurtha Rex Numidiæ in Africa. Is grave bellum gessit cum Metello primum, mox cum Mario; demum a Boccho Mauritaniæ Rege, ad quem confugerat, proditus, in Marii potestatem venit, a quo Romam ductus, & ostentatus in triumpho, in carcere necatus est, anno U.C. 648. Sallustium adi. (d) Ostendit, sepulchrorum multitudine, quam sæva fuerint illa bella, impietatis, & crudelitatis plena, nempe civilia. (e) Cladem, & ruinam Italiæ, quæ olim Hesperia magna dicta est, tantam, ut a Medis, remotissimis videlicet Orientis populis, & Romanorum hostibus, audita cum gaudio sit. (f) Qui lacus, quæ freta? (g) Italorum. Daunus Rex fuit Apuliæ, quæ Italiæ pars est. (h) Sanguine infecerunt. (i) Sed, o mea Musa, noli refricare veteres illas querelas, relictis, quæ te decent, amœnioribus argumentis. (k) Audacior. (l) Versus lugubres; qui olim a Simonide, lyrico poeta, vel inventi, vel præcipua cum laude facti sunt. Dicuntur Illi næniæ Ceæ; quia Simonides natus est in Ceo insula maris Ægæi, prope Eubœam. Est autem, *Nænia* carmen in funeribus cani solitum: interdum sumitur pro puerili cantilena. (m) Veneri sacro. Venus dicta est Dione: quo nomine appellata est quoque Veneris mater, Oceani, et Tethyos filia.

Quære modos a leviore b plectro c.

(a) Carmina. (b) Jocosa nempe argumenta levioribus modis & numeris canemda; tragica, severioribus, & fortioribus. (c) Instrumento, quo fides lyræ percutiuntur; quod nunc ex equinis vulgo setis fit; alias, instar pectinis, ex ebore, aut buxo constabat.

Hanc totam Oden eruditi quidam ita explicant, ut velint ab Horatio invitari Pollionem ad absolvendam, quam inchoarat, belli civilis historiam, omittendasque tragædias, quas intermissa tantisper historia, scriptitabat. Hæc porro verba, *mox ubi publicas res ordinaris*, exponunt cum Turnebo, & aliis, postquam Reipublicæ historiam, & bellorum civilium, ordinaveris, digesseris, & ordine conscripseris. Favet huic expositioni ultima pars Odæ, in qua Pollionis scripta laudat: non eum igitur deterret a scribendo.

ODE II.

Contemptus pecuniæ, laus liberalitatis.

Nullus a argento color b est, avaris c
Abditæ d terris inimice e lamnæ,
Crispe Sallusti f, nisi temperato
Splendeat usu.
Vivet extento g Proculejus h ævo,
Notus i in fratres animi k paterni:

(a) Ordo est: o Crispe Sallusti, inimice lamnæ abditæ in avaris terris, nullus est argento color, nisi usu temperato splendeat. (b) Dignitas, pulchritudo: nihil juvat pecunia, nisi utaris. (c) Avara terra dicitur ea in qua argentum defoditur, quia illud celat, ut avari factitant. (d) Qui es inimicus laminæ defossæ in terra; qui non amas laminam, seu aurum, abdere & furtim terræ deponere; qui ab avaritia es alienus. Legendum potius, *abditæ*, quam *abdito*, nempe, *argento*: quæ vos est in primo versiculo Odæ: hæc enim duo verba, *inimicæ lamnæ*, nec bonam, nec sat Latinam efficiunt sententiam, se legantur sola: quæ laus enim est, si quis inimicus laminæ dicatur esse. (e) Pro laminæ. Est autem lamina, bractea metalli: sumitur hic pro ipso argento, vel auro. (f) Fuit iste Crispi Sallustii historici ex sorore nepos; de quo agit Cornelius Tacitus, Annalium lib. 3. paulo ante medium: quem ab historico adoptatum, & magna potentia, summisque opibus modestissime usum ait. (g) Longo tempore producto, usque ad seram posteritatem: immortalis erit Proculeji fama, & memoria. (h) Fuit Eques Romanus, Augusto carus; ejus fratres, Scipio, & Muræna, cum ob arma in bello civili contra Augustum gesta, patrimonio suo spoliati fuissent, Proculeius bona sua de integro æquis partibus cum ipsis divisit, instar patris amantissimi. (i) Nobilis, celebris. (k) Propter animum: Græca locutio. Subaudiunt Græci particulam propter, quæ apud illos gignendi casum postulat.

Illum aget [a] penna metuente solvi [b]
  Fama superstes [c].
Latius regnes [d], avidum domando
Spiritum [e], quam si Lybiam [f] remotis [g]
Gadibus [h] jungas: & uterque Pœnus [i]
  Serviat uni.
Crescit [k] indulgens sibi dirus hydrops:
Nec sitim pellit, nisi causa morbi [l]
Fugerit venis, & aquosus albo
  Corpore languor.
Redditum [m] Cyri solio Phraaten [n]
Dissidens plebi, numero beato-
 rum [o] eximit virtus; populumque falsis
  Dedocet uti [p]
Vocibus, regnum & diadema tutum

(a) Vehet, tollet. *(b)* Defatigari nescia; semper volante, & vigente. (c) Post illius mortem adhuc vivens, & superans. (d) Regnabis, regnare possis. Rex est, qui sibi imperat. *(e)* Avaritiam, cupiditatem majorum opum. (f) Regionem Africæ. *(g)* A Lybia dissitis. (h) Gades insula & urbs est, in ultima Hispania ad meridiem, *Cadice*; unde nomen freto Gaditano, per quod mare Mediterraneum in terras influit; quodque patrio sermone, ab loco vicino vocant Hispani, *de Gibilterra*. *(i)* Tum qui est in Africa, tum qui in Hispania. Nam Carthaginenses Hispaniæ partem diu obtinuerunt, urbemque nomine Carthaginem in ea condiderunt, quæ Carthago nova dicta est. (k) Morbum auget. *Indulgens sibi*: obsequens bibendi cupiditati. *Hydrops*. Ita vocatur morbus, quo alimenta, imo ipsæ aliquando carnes in aquam resolvuntur; unde intumescit corpus, & pallet: hic pro ipso hydropico ea vox ponitur. (l) Aqua intercus. (m) Ordo est: virtus dissidens, plebi, eximit numero beatorum Phraatem redditum Cyri solio. Sententia est: homines virtute prædití, ab stolida vulgi opinione dissentientes, excerpunt e numero beatorum, felicem non putant idcirco Phraaten, quod in solium Cyri fuerit restitutus. (n) Phraates, Rex Parthorum, ob mores barbaros, ob patrem, & triginta fratres, cum filio suo natu maximo interfectos, in exilium a suis pulsus est, substituto illi Tiridate; postea tamen Scytharum ope in Regnum est restitutus. Consule Indicem II. Odarum, ad ann. U. C. 731. Vide etiam Justinum, lib. 42. cap. 5. Dicitur autem, *Cyri solium*; quia Regnum Persarum, a Cyro fundatum, a Parthis postea occupatum fuit; non quod Phraates Cyri esset filius, aut hæres; Orodis enim filius fuit. (o) In hac dictione ultima syllaba eliditur ob vocalem positam in sequenti versu ad quem ista syllaba pertinet: idem observare est in Ode 3. (p) Docet non uti falsis vocibus, cum felicem vocando, qui felix revera non sit.

Deferens uni [a], propriamque laurum [b],
Quisquis ingentes oculo irretorto [c]
Spectat acervos.

(a) Illi nomen Regis, felicitatem, & gloriam tribuens uni, quisquis &c. (b) Coronam, laudem, victoriam. (c) Qui cumulos auri, atque argenti ita prætereundo aspectat, ut ne oculos quidem reflectat ac retorqueat; id est, qui nulla cupiditate illorum ac desiderio commovetur. Rursum irretortus oculus dici potest, non invidus; invidi enim obliquis & limis oculis ea solent aspicere, quibus invident.

ODE III.

Montis æquabilitas ubique servanda. Mortis Necessitas.

Æquam [a] memento rebus in arduis
Servare mentem; non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture [b] Deli [c];
Seu mœstus omni tempore vixeris;
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum [d] bearis [e]
Interiore [f] nota Falerni [g];
Qua [h] pinus ingens, albaque [i] populus,

(a) Ordo est. O Deli, memento servare in asperis, & arduis rebus mentem æquam, id est, moderatam, & æquabilem; eandemque in rebus secundis ab insolenti lætitia temperatam. (b) Siquidem aliquando es moriturus; sive semper vixeris mœstus, sive aliquando genio indulseris, maxime festis diebus. (c) Delius fuit historicus, & orator insignis: a Dolabella ad Cassium; a Cassio deinde transivit ad Antonium; novissime ab Antonio transfugit ad Cæsarem. (d) Jacentem, resupinatum. (e) Te exhilaraveris, genium curaveris. (f) Falerno optimo, & vetustissimo. Amphoris vini, quas servatas Romani vellent, notam apponebant in operculo, quæ indicaret, quod vinum esset; quo anno, & Consule conditum. Quo vinum erat generosius, & servari dignius, eo interiore loco cellæ vinariæ condebatur, utpote frigidiore, & ad servandum vinum aptiore. Rursum quia primæ quæque amphoræ bibebantur, ultimæ interiori loco positæ erant vetustissimæ. (g) Falernus mons Campaniæ Italæ, ab eo vinum Falernum nomen invenit. (h) Id est, in qua parte horti tui, aut villæ. Legitur etiam, *quo*, id est, quo gramine, loco. (i) Populi frondes, aversa parte, albicant; adversa, virent.

Umbram [a] hospitalem consociare amant
  Ramis, & obliquo laborat [b]
    Lympha fugax trepidare rivo.
Huc vina, & unguenta, & nimium breves
Flores amœnæ ferre jube rosæ [c];
  Dum res [d], & ætas, & sororum [e]
    Fila trium patiuntur atra [f].
Cedes [g] coemptis [h] saltibus, & domo,
Villaque, flavus [i] quam Tiberis lavit [k],
  Cedes; & extructis in altum [l]
    Divitiis potietur hæres.
Divesne [m] prisco natus ab Inacho [n]
Nil interest, an pauper, & infima
  De gente [o] sub dio [p] moreris [q],
    Victima nil miserantis Orci.
Omnes eodem cogimur [r]; omnium
Versatur [s] urna [t] serius, ocyus
  Sors exitura, & nos in æter-
    num [u] exilium impositura cymbæ.

(a) Gaudent consociatis ramis umbram efficere, quæ gratum epulantibus hospitium præbeat, (b) Cum labore trepidat, propter lapillos nimirum obstantes. Trepidare autem, est agitare se huc illuc, & anxie commovere; festinare ægre, (c) Rosas, quæ nimis cito marcescunt. (d) Opes, vel, idoneum tempus, opportunitas, occasio. (e) Parcarum. Dum vita tibi suppeditat. (f) Funesta: quibus videlicet presectis, mors obeunda necessario sit. (g) Discedes, demigrabis. (h) Undique, aut, simul a te emptis. (i) Pulcher, vel, flavas arenas volvens. (k) Est in indicativo, a verbo, *lavere*, quod olim usurpabatur, pro *lavare*. (l) In cumulum congestis. (m) Ordo est: nihil interest an sis dives, & ortus ab Inacho, an pauper & obscuro loco natus ne rectum quidem, & domum, quo te recipias, habeas: quippe futurus es perinde victima Orci nil miserantis; divites æque, ac pauperes damnantis letho. (n) Fuit Inachus Rex Argivorum, Abrahami æqualis, aut etiam illo superior; cujus filia Jo fabulis celebrata est. Floruit circa annum mundi 2200. (o) Stirpe, familia. (p) Sub nudo, & aperto Cœlo. (q) Habites, degas. (r) Eundem in locum compellimur, Orcum nempe, ac tumulum. (s) Agitatur. (t) Suadet metri ratio vocem hanc in ablativo positam, ordinemque hunc esse: sors omnium, idest, moriendi fatalis hora, serius ocyus exitura, versatur, & movetur in urna; nempe Jovis, aut judicum trium apud Inferos; qui finguntur a Poetis tabellas nominibus omnium hominum inscriptas movere in urna, sive cista; itaut ii moriantur primi, quorum nomina priora educta sint. (u) Et quæ nos impositura est cymbæ Charontis: ut in æternum exilium ab eo deportemur, nempe ultra Stygem, in Inferos.

ODE IV.

Tiburtinæ, & Tarentinæ regionis amœnitatem laudat.

Septimi a, Gades b aditure c mecum, &
Cantabrum d indoctum e juga ferre nostra, &
Barbaras Syrtes f, udi Maura g semper
Æstuat unda:
Tibur h, Argeo i positum colono k,
Sit meæ sedes utinam senectæ!
Sit modus lasso maris l, & viarum,
Militiæque.
Unde m si Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus n Galesi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalanto o.

(a) Fuit ille Romanus Eques, idemque poeta bonus, Augusto carus, amicus Horatii. (b) V. Od. 2. hujus libri. (c) Qui mecum iturus es in Gades; nempe cum Augusto, qui anno U. C. 728. bellum Hispanis intulit; quo secuturi cum erant Septimius, & Horatius. Vel; qui paratus es me amicum tuum sequi in ultimas terrarum oras, etiam usque ad Gades, Syrtesque, &c. Et vero Augustus, Cantabros petens, non videtur in Lybiam, aut Gades iturus fuisse. (d) Cantabri sunt Hispaniæ populi, ubi nunc Biscaya, Hyspanorum ultimi a Romanis domiti: eos Augustus debellavit, anno U. C. 741. Vide II. Indicem Odarum. (e) Qui parere Romanis nondum didicit. (f) Loca sunt arenosa, & periculosa, in Africæ littore. (g) Proprie dicendum esset, Lybica; quia Syrtes duæ, major & minor, procul absunt a Mauritania. (h) Est urbs Italiæ amœna, condita olim a Tibure, homine Græco, qui Argis profectus in Italiam venit. (i) Argivo. Argos est urbs primaria Peloponnesi. (k) Colonus interdum est, qui agrum colit, agricola alias, ut hic, eum significat, qui ex urbe quapiam commigrat, ad aliam habitandam. (l) Fatigato maritimis itineribus; quando me satietas belli, & itinerum ceperit. Erat itaque tunc id ætatis Horatius, ut adhuc gerere bella, & itinera longiora posset suscipere; nempe annos admodum 40. natus. (m) Quo ex loco, id est, a Tibure, si me Parcæ prohibent, arcentque, petam flumen Galesum, celebre ob oves pellitas; petam agros, ubi Phalantus Laton regnavit. Tarentum describit, prope Galesum flumen situm, in Calabria. (n) Oves Tarentinæ, propter lanæ bonitatem, pellibus & quasi vestibus integebantur, ne ipsurum lana inquinaretur. (o) Lacedomonius dux fuit, qui cum Spartanis Italiam petens, Tarentum occupavit.

Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet [a], ubi non Hymetto [b]
Mella decedunt [c], viridique certat
Bacca [d] Venafro:
Ver ubi longum, tepidasque præbet
Jupiter brumas: & amicus Aulon [e]
Fertili Baccho, minimum [f] Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus, & beatæ
Postulant arces [g]: ibi tu calentem [h]
Debita [i] sparges lachryma favillam
Vatis amici.

(a) Placet. (b) Mons est Græciæ, prope Athenas, ubi mel optimum, apes lectissimæ. (c) Inferiora, deteriora sunt, nihil cedunt melli Hymettrio. Decedere, est locum alteri, ut nobiliori, cedere, inferiorem se fateri. (d) Oliva: ubi olivæ nascuntur pares Venafranis. Est Venafrum Campaniæ in Italia oppidum, ubi olivæ præstantes. (e) Mons est vini ferax, in Calabria. (f) Id est, uvas fert non deteriores iis, quæ nascuntur in Falerno, monte Campaniæ: invidetur enim melioribus. (g) Colles, quibus Tibur est impositum. (h) Meos cineres, cadaver recenti rogo ustum. (i) Mihi propter amicitiam.

ODE V.

Pompejo Varo, in patriam post bellum civile redeunti, gratulatur.

O sæpe mecum tempus [a] in ultimum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem [b]
Diis patriis, Italoque cœlo,

(a) Qui sæpe adductus es mecum in ultimum vitæ diem, & periculum, quando, Bruto & Cassio ducibus, contra Augustum arma ferebamus. (b) Civem Romanum, Veniam ab Augusto impetraverat ille Varus; quam nisi exoravisset, exul, privatus jure civitatis, & hostis patriæ vixisset. Merito igitur illi gratulatur Horatius, quod civitati & patriæ redditus fuerit, & præclarum illud Quiritis, seu Romani civis, nomen recuperaverit. Quirites olim vocabantur Sabini, a Curibus eorum urbe primaria: mox, ubi cum Romanis fœdus icere, & in unum utrique populum coaluere, Quiritium nomen Romanis datum est. Liv.

Pompei, meorum prime sodalium?
Cum quo morantem [a] sæpe diem mero [b]
Fregi, coronatus [c] nitentes
Malobathro [d] Syrio capillos.
Tecum [e] Philippos, & celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;
Cum fracta virtus [f], & minaces [g]
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius [h] celer
Denso paventem sustulit aere [i]:
Te rursus [k] in bellum resorbens
Unda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Jovi dapem [l];
Longaque fessum militia latus [m]
Depone sub lauru mea [n]: nec
Parce cadis tibi destinatis.
Oblivioso lævia [o] Massico [p]

(a) Longiorem, ut dies æstivi sunt: vel, qui mihi tecum epulari cupienti longus videbatur. (b) Ita divisi, ut meliorem partem vino tecum, & poculis darem. Vide Oden 1. lib. 1. *Nec partem solido, &c.* (c) Subauditur, secundum, ut sæpe fit apud poetas, Græco more: habens caput floribus coronatum, & nitens, sive delibutum unguento Syrio. (d) Est Malobathrum, folium quoddam, sive frutex, referens nardi odorem, cujus magna copia in Syria: exprimitur ex eo liquor, seu oleum odoratissimum. (e) Interfui tecum pugnæ commissæ ad Philippos, urbem Thessaliæ: tecum e prælio fugi, clypeo turpiter abjecto. Vide 11. Indicem Odarum ad annum Urbis conditæ 712. (f) Quando nostri exercitus vires fractæ fuerunt. (g) Cum duces nostri, qui minas in Octavium, & Cæsarianos jactabant, cæsi fuere, ac in terram proni cecidere. Milites generosi, cum cadunt solent humum dentibus mandere; vel, præ dolore & rabie; vel, nequem gemitum sua ne fortitudine indignum edant. (h) Virorum doctorum patronus. Horatius eruditionis suæ fama, carminibusque acceptam retulit veniam, quam illi ab Augusto Mæcenas impetravit. (i) Circumfusa nube tectum. Sic Homerus fingit servatum Æneam ab Apolline. Paridem a Venere &c. (k) Tu cæsis Bruto, & Cassio, ad Pompejum filium in Siciliam perrexisti, reliquias belli civilis persequens. Metaphora ducitur a Carybdi, quæ naves ejectas resorbet; vel, a tempestate, quæ naves, in littore tranquillo & vado positas, aliquando in altum abripit. (l) Epulum, Jovi, si redires in patriam, promissum sacrificium. (m) Corpus: pars pro toto. (n) Aliquam sui horti arborem indicat; vel, patrocinium Mæcenatis significat, quo protectus, ut lauru salutari, fulmen, id est, iram Augusti effugerat. (o) Attrita sæpe bibendo: tersa & nitida. (p) Vino Campaniæ generoso; obliviosum appellat; quia malorum oblivionem afferat vinum.

Ciboria [a] exple [b]; funde capacibus
Unguenta de conchis [c]. Quis udo
Deproperare [d] apio coronas,
Curatve myrto? Quem Venus [e] arbitrum
Dicet [f] bibendi? Non ego sanius [g]
Bacchabor [h] Edonis [i]: recepto
Dulce mihi furere [k] est amico.

(a) Pocula capaciora. Ciborium nomen Ægyptium est, significans proprie florem, aut folium fabæ Ægyptiæ, quod folium instar galeri capax est, & ad cujus similitudinem pocula quædam facta, ciboria sunt appellata. (b) Exhauri; vel, imple; utrumque enim vox ea significat. (c) Vasculis e concha, vel in morem conchæ factis. (d) Cito contexere. Quis ex humido apio, vel e myrto, nobis coronas conficere properat, quibus utamur in conviviis? Vocat apium udum; vel, quia nascitur commodius in paludibus; vel, quia vini fumos caloremque mitigat. (e) Quis nostrum erit, quem jactus Veneris magistrum convivii creabit, qui regna vini tesseris fortiatur? Nam id moris erat, ut fortirentur tesseris, quis bibendi esset arbiter. Venus vocabatur tesserarum jactus felicissimus, ac tesseras tres, singulas punctis sex notatas, ponebat; infelicissimus contra, qui notatas afferebat singulas unico puncto & canis vocabatur. In talis (quæ ossicula vocant Galli) Venus, seu jactus ille felix, tum erat, cum tali quatuor, (totidem enim vulgo mittebantur) singuli diversis notati punctis jaciebantur. Vid. lib. 1. Od. 4 Porro Romani sorte eligebant aliquem in conviviis, qui compotoribus veluti præsideret, qui quid, quoties, quomodo biberetur, ediceret; & ille arbiter bibendi dicebatur. (f) Designabit, constituet. (g) Moderatius. (h) Bibam. (i) Thracibus, qui bibaciores erant. Edon mons est Thraciæ; unde vicini populi Edoni sunt vocati. (k) largius potare.

ODE V.

Monet amicum suum Valgium, ut mortem filii sui deflere aliquando desinat.

Non semper imbres nubibus [a] hispidos [b]
Manant in agros, aut mare Caspium [c]
Vexant inæquales [d] procellæ
Usque [e], nec Armeniis [f] in oris

(a) E nubibus funduntur. (b) Squallentes, tristes, pluviis deformatos. (c) Supra Persidem est, in Asia ad Septentrionem, (d) Inconstantes, modo atrociores, modo leniores: vel, quæ maris æquabilitatem turbant. (e) Semper. (f) Armenia est regio Asiæ, circa Taurum montem.

Amice Valgi, stat glacies iners [a]
Menses per omnes; aut Aquilonibus
Querceta [b] Gargani [c] laborant [d],
Et foliis viduantur [e] orni.
Tu semper urges [f] flebilibus modis
Mysten [g] ademptum; nec tibi [h] vespero [i]
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.
At non ter ævo [k] functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum [l] senex
Annos; nec impubem [m] parentes [n]
Troilon, aut Phrygiæ sorores [o]
Flevere semper: desine mollium
Tandem querelarum [p]; & potius nova [q]
Cantemus Augusti trophæa [r]
Cæsaris; & rigidum Niphaten [s];

(a) Vel, quia glacies stat immobilis, & concreta; vel, quia frigus facit inertes. (b) Loca quercubus consita. (c) Mons est Apuliæ. (d) Vexantur, agitantur. (e) Spoliantur, orbantur. (f) Prosequeris, defles lugubri carmine. Erat enim iste T. Valgius poeta insignis, de quo Tibullus ita canit: *Valgius, æterno propior non alter Homero*. (g) Proprium est nomen pueri. (h) Nec tuus luctus, ab amore pueri profectus, decedit, cessat, quiescit, sero, nec mane; neque cum primum apparere Vesper incipit, neque cum apparere desinit, & fugit. (i) Vesper, sive, Vesperus, aut, Hesperus, Venus dicitur ab astrologis. Ea stella, cum circa Solem in urbem vertatur; modo illum sequitur, idest, post Solem apparet, nempe Vesperi, & tum proprie Vesperus dicitur; modo antecedit, nempe mane; tuncque mutat nomen, & Eous, sive Lucifer, & Phosphorus, appellatur. Fugere Solem dicitur hic ab Horatio, quia brevi obscuratur, Sole surgente, cui semper vicinus est. (k) Nestor, qui tres hominum ætates vixit: nempe annos trecentos, ut quidam volunt; vel nonaginta, ut alii, qui ætatem definiunt spatio annorum 30. vel 33. (l) Filium suum a Memnone interfectum, in bello Trojano. (m) Juvenem, imberbem. (n) Priamus, & Hecuba. (o) Cassandra, Polyxena, Trojanæ, Sorores Troili. (p) Verba desinendi, apud Græcos, genitivo junguntur, quo more, vocem, *desino*, hic Horatius posuit. (q) Augustus, circa annum U.C. 733. Armeniam a Parthis vindicavit; qui eidem signa militaria, Marco Crasso, & Antonio, olim adempta reddiderunt. Paulo post hunc annum scripta est hæc Ode. (r) Trophæum, seu Trophæum erat monumentum victoriæ, collocatum in eo loco ubi hostes fugere cœperant, quænam esset eius forma docet Virgil. initio lib. XI. Æneid. (s) Armeniæ fluvium, & montem: rigidus vocatur, idest gelo constrictus, nivibus abundans..

Medumque [a] flumen, gentibus [b] additum
Victis, minores volvere [c] vortices;
Intraque præscriptum [d] Gelonos
Exiguis equitare campis.

(a) Medus est flumen Mediæ: quæ regio Persidi vicina est. Alii volunt Euphratem hac voce significari, qui Medus quoque dictus fuit proprio nomine; fortasse quia apud Medos, sive Babylonios, & Persas, erat celeberrimus. (b) Victum & domitum pariter cum Parthis, Scythis, Armenis. (c) Refer ad vocem quæ præcessit, *cantemus*. Dicamus illud flumen, quasi pudore suæ cladis, & dolore affectum, lenius, & minori cum pompa fluere, nec tantos undarum vortices volvere. (d) Subaudi, spatium. Dicamus Gelonos, intra terminos sibi ab Augusto definitos se continere, neque ultra campos exiguos excurrere & equitare; quos ne præterirent, vetuit. Geloni autem sunt Scythiæ populi, qui se in Armeniam effuderant.

ODE VII.

Diligenda mediocritas: animi æquitas ubique retinenda.

Rectius [a] vives, Licini [b], neque altum
Semper urgendo [c], neque dum procellas [d]
Cautus horrescis, nimium premendo [e]
Littus iniquum [f].
Auream [g] quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti [h]
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.

(a) Tutius, tranquillius. (b) Scripta fuit hæc Ode ad Licinium Varronem Murænam, ut habent optimi codices. Is fuit frater Terentiæ, uxoris Mœcenatis, & Proculeii, de quo metio fit Ode 2. hujus libri. Licinii bona fisco addicta fuerant; quod partes Reip. contra Augustum secutus fuisset: cum Horatius prudenter consolatur. Idem postea in Augustum cum Fannio Cæpione conjuravit, anno U.C. 731. Itaque circa hunc annum Oden istam fuisse scriptam apparet, paulo ante initiam ab eo conjurationem. (c) Si navim in medium, & profundum mare propellas: id est, excelsa & magnifica consecteris, honores ambias, &c. (d) Idest, pericula, quibus honores obsepti sunt. (e) Legendo, stringendo. (f) Asperum, periculosum, ob vada & saxa: id est, non amplectendo semper humilia, & abjecta, cum detrimento dignitatis; metu periculorum, quæ magnis opibus, & honoribus adjuncta sunt. (g) Pulchram, pretiosam. (h) Ille domum non habet sordidam, & neglectam, neque altam, & magnificam, cui invideri possit: sic ista sua sobrietate ac temperantia, tutum se & ab invidiæ periculis, & ab avaritiæ sordibus, incommodisque præstat.

Sæpius ventis agitatur ingens
Pinus: & celsæ graviore casu
Decidunt turres: feriuntque summos
Fulmina montes.
Sperat [a] infestis, metuit secundis,
Alteram sortem bene præparatum
Pectus: informes hyemes reducit
Jupiter, idem
Summovet [b]. Non [c], si male nunc, & olim
Sic erit. Quondam [d] cithara tacentem
Suscitat Musam [e], neque semper arcum
Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus, atque
Fortis appare: sapienter idem
Contrahes [f] vento nimium secundo
Turgida vela.

(a) Pectus bene præparatum, id est, animus, sive homo, ad utramque fortunam comparatus, moderatus, & sapiens, in rebus infestis, & adversis, sperat alteram fortem, hoc est, fortunam prosperam; & in secundis, metuit alteram sortem; nempe fortunam adversam; eoque se metu ab insolenti lætitia temperat. (b) Abigit, abducit, succedente vere. (c) Si est tibi male nunc; non sic, id est, non eodem modo, non item male erit olim, idest, postea, in posterum. (d) Apollo non semper exitialem arcum tendit, ut homines interficiat; sed interdum cithara canit, & feriatur cum Musis. Sol, immodico calore pestem, & perniciem afferens terris, arcu lethali uti dicitur ab Homero. (e) Silentes Musas, & quasi dormientes excitat, & ad canendum exemplo provocat. (f) Debes contrahere, & colligere. Nautæ, quando ventum, licet secundum, & faventem, vehementiorem tamen vident, contrahunt vela: sic tu, si sapis, te comprimes in rebus secundis, nec plus justo intumesces, ac faventi fortunæ non nimis credes.

ODE VIII.

Omittendæ curæ inutiles: genio tantisper indulgendum.

Quid bellicosus Cantaber [a], & Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet [b], Adria

(a) Hispaniæ populus, ab Agrippa domitus, anno ab U.C. 734. Octo post annis circiter, Scythæ bellum agitarunt. Vide Oden 4. hujus libri. Scythæ sunt populi Europæ, ad Septentrionem, ubi nunc est Polonia, Moscovia, &c. (b) Molitur in Romanos; quæ bella meditetur.

Divisus objecto [a] remittas [b]
Quærere nec trepides [c] in usum [d]
Poscentis ævi pauca. Fugit retro
Levis [e] juventus, & decor, arida
Pellente lascivos amores
Canitie [f], facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honos [g]
Vernis; neque uno Luna rubens nitet
Vultu. Quid æternis [h] minorem
Consiliis animum fatigas?
Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pinu jacentes sic temere [i], & rosa
Canos [k] odorati [l] capillos,
Dum licet [m], Assyriaque nardo [n],
Potamus uncti? Dissipat Evius [o]
Curas edaces. Quis puer ocyus
Restinguet [p] ardentis Falerni
Pocula prætereunte [q] lympha?

(a) *Mare Adriaticum, quasi vallum est objectum Scythis, ne impetum faciant in Italiam.* Est Adria, sive Hadria, sinus maritimus inter Dalmatiam, & Italiam; ita dictus ab urbe ejusdem nominis, in intimo sinu, prope Venetias posita. (b) Parcas, fugias: noli quærere. (c) Ne trepide, & anxie sis sollicitus. (d) Id est, ad comparandas res utiles, & necessarias vitæ, & naturæ, quæ pauca poscit, exiguo contenta est. (e) Inconstans, stare diu ac durare nescia. (f) Senectute; quæ quia siccior est, somnum difficiliorem facit: is enim humidis vaporibus maxime alitur, & fovetur. (g) Pulchritudo. (h) Ordo est: quid fatigas, & vexas animum tuum æternis consiliis, quibus minor & impar est? *Vocat æterna consilia, ea quibus in futurum tempus infinitum prospiciunt homines, quasi semper victuri;* cum vita & mens humana illis impar & minor sit: vita enim brevis est; animi vero consilia morte disturbantur. (i) Ut casus tulerit, ut cuique libuerit. (k) Erat enim jam senior Horatius, cum hæc scriberet, annos natus jam 50. aut amplius. (l) Habentes capillos rosis odoriferis coronatos. (m) Per valetudinem, per ætatem. (n) Unguenti *pretiosi* genus est, confectum e nardo planta Indica, quæ in Syriam advecta, inde Romam deferebatur. (o) Bacchus: vide lib. 1. Od. 16. (p) Vinum Falernum temperabit, aqua admixta. (q) Petita e vicino fonte, vel fluvio.

ODE IX.

Mœcenatis Uxorem laudat.

Nolis a longa b feræ bella Numantiæ c
Nec durum Hannibalem d, nec Siculum e mare
Pœno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharæ modis:
Nec sævos Lapithas f, & nimium mero g
Hyleum; domitosque Herculea manu
Telluris juvenes h, unde i periculum
Fulgens contremuit domus k
Saturni veteris. Tuque pedestribus l
Dicas historiis prælia Cæsaris,
Mœcenas, melius, ductaque per vias m
Regum colla minacium.

(a) Ne me jubeas aptare modis citharæ, id est, lyricis modis & versibus canere, bellum Numantinum, &c. (b) Quæ 9. annos tenuere. (c) Urbs erat Hispaniæ, a Scipione Africano excisa, postquam omnes ejus cives, nullo superstite, sibi necem conscivissent, an. U. C. 621. ab eversa per eundem Scipionem Cartagine, 14. (d) Qui causam & initium dedit bello Punico secundo, anno U.C.536. ac post varias clades Romanis illatas, redire coactus est in Africam, quo bellum Scipio transportaverat: ibi ab eodem victus, ad Antiochum Syriæ, tum ad Prusiam Bithyniæ Regem fugit; apud quem cum ne se quidem tutum putaret, sibi veneno mortem attulit, anno U. C. 571. (e) Siculi a Romanis sæpe, imprimis bello primo Punico, victi navalibus præliis fuere. (f) Thessaliæ populos; de quibus vide libri primi Oden 16. (g) Vino largius hausto ferum, & impotentem: erat Hyleus unus e Centauris. (h) Gigantes, maxime vero duos, Othum, & Ephialten, cæteris audaciores. Videtur Brutum, & Cassium istis verbis adumbrare: de quibus iterum agit fusius, eadem allegoria in lib. 3. Ode 4. de Gigantibus, & Saturno vide lib. 1. Metamorph. (i) A quibus Gigantibus. (k) Cœlum. Vetus dicitur Saturnus; quia Deorum antiquissimus. (l) Prosa scriptis. Oratio soluta pedestris dicitur; quia, licet suos quoque numeros & pedes habeat, non tamen habet ita sonantes, ac distinctos, ut Poetica; quæ non tam ire pedibus, quam cothurnis uti, & persultare quodam modo videtur. (m) Romæ: maxime per viam sacram, per quam in Capitolium triumphantes vehebantur. Hinc intelligas hanc Oden non nisi post annum ab U. C. 724. fuisse scriptam: quo anno ter tribus deinceps diebus Augustus triumphavit; prima die, de Dalmatis; altera, de Antonio, & Cleopatra; tertia, de Ægypto.

Me [a] dulcis dominæ [b] Musa Lycimniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum [c]
Fulgentes oculos, & bene mutuis
Fidum pectus amoribus:
Quam [d] nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem [e] nitidis virginibus, sacro
Dianæ celebris die.
Num tu [f], quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes,
Permutare velis crine Lycimniæ,
Plenas aut Arabum domos?

(a) Ordo est: Musa me voluit dicere, & omissis bellicis argumentis, celebrare potius Lyciniæ canoram vocem, formam, fidelitatem. (b) Uxores vocari solebant dominæ: ut e sexcentis Ovidii, & aliorum locis patet. Fuit illa Lycimnia uxor Mæcenatis, Proculeii, & Murænæ soror. (c) Pro, lucide: neutra enim adjectivorum apud Latinos, itidem ut apud Græcos, sæpe usurpantur pro adverbiis; sic, dulce ridens, pro dulciter: torva tuens, pro torve &c. (d) Quæ maxima cum dignitate saltat in choris, jocatur in circulis, cum virginibus movetur ad numerum, consertis in orbem brachiis, in Dianæ festis. (e) Saltantem. Sic Virgilius dixit, ludere in numerum, pro, saltare. (f) An velles dare, & permutare omnia, quæ Achæmenes (Rex Persarum ditissimus) olim obtinuit, & possedit, aut opes Mygdonis Regis Phrygiæ, aut Arabum divitias, pro uno Liciniæ crine? Certe malles unum ejus crinem, quam illa omnia. Phrygia. Arabia, regiones Asiæ.

O D E X.

Diræ in arborem, cujus casu pœne oppressus fuerat.

Ille [a] & nefasto [b] te posuit die,
Quicumque primum sacrilega manu
Produxit, [c] arbos, in nepotum
Perniciem, opprobriumque pagi:

(a) O arbos, quicumque te sacrilega manu plantavit, in exitium, & opprobrium pagi, ille & te infausto die posuit, &, ut opinor, parentis sui cervicem fregit, &c. (b) Infelici, funesto. Apud Romanos alii dies fasti dicebantur, ii scilicet quibus lites agi fas erat, alii nefasti, quibus forum clausum, nec Prætor, seu Judex Urbanus fari poterat, & uti suis illis solemnibus verbis, *do*, *dico*, *addico*. Nefastus dies sæpe accipiebatur pro funesto. (c) Sevit, educavit, protulit.

Illum & parentis crediderim sui
Fregisse cervicem [a], & penetralia [b]
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis: ille [c] venena Colchi-
ca [d], & quicquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui statuit meo
Te, triste lignum, te caducum [e]
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, numquam homini satis
Cautum [f] est in horas [g]. Navita Bosphorum [h]
Pœnus [i] perhorrescit, neque ultra [k]
Cæca [l] timet aliunde fata:
Miles sagittas, & celerem fugam [m]
Parthi; catenas Parthus, & Italum
Robur: sed improvisa [n] lethi
Vis rapuit, rapietque gentes.
Quam pœne [o] furvæ regna Proserpinæ [p],
Et judicantem vidimus Æacum [q]!
Sedesque [r] descriptas [s] piorum, &
Æoliis [t] fidibus querentem [u]

(a) Gulam fregisse, strangulasse. (b) Interiorem partem domus noctu inquinasse sanguine hospitis a se occisi. Jus hospitii maxime sanctum habebatur: itaque gravissimum erat scelus necare hospitem. (c) Istud, & refertur ad primum, &, positum in primo versu primæ strophæ. Duo dicit Horatius: satam arborem die infausto; deinde satam ab homine scelerato, parricida, venefico. (d) Colchis est Asiæ regio, prope Pontum, ubi venena præsentissima nascuntur. (e) Quod cecidisti. (f) Provisum est. (g) Horis singulis. (h) Est fretum angustum, & periculosum, inter Mare Ægæum, & Propontidem, Hellespontus alio nomine. Non procul abest alius inter Propontidem, & Pontum Euxinum, Bosphorus Thracius dicitur. Denique est Bosphorus Cimmerius, inter Pontum Euximum, & Meotidem paludem. (i) Cartaginensis: pro quodlibet ponitur navita. (k) Præterea. (l) Inexpectata, ignota. (m) Simulabant fugam Parthi & inter fugiendum arcu converso in hostem, ex humeris tela jaculabantur, quibus persequentes enecabant. (n) Quam nemo certe potest providere, & prospicere. (o) Nihil propius factum est, quam ut istius arboris casu interirem. (p) Uxor Plutonis, Cereris filia. (q) Tres erant apud Inferos noti judices; Minos, Æacus, & Radamanthus. (r) Campos Elysios. (s) Illis a Plutone attributas. Legitur etiam, *discretas*, idest, disjunctas, & separatas ab impiorum sedibus. (t) Sappho fuit Poetria, oriunda e Lesbo insula, in qua urbes quædam Æolicæ ditionis erant: Itaque idem est hic, *Æoliis*, atque Lesbiis. Æoles autem Græciæ populi fuerunt, qui relicta patria, transierunt in Mysiam, regionem Asiæ minoris, inter Troadem, & Joniam, ibique 12. urbes condidere. (u) Ab iis enim multa in Sappho dicta erant contumeliose

Sappho [a] puellis de popularibus [b]!
Et te sonantem [c] plenius [d] aureo,
Alcæe [e], plectro, dura navis.
Dura fugæ mala [f], dura belli!
Utrumque [g] sacro [h] digna silentio
Mirantur umbræ dicere: sed magis
Pugnas, & exactos [i] tyrannos,
Densum humeris [k] bibit aure [l] vulgus.
Quid mirum [m], ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps [n]
Aures, & intorti capillis
Eumenidum [o] recreantur angues?
Quin & Prometheus [p], & Pelopis parens [q],
Dulci [r] laborum decipitur sono:
Nec curat Orion [s] leones,
Aut timidos agitare lyncas [t].

(a) Est accusativus Græcus: Sapphonem. (b) Ejusdem populi, & loci. (c) Canentem. (d) Alcæus habet stylum grandiorem, & pleniorem quam Sappho; agit enim de rebus bellicis: & ipse gravia cum patriæ suæ tyrannis bella gesserat, interdum victor, interdum coactus fugere, &c. (e) Fuit Alcæus Poeta Lyricus, ejusdem insulæ ac Sappho, & urbis Mytilenes civis, in eadem insula. (f) Quæ ipse vivus pertulerat. (g) Sapphonem, & Alcæum. (h) Religioso, quali divinæ res & sacræ audiuntur. (i) Pulsos. Attentius audiunt Alcæum, propter argumenti quod canit, gravitatem, cum describit pulsos e Lesbo Tyrannos, &c. (k) Habens humeros densatos, & pressos, ut fit in conserta multitudine. (l) Audit avide. (m) Non est mirum illos audiri tam attente ab umbris Inferorum, siquidem ipse Cerberus, &c. (n) Tria vulgo capita Cerbero effingunt Poetæ, interdum centena. (o) Furiarum. Græca dictio Eumenides sonat *propitiæ, placabiles*, & per antiphrasim de furiis dicitur, quæ minime tales sunt, sed infestæ & implacabiles. (p) Japeti filius; qui quod ignem hominibus a Diis iratis ereptum restituisset, admota ad currum Solis tæda, detrusus est ad Inferos; ubi vultur ejus jecur immortale rodit. (q) Tantalus, qui mediis in aquis sitit. Od. 3. lib. 1. (r) Ordo est: laborum decipitur, id est, obliviscitur, seu ullo suarum pœnarum sensu afficitur, dulci sono, hoc est, ob dulcia Alcæi carmina. *Decipi laborum*. Græca locutio est: apud Græcos enim verbum, falli, decipi, sumitur pro, oblivisci, & genitivo jungitur. (s) Venator, dum viveret, insignis, eandem artem apud Inferos agitare dicitur; quam tamen libenter omittit, ut Alcæum audiat. (t) Linx, fera est cervo similis, varia & maculosa pelle, oculis acutissimis.

ODE XI.

Brevitas vitæ; mortis necessitas.

Eheu, fugaces, Posthume, Posthume,
Labuntur anni: nec pietas [a] moram
Rugis, & instanti senectæ
Afferet, indomitæque morti.
Non si [b] trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrymabilem [c]
Plutona tauris; qui ter amplum [d]
Geryonem, Tityumque tristi [e]
Compescit [f] unda [g], scilicet omnibus
Quicumque terræ munere [h] vescimur,
Enaviganda [i]: sive Reges,
Sive inopes erimus coloni [k].
Frustra cruento Marte [l] carebimus,
Fractisque [m] rauci fluctibus Adriæ:
Frustra per autumnos nocentem [n]
Corporibus metuemus [o] Austrum.
Visendus ater flumine languido [p]
Cocytus [q] errans, & Danai genus [r]

(a) Tua virtus & pietas senectutem, & mortem non retardabit. (b) Non effugies mortem, vel si placare coneris Plutonem sacrificio quotidiano trecentorum boum. Legendum autem, *trecenis*, non *tricenis*: nam in, *tricenis*, prima syllaba est longa, ut in voce, *triginta*, ex qua adjectivum, *triceni*, formatum est. (c) Activam ista vox habet hic significationem: nempe lachrymari nescium, indocilem flecti lacrymis. (d) Tricorporem. Fuit Geryon Hispaniæ Rex, ut ajunt; qui, quod insulas tres, aut tres provincias obtineret, fictus est a poetis habere tria corpora inter se juncta: ab Hercule occisum ferunt. (e) Fuit Tityus unus e Gigantibus, de quo Virg. lib. 6. Ejus præcordia semper renascentia aquila lancinare fingitur. (f) Inclusos tenet, prohibetque ne ad Superos emergant. (g) Nempe Styge, & aliis Inferorum fluviis. (h) Pane, frugibus. (i) Quam undam omnes debemus enavigare. (k) Agricolæ. (l) A bello abstinebimus, & a navigatione. (m) Agitati fluctus alliduntur, & franguntur ad littora; unde ingens murmur. De Adria, vide Oden 8. hujus libri. (n) Morbos enim humido calore, & febres affert. (o) Et quantum fieri potest, cavebimus ne noceat. (p) Idest fluctus, motu lento. (q) Inferorum fluvius. (r) Danaides, filiæ Danai; quæ, quod suos sponsos, Ægypti patrui sui filios, interemissent, ea damnati pœna sunt, ut aquam immittant in dolium pertusum. Danaus, & Ægyptus, fratres fuere Beli Regis Ægypti. Danao 50. erant filiæ, Ægypto filii totidem; qui filias Danai duxerunt, & ab iis omnes prima nuptiarum nocte sunt cæsi præter Lynceum, cui pepercit Hypermnestra. Vid. Oden 8. lib. 3.

Infame, damnatusque longi
Sisyphus [a] Æolides laboris [b].
Linquenda tellus, & domus, & placens
Uxor: neque harum, quas colis, arborum
Te, præter invisas cupressos [c],
Ulla brevem [d] dominum sequetur.
Absumet hæres Cæcuba [e] dignior [f],
Servata centum clavibus: & mero
Tinget [g] pavimentum superbum [h],
Pontificum potiore cœnis [i].

(a) Æoli filius; latrociniis infamis, in Tartaro saxum in cacumen montis propellit, quod semper sua sponte devolvitur, longo labore, & irrito. (b) Verba accusandi, & damnandi, cum genitivo etiam ponuntur: damnari labore, & laboris. (c) Cupressini rami figebantur pro foribus ejus domus, in qua quis diem obiisset: eodem ligno cadavera cremabantur. Cæsa cupressus non revirescit, aut repullulat: ita mortuus homo non reviviscit. Hinc adhibita hæc arbor in funeribus. (d) Brevi tempore viventem. (e) Vina generosa, nata in Cæcubis agris Campaniæ Italæ. (f) Te dignior, quippe qui utatur bonis, quibus tu male parcis. (g) Effundet in pavimentum, & disperdet. (h) E tessellis, marmore, &c. compositum. Malim legere, *superbum*, quam, *superbo*; ne duplex epithetum vino addatur. (i) Præstantiore vino quam quod in cœnis pontificum apponitur. Salios intelligit, qui laute admodum, certis præsertim diebus, epulabantur. Vide Od. 37. lib. 1.

ODE XII.

In sæculi sui luxum.

Jam pauca [a] aratro jugera regiæ
Moles relinquent: undique latius
Extenta visentur Lucrino [b]
Stagna lacu; platanusque cælebs [c]
Evincet [d] ulmos: tum violaria [e], &

(a) Ædificia superba, & magnis molibus ac substructionibus, Regiarum instar ædium, extructa, relinquent brevi pauca, quæ arari possint, jugera. (b) Erat in sinu Bajano, prope lacum Avernum. (c) Quæ vitibus non maritatur: sterilis. (d) Emovebit, loco cedere coget: honore ac numero superabit ulmos; quæ quia fæcundis vitibus sociantur, utiliores sunt platanis, quæ opacitati & umbræ tantum serviunt. (e) Loca violis consita.

Myrtus [a], & omnis copia narium [b],
Spargens olivetis [c] odorem,
Fertilibus domino priori.
Tum spissa ramis laurea [d] fervidos
Excludet ictus [e]. Non ita Romuli
Præscriptum, & intonsi [f] Catonis
Auspiciis [g], veterumque norma [h].
Privatus illis census [i] erat brevis,
Commune [k] magnum [l]: nulla decempedis [m]
Metata [n] privatis, opacam [o]
Porticus excipiebat Arcton [p]:
Nec fortuitum [q] spernere cespitem
Leges sinebant: oppida publico
Sumptu jubentes, & Deorum
Templa [r] novo decorare saxo.

(a) Est in plurali nominativo, quartæ declinationis: eadem vox alias secundæ quoque declinationis est. Hic autem ultima produci debet: atque adeo est quartæ. Legitur tamen in multis codicibus: *tum violaria, myrtusque, & omnis &c.* (b) Opes, ac divitiæ narium, nempe flores, qui nares juvant, beantque: unde recte & pulchre dici possunt, more ac jure poetico, opes narium. (c) In locis, quæ prius oleis erant consita, et fertilia, ac proinde utilia domino priori, nempe agricolæ cuipiam, aut civi, qui ea conseverat oleis. (d) Laurus. (e) Solis radios ardentes. (f) Impexi, barbari, et inculti, alieni ab omni luxu. (g) Legibus, quæ captis prius auspiciis ferebantur: vel, consiliis, et auctoritate: auspex enim is dicebatur, cujus ductu, et auctoritate fiebat aliquid. (h) Consuetudine veterum, et moribus, qui recta nobis vivendi norma, et regula esse debent. (i) Opes, res familiaris. (k) Publica res, ædes, opes publicæ et communes. (l) Erat splendidum, & amplum. (m) Decempeda, est pertica, seu mensura 10. pedum: vocat illas privata, quasi diceret, non habebant privati, ut nunc fit, porticus appositas Septentrioni, & decempedis metatas. (n) Emensa, mensurata. (o) Idest umbrosam; quia porticus Septentrioni obversa erat, unde Sol meridianus illam porticum non videbat. (p) Significat ea vox proprie ursam, signum Septentrionale: in hoc vero loco significat ventum frigidum, a Septentrione, & Arcto flantem, quo æstivi calores lenirentur, & cui obversa erat porticus, ut exciperet auram frigidam. (q) Leges jubebant non spernere cespitem fortuitum; id est, jubebant adhiberi, & præferri sumptuosis lectis, ac sedilibus, cespitem forte oblatum, humum nudam, et gramineam, in qua jaceres, vel sederes, dormires, etc. (r) Nitido, recens secto saxo templa extruere; vel, jam extructis novum decus saxeis ornamentis, v. g. marmoreis, addere.

ODE XIII.

Animi tranquillitatem, non opibus aut honoribus, sed eorum contemptu comparari.

Otium divos rogat in patenti
Prensus [a] Ægæo [b]; simul [c] atra nubes
Condidit Lunam, neque certa [d] fulgent
Sidera nautis:
Otium [e] bello furiosa Thrace;
Otium Medi [f] pharetra decori,
Grosphe, non gemmis, neque purpura venale,
Nec auro.
Non enim gazæ [g], neque Consularis
Summovet lictor [h] miseros tumultus
Mentis [i], & curas laqueata [k] circum
Tecta volantes.
Vivitur [l] parvo bene, cui paternum
Splendet [m] in mensa tenui salinum [n]:
Nec leves somnos timor, aut cupido [o]
Sordidus aufert.

(a) Homo, nauta, tempestate subita deprehensus, in vasto mari. (b) Mare Ægæum est inter Græciam, & minorem Asiam. (c) Simulatque, postquam. (d) Quæ illius cursum certo regere possint, quæ certo, & constanter appareant. (e) Subaudi, rogat Deos. Thrace autem idem est, ac Thracia, Europæ regio, supra Græciam, & Ægæum mare sita, belli artibus clara. Sensus est: Thraces otium pariter expetunt. (f) Prope Persidem habitabant in Asia. (g) Quod otium emi non potest gemmis, auro, &c. (h) Opes. Proprie vox ea significat Persarum thesauros. (i) Erat publicus minister, qui Magistratibus præibat, ac fasces præferebat, &c. Illius munus erat submovere populum, ut eunti Consuli via pateret, tumultum cohibere, &c. (k) Metus; sollicitudines. (l) Laquearibus pictis, aureis, ornata; idest, domos divitum. (m) Ordo est: ab illo vivitur bene, seu beate, in modica re familiari, & parvo sumptu, cui est salinum paternum mundum, & nitidum, in tenui, & frugali mensa. Ille vivit felix, qui contentus est parvis opibus a parentibus acceptis, qui sobrius ac temperans est. (n) Significat ea vox hominem ita frugalem, ut sordidus, & immundus non sit. (o) Vasculum salis. In mensis veterum præcipua quadam religione sal apponebatur, & sacer esse putabatur. Ponitur hic salinum, pro cætera supellectile. (p) Avaritia.

Quid brevi [a] fortes jaculamur ævo
Multa? Quid [b] terras alio calentes
Sole mutamus? Patriæ quis exul [c]
Se quoque fugit?
Scandit æratas [d] vitiosa [e] naves
Cura: nec turmas [f] equitum relinquit,
Ocyor cervis, & agente [g] nimbos
Ocyor Euro.
Lætus [h] in præsens animus, quod ultra est [i],
Oderit [k] curare: & amara læto
Temperet risu: nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem [l];
Longa Tithonum [m] minuit senectus:
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora [n].
Te greges [o] centum, Siculæque [p] circum
Mugiunt vaccæ; tibi [q] tollit hinni-
tum apta quadrigis [r] equa; te bis Afro

(a) Cur in tanta vitæ brevitate, multa fortiter, & animose, quasi diu victuri, molimur, & destinamus? Cur cogitationes ac desideria, ut jacula, in multas res intendimus? (b) Cur quæstus, & lucri scilicet causa, migramus in longinquas oras, calidiores, aut frigidiores, ubi Sol proinde alius videtur esse, atque est in patria nostra, quam relinquimus? Quis patriam fugiens, & voluntarium quodammodo exilium suscipiens, se quoque, suas cupiditates, & curas fugere potest? Nemo certe. Cum patriam quis relinquit, sequuntur eum curæ, & in eandem cum eo navim scandunt, &c. (d) Rostra navium, seu proræ, & anteriores partes; ære & ferro muniebantur. (e) Vitiorum, & malarum cupiditatum proles, & comes: (f) Nam, ut ait alibi, *Post equitem sedet atra cura*. (g) Nubes propellente. Est Eurus, ventus flans ab Oriente. (h) Animus sit contentus præsentibus, & lætus sua sorte, quæcumque obtigerit. (i) Quod futurum est. (k) Fugiat, caveat. (l) Vide lib. 1. Od. 57. 9. 13. (m) Fuit Tithonus, Auroræ maritus: cui cum vitam longissimam, imo ipsam immortalitatem, uxor a Jove exorasset, gravi, & molesta senectute confectus est; ita ut, exsiccato corpore, membrisque contractis, ab eodem Jove petierit ut in cicadam mutaretur. (n) Occasio, tempus. Data occasione, fortunas, & commoda forte consequar, quæ tu frustra speraveris, & quæsieris. (o) Ordo est: circum te mugiunt centum greges. (p) Pingues: quia in Sicilia erant læta pascua; vel, quia Grosphus ipse agros in Sicilia habebat. (q) In tua commoda hinniens equa: vel, equa plurima in tuis gregibus tibi hinnit: quippe quæ tua sit. (r) Quadriga est currus quem trahunt quatuor equi: Quadrigis vulgo utebantur in Circo, ad certamina curulia.

Murice [a] tinctæ
Vestiunt lanæ: mihi parva rura [b], &
Spiritum Grajæ [c] tenuem Camœnæ
Parca non mendax [d] dedit, & malignum
Spernere vulgus.

(a) Pisciculo, cujus e sanguine, aut tabo, fit purpureus color; qui ut esset vividior, & diuturnior bis eo lanæ tingebantur. In Africæ autem littore, murices optimi capiebantur, ut in Tyrio. (b) Villam in agro Sabino. (c) Ingenium aptum ad lyricos versus, Græcorum exemplo faciendos. Alcæus enim, & alii, quos imitatus est Horatius, Græci erant. Est autem hic ordo: mihi Parca dedit parva rura, & spiritum Grajæ Camœnæ. Eadem mihi dedit spernere vulgus, hoc est hanc mihi facultatem, & laudem tribuit, ut a vulgo dissentiam, ejus de me opinionem spernam. (d) Quæ meis votis respondet: vel, quæ falli non potest, si quid statuerit: ita ut tali sit quisque indole, ac ingenio, quali eum esse Parcæ voluerint, neque alio esse possit, quam illæ statuerint.

ODE XIV.

Mœcenatem, de morborum, & senectutis incommodis querentem, consolatur: eique se superstitem fore negat.

Cur me querelis [a] exanimas tuis?
Nec Dis amicum est [b], nec mihi, te prius
Obire, Mœcenas, mearum
Grande decus columenque rerum.
Ah! te meæ si partem animæ [c] rapit
Maturior vis [d], quidquid moror [e] altera [f],
Nec carus æque, nec superstes [g]
Integer? Ille dies utramque [h]

(a) Mœcenas, cum incommoda uteretur valetudine, queri solitus erat de morbi, vel etiam de vitæ diuturnitate, quæ molesta ægrotis, aut parum valentibus esse solet. (b) Gratum est. (c) Virgilium alibi vocat animæ dimidium suæ. (d) Mors maturior, quam mea; vel, semper maturior, quam Reipublicæ utilitas postulet. (e) Cur vivere diutius amem, ego, qui non ero deinceps, postquam scilicet vivere desieris, æque carus Augusto, & Romanis, ac sum, dum vivis, tu qui es præsidium, & dulce decus meum, vel, qui non sum mihi ipsi æque carus, atque tu mihi es. (f) Ego altera pars animæ meæ, cum tu altera sis. (g) Et qui non sum futurus integer, si superstes sum, si, te extincto, pergam vivere, siquidem dimidiam animæ meæ partem, te mortuo, perdam. (h) Utrumque, te & me, sternet, obruet, sepeliet.

Ducet ruinam. Non ego [a] perfidum
Dixi sacramentum [b]: ibimus, ibimus,
Utcumque [c] præcedes [d], supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ [e] spiritus [f] igneæ,
Nec si resurgat centimanus Gyges [g],
Divellet [h] unquam: sic potenti
Justitiæ [i], placitumque Parcis.
Seu Libra [k], seu me Scorpius aspicit [l]
Formidolosus [m], pars violentior [n]
Natalis horæ, seu tyrannus
Hesperiæ Capricornus [o] undæ:
Utrumque [p] nostrum incredibili modo
Consentit astrum. Te Jovis [q] impio
Tutela Saturno refulgens [r]
Eripuit, volucrisque fati [s]
Tardavit alas, quum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum:

(a) Non temere juravi, non animo perfido, & pejerare volens promisi, nos una ituros ad tumulum. (b) Proprie est juramenti formula, quam dicunt milites, cum nomen militiæ dant. (c) Quandocumque. (d) Prior e vita migrabis. (e) Fuit mons in Lycia flammas evomens: monstrum finxerunt Poetæ, capite leonino, caprino ventre, draconis cauda. (f) Halitus, flatus. (g) Unus e Gigantibus, quem centum habuisse manus fingunt Poetæ. (h) A te separabit. (i) Quasi postularet æquitas ac justitia, ut duo amici conjunctissimi non nisi eodem tempore morerentur. (k) Sunt duo signa Cœlestia, septimum, & octavum in Zodiaco. (l) Mihi nascenti præfuit. (m) Metuendus, gravis. (n) Qui Scorpius, ex omnibus astris, quæ locum in meo habent horoscopo, (id enim sonat *hora natalis*) est inimicissimum sidus. (o) Signum decimum Zodiaci. Putant astrologi Capricornum Occidentali terrarum parti maxime dominari, vimque in ea suam imprimis exercere, tempestates excitando, &c. unde dicitur hic tyrannus maris Hesperii, idest, Occidentalis, ab Hespero, stella vespertina. (p) Ordo est: sive ego sub Libra, sive sub Scorpio, natus sim; certe astra, quæ nostræ nativitati præfuerunt, valde inter se consentiunt. Probat hoc a gemino eventu. (q) Te patrocinium Jovis, oppositi Saturno, eripuit morti. (r) Contra fulgens; radios Saturni radiis oppositos emittens, ejusque vim impiam, & malignam refringens, ac retundens. Impius Saturnus vocatur quia liberos devorabat, ut Poetæ canunt. (s) Mortis. Ereptus e gravi morbo Mœcenas fuerat; idemque paulo post, cum in theatrum prodiisset, læta gratulantium civium acclamatione acceptus est. Valetudinem ejus tribuit Horatius propitio Jovi.

Me truncus [a] illapsus cerebro
Sustulerat [b], nisi Faunus [c] ictum
Dextra levasset, Mercurialium [d]
Custos virorum. Reddere victimas,
Ædemque [e] votivam memento:
Nos humilem [f] feriemus agnam [g].

(a) Vide Oden 10. hujus libri. (b) Procul dubio occidisset. (c) Horatius suam salutem ita Fauno tribuit, ut astrorum vi benigna factum esse velit, quod servatus a Fauno fuerit: quemadmodum Mœcenatis valetudinem medicorum ac remediorum ope quæsitam, Jovi tribuit. Mentionem porro Fauni facit hoc in loco, quia casus ille arboris contigit ruri. (d) Eruditorum, qui sunt in tutela Mercurii, eloquentiæ præsidis. Faunus autem Mercurii est amicissimus, ac Bacchi; cui Baccho cari etiam Poetæ sunt. (e) Templum voto, si convalesceres, promissum. (f) Tenuem victimam meis fortunis congruentem. (g) Quæ hostia Fauno immolari solita erat.

ODE XV.

Se parvo contentum vivere: alios, mortis instantis oblitos, nullum ædificandi, agros continuandi, &c. finem facere.

Non ebur, neque aureum
Mea renidet [a] in domo lacunar [b],
Non trabes Hymettiæ [c]
Premunt columnas ultima recisas
Africa [d]: neque Attali [e],
Ignotus hæres Regiam occupavi:
Nec Laconicas [f] mihi
Trahunt [g] honestæ purpuras clientæ [h].

(a) Splendet, ridet. Sic alibi dixit, ridet argento domus. (b) Idem est quod laquear. (c) Cæsæ in sylvis montis Hymetti, in Attica. (d) in Numidia, ubi marmor eximium. (e) Fuit ille Pergami in Asia Rex, Eumenis filius; qui cum sine liberis moriens Romanum populum hæredem suum instituisset, Aristonicus, Eumenis ex pellice filius, invasit Asiam, & Regiam Attali, licet hæres ab eo non dictus: unde ignotus hic ab Horatio vocatur. Sed eum Perpenna Consul profligavit, anno U. C. 624. Nonnulli hoc interpretantur de ipso populo Romano, qui Attali hæreditatem adiit, ignotus hæres, idest, non propinquus, non affinis. (f) Lanas tinctas apud Tænarum, Laconiæ in Peloponneso promontorium, ubi eximius capiebatur murex. (g) Nent, ducunt. (h) Fœminæ honesto loco natæ, quarum ego patronus sim.

At fides, & ingeni
 Benigna vena [a] est: pauperemque dives
Me petit [b]: nihil supra
 Deos lacesso [c]: nec potentem amicum [d]
Largiora flagito;
 Satis beatus unicis Sabinis [e].
Truditur [f] dies die,
 Novæque pergunt interire Lunæ:
Tu secanda [g] marmora
 Locas sub ipsum funus: & sepulchri
Immemor struis domos,
 Marisque, Bajis obstrepentis [h] urges [i]
Summovere [k] littora,
 Parum [l] locuples continente ripa.
Quid quod usque proximos
 Revellis agri terminos, & ultra
Limites clientium
 Salis avarus? Pellitur [m] paternos
In sinu ferens Deos
 Et uxor, & vir, sordidosque [n] natos.
Nulla [o] certior tamen
 Rapacis Orci fine destinata

(a) Copia non pœnitenda. Ducitur metaphora a fontibus, qui, si uberiores sunt, benigna & divite vena fluere dicuntur: vel, a metallis, quorum venæ aliæ latiores, & ampliores, aliæ angustiores. (b) Me ambit, consulit, colit; ego pauper, ob fidem, & ingenium, divitibus in honore, & pretio sum. (c) Flagito. (d) Mæcenatem v.g. (e) Villa mea, in agro Sabino. (f) Expellitur & decedit, alio die ipsi succedente. (g) Tu, o quisquis es, sub ipsam mortem, paulo ante obitum qui tibi imminet, conducis homines, qui secent tibi marmora, struendis novis domibus. (h) Bajas alluentis. Ad sinum Bajanum, non procul Neapoli, propter amœnitatem loci, ædes multæ visebantur, a nobilibus extructæ. Potest etiam dici mare obstrepere Bajis, idest, conqueri & infremere, quod sua sibi eripiantur littora, & angustiores termini dentur. (i) Festinas. (k) Ulterius protendere, jactis molibus, quæ Mare arceant, & removeant, littus vero promoveant, & proferant. Proprie non summoventur littora, sed mare in littore positum, quod propellitur. (l) Non satis habes si ripam continentem possideas: occupas etiam littus excluso, & emoto mari. Terra continens ea vocatur, quæ insula non est; terra firma, ut vulgus loquitur. (m) A te vicinorum & clientium agros invadente, pellitur paterna domo, &c. (n) Inopes & pannosos, quippe a te spoliatos: vel, pædore, & illuvie fœdos, ut agrestium pueruli sunt. (o) Ordo est: tamen aula nulla, domus nulla manet, hoc est, expectat divitem herum, certior sede, & aula Orci, seu Plutonis rapacis, ipsi destinata.

Aula divitem manet
  Herum. Quid ultra tendis [a]? æqua tellus
Pauperi recluditur [b],
  Regumque pueris: nec satelles Orci [c]
Callidum [d] Promethea
  Revexit auro captus. Hic superbum
Tantalum [e], atque Tantali [f]
  Genus coercet [g]: hic levare [h] functum
Pauperem laboribus
  Vocatus atque non vocatus audit.

Quamlibet magnificas, & amplas domos ædificet ille dives clientium vexator, tamen nulla domus illi certius obventura est, quam domus Orci, qui omnes ad se rapit; quæ domus finis est, & postrema omnium domorum. Pro, *sede*, legunt aliqui, *fine*; eodem tamen sensu: nempe quia tumulus & Orci domus, est finis ultimus, & domus postrema mortalibus destinata. (a) Moliris: vel, cur agros aliis alios adjicere pergis? (b) Aperitur. Tumulus Reges, ac pauperes perinde accipit. (c) Charon Inferorum custos, & portitor, ac Plutonis quasi satelles. (d) Prometheus callidus dicitur; quia Cœlestem ignem astu e Cœlo in terras detulit, inscio Jove: a quo eam ob rem detrusus est in Inferos, & vulturi traditus, fœcunda in pœnas viscera devoranti. Vide Oden 7. lib. 1. (e) Is, præ superbia, Deos, quos ad convivium vocaverat, falli a se posse speravit, illisque Pelopem filium suum cæsum coctumque apposuit: id revera Cererem latuit, quæ illius humerum comedit: sed Jupiter Pelopem luci redonavit, & loco humeri a Cerere comesi, eburneum ipsi humerum indidit. (f) Atreum, Thyestem, Agamemnonem. Od. 5. lib. 1. (g) Continet ne fugiant. (h) Charon, vel Mors, audit levare, id est, audit ut levet, Græca phrasi, vel, vocatus levare, idest, rogatus levare, audit pauperem, &c. præsto est ad levandos pauperes, & liberandos ab ærumnis, quas perferunt in vita, sive ab iis vocetur, sive non vocetur: cum contra divites ad graviores tantum pœnas abripiat invitos, & ab iis profecto non vocatus.

❧

ODE XVI.

Bacchi laudes.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri),
Nymphasque discentes, & aures
Capripedum Satyrorum acutas [a].
Evoe [b], recenti mens [c] trepidat metu,
Plenoque [d] Bacchi pectore turbidum
Lætatur; Evoe, parce [e] Liber [f],
Parce gravi metuende thyrso [g].
Fas [h] pervicaces [i] est mihi Thyadas [k],
Vinique fontem [l], lactis & uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare [m] mella.
Fas & beatæ conjugis [n] additum

(a) Ad audiendum erectas: pinguntur Satyri cum auriculis grandioribus, et in acumen desinentibus. (b) O Bacche: dictus est Evius, vel Evœus, a Jove, cum rem in Gigantes strenue gereret. Vide lib. 1. Oden 16. (c) Adhuc attonitus sum, et sacro quodam horrore percitus, nempe ob visum Numen. (d) Ordo est: et mens turbidum (est hic neutrum, adverbii loco positum) lætatur, pectore pleno Bacchi, quia pectus plenum est Bacchi, seu Baccho; idest: meum pectus insidet, implet Bacchus, et mentem non satis sui compotem, metu lætitiaque perfundit. (e) Veniam petit, metuens ne quid in Bacchum peccaverit, quem aspicere cum Satyris, et audire tam fidenter sit ausus, vel; rogat ne ab eo agatur in furorem, ac dementiam; quædam enim Numina, ut Diana, Bacchus, Nymphæ, etc. furorem immittere putabantur, si quis ea videret. Porro ut Bacchum iratum quasi demulceat, promittit se illius laudes canturum. (f) Sic vocatur Bacchus, quia magna est in vino libertas, et licentia. (g) Est hasta pampinis involuta, qua Bacchus armatur. (h) Quoniam impune Bacchum vidi, et ejus Numine sum afflatus, licet mihi, tuto possum, ejus laudes canere, sacra describere. (i) Protervas, petulantes. (k) Bacchas, Mænadas, a voce Græca, quæ significat, currere furentis in morem. (l) Hæc omnia Bacchus fecisse dicebatur, cum ex Indiis rediret, in triumphantis morem; nempe vini fontes in siccis agris elicuisse, et lactis rivos, etc. (m) Iterum atque iterum canere, dicendo ingeminare. (n) Coronam nuptialem Ariadnes, quam stellis inseruisti, cum illam a Theseo desertam duxisti. Erat Ariadne filia Minois, et Pasiphaes: cujus ope Theseus evasit e Labyrintho Cretensi. Is eam abductam postmodum in insula Naxo destituit: mox a Baccho in uxorem ducta est.

Stellis honorem, tectaque Penthei [a]
  Disjecta non levi ruina,
    Thracis & exitium Lycurgi [b].
Tu flectis amnes [c], tu mare Barbarum [d];
Tu separatis [e] uvidus [f] in jugis
  Nodo [g] coerces viperino
    Bistonidum sine fraude [h] crines:
Tu, cum parentis [i] regna per arduum [k]
Cohors Gigantum scanderet impia,
  Rhœcum [l] retorsisti [m] leonis
    Unguibus, horribilique mala [n];
Quamquam [o] choreis aptior, & jocis,
Ludoque dictus, non sat idoneus
  Pugnæ ferebaris: sed idem
    Pacis eras mediusque belli.
Te vidit insons [p] Cerberus aureo
Cornu decorum [q], leniter atterens [r]
  Caudam, & recedentis [s] trilingui [t]
    Ore pedes tetigitque crura.

(a) Pentheus, Rex Thebarum, quia Bacchum spreverat, a matre, per Bacchum in furorem acta, discerptus est, et ejus Regia eversa. (b) Rex Thraciæ fuit: qui, cum vites tota regione jussisset exscindi, a Baccho in furorem actus, et oculis privatus est. (c) Indum, et Gangem, fluvios Indiæ, (de qua Bacchus triumphavit) domas, et servire tibi cogis. (d) Indicum. (e) Remotis, secretis. (f) Vino madidus. (g) Crines Baccharum, (quæ Bistonides dicuntur) Bistonis mulierem Thraciam significat: Bistones sunt populi Thraciæ vino, et Baccho dediti. Religas serpentibus, et in nodum colligis. Mænades, et ipse Bacchus, pingebantur anguibus coronatæ. (h) Ita ut illi angues nihil noceant Bistonidibus. Fraus, etiam apud Ciceronem, sæpe pro periculo, et damno ponitur. (i) Jovis. (k) Subaudi, iter: per montes alios aliis aggestos. (l) Unum e Gigantibus. (m) Tu, in leonem conversus, repulisti, et dejecisti Cœlo, redire ac fugere coegisti Rhœcum, etc. (n) Maxilla, dentibus leonis, quibus eum lacerasti. (o) Etsi vulgo existimatus aptior choreis, et jocis, diceberis non adeo esse ad pugnam idoneus; tamen tu idem medius inter bellum, et pacem eras, idest, æque ad utrumque comparatus, et pace et bello bonum te esse ostendebas. Vinum nunc feroces mitigat, nunc mites efferatos reddit. (p) Tibi innoxius. Bacchus Inferos petivit, ut Ariadnem uxorem eriperet. (q) Baccho dantur cornua: quia vinum robustos, et pugnaces facit. (r) Humum identidem cauda terens, et verberans; ut canes dominis blandientes solent. (s) Ex inferis. (t) Quia Cerberus est triceps.

ODE XVII.

Horatii in cygnum Metamorphosis, & Immortalitas.

Non usitata a, nec tenui ferar
Penna biformis b per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor
Longius; invidiaque major c
Urbes relinquam d. Non ego, pauperum
Sanguis e parentum, non ego quem vocas
Dilecte, Mœcenas, obibo,
Nec Stygia g cohibebor unda.
Jam jam residunt h cruribus asperæ i
Pelles: & album mutor in alitem k
Superne l; nascunturque leves
Per digitos humerosque plumæ.
Jam Dædaleo m ocyor Icaro,
Visam n gementis o littora Bosphori,

(a) Non mutabor in Cygnum vulgarem, ut plebeii Poetæ, non induam breves, et humiles pennas, quibus illi solent volare. His verbis innuit se gloria et fama ipsos superaturum. Ordo autem est: ego, vates biformis ferar per æthera, non usitata, aut tenui penna. (b) Ex homine mutatus in Cygnum; qui duplicem formam, seu naturam habuerim, hominis antea, jam alitis, et cygni. (c) Superans invidiam. Illis porro solis non invidetur, quorum virtus et gloria, omnium consensu, extra communem sortem, et aleam est. (d) Æthera petens. (e) Proles, genus. (f) Quem ita compellare soles; O dilecte Horati. Vel; non ego, quem vocas, et familiariter appellas pauperum sanguinem parentum, et libertino patre natum; ita enim per jocum, et amicitiam a dilecto Mœcenate vocabatur aliquando, vel quem vocas, idest, quem domum tuam sæpe vocas, quem adhibes familiariter. (g) Non petam Inferos, non moriar. Styx novies interfusa cohibet, seu coercet Manes, ne ad Superos regredi possint. (h) Adhærescunt. (i) Instar squamularum, quibus cygnorum crura integuntur. (k) Cygnum. (l) Id est, circa superiores partes: alas, et tergum albis decorum plumis, induo. Legi volunt quidam, *superna*, ita ut neutrum sit plurale, pro adverbio positum, Græco more: sed minus commode; tum ob asperiorem pronunciationem, quæ oritetur ex prima syllaba sequentis vocis; tum quod ultima syllaba in *superne*, sit brevis, teste Lucretio. (m) Filio Dædali, qui pennas sibi aptavit, etc. (n) Volando petam. (o) Ob procellas, quæ in eo frequentes excitantur. De Bosphoro, vide Oden 10. hujus libri; de Syrtibus, Od. 4.

Syrtesque Getulas canorus
Ales, Hyperboreosque [a] campos.
Me Colchus [b], & qui dissimulat metum
Marsæ cohortis [c] Dacus [d], & ultimi
Noscent Geloni [e]; me peritus
Discet Iber [f], Rhodanique potor [g].
Absint [h] inani [i] funere næniæ,
Luctusque turpes [k], & querimoniæ:
Compesce clamorem [l], ac sepulchri
Mitte [m] supervacuos honores.

(a) Septentrionales : Boreæ subjectos. (b) Populus Asiæ, juxta Pontum, ad quem Jason cum Argonautis navigavit. (c) Marsi erant Italiæ populi, qui pedestri pugna imprimis valebant. Cohors est pars legionis: legio sex fere militum habebat millia; in ea cohortes erant decem. (d) Europæ populus ad Septentrionem: ea regio continet nunc Bulgariam, Valachiam, Moldaviam, Serviam, etc. (e) Scythis erant vicini, ad Septentrionem. (f) Hispanus; ab fluvio Ibero sic dictus. (g) Galli. Rhodanus fluvius est Galliæ Lugdunensis. (h) Noli, o Mæcenas, tristibus næniis meum funus prosequi. Nænia est cantus lugubris. (i) Quia mihi, mutato in cygnum, inutile funus erit, ubi nullum cadaver, nullus mortuus; ero enim immortalis. (k) Indigni me, qui semper victurus sum. (l) Magna voce mortuos valere extremum jubebant. (m) Omitte.

Q. HORATII FLACCI
ODARUM
LIBER TERTIUS.

ODE I.

Hœc Ode varia morum prœcepta continet, atque illud in primis, vitam beatam non opibus, & honoribus parari, sed sola virtute.

Odi profanum [a] vulgus, & arceo.
Favete linguis [b]; carmina non prius [c]
Audita, Musarum sacerdos [d],
Virginibus [e], puerisque canto.
Regum [f] timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Jovis
Clari [g] Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.

(a) Mysteria veræ virtutis, ac philosophiæ explicaturus, homines pravis opinionibus imbutos, & ad hæc audienda minus idoneos arceo, & facessere jubeo. Profanus proprie dicitur, qui a fano, & sacris arcendus est, non sacer, non religiosus, non initiatus. (b) Audite cum silentio quæ sum dicturus, vos qui non estis profani. Porro hæc verba, *favete linguis*, usurpabantur in sacrificiis; & iis homines jubebantur silere, & attendere, nihil dicere obscœnum, profanum, mali ominis. (c) Propter rerum, quas continent, dignitatem, & utilitatem. Sic attentio conciliatur. (d) Dicuntur poetæ Musarum esse sacerdotes, & æditui. (e) Vel, a virginibus, & pueris recitanda, ut eorum animis, adhuc teneris, & mollibus, altius inhæreant: vel, ab iisdem audienda diligentius, quibus esse possunt utiliora, et quorum ætas facile ad virtutem fingi, et erudiri potest. (f) En illa, quæ promisit, præcepta et mysteria. Quorum primum spectat pietatem erga Superos, et Reges: alterum, moriendi necessitatem, etc. Ordo est imperium Regum est in proprios greges, idest, in populos ipsis subditos, Jovis in Reges: imperant hominibus Reges, Regibus Deus. (g) Qui Jupiter insignem gloriam retulit, Gigantibus debellatis.

Est, ut a viro vir b latius c ordinet
Arbusta sulcis; hic d generosior e
Descendat in campum f petitor g;
Moribus hic h meliorque fama
Contendat: illi i turba clientium
Sit major. Æqua k lege necessitas l
Sortitur m insignes, & imos n:
Omne capax o movet p urna nomen.
Districtus q ensis cui super impia
Cervice r pendet, non Siculæ s dapes
Dulcem elaborabunt t saporem;
Non avium, citharæque cantus
Somnum reducent u. Somnus agrestium x
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit, umbrosamque ripam:

(a) Contingit ut etc. (b) Alius alio, hic illo. (c) Agros latiores, prædia lautiora possideat, in quibus, per sulcos, et scrobes humi factas, arbores in quincuncem, v. g. digerat, ac describat. Vites maxime intelliguntur; quæ fulcis, et fossis deponuntur. (d) Alius quispiam. (e) Nobilior clarioris generis, quam sui competitores. (f) Martium, prope Romam ad Tiberim. Eo populus conveniebat, ad ferenda suffragia, et creandos Magistratus. Porro cum Roma, in collibus, et loco editiore esset posita, descendendum erat in campum Martium, in declivi et plano loco, ad ripam Tiberis, positum. (g) Honorum: candidatus. (h) Alter quispiam contendat cum æmulis suis, et rivalibus candidatis, melior, idest, præstantior, ob mores, et famam. (i) Ut alius plures alio habeat clientes. Quinam sint clientes, qui patroni, sæpe antea dictum. (k) Æquali. (l) Fatum, mors omnibus obeunda. (m) Sorte quasi jacta deligit, et letho destinat: ex urna quasi educit eorum nomina. Vide lib. 2. Od. 3. (n) Ignobiles, obscuro loco, et humili natos. (o) Ampla. (p) Vide lib. 2. Ode 3. (q) Nudatus. Ordo est, non dapes Siculæ gustum, et edendi appetentiam afferent, aut somnum conciliabunt ei, cui super capite pendebit ensis nudus. Respicit historiam Damoclis. Erat ille Dionysii, Siciliæ Tyranni, aulicus, et assentator: cujus cum felicitatem, et conditionem præter modum laudaret, Dionysius, ut eum dedoceret, jussit hominem accumbere ad Regiam mensam, et ut Regem tractari; sed supra illius caput ensem nudum, equina seta appensum, demitti voluit: quo metu Damocles ita exanimatus est, ut ne cibos quidem attigerit. Vide Ciceronem 5. libro Quæst. Tusc. (r) Vel, de Damocle ipso loquitur, vel, de scelerato, et impio quolibet; qui si videret imminentem capiti gladium, non secus, ac Damocles perturbaretur. (s) Instructæ a Dionysio, Rege Siciliæ: vel, exquisitæ, et magnificæ: erant enim Siculi in conviviis lautissimi. (t) Efficient, provocabunt. Difficultatem et molem rei vox ea indicat. (u) Quem metus abstulit. (x) Ordo est; lenis somnus non humiles domos virorum agrestium fastidit ac spernit, id est, ultro illas subit ac visit.

Non Zephyris agitata Tempe [a].
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum solicitat [b] mare,
Nec sævus Arcturi [c] cadentis
Impetus, aut orientis Hœdi [d]:
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundusque mendax [e], arbore [f] nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hyemes iniquas.
Contracta [g] pisces æquora sentiunt,
Jactis in altum molibus: huc [h] frequens
Cæmenta [i] dimittit redemptor [k]
Cum famulis, dominusque [l] terræ
Fastidiosus [m]: sed timor, & minæ [n]
Scandunt [o] eodem, quo dominus; neque
Decedit [p] ærata [q] triremi, &
Post equitem [r] sedet atra cura.
Quod si dolentem [s] nec Phrygius lapis [t],

(a) Amœnæ valles erant, et sylvæ, in Thessalia. (b) Sententia est: eum, qui desiderat quod ad vivendum satis est, qui parvo contentus est, non sollicitat, non anxium, et sollicitum reddit mare procellosum, non terrent procellæ; quia non se committit periculosæ navigationi, lucri causa. (c) Est Arcturus signum Ursam consequens, et quasi ejus custos; quod Græca vox ipsa significat: dicitur etiam Arctophylax. (d) Hœdus gemina stella est, in sinistra manu Aurigæ, sive Erichthonii. Cum Hœdi oriuntur, magnas cient procellas; ut Arcturus, cum occidit. (e) Sterilis: qui spem agricolæ fallit. (f) Arboribus sterilitatis suæ culpam conferentibus, modo in aquas & imbres nimios, modo in calores, ab sideribus agros torrentibus, id est urentibus, profectos, modo in hyemes asperas. Hoc autem arboribus Poeta tribuit, quasi essent sensu, & intelligentia præditæ: quod magnam habet in elocutione dignitatem.

(g) Quæ ob jactas in mare moles, angustiora facta sunt. Queruntur pisces, quod sua regna homines usurpent, &c. Est autem moles, pila saxea. (h) In altum mare. (i) Lapidum cæsorum fragmenta, rudia & impolita: sic vocatur materia illa omnis, quæ ad substructiones, operumque fundamenta, e rudi saxo plerumque adhibetur. (k) Qui opus aliquod faciendum, v. g. domum, aggerem, suo periculo, certa mercede pacta, conducit, & in se recipit. (l) Herus aliquis, homo nobilis. (m) Qui fastidit terram continentem: & in littore, in mari, ædes extruit, terris non contentus. Vide Oden 15. lib. 2. (n) Forte oblatrantis conscientiæ. (o) Eundem in locum ascendunt: in mari non minus quam in terris adsunt. (p) Demigrat, abscedit. (q) Habente rostrum æreum. (r) In eodem equo cum equite, a tergo equitis, hæret. (s) Me aliquo, vel corporis, vel animi, dolore affectum. (t) Columnæ marmoreæ, advectæ e Phrygia.

Nec purpurarum [a] sidere clarior
Delenit [b] usus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumque [c] Costum [d];
Cur invidendis [e] postibus, & novo
Sublime ritu moliar atrium [f]?
Cur valle [g] permutem Sabina
Divitias operosiores?

(a) Nec usus vestium purpurearum, sideribus micantiorum. (b) Dolores, & morbos levat. (c) Persicum, ab Rege Persarum Achæmene. (d) Aromatis genus. (e) Invidiæ obnoxiis. Postes sunt januæ latera; pro tota domo accipiuntur. (f) Primus erat locus ædium, & quasi aditus ad reliquam domum, aream in medio positam interdum & circum addita ædificia; continens: pro tota domo hic sumitur. (g) Idest; cur vallem, & agrum meum Sabinum permutem divitiis molestioribus, in quibus conservandis operæ multum, & curæ consumam? Mutamus enim quæ adsunt, cum iis quæ absunt. Est igitur hypallage Poetis usitata.

ODE II.

Bellicæ fortitudinis, probitatis, & religiosi silentii commendatio.

Angustam, amici, pauperiem pati
Robustus acri militia [a] puer
Condiscat; & Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta;
Vitamque sub dio [b], & trepidis agat [c]
In rebus. Illum ex mœnibus hosticis
Matrona [d] bellantis tyranni
Prospiciens, & adulta [e] virgo,
Suspiret: Eheu [f], ne rudis agminum [g]
Sponsus lacessat regius asperum

(a) In militia: vel qui fiat robustus acri militia, & difficili. Vocat paupertatem angustam, idest, molestam, laboriosam. Parthos vero pro quibuslibet hostibus ponit; vel quia, quo tempore scripta est hæc Ode, instabat bellum Parthicum. Vide Indicem 2. Odarum. (b) Extra domum, in campo, in castris, &c. Dium, Divum, sumitur pro aperto et patenti aere. (c) Inter metus, et media pericula. (d) Uxor alicujus Regis Barbari, qui bellum cum Romanis gerat. (e) Ætate provectior, nubilis. (f) Verba sunt illius virginis, sponso suo metuentis a Romano juvene; vel matronæ, suo viro timentis. (g) Imperitus rei militaris.

Tactu leonem [a], quem cruenta
Per medias rapit ira cædes!
Dulce, & decorum est pro patria mori.
Mors & fugacem [b] persequitur virum,
Nec parcit [c] imbellis juventæ
Poplitibus, timidoque tergo.
Virtus [d], repulsæ nescia [e] sordidæ,
Intaminatis [f] fulget honoribus;
Nec sumit [g], aut ponit secures [h],
Arbitrio popularis auræ [i].
Virtus recludens immeritis mori [k]
Cœlum, negata [l] tentat iter [m] via:
Cœtusque vulgares [n], & udam [o]
Spernit humum fugiente penna.
Est & fideli [p] tuta silentio
Merces [q]: vetabo [r], qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanæ, sub iisdem
Sit trabibus [s], fragilemque mecum

(a) Militem Romanum, instar leonis furentem in acie. (b) Non tantum quemlibet obvium, non eos tantum qui fortiter dimicant, sed illos etiam qui fugiunt. (c) Interficit etiam imbelles juvenes, qui terga, & poplites vertunt hosti. Est poples genu aversum. Præstat igitur mori fortiter pugnando, quam turpiter fugiendo. (d) Est secunda pars Odæ, laudem virtutis quasi privatæ continens; cum prima commendationem habeat virtutis bellicæ. (e) Quæ nunquam novit turpem repulsam pati: etsi enim viri probi petitos honores non assequantur, sua tamen se virtute consolantur, eaque sola satis honorati sunt. (f) Neque Consulatum, aut Præturam, ad arbitrium populi gerit, idest, honores consuetos, qui populi suffragiis, & favore deferuntur, spernit; gloriam suam a populo non emendicat. (g) Puris, incorruptis, non obnoxiis invidiæ, petitionum indignitati, & molestiæ: nam gloria vera semper virtutem comitatur. (h) Insignia Consulatus, & Præturæ. Erant illæ secures in medio virgarum fasciculo: duodecim fasces Consuli, sex Prætori præferebantur. (i) Favoris, suffragii. (k) Indignis qui moriantur, merentibus non mori. (l) Ardua, difficili, non omnibus concessa: perrumpit obices omnes, ut viam sibi faciat. (m) Ad cœlum. (n) Vulgi. (o) Cœnosam, crassam. (p) Hæc tertia pars Odæ est, ad religionem pertinens. Laudat partem unam pietatis, maxime apud Græcos notam & insignem, nempe silentium; quod præsertim servabatur, in sacris Cereris, quæ Eleusina vocabatur, a pago, ubi hæc sacra fiebant: quod silentium si quis rupisset, aperiendo & alteri explicando arcana sacra, capitale scelus erat. (q) Quænam illa sit, non exponit: conjici potest ex opposita pœna, esse peculiarem quandam gratiam apud Superos, & patrocinium, quo pios prosequantur. (r) Cavebo, non committam ut, &c. (s) Tecto, domo.

Solvat phaselum [a]. Sæpe Diespiter [b]
Neglectus [c] incesto [d] addidit [e] integrum [f]:
Raro [g] antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo.

(a) Pelago meeum se committat, soluto navis fune, quo littori alligari solet. Phaselus est cymba, navicula. (b) Jupiter, diei pater. (c) Patum pie cultus, violatus aliquo scelere. (d) Non casto, scelerato. (e) Pœnæ comitem. (f) Innocentem, purum sceleris. (g) Et quamvis pœna impiorum differatur interdum, & clando eos pede sequi videatur; tamen raro eos abire inultos patitur, illos aliquando tandem assequitur.

ODE III.

Justitia, & constantia, homines impavidos gravissimis in periculis reddunt: eædem heroas evehunt Cœlo, & veteres Romanos orbis dominos effecerunt.

Justum, & tenacem propositi [a] virum,
Non civium ardor [b] prava jubentium,
Non vultus instantis [c] tyranni
Mente quatit solida [d], neque Auster [e],
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Jovis manus:
Si fractus illabatur [f] orbis,
Impavidum ferient ruinæ.
Hac arte [g] Pullux [h], & vagus [i] Hercules
Innixus, arces [k] attigit igneas:

(a) Constantem. (b) Tumultus, seditio civium, leges iniquas ferentium. Prava jubere, est, leges pravas ferre: quia, cum leges Romæ ferebantur, Magistratus populum rogabat e suggestu, istis verbis, *Velitis, jubeatis, Quirites, ut &c.* Si populus legem probaret, respondebat, *Uti rogas*. (c) Minitantis, præsentem mortem intentantis. (d) A proposito, & consilio dimovet. (e) Non procellæ, quæ gravissimæ excitantur ab Austro, Meridionali vento, in Adriatico Mari, quod Italiam ab Oriente claudit. (f) In ejus caput illabatur. (g) Justitia & constantia fretus. (h) Jovis, & Ledæ filius, Castoris frater, qui ob multas res præclare gestas maxime in fugandis piratis, relatus est inter sidera. (i) Qui orbem fere totum domandis monstris peragravit. Hercules porro fuit Jovis, & Alcmenæ filius, Junonis odio, domitisque monstris famosus. (k) Cœlum stellis ornatum.

Quos inter Augustos recumbens [a]
Purpureo [b] bibit ore nectar.
Hac te merentem [c], Bacche pater, tuæ
Vexere tigres [d], indocili jugum
Collo trahentes: hac Quirinus [e]
Martis [f] equis Acheronta [g] fugit;
Gratum [h] elocuta consiliantibus [i]
Junone Divis: Ilion, Ilion
Fatalis, incestusque [k] judex [l],
Et mulier peregrina [m] vertit
In pulverem, ex quo [n] destituit [o] Deos
Mercede pacta [p] Laomedon [q], mihi
Castæque damnatum [r] Minervæ,
Cum populo, & duce [s] fraudulento.
Jam nec Lacænæ splendet [t] adulteræ [u]
Famosus [x] hospes [y], nec Priami domus

(a) Ad mensam accumbens. (b) Pulchro. Augusto adhuc viventi divinos honores Romani detulerunt; eumque Deum, ac Cœlo delapsum putavere. (c) Promerentem adscribi Cœlo, ob egregia tua facinora. (d) Currum Bacchi trahere dicuntur tigres, animal natura ferum, & indocile; ad significandam vini vim, & impotentiam. (e) Romulus; sic dictus a *Quiri*; quæ vox, lingua Sabinorum, hastam significat. (f) Ex quo genitus ferebatur: fretus virtute bellica. (g) Inferos effugiens. Cœlum perivit: idest immortalitatem est adeptus. Acheron flumen inferorum. Od. 3. lib. 1. (h) Postquam Juno, in Deorum consessu, & concilio, rem ipsis gratam fuisset locuta; nempe se permissuram, ut Romulus inter Divos referretur, ut Romani, ope virtutis, & justitiæ, domini orbis evaderent; Trojanorum exemplo admoniti, qui propter perfidiam, & alia vitia perierant. Quod Horatius in hac Ode spectat. (i) Inter se consultantibus, forte de Romulo, & Roma. Consiliari, est inire consilium, in medium consulere. (k) Non castus, impudicus. (l) Paris; qui electus judex inter Junonem, Venerem, & Minervam, palmam Veneri adjudicavit, & sententiam patriæ suæ fatalem, id est, exitialem tulit. (m) Helena, quam e Græcia raptam, Paris Trojam vexit. (n) Ex quo tempore. Jam tum, inquit, destinatum & certum Trojæ fuit exitium: jam tum dici Troja potuit in pulverem redacta. (o) Fraudavit. (p) Promissa. (q) Priami pater. Is cum Trojæ muros extrueret, Neptunus & Apollo suam illi operam ad eos condendos certa mercede locaverunt. Opere confecto, promissum pretium solvere Laomedon recusavit: hinc Deorum ira in Trojanos. (r) Nempe Ilium invisum, detestatum: vel, a me & Minerva damnatum excidio. (s) Laomedonte perfido. (t) Vivit opibus formaque præstans. (u) Helenæ Lacedæmoniæ. (x) Infamis. Ea vox in pejorem vulgo partem accipitur. (y) Paris.

Perjura [a] pugnaces Achivos
Hectoreis opibus [b] refringit [c]:
Nostrisque ductum [d] seditionibus [e]
Bellum resedit [f]. Protinus [g] & graves
Iras [h], & invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,
Marti redonabo. Illum ego lucidas
Inire [i] sedes, ducere [k] nectaris
Succos, & adscribi quietis
Ordinibus patiar Deorum;
Dum [l] longus inter sæviat Ilion
Romamque pontus: qualibet exules [m]
In parte regnanto [n] beati:
Dum Priami, Paridisque busto
Insultet [o] armentum, & catulos feræ
Celent inultæ [p]: stet Capitolium [q]
Fulgens; triumphatisque possit
Roma ferox dare jura Medis [r].
Horrenda [s] late nomen in ultimas
Extendat oras, qua medius [t] liquor [u],

(a) Ob Laomedontem, qui promissam Neptuno, & Apollini juramento pecuniam denegavit. (b) Hectoris virtute, & fortitudine. (c) Retundit, repellit. (d) Productum, continuatum ad decem annos. (e) Deorum inter se, ac Dearum dissensionibus. (f) Sublatum est, confectum est. (g) Haud mora; jam porro, in posterum. (h) In gratiam, & honorem Martis, iras meas deponam; & quamvis Romulus, meus nepos, nempe Martis filii mei proles, sit mihi invisus, quia est genitus Ilia, seu Ænea Sylvia, Vestæ sacerdote Troica, id est, a Trojanis oriunda, nempe filia Numitoris, unius ex Æneæ posteris; tamen illum reddam suo patri, ut ejus curru in Cœlum evehatur. (i) Ingredi. (k) Bibere. (l) Modo, ea lege, ut Roma, & Troja interposito mari longo separentur. (m) Romani, ab Ænea orti, qui venit *Italiam fato profugus &c.* Virg. (n) Imperativus: regnent ubilibet, orbem obtineant. (o) Greges impune premant sepulchra Priami & Paridis; adeoque Troja tota vastata sit ac deserta. (p) Illæsæ: impune, ob arborum densitatem, & solitudinem loci. (q) Præcipuum Romæ templum, Jovi sacrum. Arx Imperii. (r) Parthos intelligit, qui Persarum Imperium invaserant, ut Persæ Medorum olim. Vide lib. 1. Od. 2. &c. (s) Metuenda, & terribilis hostibus Roma. Recte observat Torrentius hoc epitheto sæpe significari admirationem quandam ex veneratione ortam: ita Sibyllam a Virgilio dici horrendam, &c. (t) Imperet Roma, & qua mare medium, id est, Mediterraneum, in medias terras influens, separat Europam ab Africa, & qua Nilus Ægyptum rigat tumidus, hoc est, intumescens, & exundans: id est, ab uno maris Mediterranei littore nempe Occidentali & Atlantico, ad alterum littus, Nilo vicinum, & Orientale. (u) Aqua, mare.

Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus;
Aurum [a] irrepertum, & sic melius situm,
Cum terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus,
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicumque [b] mundi terminus obstitit,
Hunc tangat armis, visere gestiens,
Qua parte debacchentur ignes;
Qua nebulæ, pluviique rores.
Sed [c] bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii [d],
Rebusque [e] fidentes, avitæ [f]
Tecta velint reparare Trojæ.
Trojæ renascens [g] alite [h] lugubri
Fortuna, tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis, & sorore.
Ter si resurgat murus aheneus [i],
Auctore [k] Phœbo, ter pereat [l] meis [m]
Excisus Argivis: ter uxor
Capta virum, puerosque ploret.

(a) Sententia est: fortior sit Roma ad aspernendum aurum; ita ut illud reperire non curet atque eruere, sed illud abditum esse patiatur, & celatum in terræ visceribus, ubi profecto melius latet, quam si indidem extrahatur: sit, inquam, Roma fortior in auro spernendo, quam in eo cogendo, id est, coacervando, & congerendo in usus humanos; quippe cum auri cupiditas, & sacra fames impellat hominum manus ad rapienda, & spolianda omnia sacra, ad res sanctissimas violandas. (b) Quæcumque regio, etiam orbis ultimi, obstabit armis Romæ victricibus, ejusque triumphos morari voluerit, hanc debellet, eo perveniat armata, & victrix: etiam in illas oras pertingat, ubi calores & fulmina debacchantur (nempe in torridam mundi Zonam) aut illas, ubi glaties, & nebulæ rigent: indicatur Zona frigida. (c) Hæc tamen felicia Romanis fata denuncio, & prædico, ea tantum conditione, &c. (d) Nimio arga patriam suam amore capti. Existimari potest Horatius his verbis Cæsarem notare voluisse: cui ferunt in animo fuisse, Roma relicta, migrare Alexandriam, aut Ilium, translatis opibus Imperii. Svet. c. 79. (e) Secundis rebus; opibus, gloria. (f) Roma enim Trojanorum, quasi colonia fuit. (g) Ordo est; fortuna, seu, infortunium Trojæ, renascenti malis ominibus, & reparatæ, iterabitur tristi clade. Troja, si reparetur, iterum, ut antea concidet; ac ejus fortuna cladesque renovabitur. (h) Omine. Od. 5. lib. 1. (i) Firmissimus; quamvis ipso ex ære compactus. (k) Structore, ædificante. (l) Peribit, periret, rueret. (m) Græcis enim præcipue favebat Juno.

Non hæc jocosæ [a] conveniunt lyræ.
Quo Musa tendis? desine pervicax [b]
Referre sermones Deorum, &
Magna modis [c] tenuare parvis.

(a) Lyricæ, quæ jocis, & ludo gaudet. (b) Audax, proterva. (c) Cantibus.

ODE IV.

Musarum in se beneficia commemorat: iisdem acceptas refert Augusti victorias, quibus hostes Reip., ut Jupiter Titanas, debellavit.

Descende Cœlo [a], & dic, age, tibia
Regina [b] longum, Calliope, melos,
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus, citharave Phœbi [c].
Auditis [d]? an me ludit amabilis
Insania? audire, & videor pios [e]
Errare per lucos, amœnæ
Quos & aquæ [f] subeunt, & auræ.
Me [g] fabulosæ, Vulture in Appulo,
Altricis [h] extra limen Apuliæ,

(a) De Musis dicturus, earum principem invocat. Habebant porro Musæ quoque sedem in Cœlo, ut Jovis filiæ: habebant & montes sacros, & templa in terris, ut Parnassum, &c. (b) Vel eam, sic honoris tantum causa, nominat; vel, quia Musarum primaria esse dicitur. (c) Phœbo consecrata. Dicuntur Musæ voce canere; Phœbus vero cithara. (d) O amici, nonne eam canentem auditis? An me furor Poeticus grato errore decipit? Ego quidem certe videor mihi illam polo delapsam audire, & spatiari in amœnis saltibus, &c. (e) Sacros, Musis consecratos. (f) Alluunt aquæ, perflant auræ. (g) Primum beneficium a Musis acceptum. Ordo est: me puerum, ludo fatigatum, & somno victum, palumbes, idest, sylvestres columbæ, fabulosæ, sive, de quibus multa dici solent mira, texere nova, id est, viridi fronde, in Vulture Appulo (est mons Apuliæ) extra limen patriæ meæ Apuliæ. (h) Paulo ante dixerat Vulturem montem esse Apulum: quomodo nunc dicit eundem esse extra limen Apuliæ? Duplex Apulia est: altera Daunia, altera Peucetia: in illa est Venusium oppidum, Horatii patria: in hac Vultur, qui proinde est extra Apuliam Dauniam, Horatii altricem, & natalem terram. Sunt qui dicant Vulturem in limite ipso Apuliæ Peucetiæ fuisse: ita ut pars ejus esset in Apulia, pars in Lucania: adeoque aliqua sui parte esset extra limen, seu limitem Apuliæ.

Ludo, fatigatumque somno [a],
Fronde nova puerum palumbes
Texere; mirum quod foret [b] omnibus,
Quicumque celsæ nidum Acherontiæ [c],
Saltusque Bantinos [d], & arvum
Pingue tenent humilis Ferenti:
Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem, & ursis; ut premerer sacra
Lauroque, collataque [e] Myrto,
Non sine Dis [f] animosus [g] infans.
Vester [h], Camœnæ, vester in arduos
Tollor Sabinos; seu mihi frigidum
Præneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidæ placuere Bajæ.
Vestris [i] amicum fontibus, & choris,
Non me Philippis [k] versa acies retro,
Devota [l] non extinxit arbor,
Nec Sicula Palinurus [m] unda.
Utcumque [n] mecum vos eritis, libens
Insanientem navita Bosphorum
Tentabo [o], & arentes arenas.

(a) Somni amore, dormiendi desiderio, vexatum & oppressum. (b) Ita ut mirarentur omnes Acherontini, Bantini, & Ferentini, quo pacto dormirem tutus a viperis, &c. (c) Urbs exigua erat, in limine Apuliæ, & Lucaniæ, in monte posita, instar niduli: aves enim in summis montibus nidificant. (d) Bantia, Ferentum, oppida erant in Apuliæ finibus. (e) Comportata a palumbibus. (f) Certo Deorum patrocinio: Musas intelligit. (g) Impavidus, qui nihil a viperis & ursis timerem. (h) Vestro patrocinio tutus sum, sive petam Sabinos (quæ regio montibus ardua & aspera est), sive urbem Prænestinam, frigido in monte sitam, sive Tiburtinam, quæ in declivi colle sedet; seu denique adeam Bajas, liquidis & puris aquis celebres. (i) Sententia est: me, quia eram amicus vestris fontibus & choris, non extinxit acies Bruti & Cassii, ab Augusto fugata in campis Philippicis; non arbor execranda, dirisque devota; non factum a me naufragium ad Palinurum, promontorium Lucaniæ, prope Siciliam. (k) Philippi, urbs Thessaliæ, ad quam devicti anno U. C. 712. Brutus & Cassius: quorum in exercitu Tribunus militum Horatius erat. Vide ejus vitam, & Indicem 2. Odarum. (l) Diris devota, execranda. Vide Od. 10. lib. 2. (m) Ad hoc Siciliæ promontorium, ut Acron scribit, e Macedonia rediens post Philippensem fugam, pene extinctus est, fracta navi, anno ætatis 24. Est etiam oppidum Lucaniæ, ejusdem nominis, prope Veliam; quæ loca Siculi ante Lucanos tenuere: ad quod oppidum navim fregisse Horatium plures volunt. (n) Ubicumque. (o) Visam, adibo. De Bosphoro, vide librum 2. Od. 10.

Littoris [a] Assyrii viator:
Visam Britannos [b], hospitibus feros,
Et lætum [c] equino sanguine Concanum:
Visam pharetratos Gelonos [d],
Et Scythicum [e] inviolatus [f] amnem.
Vos Cæsarem altum [g], militia simul [h]
Fessas cohortes abdidit [i] oppidis,
Finire quærentem labores,
Pierio [k] recreatis antro.
Vos lene consilium [l] & datis, & dato
Gaudetis almæ. Scimus [m], ut impios [n]
Titanas, immanemque turmam,
Fulmine sustulerit caduco [o],
Qui terram inertem [p], qui mare temperat
Ventosum, & urbes, Regnaque tristia [q]:
Divosque, mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juventus [r] horrida brachiis [s],

(a) Assyria, Strabone teste, complectitur Babyloniam, & magnam partem adjacentium regionum. Itaque per littus Assyrium, intellige littus maris Persici, vel Caspii, vel etiam Syrii; nam Syria dicta quoque olim est Assyrias: sive, campos arenosos & æstuantes, circa littus positos. (b) Anglos, qui tunc hospites suos immolabant Superis. (c) Concani, gens quædam Scythica, equorum sanguinem, lacti mixtum, adhibebant in potum, instar vini suavissimi. (d) Erant Concanis & Scythis affines, boni jaculatores. (e) Tanaim, quo Europa ab Asia distinguitur, versus Scythas, & Septentrionem. (f) Incolumis, salvus. (g) Ingentem, invictum. (h) Simulatque, postquam. (i) In hyberna misit. (k) Pieria, fuit Atticæ regio, Musis sacra. Significat Cæsarem Musis & versibus delectari. (l) Vos afflatis Cæsari clementiam & lenitatem; mitia illi consilia suggeritis, & suggessisse gaudetis. In hac porro voce, *consilium*, duæ ultimæ syllabæ in unam coalescunt; aut potius legendum, *consilium*, ut constet versus. (m) Sententia videtur hæc esse: injecta est a Musis ea mens Cæsari, ut lenitate summa utatur adversus hostes: nam scimus & vidimus quam facile armatus eos vicerit, & vincere adhuc possit; ut scimus quam facile Jupiter Gigantes profligaverit. Comparat Brutum & Cassium, cæterosque conjuratos, cum Gigantibus; Augustum, cum Jove. (n) Ordo est: scimus ut, id est, quemadmodum, qui terram & mare temperat, & gubernat, Divosque, mortalesque regit (nempe Jupiter, quem istis quatuor totis versibus describit) sustulerit fulmine impios Titanas. (o) In Titanas cadente. (p) Brutam, infimam. (q) Inferos. (r) Titanum; quos pro Gigantibus, eorum fratribus, ponit. (s) Erant enim centimani. Ovid. 1. Metamorph.

Fratresque [a] tendentes [b] opaco
Pelion [c] imposuisse Olympo.
Sed quid Typhœus [d], & validus Mimas,
Aut quid Minaci Porphyrion statu [e],
Quid Rhœcus, evulsisque truncis
Enceladus jaculator audax,
Contra sonantem Palladis Ægida [f]
Possent ruentes? Hinc [g] avidus [h] stetit
Vulcanus; hinc matrona Juno, &
Nunquam [i] humeris positurus arcum,
Qui rore [i] puro Castaliæ lavit [k]
Crines solutos, qui Lyciæ [l] tenet
Dumeta, natalemque [m] sylvam,
Delius & Patareus Apollo.
Vis [n] consili expers mole ruit sua,
Vim temperatam [o] Di quoque provehunt
In majus [p]: iidem odere vires
Omne nefas [q] animo moventes.
Testis [r] mearum centimanus Gyas
Sententiarum notus, & integræ [s]
Tentator [t] Orion Dianæ,
Virginea domitus sagitta.
Injecta [u] monstris [x] Terra dolet suis;
Mœretque partus fulmine luridum

(a) Titanes, vel Gigantes. (b) Contendentes, laborantes. Imposuisse, pro, imponere: id est, molitos imponere. (c) Montes sunt Thessaliæ. (d) Typhœus, Mimas, Porphyrion, Rhœcus, Enceladus, Gigantum sunt nomina. (e) Statura, habitu corporis. (f) Clypeum: de quo vide Oden 13. libri 1. (g) Ex parte Jovis. (h) Epithetum ignis proprium. (i) Qui semper arcum gestat: vel, certus arcum non deponere, donec profligati Gigantes perirent. (k) Apollo: Castalia fons est Parnassi. (l) Ab antiquo, lavere, tertiæ conjug. pro, lavare. (m) Est in Asia minori; ejus urbs præcipua Patara, ubi Apollo colebatur: hinc Patareus dicitur: quæ vox, in ultimo versu hujus strophæ posita, est trissyllaba. (n) Deliam: natus est Apollo in Delo, insula maris Ægæi. (o) Vires prudentia destitutæ, per se, nullo impellente, ruunt. Clementia, & consilio. (p) Augent. (q) Vires, quæ ad perficienda scelera conferuntur. (r) Gyas, unus e Gigantibus, testis est notus & idoneus eorum effatorum, quæ hic scribo. (s) Castæ, intactæ. (t) Qui ejus pudicitiam attentavit; & ab ea sagittis confossus est. (u) Imposita. Jupiter enim montes, a Gigantibus vibratos, in eosdem retorsit, eosque illis obruit. (x) Gigantibus ex se genitis: erant enim Terræ filii.

Missos ad Orcum: nec peredit [a]
Impositam celer ignis Ætnam:
Incontinentis [b] nec Tityr jecur
Relinquit ales [c], nequitiæ [d] additus
Custos: amatorem trecentæ
Pirithoum [e] cohibent catenæ.

(a) Quamvis Ætna injecta Encelado, ignes assidue vomat, non tamen illis ipsa consumitur, nec miserum Enceladum isto pondere levat. (b) Qui Latonam temerare tentarat. (c) Vultur. (d) Impudicitiæ: hominis impuri custos & tortor, illi affixus & appositus. (e) Thesei amicum, qui cum eo adortus est rapere ex Inferi Proserpinam: sed Pluto admonitus eos in vincula coniecit. Theseum tamen postea Hercules solvisse dicitur, manente in Inferis Pirithoo.

ODE V.

Augustum laudat, quod a Parthis Romanorum vexilla receperit. Invehitur in Romanos milites, qui se Parthis olim dediderant: hinc sumit occasionem Reguli celebrandi.

Cœlo [a] tonantem credidimus Jovem
Regnare: præsens Divus habebitur [b]
Augustus, adjectis [c] Britannis
Imperio, gravibusque Persis.
Milesne [d] Crassi conjuge [e] barbara

(a) Quemadmodum, quando tonantem audimus Jovem, eum credimus regnare Cœlo: ita, cum Augustum videmus Persas & Britannos adjecisse Imperio Romano, nemo dubitare poterit, quin revera Deus sit, etiam præsens & vivens. Potest etiam ea vox, *præsens*, significare idem quod, favens, propitius. (b) Id est, habendus erit, est censendus. (c) Nec Persas Augustus, sive Parthos, nec Anglos per sese debellaverat; sed utrosque tantum nominis sui fama pacem petere coegerat: cum in utrosque tamen bellum paraverit. Vide Od. 29. libri I. Quo id anno contigerit, docebit te Index 2. Odarum Cronologicus. Quam Augusti victoriam incruentam Horatius amplificat, exponendo gravitatem, & ignominiam cladis olim a Parthis acceptæ. (d) Quis credat Crassi milites duxisse Barbaras conjuges, & cum illis vivere potuisse? Crassus a Parthis cæsus fuit, anno U. C. 702. Ejus milites, magnam partem capti, in Perside manserunt, ubi duxere Persicas uxores. (e) Cum conjuge: vel, turpis maritus, ob Barbaram conjugem.

Turpis [a] maritus vixit? & hostium [b]
(Proh Curia [c], inversique mores!)
Consenuit socerorum in armis,
Sub rege Medo [d], Marsus, & Appulus,
Anciliorum [e] nominis [f], & togæ [g]
Oblitus, æternæque Vestæ [h],
Incolumi Jove [i], & urbe Roma?
Hoc caverat [k] mens provida Reguli [l]
Dissentientis [m] conditionibus
Fœdis, & exemplo [n] trahenti
Perniciem veniens in ævum,
Si non periret immiserabilis [o].

(a) Erat enim turpe Romano Barbaram, & captivo hostis filiam conjugem accipere. Stipendia fecit in castris ipsorum Parthorum, usque ad senectutem. Est autem ordo: & Marsus, atque Apulus, oblitus anciliorum, nominis, & togæ, Jove incolumi & Roma, consenuit, sub Rege Medo, in armis hostium, socerorum suorum, nempe Parthorum, quorum filias duxerat. (b) O, dignitas & prudentia Senatus Romani! o morum antiquorum sanctitas! quantum eo tempore detrimentum accepistis! quam ab illis priscis mutati tunc eratis? (c) Partho. (d) Italiæ populi, ac milites in primis fortes & insignes ea tempestate. (e) Erant Ancilia clypeoli 12. sacri. Eorum unus e Cœlo decidisse ferebatur: editumque fuisse oraculum, fore ut tandiu Roma staret, quamdiu ille servaretur. Is igitur ne facile surripi posset, ad ejus formam & modum alii undecim facti erant, qui in templo Martis servabantur. (f) Romani. (g) Toga Romanorum erat propria: unde illos, *gentem togatam*, Virgilius vocat, lib. 1. Æn. Imponebatur tunicæ, eratque instar pallii. (h) In templo Vestæ ignis servabatur, & nutriebatur a Vestalibus. (i) Capitolio, ubi templum Jovis. Sententia est: siccine potuit ut Marsi, & Apuli, egregii milites, obliti sint tam facile sui nominis, vestis, Urbis, idque stante & florente Roma & Capitolio? itane se turpiter hosti dedidisse! (k) Id prospexerat Regulus, ac impedire conatus erat: ne scilicet reperirentur tam ignavi milites, qui idem facerent aliquando, quod isti Crassiani: nempe dum auctor fuit ne redimerentur captivi, sed perirent potius apud Carthaginenses; cæterique, eo exemplo territi, fortiter mori in acie, quam capi turpiter mallent. (l) M. Attilius Regulus floruit circa ann. U. C. 500. Is captus a Carthaginensibus, ne milites Romani in pugna capti redimerentur, vetuit. Vide Ciceronem lib. 3. de Off. & Aulum Gel. lib. 6. cap. 4. (m) Repudiantis fœdas conditiones. Ea conditio proponebatur a Pœnis, ut redderent Romanos captivos; ac suos vicissim ipsi, facta permutatione, reciperent. (n) Aversantis exemplum, id est, fœdus, seu pactionem pro captivorum redemptione, quæ in posterum tempus exitialis futura esset Reip. occasionem dando militibus pugnandi segnius, ea spe, fore ut redimerentur. (o) Cujus nemo misereceret.

Captiva [a] pubes. Signa [b] ego [c] Punicis
Affixa delubris, & arma
Militibus sine cæde [d], dixit,
Direpta vidi: vidi ego civium
Retorta [e] tergo brachia libero,
Portasque non clausas [f], & arva
Marte coli populata nostro.
Auro repensus [g] scilicet acrior
Miles redibit, flagitio additis
Damnum: neque amissos [h] colores
Lana refert medicata fuco [i];
Nec vera virtus, cum semel excidit,
Curat [k] reponi [l] deterioribus [m]:
Si pugnat [n] extricata [o] densis
Cervá plagis [p], erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit [q] hostibus:
Et Marte [r] Pœnos proteret altero,
Qui lora [s] restrictis lacertis
Sensit iners, timuitque mortem.

(a) Juvenes Romani, a Pœnis capti. (b) Vexilla nostra. (c) Oratio Reguli in Senatu. (d) Nostris militibus erepta, sine vulnere, & pugna. (e) Vidi cives nostros & milites, qui antea erant liberi, quorum præcipua laus & gloria libertas esse debuit, retortis in tergum manibus ligatos, instar servorum. (f) Quæ res indicat quam securi sint Pœni, qui portas urbium suarum apertas, & patentes habeant, qui colant arva, prius a nobis populata bello & vastata. (g) Redemptus; veteres enim aurum non numerabant, sed appendebant. An creditis militem redemptum, pugnaturum acrius? Generosiorem ad bellum rediturum? Non ita est; erit ille segnior; & additis flagitio quod admisit, dum se capi passus est turpiter, damnum quod ignave pugnando afferet Reipublicæ: vel damnum pecuniæ, quæ peribit ignavum redimendo. (h) Ut lana candidum & nativum colorem, quem amisit fuco medicata, id est, tincta, nunquam refert postea, hoc est, repræsentat, resumit: sed semper illum posteriorem retinet: sic animus iners & timidus, ignavia semel imbutus; amissam fortitudinem (quam veram virtutem Vates hic appellat) non recipit; semper ignavus restat. (i) Est fucus herba quædam, qua utuntur infectores: pro colore quolibet, eoque maxime adscititio, in primis pro minio & cerussa, usurpatur. (k) Solet, amat. (l) Restitui, redire. (m) Ignavis, victis: est in dandi casu. (n) Ironice hæc omnia dicuntur; estque hic sensus: ut cerva, retibus semel extricata, non pugnat; sic emissus e servitutis vinculis captivus non potest rem strenue in bello gerere. (o) Expedita, liberata. (p) Retibus arctioribus. (q) Permisit, dedidit. (r) Prælio. (s) Vincula.

Hic [a], unde vitam sumeret inscius,
Pacem duello miscuit: o pudor!
O magna Carthago, probrosis
Altior Italiæ ruinis!
Fertur [b] pudicæ conjugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor [c],
A se removisse, & virilem [d]
Torvus humi posuisse [e] vultum;
Donec labantes [f] consilio [g] Patres
Firmaret [h] auctor [i] nunquam alias dato;
Interque mœrentes amicos,
Egregius properaret exul.
Atqui [k] sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor [l] pararet: non aliter tamen
Dimovit [m] obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem,
Quam si clientum longa negotia
Djiudicata [n] lite relinqueret;
Tendens [o] Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

(a) Captivus ille ignavus, nesciens vitam ac salutem non esse precibus, aut fuga quærendam, sed manu, & victoria retinendam, in ipsa acie, cum pugnandum foret, pacem ac vitam ab hoste petere maluit; resque disjunctissimas ita confudit, ac miscuit, pacem & duellum, idest, bellum: in bello enim cum hoste acriter pugnandum; in pace, ab armis recedendum: neque ista temere confundenda. (b) Dicitur Regulus. (c) Ut capite diminutus. Caput apud Romanos statum significabat, qui perfectus erat, cum quis & liber, & civis esset: si alterutrum, idest, aut libertatem, ut jus civitatis amitteret, minui capite, minor esse capite, vel capitis, dicebatur. Utramque Regulus perdiderat: itaque se ut addictum hostibus, ac damnatum, nec jam ut Romanum civem aspiciens, sed ut servum, removet conjugem ac liberos, quasi alienos, nec amplius suos. Servus enim amittebat jus cognationis, &c. Porro, *capitis minor*, dictum est, eadem ratione, qua, *maturus ævi*, *integer vitæ*, & alia id genus dicuntur. (d) Immobilem suorum lacrymis, civium precibus, &c. (e) Fixisse. (f) Dubitantes, & in eam inclinantes sententiam, ut disciplinæ militaris dignitati, ac severitati salutem Reguli præferendam, captivosque cum eo redimendo, censerent. (g) Ut nullus captivorum, ac ne ipse quidem, redimeretur. (h) Persuaderet; a dubitatione in certam, & suam sententiam adduceret. (i) Auctor appellatur is qui aliquid suadet, consulit, præstat, & in se recipit. (k) Attamen. (l) Pœni crudeles, qui eum illigatum in machina, vigilando necaverunt, resectis palpebris. (m) Repulit: viam sibi per obstantes aperuit. (n) Judicum sententiis finita, & composita; quorum unus erat antea, utpote Senator. (o) Ad oblectationem, & rusticationem scilicet. De Venafro, & Tarento, vide lib. 2. Od. 4.

ODE VI.

Romanorum sui temporis vitia, maxime impietatem, & inpudicitiam detestatur: priscorum mores celebrat.

Delicta majorum [a] immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
Ædesque labentes Deorum, &
Fœda nigro simulacra fumo [b].
Dis te minorem quod geris, imperas [c].
Hinc [d] omne principium, huc refer exitum.
Di multa neglecti dederunt
Hesperiæ [e] mala luctuosæ.
Jam bis Monæses [f], & Pacori [g] manus
Non auspicatos [h] contudit impetus
Nostros; & adjecisse [i] prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pene occupatam seditionibus [k]

(a) Ob majorum flagitia, dabis pœnas; ac licet eorum scelera non admiseris, atque adeo immeritus, & innocens videare, juste tamen plecteris, ob tuam in rebus sacris, in templis, v. g. reficiendis, negligentiam, & impietatem. (b) Quo templa olim incensa fuere, & deformata. (c) Orbis imperium obtines, quia Deos pie colis, iis inferiorem te fateris. (d) A Diis, & eorum cultu, initium ducito rerum omnium agendarum: huc, idest, ad eosdem, refer, iis refer acceptum exitum, & felicitatem tuam, in rebus bene gerendis. Nota porro vocem hanc, *principium*, esse trisyllabam, quasi esset *principium*. (e) Od. 30. lib. 1. (f) Parthorum dux; qui Regi suo Phraati infensus, contulit se ad M. Antonium, cique auctor fuit belli contra Parthos suscipiendi, sed postea Phraati reconciliatus, diras clades Romanis intulit, circa annum ab U. C. 718. Vide Dionem, lib. 49. & Justinum, l. 42. (g) Exercitus Pacori: qui filius fuit Orodis Parthorum Regis, & a patre, post M. Crassum cæsum, missus contra Romanos, eosdem aliquot præliis fudit, anno U. C. 702. (h) Auspiciis neglectis, aut vitiose sumptis, factos. Quid essent auspicia, dictum alias. Vide lib. 2. Od. 12. (i) Gestit, triumphat, quod suos torques (torquibus enim gaudebant Parthi, ut olim Galli) ampliores, & ornatiores fecerit, adjecto auro, gemmisque, & cætera, quam nobis eripuerunt, præda. (k) Bellis civilibus, & privatis dissidiis.

Delevit Urbem Dacus [a], & Æthiops [b];
Hic [c] classe formidatus, ille [d]
Missilibus melior sagittis.
Fœcunda culpæ sæcula, nuptias
Primum inquinavere [e], & genus [f], & domos:
Hoc fonte [g] derivata clades
In patriam, populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Jonicos [h]
Matura [i] virgo, & fingitur artubus [k]
Jam nunc, & incestos amores
De tenero meditatur ungui. [l]
Non his [m] juventus orta parentibus
Infecit æquor sanguine Punico;
Pyrrhumque [n], & ingentem cecidit
Antiochum [o], Hannibalemque [p] dirum:
Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis [q] docta ligonibus
Versare glebas, & severæ [r]
Matris ad arbitrium recisos
Portare [s] fustes, Sol [t] ubi montium
Mutaret umbras, & juga demeret
Bobus fatigatis, amicum [u]

(a) Populus Europæ Septentrionalis, ubi nunc Transylvani, Moldavi, Hungari, &c. Appellabantur etiam Davi, & Daæ. Illorum incursiones Augustus repressit, tribus eorum ducibus cæsis. Svet. August. cap. 21. (b) Populus Africæ; qui Antonio contra Augustum pugnanti favit, ut ipsi etiam Daci. Æthiopas, eorumque Reginam Candacem, subinde Petronius Augusti auspiciis vicit. Dion. lib. 51. 54. (c) Æthiopes, sive Ægyptii, qui Antonio classem & maritimum exercitum paraverant. (d) Dacus. (e) Adulteriis. (f) Familias. (g) Ex hac nequitia ortæ sunt clades publicæ. (h) Lascivos: Jones enim, Græciæ populus, erant nequissimi. (i) Nubilis, adulta. (k) Fingit pedes ad istos motus, & componit. Per motus, saltationem intellige; utebantur enim Latini verbo, *moveri*, pro, saltare. Quidam legunt, *fingitur artibus*; nempe, ad malas istas artes informatur. (l) A puero; ab ipsa jam tum pueritia. (m) Impiis, mollibus, & effœminatis. (n) Regem Epirotarum, victum a Fabricio, & Curio, anno U.C. 480. Ejus vitam scripsit Plutarcus. (o) Regem Syriæ, quem vicit Lucius Scipio, anno U.C. 567. (p) Vide Oden 9. lib. 2. (q) Sabinis. Erant illi Italiæ populi, labori assueti, & malo; olim Samnites etiam dicti, teste Plin. lib. 3. cap. 12. (r) Quæ oneri non parcebat. (s) Domum ex agro. (t) Vesperi, cadente Sole, qui umbras montium projicit in aliam partem, atque illam, in quam oriens eas projiciebat. (u) Gratum agricolis, ob noctem, & quietem.

Tempus agens abeunte curru.
Damnosa [a] quid non imminuit [b] dies [c]?
Ætas [d] parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

(a) Quæ omnia consumit. (b) Deterit, corrumpit. (c) Temporis diuturnitas. (d) Gradatio pulcherrima: nostri parentes erant avis nequiores, nos parentibus sumus, nostri liberi nobis erunt.

ODE VII.

Mœcenatem ad sacrificium, & epulas data occasione, invitat.

Martiis [a] cælebs quid agam Calendis,
Quid velint flores, & acerra [b] thuris
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite [c] vivo,
Docte sermone utriusque linguæ:
Voveram [d] dulces equlas, & album [e]
Libero [f] caprum [g], prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, annos edeunte, festus [h],

(a) Martiis Calendis. Solebant matronæ sacrificia Junonis eximio apparatu facere, ipsarum vero mariti Jano; qui suis etiam uxoribus munera tunc floresque missitabant. Id ob eam fiebat causam, quod isto die olim Sabinæ pacem & concordiam inter viros & patres suos conciliaverant. Quod beneficium a fœminis profectum, anno recurrente, Romani istis muneribus, sacrisque recolebant, ut docet Servius, Æn. 8. Audierat Mœcenas ab Horatio sacrificium quoque fieri domi; miratus fuerat, quippe cælebs erat, id est, carebat uxore Horatius. Respondet illi Vates hac ode; cujus initium est ducendum ab 5. versu, *Docte sermone &c.* O Mœcenas, qui Latinam & Græcam linguam egregie doctus es, qui utramque præclare calles, miraris quid agam, quid mihi velim cum isto sacrificio &c. (b) Thuris vasculum. (c) Ara graminea id est, facta e congesto cespite viridi. (d) En causa sacrificii, quod Horatius faciebat, istis Martiis Kalendis. (e) Hostiæ candidæ Diis superis immolabantur, atræ Inferis. (f) Baccho; cujus in tutela sunt poetæ. (g) Vites arrodere caper solet: hinc Baccho immolabatur. (h) Ob memoriam accepti a Baccho, qui me servavit, beneficii, Oden 14. lib. II.

Corticem [a] astrictum pice dimovebit [b]
Amphoræ fumum [c] bibere institutæ,
Consule Tullo.
Sume [d], Mæcenas, cyathos amici
Sospitis [e] centum; & vigiles lucernas
Profer [f] in lucem: procul omnis esto
Clamor [g] & ira.
Mitthe [h] civiles [i] super Urbe curas:
Occidit Daci Cotisonis [k] agmen;
Medus infestus [l] sibi, luctuosis
Dissidet armis.
Servit Hispanæ vetus hostis oræ
Cantaber [m], sera domitus catena:
Jam Scythæ laxo [n] meditantur arcu
Cedere campis [o].
Negligens [p], ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere; ac

(a) Quo obstructa est & clausa vini amphora: suber adhibebatur vulgo. (b) Relinet, tollet. (c) Quæ amphora mea instituta est, id est, cœpit, docta est, assuevit, fumum bibere; in horreo, seu camino, posita est, ut crudus austerioris vini succus fumo mitesceret, ab eo tempore quo Tullus Consul est factus. L. Volcatius Tullus gessit Consulatum, anno U. C. 688, & 721. (d) invitat illum ad epulas. (e) In gratiam amici, gravissimo periculo liberati. (f) Extende, protrahe. Sensus est: producito convivium nocturnum usque ad diem: compotemus, lucernis accensis, & vigilemus in lucem. (g) Quo sæpe compotores debacchantur. (h) Omitte. (i) Quas sumis pro civium incolumitate. Fuerat enim Præfectus Urbis: sed reverso in Urbem, post confectum bellum Cantabricum, Augusto, poterat esse solutior, ac tranquillior. (k) Dux erat Dacorum, sive Getarum, partes Antonii contra Augustum secutus. Getas a Romanis Dacos fuisse appellatos tradit Plin. l. 4. c. 14. (l) Sibi exitiales, sibi ipsis invicem infensi, dissident Medi, bellis civilibus in seipsos armati. Vide lib. 2. Od. 2. Justinum, lib. 42. (m) Domiti fuerunt penitus Cantabri, anno U. C. 736. cum per annos ferme ducentos bella cum Romanis gessissent. Vide Indicem 2. Odarum. (n) Laxato, & inutili. (o) Ex Armenia discedere. Vide lib. 2. Ode 6. (p) Ita sententiam compone. Negligens, id est, negligentior & remissior factus, parce, fuge nimium cavere & sollicitus esse, ne quid populus detrimenti capiat, ne qua parte laboret, privatus, id est, cum tu privatus sis, cum nullum Magistratum geras. Urbis enim Præfecturam sibi demandatam Mæcenas, reverso in Urbem Augusto, & confecto bello, videtur deposuisse. Adde quod, illa neque Magistratus erat, neque, præsentibus Imperatoribus, nisi forte ad honorarium officium & titulum, servabatur. Ita cavere civitati parce, ut in eo sis quodammodo negligens.

Dona [a] præsentis rape lætus horæ, &
Linque severa [b].

(a) Vitam, valetudinem, epulas. (b) Seria, curas.

ODE VIII.

Mercurium, ac suam testudinem rogat, ut Lyden sibi placatam reddant. Danaidum apud Inferos supplicium, & causam ejus narrat.

Mercuri (nam te docilis magistro
Movit Amphion [a] lapides canendo)
Tuque, testudo [b], resonare septem
Callida nervis,
(Nec loquax olim [c], neque grata, nunc &
Divitum mensis, & amica templis [d])
Dic modos [e], Lyde quibus obstinatas
Applicet aures.
Tu potes [f] tigres, comitesque sylvas
Ducere [g], & rivos celeres morari:
Cessit immanis [h] tibi blandienti
Janitor aulæ
Cerberus, quamvis Furiale [i] centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus [k] teter, saniesque [l] manet
Ore trilingui.
Quin & Ixion [m], Tityosque [n], vultu
Risit [o] invito; stetit urna [p] paulum

(a) Jovis & Antiopes filius, Urbis Thebanæ muros, saxis ad lyræ sonum sua sponte se componentibus, extruxit. (b) Lyram invenit Mercurius, camque primo compegit e testudinis tergo & tegmine, quod cavum est, additis 7. chordis &c. (c) Quæ non eras apta ad canendum, prius quam te Mercurius fidibus instruxisset. (d) Ubi Deorum laudes canuntur. (e) O Mercuri, o testudo seu lyra mea, doce me carmina, quæ Lyde libenter audiat. (f) Suam lyram alloquitur. (g) Ut fecit Orpheus. (h) Inferorum: cum idem Orpheus descendisset ad Inferos, Eurydicen repetiturus. Vide Virgil. Georg. l. 4. (i) Anguibus hirsutum, ut caput Furiarum. (k) Anhelitus. (l) Tabum, venenum. (m) Is, cum Junonem temerare voluisset, dejectus in Inferos fuit, & totæ, quæ perpetuo circumagitur, affixus. (n) Pro, Tityus. Vide Od. 4. hujus libri. Propter lyræ, cantusque dulcedinem. (o) Propter pœnarum, quibus interim cruciabatur, acerbitatem. (p) Urnæ Danaidum, quibus aquam haustam in dolium pertusum & rimosum infundunt, siccæ aliquandiu manserunt, illis te audientibus, & laborem omittentibus.

Sicca, dum grato Danai puellas
    Carmine mulces [a].
Audiat Lyde scelus, atque notas
Virginum [b] pœnas, & inane [c] lymphæ [d]
Dolium fundo pereuntis imo,
    Seraque fata [e],
Quæ manent culpas [f] etiam sub Orco.
Impiæ (nam quid potuere majus [g]?)
Impiæ sponsos potuere duro
    Perdere ferro!
Una de multis, face [h] nuptiali
Digna, perjurum [i] fuit in parentem
Splendide [k] mendax [l], & in omne virgo
    Nobilis ævum:
Surge, (quæ dixit juveni marito [m];)
Surge, ne longus tibi somnus [n], unde
Non times [o], detur; socerum [p], & scelestas
    Falle [q] sorores [r]:
Quæ, velut [s] nactæ vitulos leænæ,
Singulos [t], eheu! lacerant: ego illis
Mollior, nec te feriam, nec intra
    Claustra [u] teneto.

(a) Orpheo canente. (b) Danaidum; sic vocantur a Patre Danao Argivorum Rege: appellantur etiam Belides, ab avo suo Belo. Ægyptus & Danaus fratres fuere, Beli filii: Ægyptus filios habebat 50. quibus uxores a fratre Danao petiit totidem ejusdem, Danai filias: annuit Danaus, sed, cum accepisset se ab uno e suis generis necandum esse, filiabus suis imperavit ut suos singulæ sponsos mactarent noctu: quod omnes, præter Hypermnestram, fecere. (c) Ordo est: & audiat dolium inane lymphæ, pereuntis, seu effluentis, in imo ejusdem dolii fundo, pertuso scilicet. (d) Pro, vacuum aqua, nunquam aqua plenum. (e) Pœnas a fatis destinatas. Sera vocat; quia post mortem inferuntur sceleratis sub Orco, quæ viventibus inferri jam tum debuerant; vel, quia nullo exitu terminanda sunt. (f) Quæ fata, quæ pœnæ eos expectant, sceleribus destinatæ sunt. (g) Crudelius, Subaudi, facere. (h) Digna honore matrimonii. Sponsæ ducebantur noctu, facibus accensis, in virorum domum. (i) Quia Danaus, Danaidum parens, promiserat suarum filiarum sponsis omnia læta & fortunata. (k) Gloriose, pulchre. (l) Pollicita erat suo parenti se sponsum necaturam. (m) Lynceus vocabatur. (n) Mors. (o) Ab ea manu, quæ tibi suspecta non est; a Danao, si te vivum offendat; a me. (p) Danaum. (q) Effuge late. (r) Meas. (s) Tanquam leænæ vitulos, quos invenere, contrucidant. (t) Suos singulæ maritos, suum unaquæque. (u) Carcerem.

Me pater sævis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci:
Me vel extremos Numidarum [a] in agros
Classe [b] releget [c]:
I, pedes quo te rapiunt, & auræ [d],
Dum favet nox, & Venus [e]; I, secundo [f]
Omine: & nostri [g] memorem sepulchro
Sculpe querelam.

(a) In Africa. (b) Navi. (c) In exilium mittat. (d) Et venti. Ito, fuge; vel terra, & pede? vel mari, & ventis. (e) Ob meum in te amorem, & pietatem. (f) Fausto. (g) Cum ego mortua fuero, tu meo sepulchro insculpe carmen lugubre, quo significes te nostri, te mei amoris, & vitæ meo beneficio acceptæ, meminisse.

ODE IX.

Fonti Blandusiæ sacrificium, et a versibus suis nobilitatem promittit.

O fons Blandusiæ [a], splendidior vitro [b],
Dulci digne mero [c], non sine floribus,
Cras donaberis hœdo [d],
Cui frons turgida cornibus
Primis [e] & Venerem & prælia [f] destinat [g]
Frustra; nam gelidos inficiet [h] tibi [i]
Rubro sanguine rivos,
Lascivi soboles gregis [k].
Te flagrantis atrox hora [l] Caniculæ
Nescit [m] tangere: tu frigus amabile

(a) Erat ille fons, prope villam Horatii, in agro Sabino. (b) Crystallo pellucidior. (c) Qui dignus es, cui fiat sacrificium, fontium Numini fieri solitum, sparsis floribus, & mero. (d) Qui tibi immolabitur, seu Numini, quod tibi præsidet. Sua enim esse singulis fontibus credebant Numina: unde sacri sæpe fontes appellantur. (e) Recentibus, primum emergentibus. (f) Solent hœdi adversis cornibus inter se pugnare. (g) Frons illi destinat: idest, qui hœdius, sentiens erumpere sibi cornua, jam se accingit ad prælia, sed frustra: nam &c. (h) Tinget. (i) In honorem tuum, tibi immolatus. (k) Hœdus ille. Capra est animal lascivum. (l) Calida tempestas, æstivum tempus, quo sævire Canicula solet. Canicula est sydus, quo circa medium Julium exorientes, maximi calores excitantur. (m) Nequit.

Fessis vomere tauris
Præbes, & pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium [a],
Me dicente [b] cavis impositam ilicem
Saxis, unde [c] loquaces
Lymphæ desiliunt [d] tuæ.

(a) Subaudi, unus, Græca locutio. (b) Cum ego laudabo quercum, quæ imminet rupi, e qua fluis. (c) Quibus e saxis. (d) Defluunt, decurrunt.

ODE X.

Augusti reditum ex Hispania, post Cantabricum bellum, celebrat.

Herculis [a] ritu [b] modo dictus, o plebs.
Morte [c] venalem petiisse laurum
Cæsar Hispana repetit Penates [d]
Victor [e] ab ora.
Unico [f] gaudens mulier marito
Prodeat, justis operata Divis;
Ut soror [g] clari Ducis, & decoræ [h]
Supplice vitta

(a) Ordo est: o plebs, o Quirites, Cæsar Augustus, qui modo, qui nuper vobis dictus est laurum & victoriam de Cantabris morte venalem petiisse, instar Herculis, repetit victor domum ab Hispania. In hoc bello periculosus morbus Augustum vexaverat: hinc querelæ, & luctus populi Rom. quem Vates hac ode consolatur. (b) More, & exemplo Herculis: quia Hercules olim, in eadem Hispania versatus, multos labores. & vitæ pericula adierat. (c) Victoriam sanguine, & periculo sui capitis emendam. (d) Erant dii domestici: pro ipsa domo ponuntur. (e) De Cantabris. Vide 2. Indicem Odarum, anno U.C. 728. 736. (f) Matronæ caste, unico viro addictæ, domo prodeant obviam Cæsari, postquam sacrificia obtulerint Diis justis, qui Augustum, id merentem, & belli, & morbi periculo liberaverunt. *Operari*, *facere*, significant, *sacrificare*. Quidam volunt hic unam quandam designari mulierem, nempe Liviam, uxorem Augusti: quo sensu si versiculum hunc accipias, ita explica voces illas, *unico gaudens*, &c. nempe quæ unice gauderet reditu, & salute sui viri: vel, unico, id est, singulari, egregio. (g) Octavia, Antonii nuper demortui uxor, soror Augusti. (h) Solebant, in publicis supplicationibus, caput & manus tæniolis quibusdam sacris adoperire.

Virginum matres [a], juvenumque nuper
Sospitum: vos o pueri, & puellæ
Jam virum expertæ [b], male ominatis
Parcite verbis.
Hic dies, vere mihi festus, atras
Eximet curas: ego nec tumultum [c],
Nec mori per vim [d] metuam, tenente [e]
Cæsare terras.
I, pete [f] unguentum puer [g], & coronas [h],
Et cadum [i] Marsi memorem duelli [k];
Spartacum [l] si qua potuit vagantem
Fallere testa.
Dic & argutæ [m] properet Neæræ
Myrrheum [n] nodo cohibere [o] crinem:
Si per invisum mora janitorem
Fiet, abito.
Lenit [p] albescens animos capillus,

(a) Antea matronas omnes erat allocutus; jam eas compellat proprie, quarum erat præcipua pars in ista lætitia, ob liberos sospites, & cum Augusto redeuntes. (b) Nuptæ. Juniores fœminas alloquitur, & pueros, quibus, ob innatam ætati garrulitatem, præsertim præcipiendum erat, ne verbis petulantioribus, profanis, turpibus, infaustis, diem sacram inquinarent, ut linguis faverent, abstinerent a verbis mali ominis. Vide notam in Ode prima hujus libri, ad hæc verba, *Favete linguis.* Porro legendum potius, *male ominatis*, quam, *male nominatis*, ut habent codices nonnulli. (c) Civile bellum hoc nomine proprie intelligitur. (d) Per externum, & hostile bellum. (e) Regente. (f) Para, affer. (g) Servum alloquitur. (h) Coronati floribus, & unguentis delibuti, accumbebant. (i) Cujus vinum conditum sit, bello Marso, seu Marsico. Solebant enim ut sæpe dictum antea, inscribere in operculo cadi, seu dolii, quo anno vinum diffusum foret. Porro bellum illud vocatum etiam fuit sociale; quia fuerat conflatum a sociis Italiæ populis & fœderatis; qui, cum jus civitatis sibi promissum obtinere non possent, arma ceperunt. Hos inter quia præcipui Marsi erat, Marsicum est vocatum. Incidit in annum U.C. 663. Vide Florum lib. 3. cap. 18. (k) Belli. (l) Si qua ratione, vel, si forte aliqua testa potuit fallere, id est, latere Spartacum vagantem tota Italia, & eam devastantem. Fuit Spartacus gladiator, qui servos & gladiatores in Rempublicam armavit, bellumque servile conflavit, anno U. C. 681. Lege Florum lib. 3. cap. 20. (m) Scite & eleganter canenti. Erat fidicina, quales sæpe in conviviis adhibebant: eam Horatius per servulum accersiri jubet. (n) Myrrheo unguento nitentem. (o) Religare, colligere. (p) Ordo & sensus est: capillus albescens, id est, ætas jam in senectutem vergens, lenit, temperat animos meos, hoc est, iracundiam rixa amantem.

Litium & rixæ cupidos protervæ:
Non ego [a] hoc ferrem calidus juventa,
Consule Planco [b].

(a) Repulsam a Janitore non tulissem. (b) Consul fuit anno U. C. 711. quo anno Horatius natus erat annos admodum 24. legit Lambinus *Consule Tullo;* de isto consule dictum supra. Od. 7.

ODE XI.

Aurum vincit, ac perrumpit omnia. Nihil cupere, parvo contentum esse, summa felicitatis est.

Inclusam Danaen [a] turris ahenea,
Robustæque fores, & vigilum canum
Tristes excubiæ, munierant satis
Nocturnis ab adulteris:
Si non Acrisium, virginis abditæ
Custodem pavidum, Jupiter & Venus
Risissent: fore enim [b] tutum iter, & patens,
Converso in pretium [c] deo [d].
Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat [e] saxa [f] potentius
Ictu fulmineo. Concidit auguris [g]
Argivi domus, ob lucrum

(a) Erat Acrisii filia, Regis Argivorum. Audierat Acrisius se a nepote vita & solio privatum iri: quare filiam, ne quis ex ea nasceretur, ahenea turri incluserat. Jupiter, in pluviam auream conversus, Perseum ex ea suscepit, a quo Acrisius est interfectus. Huic fabulæ occasionem dedit Prœtus, Acrisii frater, qui corruptis auro custodibus, aditum ad Danaen invenit. (b) Subaudi, sciebant, aiebant. (c) In aurum. (d) Jovi. (e) Solet. (f) Arces, oppida munitissima. (g) Amphiarai familia: qui cum (ut erat augur optimus) intellexisset periturum se in bello Thebano, quod agitabant Polynices, & Adrastus, cujus sororem Eriphylem Amphiaraus duxerat, adduci non poterat ut ad illud proficisceretur; donec Adrastus monile auro & gemmis præstans Eriphylæ dedit; quo illecta persuasit viro ut bellum peteret: in quo ipse, terra discedente haustus est. Eriphyle subinde fuit ab Alcmæone filio interempta. Alcmæon ab Adrasto, & Polynice: Amphilochus etiam, Alcmæonis frater, in bello Thebano periit. Ita ob unius mulieris avaritiam, tota domus Amphiarai exitio demersa est, id est, extincta, eversa.

Demersa excidio: diffidit [a] urbium
Portas vir Macedo [b], & subruit æmulos
Reges muneribus: munera navium
Sævos illaqueant [c] duces [d].
Crescentem sequitur cura [e] pecuniam,
Majorumque fames [f]. Jure [g] perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
Mecœnas, Equitum decus.
Quanto quisque sibi plura negaverit [h],
A Dis plura feret [i]: nil cupientium
Nudus castra peto [k]; & transfuga, divitum
Partes linquere gestio,
Contemptæ [l] dominus [m] splendidior rei,
Quam si, quicquid arat non piger Appulus [n],
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ rivus aquæ, sylvaque jugerum
Paucorum, & segetis certa fides [o] meæ,
Fulgentem [p] imperio fertilis Africæ
Fallit sorte beatior.

(a) Perfregit, dissecuit. Arietis, & tormenti muralis loco ei munera fuere. (b) Philippus, Alexandri pater, Macedoniæ Rex. (c) Corrumpunt. (d) Gubernatores: vel, munera navium, id est, merces peregrinæ, quæ navibus advehuntur, duces exercituum capiunt. (e) Servandæ pecuniæ, metus amittendæ. (f) Majorum opum, majoris pecuniæ cupiditas. (g) O Mæcenas, qui Equitum & Equestris ordinis (in eo enim ille constiterat præ modestia) decus es, ego jure pertimui magnas opes possidere, & honores; cæteris eminere nolui. (h) Cupiditati suæ, & avaritiæ detraxerit. (i) Obtinebit, a Diis scilicet. (k) Metaphora ducitur a re bellica: ego partes relinquo avarorum, & amplector partes illorum, qui nihil desiderant, pauper, & nihil ipse possidens aut cupiens, præter id quod satis est. (l) Opum exiguarum, quas ipse contemno, & quas ob parvitatem alii merito spernant. (m) Sapiens enim, sua sorte, ac tenui re contentus, ita se gerit, ut non ipsi pecunia, sed pecuniæ ipse imperet. Sane avarus, pecuniæ, quam tangere non audet, qua timet uti, dominus dici non debet. (n) Apuliæ solum ferax, & agricolæ laboriosi erant. Supra Od. 4. (o) Fundus fidelis, reddens semper cum fœnore sementem commissam. (p) Phrasis Græca est: ita est ordinanda: rivus aquæ puræ, sylva paucis constans jugeribus & prædium non mendax, fallit, id est, latet, eum qui fulget Africæ imperio, hoc est Imperatorem, Regem Africæ; latet, inquam, illum, ab eo ignorantur esse hic rivus, hæc sylvula mea, beatior sorte ac opibus suis, & Regum omnium. Nescit Africæ Rex exiguas meas opes, rivum, & sylvulam, esse feliciorem sorte sua, Regiis opibus suis.

Quanquam nec Calabræ [a] mella ferunt apes,
Nec Lestrygonia [b] Bacchus in amphora
Languescit [c] mihi, nec pinguia Gallicis [d]
Crescunt vellera pascuis:
Importuna tamen pauperies abest;
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto [e] melius parva cupidine
Vectigalia [f] porrigam;
Quam si Mygdoniis [g] Regnum Halyattici [h]
Campis continuem [i]. Multa petentibus
Desunt multa: bene est [k], cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

(a) Calabria, pars est extrema Italiæ, prope Siciliam, ubi mel optimum. (b) Formiana. Formiæ, oppidum est Campaniæ Italæ, ad quod olim Læstrygones, Siciliæ populi, commigrarunt: in ejus agro vites optimæ, ut flores, & mel in Calabria. (c) Senescit, mitescit. (d) Nempe in Gallia Cisalpina, ad Padum, ubi læta pascua. (e) Imminuto, refrænato amore divitiarum. (f) Extendam proventus meos latius, & agros, si nihil cupiam, quam si &c. Nam qui nihil cupit, ditior est, quam qui, multa cum habeat, plura cupit. Vectigal porro sæpe sumitur pro fundo & prædio. Vel, vectigalia facilius pendam. (g) Phrygiis. Mygdon fuit Rex Phrygiæ, in Asia. (h) Crœsi; qui filius fuit Halyattis, & Rex Lydiæ ditissimus. Legunt aliqui, *Halyattii*. (i) Continuatum, & aliis adiectum, possideam. (k) Illi bene est, cum illo præclare agitur, cui &c.

ODE XII.

Ælium Lamiam rusticantem admonet de imminente in posterum diem tempestate, quæ ipsi occasionem genio indulgendi afferet.

Æli, vetusto nobilis ab Lamo,
(Quando [a] & priores hinc [b] Lamias ferunt
Denominatos, & nepotum
Per memores genus omne fastos [c])

(a) Siquidem. (b) Ab isto vetusto Lamo, Læstrygonum Rege, Formiarum conditore. Fuit Æliorum gens Romæ in primis nobilis, omnes honores, ac tandem Imperium ipsum adepta. Q. Ælius Lamia interfuit bello Cantabrico, & Augusto carus extitit: ad eum scriptam hanc Oden apparet. (c) Fasti erant libri & tabulæ publicæ, in quas referebatur quid quoque die gestum esset ad Remp. spectans, virorum Principum nomina, & res gestæ &c.

Auctore [a] ab illo ducis originem,
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps [b], & innantem [c] Maricæ
Littoribus tenuisse Lirim,
Late tyrannus [d]. Cras [e] foliis nemus
Multis, & alga littus inutili,
Demissa tempestas ab Euro
Sternet: aquæ nisi fallit augur
Annosa cornix [f]. Dum potes [g], aridum
Compone [h] lignum: cras genium [i] mero
Curabis, & porco [k] bimestri,
Cum famulis operum [l] solutis [m].

(a) Familiæ principe. (b) Primus. (c) Qui dicitur tenuisse, id est, obtinuisse, possedisse, Formias, & Lirim fluvium, qui innatat Maricæ littoribus, sive, qui alluit littora Maricæ. Vocat autem Maricæ littora, maritimam oram, in qua sunt Cajeta, Formiæ, Minturnæ; ubi Liris, prope Minturnas, effundit se in mare: in isto enim tractu Dea Marica, Fauni uxor, eadem quæ Circe, olim colebatur. Est Liris fluvius Italiæ, dividens Latium a Campania; nunc *Carigliano*, vel *Scafati*, vocatur. (d) Late Rex: amplam ditionem obtineas. (e) Ordo est: cras tempestas immissa ab Euro, nisi fallit me cornix, quæ est augur & divina imbrium imminentium, sternet, consternet, sylvas, foliis excussis vento, & littora, inutili alga. Est alga, herba quædam marina, junco & spumæ mixta, quam fluctus in ripam projiciunt: hinc proverbium, *alga vilius*, de re inutili. (f) Virgil. 1. Georg. *Cornix rauca pluviam vocat improba voce*. (g) Nempe antequam imbre & tempestate madefiat lignum. (h) Collige, comporta, imponi foco jube. (i) Genio & epulis indulgebis. (k) Immolabatur porcus Lari & Genio; quia hæc pecus ad escam tantum utilis est, ac proinde alendæ familiæ maxime servit, cui præsunt Lares, & vitæ tutandæ, cujus potens est Genius, & quasi arbiter. (l) Genitivus, Græco more, pro ablativo. (m) Qui propter tempestatem, labore & opere soluti erunt, vacabunt ab opere rustico.

ODE XIII.

Faunum abeuntem precatur, ut agro pecorique sit innoxius.

Faune, Nympharum fugientum amator,
Per meos [a] fines, & aprica rura
Lenis incedas; abeasque [b] parvis
Æquus [c] alumnis [d]:
Si tener pleno [e] cadit [f] hœdus anno;
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateræ [g]; vetus ara multo
Fumat odore [h].
Ludit herboso pecus omne campo,
Dum tibi Nonæ [i] redeunt Decembres;
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus.
Inter [k] audaces lupus errat agnos:
Spargit [l] agrestes tibi sylva frondes:
Gaudet invisam [m] pepulisse [n] fossor [o]
Ter pede terram.

(a) In agro Sabino villam habebat. (b) Faunus, idem qui Pan, partem anni degere dicebatur in Arcadia sua, partem in Italia: in eam veniebat Idib. Februarii, abibat Nonis Decemb. Hoc ideo finxere, quod Faunus agris ac telluri præsit, quæ, in Italia, mense Februario, solet, hyeme depulsa, reflorescere; Decembri, silere & quiescere. (c) Mitis, innoxius. (d) Ovium, & aliis id genus fœtibus, qui aluntur in villa: ruris vernulis. (e) Tibi a me sacrificatur. (f) Exacto, absoluto. Ut Faunum sibi conciliet, commemorat ea, quæ in ejus honorem solebat præstare. (g) A nominativo, cratera, crateræ: dicitur & crater crateris. Vocatur autem cratera sodalis, idest, socia & amica Veneris, quia sine Baccho & Cerere, ut fert parœmia, friget Venus. (h) Thure. (i) Die 5. Decembris, fiebat sacrificium istud Fauno. (k) Ita freti sunt præsidio tuo agni, ut lupos non curent, interque ipsos lupi errent sine fraude. (l) Sylvæ spoliant se frondibus, non tam hyemis adventu, quam pietate erga te; ut nempe tibi humum sternant foliis suis, & sic abeuntem cohonestent & colant. (m) Invisam vocat, quia in ea colenda & exercenda sudat. (n) Vinitor, colonus. (o) Saltando ad numerum.

ODE XIV.

Telephum hortatur ut, omissis litteris, et historiis, de vino et epulis cogitet.

Quantum [a] distet [b] ab Inacho
  Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, & genus Æaci [c],
  Et pugnata sacro bella sub Ilio [d].
Quo Chium [e] pretio cadum
  Mercemur; quis aquam [f] temperet [g] ignibus,
Quo præbente [h] domum, & quota,
  Pelignis caream frigoribus, taces.

(a) Ordo est. O Telephe, tu mihi narras odiose quantum fit intervallum temporis inter duos Reges Græcos, Inachum, & Codrum &c. taces interim, nihil dicis, quemadmodum mercemur optimum vinum &c. (b) Quanto post tempore vixerit. Inachus Argivorum Regno initium dedit, circa annum mundi 2197. Codrus, Atheniensium Rex ultimus, circa 2980. Is pro patria se devovit, in bello quod inter Dorienses & Athenienses erat. Cum enim oraculum respondisset, eos fore superiores, quorum dux in acie occidisset, pastorali sumpto habitu, hostium agmen ingressus, dum temere jurgium ciet, ab gregario milite interfectus est. (c) Fuit Æacus, Jovis filius, Pelei pater, Achillis avus. Per Æaci genus, possunt significari Æacidæ, Peleus, Achilles, Pyrrhus &c. Sic Danaides appellat Danai genus, lib. 2. (d) Troja, sic dicta ab Ilo, Trojano Rege. Sacrum dicitur, ob templorum in ea urbe celebritatem ac multitudinem; vel, quia Neptunus et Apollo ejus mœnia condiderant. (e) Chios insula est maris Ægæi, inter Samum, et Lesbum, vino suo inclyta. (f) Balnei, quo utebantur ante cœnam. Interdum etiam calida vinum temperabant; ut vini frigiditas, nive, aut glacie quæsita, non noceret. (g) Tepidam faciat. (h) Cujus in domo, quota hora, mensæ accumbam, ad focum, et propulsem hybernum frigus: quod Pelignum vocat, ab regione Pelignorum, nota Horatio, quia Peligni erant vicini Sabinis: eorum regio, propter montes, frigida.

Da lunæ [a] propere novæ [b],
  Da [c] noctis mediæ, da, puer auguris [d]
Muranæ: tribus [e], aut novem,
  Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares [f],
  Ternos ter cyathos attonitus [g] petet
Vates. Tres [h] prohibet supra,
  Rixarum metuens, tangere Gratia,
Nudis juncta sororibus.
  Insanire juvat [i]. Cur Berecynthiæ [k]

(a) Subaudi, poculum, nempe quod hauriam in honorem Lunæ novæ. Sic Ode 7. vocat cyathos amici sospitis, eos qui in amici gratiam siccantur. Cedo pateram; propinare placet Lunæ novæ, nocti mediæ, Licinio Muranæ, auguri recens creato. Erat ille frater uxoris Mæcenatis, & in ejus gratiam scripta hæc Ode videtur. Vide l. 2. Oden 7. Forte per hæc verba. *Auguris Murænæ*, significatur tempus matutinum, quo fere auguria captabantur ab auguribus, quorum unus erat Muræna. Sic tria quædam tempora notare videretur, quod totam noctem vellet portando transigere. (b) Per Lunam novam, quidam suspicantur Lunam vesperi surgentem indicari; ut ver novum dicitur, quod incipit, & Sol novus, Sol oriens; adeoque hac voce significari initium noctis & cœnæ, quam Horatius productam velit ad mediam noctem, cui se quoque propinaturum ait. Alii per Lunam novam, intelligunt crescentem, nondum plenam. (c) Vocat servum, & quasi arrepto calice, infundi sibi jubet. (d) Augures illi erant, qui ex avium cantu, pastu, volatu, futura prædicebant, ac Deorum voluntatem renunciabant. (e) Id est: commode, convenienter Musis, aut Gratiis bibitur, cum tria pocula ebibuntur, vel cum novem. Pocula erant vasa majora, e quibus vinum propinabatur, & cum aqua miscebatur in cyathis, qui erant minora vasa, seu pateræ. Funduntur ergo pocula in cyathos, vel tres in honorem Gratiarum, vel novem, in honorem Musarum. (f) Novem. (g) Entheo, quem afflant Musæ, furore percitus; vel subebrius. (h) Ordo est: Gratia, sororibus juncta, id est, tres Gratiæ, prohibent tangi pocula & ebibi supra tria, plura tribus; quia si bibantur plura periculum est rixarum, quas Gratiæ fugiunt. (i) Citra modum, & liberalius bibere certum est. Itaque novem cyathos hauriam, Musarum memor, Gratiis invitis. (k) Phrygiæ. Berecynthus est mons Phrygiæ. Tibiæ Phrygiæ, sive impares dicebantur, cum duæ adhibebantur, altera dextra, altera sinistra, quæ *junctæ* sonum efficiebant mixtum ex acuto & gravi. Dextra enim tibia (ita dicta, quia dextra oris parte inflabatur) erat unico foramine, eoque apertiori; unde sonus gravior exibat: sinistra vero duplex habebat foramen, & utrumque angustius; unde sonus acutior. Si duæ dextræ tibiæ inflarentur, modus Lydius dicebatur; si duæ sinistræ, Sarranus, sive Tyrius: & tunc pares tibiæ esse dicebantur, quando scilicet duæ erant dextræ, vel duæ sinistræ. Modus porro Phrygius, de quo hic agit Horatius, erat jocis et conviviis accomodatior: ita forte dictus, quia inventus a Phrygibus. Adi Comœdias Terentii expurgatas, et a nobis illustratas, in Andriæ limine, Phormionis, etc.

Cessant flamina tibiæ?
Cur pendet [a] tacita fistula cum lyra
Parcentes [b] ego dexteras
Odi: sparge rosas audiat invidus
Dementem [c] strepitum Lycus [d],
Et vicina [e] seni non habilis Lyco.

(a) E pariete. (b) Parcas. O puer, sparge affatim & large rosas; liberalis esto & prodigus: tales nunc amo. (c) Inconditum, vehementem, ut ab ebriosis tollitur. (d) Vicinus aliquis, Horatio infensus. (e) Uxor Lyci; cujus mores discrepant a mariti moribus, cui cum marito non convenit.

ODE XV.

Amphoram suam hortatur, ut, in Corvini gratiam, vinum vetustum, cujus laudes prosequitur, depromat.

O nata [a] mecum, Console Manlio,
Seu tu querelas, sive geris [b] jocos,
Seu rixam, & insanos amores,
Seu facilem pia [c] testa somnum:
Quocumque [d] lectum nomine Massicum [e]
Servas, moveri [f] digna bono die [g];

(a) Recte illi, meo judicio, sentiunt, qui negant designari ætatem amphoræ vino vacuæ; quia non laudabatur vetustas vasis, sed vini. Itaque nata dicitur amphora, quo tempore impleta vino fuit; nempe eodem anno, & Consule, quo natus erat Horatius, Urbis 689. L. Manlio Torquato, & L. Aurel. Cotta Cos. (b) Quasi gravida esset amphora querelis, jocis, somno; quia hæc omnia parturire vinum solet. (c) Vox amorem, & venerationem sonans. (d) Non hic designatur nomen Consulis: illud enim disertis verbis jam attulit Horatius: hæc igitur est sententia; quæcumque fuerit causa & ratio, cur vinum in te conderetur. Varia enim erit vini bonitas, ob quam servabatur: aliud lenitate, aliud robore, aliud subtilitate, aliud alio nomine præstabat. (e) Est mons in Campania, unde vinum optimum. (f) Ut res sacra; ex apotheca deripi & proferri. Statuæ Deorum, cum ad aliquam supplicationem efferebantur e templis, moveri propria voce dicebantur. Vide Oden 16. lib. 1. (g) Quo, vel Corvinus Consul creatus erat, anno U. C. 722. aut triumphum de Gallis idem retulerat anno 736.

Descende [a], Corvino [b] jubente [c]
Promere [d] languidiora [e] vina.
Non ille, quanquam Socraticis [f] madet [g]
Sermonibus, te negliget horridus:
Narratur & prisci Catonis [h]
Sæpe mero caluisse virtus.
Tu lene [i] tormentum ingenio admoves
Plerumque duro: tu sapientium
Curas, & arcanum jocoso
Consilium retegis Lyæo.
Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque, & addis cornua [k] pauperi;
Post te [l] neque iratos trementi
Regum apices [m], neque militum arma.
Te [n] Liber [o], & si læta aderit Venus,
Segnesque [p] nodum solvere Gratiæ,
Vivæque [q] producent [r] lucernæ,
Dum [s] rediens fugat astra Phœbus.

(a) Ex apotheca, ex horreo. (b) M. Valerio Messala Corvino qui, & consulatum gessit, & de Gallia triumphavit. Vide Svet. Aug. cap. 58. (c) Quia forte se ad cœnam ipse invitaverat apud Horatium. (d) Descende ut promas. (e) Vetusta, & proinde mitiora. (f) Etsi Corvinus austeriori philosophia, quam Socrates docuit, & quæ sobrietatem maxime commendat, totus imbutus sit, non erit ille tamen adeo tetricus & austerus, ut te negligat, ac respuat. (g) Imbutus est ad plenum, delibutus. (h) Censorii, qui, Plutarcho teste, moderatas epulas non spernebat. Priscus vocatur, sive senior; nam Cato Uticensis erat illius nepos: Catonis virtus, pro Catone virtute prædito. (i) Tu expugnas severitatem ac duritiam ingenii asperioris; velut admota bellica machina expugnantur arces. (k) Vires, audaciam. (l) Ubi plus adhibit. (m) Diademata, potestatem, & iram. (n) Ordo est, Liber & Venus, si quidem læta aderit, & Gratiæ, & lucernæ vivæ te producent, usque dum Phœbus rediens fugabit astra: id est, producent convivium, in quo tu vina nobis dabis, per totam noctem. (o) Bacchus; qui Lyæus etiam dicitur, quia liberos & solutos facit. (p) Quæ segnes & pigræ sunt, ad solvendum nodum, quo se invicem insertis dextris tenent: quæ mutuam concordiam arctissime retinent. (q) Tandiu lucerna vivere censetur, quandiu ardet. (r) Proferent, protrahent. (s) In lucem: tu continuabis epulas, per totam noctem.

ODE XVI.

Dianæ pinum consecrat; verrem pro victima pollicetur.

Montium custos [a] nemorumque virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter [b] vocata audis, adimisque letho,
Diva triformis [c],
Imminens [d] villæ tua [e] pinus esto:
Quam per exactos [f] ego lætus annos,
Verris [g], obliquum [h] meditantis [i] ictum,
Sanguinem donem.

(a) Diana, sive Luna: partubus eadem dicebatur præesse: tumque Lucina, & Ilithyja vocabatur. *(b)* Numerus ternarius religioni servit; ac vulgo in sacris adhibebatur. *(c)* Quia Luna tres maxime phases, ut vocant, seu species & formas habet, crescens, plena, decrescens: item tria nomina; in Cœlo vocatur Luna; in terris, Diana; in Inferis, Hecate, sive Proserpina. *(d)* Incumbens. Significat villam in declivi loco sitam fuisse, & pinum illi velut impositam, in loco superiori & vicino consitam. *(e)* Tibi sacra, cujus in tutela sunt sylvæ & arbores. *(f)* Absolutos: vertente anno quolibet, quotannis. *(g)* Porcelli. *(h)* Majores dentes, quibus porci utuntur, cum aliquem petunt, ita sunt dispositi ad malæ latus, ut ictum nisi obliquum inferre non possint. *(i)* Infligere parantis: se se ad obliquos ejusmodi morsus inferendos exercentis; sed frustra, quia prope sacram pinum immolabitur.

ODE XVII.

Phidilen monet, Deos rusticis et minime sumptuosis muneribus recte coli posse.

Cælo supinas [a] si tuleris manus,
Nascente Luna [b], rustica Phidile;

(a) Sublimes, porrectas Cœlum versus, ita ut vola Cœlum respiceret, qui gestus erat supplicantium. Deos Cœlestes precabantur, manibus in Cœlum sublatis; marinos, ad mare porrectis; Manes & Inferos, terra manu vel pede percussa. *(b)* In noviluniis maxime sacrificia fiebant pro terræ frugibus; quibus augendis aut minuendis præcipua Lunæ vis est.

Si thure placaris [a], & horna [b]
Fruge [c] Lares [d], avidaque porca;
Nec pestilentem [e] sentiet Africum
Fœcunda vitis, nec sterilem [f] seges
Rubiginem, aut dulces alumni [g]
Pomifero grave tempus [h] anno.
Nam, quæ [i] nivali parcitur Algido
Devota [k], quercus inter & ilices,
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, pontificum secures
Cervice tinget. Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium [l]
Parvos [m] coronantem marino
Rore Deos, fragilique myrto
Immunis [n] aram [o] si tetigit manus;

(a) Ultima syllaba longa est, ob cæsuram, vel ob syncopen, placaris enim est, pro placaveris. (b) Præsentis anni: ab adjectivo, *hornus*, *horna*, *hornum*. (c) Frumento. (d) Deos domesticos: Penates etiam dicuntur. (e) Ob calorem humidum. Est autem Africus, ventus meridionalis. (f) Quia steriles agros facit. Rubigo est vitium segetis, cum aristæ contrabescunt. (g) Pueri & vernulæ tui: vel, fœtus pecudum. (h) Subaudi, sentient: non sentient cœli & tempestatis gravitatem, in anno pomifero, id est, in autumno; in qua parte anni fructus leguntur, & morbi ingravescunt. (i) Sensus est: majores illæ victimæ, quæ, sacrificiis devotæ & destinatæ, pascuntur in Algido (mons est Italiæ) aut pascuis lætis, prope Albam (Urbs est Latii) illæ, inquam, securi ferientur a pontificibus, in majoribus videlicet publicisque sacrificiis. Te vero nihil opus est tentare Deos tuos Lares multa bidentium cæde; quæ coronare illos soles rore marino, & myrto. *Deos tentare*, est, in hoc loco, Deorum pacem & beneficia exposcere, placare Deos velle, experiri quid ab iis obtineri sacrificio possit. (k) Vota & promissa: aris destinata. (l) Ovium, pecudum. Bidentes autem vocabantur; vel quia binos dentes hostiæ sic dictæ debebant habere, cæteris sex longiores; vel, quasi bidennes, pro, biennes; quia bimæ debebant esse. (m) Tuos Deos Penates, quorum statuæ parvæ sunt; vel, qui domui tuæ parvæ, & casulæ præsunt. (n) Ita sententiam & voces compone. Si, id est; etsi tua manus immunis, hoc est, sine muneribus, vacua magnis muneribus, aram tetigerit; tamen farre pio, nempe tenui munusculo & pie oblato, mollibit Penates; non blandior futura, id est, non aptior futura ad eos placandos, cum hostia sumptuosa, id est, si hostias ingentes & sumptuosa munera iisdem offerret. Vel, in hunc modum; si, dummodo, tua manus immunis culpæ, pura sceleris, aras tangat; tunc nulla hostia sumptuosa erit blandior & aptior ad placandos Deos, quam far pium & mica saliens. Eo sensu hostia nominativus casus erit: & in voce, *sumptuosa*, erit ultima syllaba producta, ob duas consonantes sequentes, in voce, *blandior*. (o) Solebant aras manu tangere, cum Diis supplicabant.

Non sumptuosa blandior hostia
Mollibit [a] aversos [b] Penates
Farre [c] pio, & saliente mica [d].

(a) Molliet, placabit. (b) Iratos. (c) Hordeo molito, cui sal mixtus. Utrumque in ignem, aræ impositum, conjiciebant: sal autem injectus igni, salit. (d) Salis mica, seu particula.

ODE XVIII.

Sœculi sui vitia insectatur, & eorum remedia proponit.

Intactis [a] opulentior
Thesauris Arabum [b], & divitis Indiæ [c],
Cœmentis [d] licet occupes
Tyrrhenum omne tuis, & mare Apulicum [e];
Si figit [f] adamantinos [g]
Summis verticibus dira necessitas
Clavos; non animum metu,
Non mortis laqueis expedies [h] caput.

(a) Ordo est: licet tu, opulentior Arabibus, & Indis, occupes & reples domibus tuis littus maris Tyrrheni & Adriatici; tamen non expedies animum curis & metu, non corpus mortis necessitate. Avaros igitur primo loco exagitat. (b) Sunt in Asia, inter Ægyptum, & Judæam, latrociniis suis infames ac divites. Intacti appellantur hic, quia nondum in eos arma Romani verterant. Factum id postea, Augusto decimum Consulatum gerente, ab Ælio Largo. Vide 2. Indicem Odarum. (c) Regio Orientalis est, prope Sinam; quam medius Ganges secat, gemmis & auro locuples. (d) Molibus, cæmento fartis, quibus in maris littore domos imponebant. Vide Oden 1. hujus libri. Sunt autem cœmenta, lapides minutatim cæsi. (e) Adriaticum, in quo est Apulia, oppositum Tyrrheno. (f) Si te mors, si fati necessitas invadit, si clavos summo vertici, id est, capiti tuo, figit, quibus te attrahat, sibique vindicet. Unco impacto Rei trahebantur in Gemonias. Vide lib. 1. Od. 29. Potest etiam ita explicari; siquidem necessitas, summorum virorum, puta, Regum & Principum, verticibus injicit manus suas clavis trabalibus armatas; tu, illis tanto inferior, non effugies, non vitabis mortis laqueos. (g) Duros instar adamantis. (h) Exolves, extricabis. Sumptum a gladiatore Retiario, qui conabatur caput Mirmillonis implicare reti. Vide Juvenalem a nobis expurgatum, Sat. 8.

Campestres [a] melius Scythæ [b]
(Quorum plaustra vaga rite trahunt domos,)
Vivunt, & rigidi Getæ,
Immetata [c] quibus jugera liberas [d]
Fruges, & Cererem ferunt;
Nec cultura [e] placet longior annua:
Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.
Illic [f] matre carentibus
Priviginis mulier temperat innocens;
Nec dotata [g] regit [h] virum
Conjux, nec nitido fidit [i] adultero.
Dos est [k] magna parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas:
Et peccare [l] nefas [m], aut pretium [n] est mori,
O quisquis [o] volet impias
Cædes, & rabiem tollere civicam [p],
Si quæret [q], Pater urbium,
Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrænare licentiam [r];
Carus [s] postgenitis: quatenus (heu nefas)!

(a) Qui mediis in campis, ac identidem mutatis, degunt. *(b)* Populi Septentrionales, ubi nunc Moscovia & Tartaria. *(c)* Non distincta metis & limitibus. *(d)* Nullius proprias, omnibus communes. *(e)* Colendæ terræ labor. Terram nemo diutius uno anno colit; sed postquam annuo labore aliquis eorum est defunctus & liberatus, eum vicarius, id est, successor, qui vices ejus & locum accipit, recreat fatigatum & quiescere jubet, eadem sorte nimirum & lege, nempe ut post annuum quoque laborem ipsi succedatur. *(f)* Apud illos noverca non nocet privignis, id est, sui viri filiis, ex alia conjuge susceptis; temperat sibi & abstinet ab eorum nece; in eo se innocentem præstat, quod ab illorum nece temperat. *(g)* Quæ dotem amplam viro attulit. *(h)* Illi imperat, viri est domina. *(i)* Credit, gaudet. *(k)* Apud Scythas, & Getas, hæc est dos virginum præcipua, quod probis ortæ sint parentibus; quod castæ & servantes certi, id est, conjugalis fœderis; quo ita se alligatas & obstrictas viro suo putant, ut alterum fugiant. *(l)* Fidem conjugalem violare. *(m)* Nefas est, non licet. *(n)* Pœna est. Nefas sibi esse putant peccare; aut si peccant, merces peccati mors est. *(o)* Hactenus de vitiis dixit: avaritia & impudicitia: jam agit de remediis. *(p)* Seditiones, bella civilia; quorum causæ sunt vitia civium. *(q)* Optabit, ambiet ut statuis suis istud elogium subscribatur, *Pater urbis, patriæ etc.* *(r)* Auri & voluptatum cupiditatem, cædes, flagitia. *(s)* Celebris futurus apud posteros, non suo ævo; quatenus, id est, quia nos odio jam habe-

Virtutem incolumem odimus,
  Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid [a] tristes querimoniæ,
  Si non supplicio culpa reciditur [b]?
Quid leges sine moribus [c],
  Vanæ proficiunt? si neque fervidis
Pars [d] inclusa caloribus
  Mundi, nec Boreæ finitimum latus [e],
Duratæque solo [f] nives,
  Mercatorem abigunt [g]? Horrida [h] callidi
Vincunt æquora navitæ:
  Magnum pauperies opprobrium [i], jubet
Quidvis & facere & pati:
  Virtutisque viam deserit arduæ.
Vel nos in Capitolium [k],
  Quo clamor [l] vocat, & turba faventium,
Vel nos in mare proximum,
  Gemmas [m], & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam [n] mali,
  Mittamus. Scelerum si bene pœnitet,
Eradenda Cupidinis [o]

mus homines virtute præditos; dum sunt incolumes, & vivunt; mortuos quærimus & amamus: quod fit ob invidiam. *(a)* Quo valent? quid juvant? *(b)* Amputatur. *(c)* Virtutibus, studio & amore probitatis, sine proba institutione: Non satis est hominum peccata legibus, & metu pœnæ coercere; sed etiam oportet cives ab ineunte ætate bene institui, atque ad virtutem informari. *(d)* Zona torrida. *(e)* Zona frigida, hyperborea. *(f)* In solo, in agris: vel, ita ut solum & solidum pavimentum efficiant. (g) Deterrent a navigando. *(h)* Procellosa. *(i)* Quam probrosam & turpem falso avari putant. Est autem hic ordo: pauperies (quæ magnum est opprobrium) cogit homines ad quidvis turpe faciendum & ferendum; eademque deserit, id est, in causa est cur deseratur virtutis via. *(k)* Subaudi vocem infra positam, mittamus; comportemus, nimirum in templum Jovis Capitolini, gemmas, aurum &c. aurum Deo ac templis consecremus, ut a nobis repeti amplius nequeat, tanquam res sacra, & Superis addicta; ibique religioni ac pietati serviat; vel projiciamus illud in mare. *(l)* Romani cives, interdum etiam Imperatores (id quod de Augusto Svetonius narrat) dona ejusmodi Capitolio & Jovi offerebant; quod populus secundo favore & lætis acclamationibus spectabat, imo eos, qui hæc ferrent, in templum applaudens deducebat. *(m)* Gemma proprie est lapis quidem pretiosus, at pellucens, ut adamas &c. Lapis vero, alia quælibet gemma, non perspicua. *(n)* Omnium criminum occasionem & irritamentum. *(o)* Amoris divitiarum.

Pravi sunt elementa [a]; & teneræ [b] nimis
Mentes asperioribus
  Formandæ studiis [c]. Nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer;
  Venarique timet, ludere doctior,
Seu Græco [d] jubeas trocho [e],
  Seu malis [f] vetita legibus alea [g]:
Cum [h] perjura patris fides
  Consortem [i] socium fallat, & hospitem:
Indignoque pecuniam
  Hæredi properet [k]: scilicet improbæ [l]
Crescunt divitiæ, tamen
  Curtæ [m] nescio quid semper abest rei.

(a) Primordia, radices, fibræ ipsæ extirpandæ. (b) Delicatæ. (c) Exercitationibus. (d) A Græcis invento. (e) Trochus, rota quædam erat, sive circulus ferreus, insertis annulis refertus, quem vicatim pueri non sine arte quadam & venustate, cum sonoro annulorum tinnitu, agitabant. (f) Seu malueris, a verbo, *malle*. (g) Od. 4. lib. 1. Od. 1. & 5. lib. 11. (h) Neque id mirum; siquidem ipsius pater est perjurus, qui socium & hospitem fallere non dubitet. Perjuram fidem vocat, quæ falso juramento firmata & perjuro fuerit, ad socium facilius decipiendum. (i) Cum quo iniit lucri & damni societatem. (k) Propere ac sedulo quærat, augere festinet. (l) Vel, quæ improbos efficiunt: vel, quæ improbo labore, summo studio colliguntur. (m) Opibus exiguis. Avaro suæ opes, etsi crescant semper, tamen videntur breves, & spe sua minores ac votis.

ODE XIX.

Se, Bacchi Numine afflatum, laudes Cæsaris non humili modo cantaturum.

Quo me, Bacche, rapis tui [a]
  Plenum? quæ nemora, aut quos agor [b] in specus,
Velox mente nova [c]? quibus
  Antris, egregii Cæsaris audiar
Æternum meditans decus [d]

(a) Tuo afflatum Numine: Entheo furore percitum. (b) Ducor: rapi mihi videor. (c) Novo afflatu, quasi pennis sublatus, & velox factus. (d) Canens. Sic Virgil. *Sylvestri meditatur arundine Musam.*

Stellis inserere [a], & consilio Jovis?
Dicam insigne [b], recens, adhuc
Indictum ore alio. Non secus [c] in jugis [d]
Exsomnis [e] stupet Evias [f],
Hebrum [g] prospiciens, & nive candidam
Thracen [h], ac pede Barbaro [i]
Lustratam Rhodopen. Ut mihi [k] devio
Rupes, & vacuum nemus
Mirari libet! O Najadum potens [l],
Baccharumque, valentium [m]
Proceras manibus vertere fraxinos;
Nil parvum, aut humili modo;
Nil mortale loquar: dulce periculum [n] est,
O Lenæe [o], sequi Deum [p],
Cingentem viridi tempora pampino.

(a) Ordo & sententia est: quibusnam in antris cantabo, & audiar canere decus æternum, laudes immortales, facinora præclara, Cæsaris, eaque inserere stellis, hoc est, ad Cœlum tollere, & ipsum Cæsarem cœtui Deorum, e quibus concilium Jovis constat, adscribere? Augustus adhuc superstes, inter Divos relatus, & Deus appellatus est. (b) Aliquid eximium de Cæsare cantabo, res novas, nulli antea dictas. (c) Non alio furore Mænades corripiuntur, quam quo me perculsum nunc sentio. (d) In montibus Baccho sacris, qualis est Parnassus, Rhodope. (e) Sine somno, Virgil. Orgia, sive sacra Bacchi, noctu agitabantur. Vel, soluta somno, postquam furorem quasi edormivit, & ad se rediit. (f) Bacchi sacerdos mulier & comes, ab Evius, id est, Bacchus. De qua voce dictum sæpe antea. (g) Thraciæ fluvium. (h) Thraciam. (i) Pedibus Thracum, qui ad tua, o Bacche, festa celebranda, in Rhodopen conveniunt, eamque pervagantur, Græci cæteros omnes populos vocabant Barbaros. Adde quod Thraces, ob asperitatem regionis, erant in primis barbari & inculti. (k) Quam ego libens & lætus aspicio, miror que illas rupes, illud solitarium & vacuum hominibus nemus! Quam libenter devius huc illuc aberro & spatior! (l) Ut Venerem Cypri potentem lib. I. dixit; sic Bacchum Najadum potentem, id est, dominum, ducem, vocat. Najades sunt Nymphæ fontium, dantur illæ comites Baccho, quia vinum aqua temperandum. (m) Id est, quæ Bacchæ valent, possunt, fraxinos altas evertere. Euripides, in Bacchis, ait Pentheum insequente Agave, & Mænadibus, in fraxinum, seu abietem, ascendisse; eamque arborem statim a Bacchis eradicatam, & dejectam cum Pentheo fuisse. Vide Oden 16. lib. III. (n) Periculosum ea polliceri quæ præstare vix possim; arduum est ista magna, & sublimi modo, de Cæsare dicere: sed hæc difficultas est dulcis illi, qui Bacchum ducem & auctorem sequitur. (o) Bacche, a voce Græca, quæ torcular significat. (p) Te Bacchum. Pampinus est vitis folium.

ODE XX.

Se nuncium rebus ludicris remittere.

Vixi choreis nuper [a] idoneus,
Et militavi [b] non sine gloria:
Nunc arma [c], defunctumque bello [d]
Barbiton, hic paries habebit,
Lævum [e] marinæ [f] qui Veneris latus
Custodit. Hic, hic ponite lucida
Funalia [g], & vectes & arcus
Oppositis foribus minaces.
O, quæ beatam Diva [h] tenes [i] Cyprum, &
Memphim [k] carenthem Sithonia nive,
Regina, sublimi [l] flagello
Tange Chloen [m] semel [n] arrogantem.

(a) Dum essem junior. (b) Lusi, genio indulsi: habet enim sua castra, & arma Cupido, ut ait Ovidius. (c) Versus, lyram Solebant milites emeriti, ensem; artifices qui deponebant artem aliquam, instrumenta suæ artis, Deo illius artis præsidi consecrare, & suspendere. Itaque Horatius barbytum, sive lyram suam, qua versus olim amatorios scripserat, Veneri consecrat, ac suspendit e pariete ad lævum latus statuæ Veneris, quam in eodem pariete domi suæ habebat. (d) Cessantem a bello, nempe a ludicris carminibus. Defunctus opere aliquo dicitur, quid illud absolvit; bello, qui bello jam caret, in quo versatus antea fuit, emeritus. (e) Læva, seu, sinistra pars minus est honorata: itaque, in Veneris honorem, ad ejus sinistrum latus lyram ponit. Custodire, tegere latus est lateri adstare. Lege Satyram 5. lib. II. Sat. (f) Venus e mari nata dicitur a poetis: unde illam Græci Pontiam, & Pelagiam vocant. (g) Juvenes protervi, & petulantes solebant urbem noctu circumcursare cum lampadibus, vectibus, arcubus, &c. illisque armis fores evertebant: unde illos arcus vocat minaces foribus oppositis, seu clausis. (h) Venus. (i) Obtines, regis. Vide Oden libri I. (k) Urbem Ægypti primariam, ubi calores sunt maximi. Quare illam carere dicit nive Sithonia, idest, frigore aspero, quale est in Thracia, regione Europæ frigida, & Septentrionali, quæ olim dicta est Sithonia. (l) In altum sublato, ut ictus sit vehementior. (m) Mulierem superbam, & ferocem: eam a Venere puniri orat. (n) Saltem semel tange; sed ita, ut plagam probe sentiat.

ODE XXI.

Galateam, mari se commissuram, faustis ominibus prosequitur; simulque deterrere ab itinere conatur, Europæ exemplo.

Impios [a] parræ recinentis omen [b]
Ducat, & prægnans canis, aut ab agro
Rava [c] decurrens lupa Lanuvino [d],
Fœtaque vulpes:
Rumpat & serpens iter institutum [e],
Si per [f] obliquum similis sagittæ
Terruit mannos [g]: ego cui [h] timebo
Providus auspex.
Antequam stantes [i] repetat paludes
Imbrium divina [k] avis imminentum,
Oscinem [l] corvum prece suscitabo
Solis ab ortu [m].
Sis licet [n] felix, ubicumque mavis [o],

(a) Homines impios, iter aggressuros, ducant sane, ac prosequantur mala omnia, quale est, vox parræ (est avis sinistra) recinentis, id est, iterum atque iterum canentis, occursus canis fœtæ, aut lupæ ravæ, hoc est, rufæ, descendentis ab agro Lanuvino, &c. vel serpentis transversæ, & instar jaculi jacentis humi, & equos territantis. (b) Proprie vox est hominum ore prolata, Divino tamen nutu, quæ aliquid faciendum significat. (c) Ravus color est inter flavum, & cæsium. (d) Lanuvium est vicus in via Appia, per quam iter factura erat Galatea, Brundusium versus (ubi portus erat maris Adriatici celeberrimus) & inde in Græciam solutura. (e) Incœptum. (f) Istud, *Si*, ponitur pro, *cum*: ita Catul. *Si luxerit*, idest, *cum lucebit*. (g) Manni sunt equi exigui. (h) Legendum est hoc sine interrogationis nota, hoc sensu: ego cui timebo, idest, si quem carum habebo, cui omnia secunda cupiam evenire; in illius gratiam, precibus meis conabor obtinere a Diis, ut appareat illi corvus oscen ab Oriente; idque faciam auspex, augur providus, antequam cornix repetat paludes, ibique crocitans pluviam provocet, ac præsagiat. Auguria enim capi non poterant, nisi sereno cœlo. (i) Pigras, desides, stagnantes. (k) Prænuncia, præsaga. (l) Illæ aves oscines dicebantur, quæ augurium præbebant cantu, quasi, oricines; præpetes, quæ volatu. (m) Corvus ab Ortu volans erat felicis ominis. Qui captabant auguria, Orientem Solem spectabant, ut Cœli partem auspicatissimam. (n) Per me licet sis felix, cupio tibi omnia bene evenire: sed tamen vide, quæso, quid agas &c. (o) Subaudi esse: ubicumque ubi sis, felix esto.

Et memor nostri Galatea vivas:
Teque nec lævus [a] vetet ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides quanto trepidet [b] tumultu [c]
Pronus [d] Orion? ego, quid sit ater [e]
Adriæ novi sinus: & quid albus [f]
Peccet Japyx [g].
Hostium [h] uxores, puerique cæcos [i]
Sentiant motus orientis Hœdi [k], &
Æquoris nigri fremitum, & trementes
Verbere [l] ripas.
Sic [m] & Europe [n] niveum doloso [o]
Credidit [p] tauro latus, & scatentem [q]
Belluis pontum, mediasque [r] fraudes
Palluit audax.
Nuper [s] in pratis studiosa florum, &
Debitæ Nymphis opifex coronæ,
Nocte sublustri, nihil astra præter
Vidit, & undas.

(a) A sinistra volans, quæ pars mali ominis censebatur. Picus Martius avis quædam est, arborum corticem tundens rostro. (b) Agitet omnia, & perturbare incipiat. (c) Mugitu ventorum, & maris motu. (d) Vergens in occasum, devexus: tunc enim tempestates excitat gravissimas. (e) Quam periculosis tempestatibus scateat. (f) Nubilus, frigidus. (g) Ventus ex Apulia flans, commodus Græciam petentibus ille quidem, ac proinde Galateæ optandus, sed infidus tamen, ut Horatius ait, & qui peccare, id est, tempestates interdum soleret excitare. (h) Hostibus imprecari solebant mala, quæ ab amicis vellent amoliri. (i) Improvisos, ignotos. (k) Vide Od. I. hujus libri. (l) Fluctuum, ripas tundentium in tempestate. (m) Ut tu, o Galatea, nihil vides quod metuas; sic Europe tauro se credidit, ac ponto, nihil periculi metuens, quod experta tamen est gravissimum. (n) Nota fabula de Jove in taurum mutato, & Europam vehente; hinc orta, quod Europe, Agenoris Phænicum Regis filia, rapta fuerit a quodam Rege Cretæ, qui, vel Taurus vocaretur, vel navi, Tauro dicta, veheretur. (o) Qui Deum tegebat. (p) Commisit: imposuit se tauri tergo, a quo est abrepta medias in undas. (q) Plenum portentosis piscibus. (r) Media pericula expalluit, quamvis esset audax. Fraus sæpe pro periculo sumitur. Vel se tantum deceptam sensit, cum in media fraude esset, cum nihil opis aut remedii superesset. (s) Ordo est: quæ nuper, quæ paulo ante, in pratis erat opifex studiosa florum, quæ flores legebat, ut ex iis texeret coronam Nymphis debitam, id est, promissam, eadem Europa nocte sublustri, hoc est, subobscura, nihil vidit præter astra, & undas; subaudi, nempe a tauro rapta, per medium mare.

Quæ simul [a] centum tetigit potentem
Oppidis Creten; Pater [b], o relictum
Filiæ nomen, pietasque, dixit,
Victa furore.
Impudens liqui patrios Penates:
Impudens Orcum moror [c]. O Deorum
Si quis hæc audis, utinam inter [d] errem
Nuda leones!
Vilis Europe [e], pater urget absens;
Quid mori cessas? potes hac ab orno [f]
Pendulum, zona bene te secuta [g],
Lædere collum.
Sive te rupes, & acuta letho [h]
Saxa delectant; age, te procellæ [i]
Crede veloci; nisi herile [k] mavis
Carpere pensum,
Regius sanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex. Aderat querenti
Perfidum [l] ridens Venus, & remisso [m]
Filius [n] arcu.
Mox ubi lusit [o] satis; Abstineto,

(a) Simulatque pervenit in Cretam, in qua olim Urbes centum fuisse ferunt. (b) Ordo est: dixit hæc amens & furore victa, furenti similis: O pater, quod nomen rejectum & violatum est a me tua filia! o pietas, quam sprevi, patrem ac patriam deserendo. (c) Maneo invita, superstes sum, Plutonem demoror, qui me ut sibi debitam expectat. Orcum videtur is morari, qui non moritur tum, cum mori debet. (d) Errem inter leones, ut ab iis discepar. (e) Seipsam compellat: O vilis, id est, infelix & perdita Europa, quæ patriam & patrem deseruisti, quibus rebus nihil tibi carius debebat esse, en tuus te pater, quamvis absens, urget, tibi scelus exprobrat. Audisne illum increpantem; Quid præterea cessas mori, quid cunctaris? (f) Vicinam arborem aspicit. (g) Forte cæterarum vestium partem amiserat. Bene est, inquit, quod relicta tibi zona sit, cui collum inseras, faucesque tibi frangas. (h) Prærupta & opportuna ad mortem oppetendam facilius. (i) Mari procelloso. Projice te in atros fluctus, qui te confestim hauriant. (k) Lanæ portionem quandam, tibi ab hera Barbara datam, quam trahere cogaris tu quæ Regio sanguine es nata, & tradi illius heræ marito, ut sis ejus pellex. (l) Perfidiose, improbe. (m) Soluto. (n) Veneris: Cupido. (o) Ubi Venus satis risit Europam gementem: Noli, inquit, adeo in illum, qui te rapuit, taurum crudelis esse, cum tibi afferet sua cornua discerpenda. An ignoras te uxorem esse Jovis, qui in taurum illum mutatus est? Nescis uxor esse Jovis; Græca locutio, pro nescis te esse uxorem Jovis.

Dixit, irarum, calidæque rixæ:
Quum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Jovis esse nescis?
Mitte [a] singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis [b]
Nomina ducet.

(a) Omitte. (b) Pars una ex iis, in quas divisus est orbis, cujus nomen accipit: nempe Europa, quam ab hac Europe dicta volunt.

ODE XXII.

Hortatur Lyden, ut festum Neptuni diem bibendo, & canendo transigat.

Festo [a] quid [b] potius die
Neptuni faciam? Prome [c] reconditum
Lyde strenua [d] Cæcubum;
Munitæque [e] adhibe vim sapientiæ:
Inclinare [f] meridiem
Sentis; ac veluti stet volucris dies,
Parcis [g] deripere [h] horreo
Cessantem [i] Bibuli Consulis [k] amphoram.
Nos cantabimus invicem [l]
Neptunum, & virides Nereidum [m] comas:
Tu curva [n] recines lyra
Latonam, & celeris spicula Cynthiæ [o]:

(a) Istud Neptuni festum celebrabatur Kalendis Septembr. (b) Quid potius faciam, & melius, quam bibam? (c) Profer ex apotheca. (d) Confestim, propere. (e) Expugna tuam illam sapientiam & modestiam, quæ contra jocos & hilaritatem videtur munita esse. (f) In occasum vergere. (g) Cessar, moraris? (h) Cito detrahere: e superiori loco deducere; nam horrea vinaria erant fere in summa ædium parte, ubi vina in amphoris condita, cœlo interdum sereno supposita, vel fumo excocta, veterascebant. (i) Jam diu otiosam. (k) Abditam anno U.C. 794. in horreum, sive cellam vinariam, nomine Bibuli inscriptam in operculo, pro more. (l) Alternis. (m) Sunt Nerei filiæ, Deæ maris. (n) Cava, e curvo ligno & excavato facta. (o) Dianæ: sic dictæ a Cyntho, monte Deli. Celerem vocat, quia venatrix; vel, quia Luna suum orbem celerrime perficit.

Summo [a] carmine, quæ Cnidon [b]
  Fulgentesque tenet Cycladas [c], & Paphon
Junctis [d] visit oloribus.
  Dicetur merita [e] Nox quoque nænia [f].

(a) Extremo, post cœtera carmina. (b) Venerem. Cnidus est urbs Cariæ: Paphus, Cypri; quibus in locis præcipue Venus colebatur. (c) Insulas Ægæi maris. Fulgentes vocat, quia eminus apparent, ob scopulos quibus abundant, & spumam quam efficit mare ad ipsas allisum. (d) Suo currui. (e) Quia per noctem compotaturi erant. (f) Carmine jocoso. Nænia enim pro ejusmodi cantilena interdum sumitur: vel, pro carmine subtristi, quod nocti ac tenebris conveniat.

ODE XXIII.

Mecenatem invitat ad frugalem cœnam, & ut severiores curas Fortunæ Superisque permittat, monet.

Tyrrhena [a] Regum progenies, tibi,
Non ante verso lene merum cado,
    Cum flore, Mœcenas, rosarum, &
      Pressa tuis balanus [b] capillis
Jamdudum apud me est. Eripe te moræ [c];
Ne semper [d] udum [e] Tibur, & Æsulæ
    Declive [f] contempleris arvum, &
      Telegoni [g] juga parricidæ.
Fastidiosam [h] desere copiam [i], &

(a) O Mœcenas, qui es Regum Tyrrhenorum progenies, progenitus ab Etruscis Regibus, tibi est apud me, tibi servatur domi meæ, lene merum in cado nondum inverso, id est, ex quo nondum haustum est vinum: os enim dolii erat in superiori ejus parte; quocirca inverti, & versus humum inclinari dolium necesse erat, cum ex eo vinum hauriretur. (b) Glans quædam odorifera, ex qua exprimebatur oleum, sive unguentum primæ notæ. Sensus est: habeo etiam apud me balanum, ex qua oleum eductum est, ad capillos tuos ungendos. (c) Eripe te, ac subducito iis rebus, quæ te morantur, & impediunt quominus ad nos venias, genium cures. (d) Desere aliquando tuam domum, magna mole usque ad nubes eductam, ex qua soles contemplari Tibur, Æsulam, & Tusculum, vicinas Romæ urbes. (e) Propter aquarum copiam. (f) In colle positum. (g) Telegonus, filius Ulyssis e Circe, patrem imprudens interfecit; Tusculum condidit. (h) Quæ fastidium & satietatem parit. (i) Luxum, lautitias mensarum &c.

Molem [a] propinquam nubibus arduis;
Omitte mirari beatæ
Fumum [b], & opes, strepitumque Romæ.
Plerumque [c] gratæ divitibus vices,
Mundæque [d] parvo sub lare pauperum
Cœnæ, sine aulæis [e] & ostro [f],
Sollicitam [g] explicuere frontem.
Jam clarus [h] occultum Andromedes pater
Ostendit ignem; jam Procyon [i] furit,
Et stella [k] vesani Leonis,
Sole dies referente siccos [l].
Jam pastor umbras cum grege languido [m],
Rivumque fessus quærit, & horridi
Dumeta Sylvani [n]; caretque [o]
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, civitatem quis deceat status,
Curas: & Urbi sollicitus [p], times
Quid Seres [q], & regnata Cyro
Bactra [r] parent, Tanaisque [s] discors [t].

(a) Domum tuam. (b) Pompam, spectacula, gloriam. (c) Gratæ sunt sæpe divitibus vices, id est, vicissitudo & mutatio, cum dapes opiparas, ac mensas, mutant frugalibus & parcis. (d) Nec sordidæ, nec sumptuosæ. (e) Aulæa sunt vela, quibus lacunar desuper integritur, ne quid in mensam suppositam decidat. (f) Vestibus purpureis, quibus lectuli insternebantur. (g) Curas divitibus ademere, eos exhilararunt. Tristitia frontem in rugas contrahit; explicat lætitia & exporrigit. (h) Jam signum Cœleste, Cepheus, (Æthiopum olim Rex, & Andromedes pater, inter sidera beneficio Minervæ repositus) oritur, & suas stellas antea occultas ostendit. Oriri dicitur septimo Idus Jul. Est istud sidus, ad caudam minoris Ursæ. (i) Signum cœleste, Canis minor; sive canicula; ut quidam volunt. (k) Signum Leonis; quod ingreditur Sol exeunte Julio. Inter stellas e quibus constat, una est præcipua, quæ cor Leonis vocatur. (l) Æstuosos. (m) Ob æstum. (n) Sylvanus, Deus sylvarum, e Satyrorum erat gente, caprinis pedibus, prolixa & hirsuta barba: unde hic vocatur horridus; vel, *horridi* explica, asperi ob vepres, & sylvas, quibus gaudet. (o) Significatur æstus maximus, qui nullo vento leniatur, ne in ipso quidem littore, ubi sunt frequentiores venti. (p) Anxius ne quid Roma detrimenti capiat. Erat Mœcenas tum Præfectus Urbis. (q) Asiæ populi, prope Indos. (r) Pluralis numeri, & neutrius generis ea vox est. Urbem primariam significat regionis Asiaticæ, prope Scythiam, quam Cyrus, Persarum Rex, olim domuit. (s) Fluvius est, in finibus minoris Tartariæ, Europam ab Asia dividens, olim Scytharum regionem alluens. (t) Quia Scythæ, Parthi, & alii circa fluvium hunc positi Orientis populi, sibi dissidebant, domesticis bellis agitati.

Prudens [a], futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus;
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest [b], memento
Componere æquus: cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum [c]
In mare, nunc lapides adesos [d],
Stirpesque [e] raptas, & pecus, & domos
Volventis una [f], non sine montium
Clamore, vicinæque sylvæ;
Quum fera diluvies [g] quietos
Irritat [h] amnes. Ille potens sui [i],
Lætusque deget [k], cui licet [l] in diem
Dixisse, Vixi. Cras vel atra
Nube polum pater [m] occupato [n],
Vel Sole puro; non tamen irritum
Quodcumque retro est, efficiet; neque
Diffinget [o], infectumque reddet,
Quod fugiens [p] semel hora vexit.

(a) Certo consilio. Sensus est: consulto Deus futurarum rerum eventus nobis ignotos esse voluit; ridetque homines cum trepidant, id est, sollici sunt, ultra id quod ipsis licet, quod commode possunt; nempe si de futuris, quæ in ipsorum potestate non sunt, nimis anxii sunt. (b) Da operam ut componas, id est, recte ordines, & æquo animo constituas ea quæ præsentia sunt: nam cætera, id est, futura, modo pacata sunt, modo turbida & inquieta; more fluminis &c. (c) Alluit Italiam, ab Occidente, & Meridie. (d) Vetustate, vel aquis, corrosos & comminutos. (e) Arbores ab radicibus evulsas. (f) Simul. (g) Aquarum subita vis & inundatio. (h) Quasi provocat ad stragem agris inferendam, & in furorem agit. (i) Sui compos & dominus. (k) Vivet. (l) Qui hoc poterit vere pronunciare; Ego vixi in diem, id est, præsentem tantum diem curo, de crastino non laboro; præsentibus rebus acquiesco, & contentus sum. (m) Deus. Jupiter. Sententia est: cras Deus statuat quod libuerit; vel claram & serenam diem, vel obscuram & nubilam orbi donet; non tamen efficiet ut quod est retro, id est, quod est præteritum, & factum sit irritum, hoc est, infectum sit, & non præteritum. His verbis innuit, id solum esse nostrum quod viximus; nullum in præterita jus esse Fortunæ. (n) Tertia persona imperativi. (o) Destruet, mutabit. Fingere proprie, est ex argilla vas formare: diffingere, est, vel destuere quod fictum & formatum est, vel reformare quod est fractum, & quassatum. (p) Quod tempus secum abstulit, quod semel præteriit.

Fortuna [a] sævo læta negotio, &
Ludum insolentem [b] ludere pertinax,
Transmutat [c] incertos honores,
Nunc mihi, nunc aliis benigna.
Laudo manentem [d]: si celeres quatit
Pennas [e], resigno [f] quæ dedit, & mea
Virtute me involvo [g], probamque
Pauperiem sine dote [h] quæro.
Non est meum [i], si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere, & votis pacisci,
Ne Cypriæ Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari.
Tunc me biremis [k] præsidio scaphæ [l]
Tutum per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusque [m] Pollux,

(a) Quæ sevire gaudet, hominesque ut pilas exercere ac jactare adversis rebus: cujus negotium & occupatio videtur una esse, ut negotium nobis facessat, nos ludat. (b) Inexpectatum; vel, odiosum & superbum. (c) Huc illuc crebra mutatione transfert. (d) Apud me constanter habitantem; mihi faventem. (e) Si avolat, si me deserit. Solent enim aves avolantes pennas concutere. (f) Reddo illi & restituo. Sumitur ea vox a re nummaria: qui enim pecuniam reddebant, quam acceptam significaverant in argentarii aut creditoris tabulis, illi redditam demonstrabant suo signo & nomine, vel deleto & inducto, vel iterum scripto, & signato: qua etiam significatione accipiebatur verbum, *rescribo*; de quo vide Satyram 3. libri 2. (g) Ut veste, quæ nos a frigore defendit; ita mea me virtute contra Fortunæ vim & injuriam munio. (h) Sine Fortunæ muneribus. Contentus sum probitate paupere; & illam tanquam uxorem indotam non respuo. (i) Sententia est: non is ergo sum, ut velim augere meas opes navigatione & commercio, & vota facere Superis, dum tempestas sæviet, malusque navis meæ, procellis a vento Africo excitatis verberatus, stridebit ac ingemiscet; votisque illis quasi pacisci cum Diis, & ab illis emere, ut ne meæ merces, quas e Tyro aut Cypro advexerim, demergantur in mare, quod multorum jam opes hausit, servatque instar avarorum. Nunquam ego peregrinis mercibus pretiosis navim onerabo, quibus timeam, scilicet ne, ingruente tempestate, pereant; sed si tempestas sæviat, navigante me; tunc ego, de nulla re, præterquam de capite meo & salute sollicitus, descendam in scapham biremem, id est, naviculam exiguam, & tutus Deorum præsidio, per tumultuantes in Ægæo mari procellas, leni vento a Polluce immisso, in portum vehar. (k) Quæ duobus remis tantum agatur. (l) Solent ejusmodi scaphæ adjungi majoribus navigiis, ut, si periculum ingruat, in ea vectores possint se recipere. (m) Conjunctus cum suo fratre Castore; vel, gemellus, qui eodem partu

ODE XXIV.

Immortalem sibi ab lyricis versibus gloriam adpromittit.

Exegi [a] monumentum ære perennius,
Regalique situ [b] Pyramidum [c] altius;
Quod non imber edax, non Aquilo impotens [d],
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis [e] moriar: multaque pars mei [f]
Vitabit Libitinam [g]: usque ego [h] postera
Crescam laude recens, dum [i] Capitolium
Scandet cum tacita virgine pontifex.
Dicar [k], qua violens [l] obstrepit Aufidus [m],

editus est a Leda cum fratre suo Castore. Ignes quidam, & erraticæ exhalationes, seu vapores, instar stellarum apparent interdum in mari, & serenitatis indicium faciunt. Vocantur Castor, & Pollux; ac nantis favere dicuntur, maxime si duo simul appareant.

(a) Perfeci carmina, quæ ingenii mei & eruditionis monumentum erunt durabilius omnibus ex ære monumentis & operibus. Potest hoc loco monumentum accipi proprie pro sepulchro; quasi diceret: Reges Ægypti sibi Pyramides olim pro sepulchris erexerunt; ego illustrius mihi sepulchrum condidi &c. (b) Basi, substructione. (c) Erant Pyramides, saxeæ quædam moles, e basi quadrata in acumen surgentes, mira altitudine & amplitudine; ab Ægyptiis Regibus ædificatæ: ut in iis, morte obita, conderentur. (d) Vehementer sæviens. (e) Totus. (f) Ingenium, mens, fama. (g) Mortem effugiet. Erat Libitina, Dea funerum. (h) Semper ego nova & recenti, id est, non senescenti laude apud posteros vigebo; & in dies magis magisque celebrabor. (i) Donec Romanum Imperium (quod æternum credebant fore) durabit: donec sacra fient in Capitolio, & in illud ascendent Pontifices maximi cum Vestali virgine. Singulis Idibus fiebant a Pontificibus in Arce sacrificia; quæ idcirco Idualia vocabantur. Aliqua e Vestalibus semper aderat cum Pontifice maximo, in omnibus sacrificiis; neque tamen sacrorum verba ulla pronunciabat, sed solus Pontifex: atque ideo dicitur *tacita*. Porro centum gradibus in Capitolium ascendebatur. (k) Ordo est ac sententia. Omnes in Italia (in qua est fluvius Aufidus, & in qua Daunus regnavit) dicent ac prædicabunt me, ex humili potentem, id est, clarum ex obscuro & ignobili factum, Æolium carmen, nempe lyricum, deduxisse ad Italos modos, id est, in Latium, in Latinam linguam invexisse, principem, primum omnium. Nemo enim ante Horatium lyricos versus Latinos fecerat. Vide l. 2. Odarum, Od. 10. (l) Antique, pro, violentus. (m) Fluvius Apuliæ.

Et qua pauper aquæ Daunus [a] agrestium
Regnavit populorum [b], ex humili [c] potens,
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos [d]. Sume [e] superbiam,
Quæsitam meritis, & mihi Delphica [f]
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

(a) In Apulia regnavit. Dicitus aquæ pauper; quia totus Apuliæ tractus maxime siccus est, et aquarum inopia laborat. Fuit etiam in eadem Apulia fluvius Daunus, a Rege Dauno dictus; de quo isti versiculi possunt intelligi: fluvii quippe regionibus imperitate dicuntur apud Poetas. (b) Verbum *regno*, apud Græcos, cum gignendi casu ponitur; quod hic Horacius est imitatus, ut alia pleraque. Agrestes dicuntur Apuli; quia incultiores aliis Italiæ populis erant. (c) Qui prius eram humilis et ignotus, nempe libertini patris filius etc. (d) Cantus, numeros. (e) O Melpomene, accipe in bonam partem hanc qualemcumque meam arrogantiam, qui mihi tam fidenter immortalem gloriam ausim polliceri: est illa meritis quæsita, et mihi jure concedenda, atque ignoscenda. Erat Melpomene una e Musis, Rhetoricæ præses. Vel Melpomene, sume spiritus majores, gloriare merito, et superba esto, me vate. (f) Apollinea. Delphis (quæ civitas est Bœotiæ, juxta Parnassum) Apollo in primis colebatur, ac edebat oracula.

ODARUM

LIBER QUARTUS.

ODE I.

Julus Antonius rogaverat Horatium, ut Pindarum imitatus Augusti victoriam caneret. Illi respondet.

Pindarum [a] quisquis studet æmulari,
Jule [b], ceratis [c] ope Dædalea
 Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere [d] ripas,
Fervet [e], immensusque ruit profundo [f]
 Pindarus ore:
Laurea [g] donandus Apollinari,

Nititur pennis vitreo daturus

(a) Fuit Pindarus poeta Thebanus, Lyricorum apud Græcos princeps: floruit. Olympiade 75. ante Christum, annis 440. (b) Julus Antonius, filius Marci Antonii Triumviri, post necem patris, veniam ab Augusto & eximios honores adeptus, cum nihilominus in eum conjurasset, ejusdem jussu est interfectus. (c) Sensus est: quicumque studet Pindarum imitari, ille alis utitur ceratis ope Dædalea, id est, cera compactis a Dædalo: idem facit quod Icarus, qui alas humeris aptavit, confectas a patre suo Dædalo; sed ejus fatum idem erit atque Icari, qui solutis pennis, Sole ceram liquefaciente, in mare decidit; cui nomen suum dedit. Icarium mare, pars est Ægæi maris: vitreum vocatur, id est, cæruleum, vel pellucidum, instar vitri. (d) Auxere, ita ut supra ripas exundet. (e) Stylus Pindari est incitatus, uberrimus, & sentiarum gravitate præstans; itaque recte cum fluvio æstuante, immenso ac profundo comparatur. (f) Carmine, stylo, amplo, vasto, sublimi, copioso. (g) Corona, e lauro, qua solet Apollo coronari, & vates suos coronare.

Seu per audaces nova [a] dithyrambos [b]
Verba devolvit [c], numerisque [d] fertur.
Lege solutis [e]:
Seu Deos, Regesque canit, Deorum
Sanguinem [f]; per quos [g] cecidere justa
Morte Centauri [h]; cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ [i]:
Sive [k] quos Elea domum reducit,
Palma cœlestes; pugilemve [l], equumve [m]

(a) Novata, a Pindaro facta; non ante usitata. (b) Versus erant liberiores, primo in Bacchi, deinde heroum honorem facti; in quibus metaphoræ, sententiæ, omnia erant grandiora & sonantiora: hinc audaces vocat, nempe ob rerum & verborum copiam, licentiam, ampullas. Vocati sunt autem Dithyrambi, vel, quia Bacchus ipse Dithyrambus est appellatus, quasi bis in vitam missus; vel ab eo, qui primus genus illud carminis invenit. Vide Turneb. lib. I. c. 4. (c) Vox a fluvio sumpta, qui magna vi e superiore loco delabitur ac præcipitat. (d) Numeri, sive modi in versibus, proprie pertinent ad cantum, cujus mensuræ sunt: pedes, ad syllabarum quantitatem & mensuram. Sæpe inter se ista duo confunduntur. (e) Dithyrambi sunt versus liberiores. (f) Reges, Deorum filios appellabant. (g) Pirithoum & Theseum significat. (h) Tauri quidam in Thessalia, furore correpti, montem Pelion occupaverant; unde obvios impetebant, & totam circum vastabant regionem: eos domuere, & jaculis confecere juvenes quidam e vicino pago, cui nomen Nephele, equis adhibitis; quorum in tergo sedentes cum primum sunt aspecti, quod antea nondum visum erat, ab eminus intuentibus monstra ex hominibus & equis composita esse credita sunt, quos centauros appellaverunt, a jaculis, quibus tauros interfecerant. Illi cum in Hippodamiæ & Pirithoi nuptiis, matronas quasdam pulsassent, & pirithoum ipsum tractassent contumeliosius, ab eo cæsi sunt. Od. 16. l. I. Ovid. l. 13. Metam. (i) Mons Lyciæ fuit; cujus in vertice leones stabulabantur; in radice, serpentes; in medio, capræ pascebant: unde nata fabula, monstrum esse leonino capite, alvo caprina, serpentina cauda, flammas vomens ore, &c. Hoc monstrum Bellerophon domuit. (k) Subaudi, canit; seu canit Pindarus eos quos Elea palma, id est, corona rælata in ludis Olympicis, apud Elidem, Græciæ civitatem, celebrari solitis, reducit domum Cælestes, id est, Superis æquales, Celestibus, ob relatam cum victoria gloriam, comparandos. (l) Sive dicit, sive laudat pugilem, id est, aliquem qui pugno vicerit: quod certaminis genus unum erat e quinque certandi modis, in celeberrimis illis ludis usurpari solitis, saltu, disco, cursu, lucta, & pugilatu. Pugiles igitur proprie nudis pugnis decertabant inter re; quos interdum tamen armabant cæstibus. Erant autem cæstus, involucra e corio bubulo facta, quibus extremam brachii partem, ad validiores ictus infligendos, tegebant armabantque. (m) Aut aliquem laudat, qui curuli vicit certamini. Imo equi victorum coronabantur & laudabantur.

Dicit, & centum potiore signis [a]
Munere [b] donat:
Flebili [c] sponsæ juvenemve raptum
Plorat; & vires, animumque, moresque aureos deducit in astra [d], nigroque invidet [e] Orco.
Multa [f] Dircæum levat aura cygnum [g],
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus [h]: ego, apis Matinæ [i]
More, modoque,
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, uvidique [k]
Tiburis ripas, operosa [l] parvus
Carmina fingo [m].
Concines majore [n] Poeta [o] plectro
Cæsarem, quandoque [p] trahet feroces
Per sacrum clivum [q], merita decorus
Fronde, Sicambros [r];
Quo nihil majus, meliusve terris
Fata donavere, bonique Divi:
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosque dies, & Urbis
Publicum ludum super [s] impetrato

(a) Statuis. (b) Versibus; qui potiores & pluris æstimandi sunt, quam centum statuæ. (c) Dignæ fletu ac lachrymis. (d) Laudibus in Cœlum tollit. (e) Vindicat ab Orco; morti quasi oblivioni ereptum, immortalitate donat. Quæ enim aliis invidemus, adimimus, aut certe adimere illis volumus. (f) Pindarus, cygnus ille Dircæus, id est, vates Thebanus, (a Dirce, fonte vicino Thebis, quæ urbs est Græciæ in Bæotia) multo vento, aura favente; & secunda, in altas nubes tollitur; id est, utitur in his omnibus dicendis, sive Deos, sive Reges & victores canat, stylo sublimi, & humum spernit fugiente penna. (g) Poetæ, cum Cygnis, qui suavissime canere feruntur, comparari solent. (h) Aeris vasta spatia, ubi nubes pendent ac trahuntur. Tractus de terra pariter & mari dicitur, pro regione, æquore. (i) Matinus est mons Italiæ, in Calabria. (k) Humidi. Tiburis autem ripas dicit, pro ripis fluminum, quibus Tibur alluitur. (l) Elaborata, laboriosa. (m) Elaboro. (n) quam ego scilicet. De plectro, vide Od. 1. lib. 2. sub finem. (o) Tu, o Antoni, poeta præstantissime. (p) Quando. (q) Viam Sacram, per quam triumphantes Capitolium petebant. (r) Germaniæ populos, ubi est nunc Gueldria. Bellum in eos gestum est, circa annum 738. Vide 2. Indicem Odarum, ad hunc annum. Ab ea regione orti sunt Franci, & in eas, quas obtinent modo, Gallias effusi. (s) Propter.

Fortis Augusti reditu [a], forumque
Litibus orbum [b].
Tum meæ [c] (si quid loquar audiendum [d])
Vocis accedet bona pars, & O Sol
Pulcher, o laudande, canam, recepto [e]
Cæsare felix [f].
Tuque [g] dum procedis: Io [h] triumphe,
Non semel dicemus: Io triumphe,
Civitas omnis; dabimusque Divis
Thura benignis.
Te decem tauri, totidemque vaccæ,
Me tener solvet [i] vitulus, relicta [k]
Matre, qui largis juvenescit [l] herbis
In mea vota,
Fronte [m] curvatos imitatus ignes
Tertium Lunæ referentis ortum,
Qua notam [n] duxit, niveus videri [o],
Cætera fulvus.

(a) E Germania, quo se contulerat, bello Sicambrico; ex quo cum in Gallias esset profectus, inde rediit Romam anno U. C. 741., ubi tunc Julus Antonius Præturam gerebat. (b) In publica lætitia, vel luctu, silebat forum, id est, lites nullæ agebantur: idque appellabant *justitiam*. (c) Tum addam vocis meæ bonam partem, ad augendam publicam gratulationem: contendam vocem, & exclamabo; O Sol, O dies pulcher &c. (d) Audiri dignum, quod tanti sit. (e) Ego, felix ob Cæsarem reducem, canam &c. (f) Recuperato, qui videbatur amissus: vel, cujus salus in dubium veniebat, propter incertos belli eventus. (g) Ipsum triumphum, pro more, tanquam si esset persona, compellat. Vel, ipsum Antonium alloquitur; qui, ut erat Prætor, processurus erat, id est, insigni quadam pompa cultuque incessurus, ad ordinandum triumphum, & cohonestandum. (h) Vox lætitiæ index; alias doloris & fletus. (i) Voto. Damnari dicuntur voto, quibus id quod optaverunt, quod voverunt, contigit; & ita obligantur: solvuntur isto quasi vinculo, cum id, quod Superis promiserant, reddunt. (k) A lacte depulsus. (l) Crescit, adolescit. (m) Habens cornua in fronte curvata, instar Lunæ crescentis & tertio die apparentis. (n) Certa corporis parte (fortasse in fronte, ubi pecudes solent notari, ut agnoscantur cujæ sint) nota candida insignis, cætero corpore, quod spectat reliquas partes corporis, fulvus. (o) Hellenismus, pro niveus visu.

ODE II.

Gratias agit Melpomenæ, pro beneficio lyricæ poeseos, sibi ab ea concesso.

Quem tu [a] Melpomene [b] semel
Nascentem placido lumine videris
Illum non labor Isthmius [c]
Clarabit [d] pugilem [e]; non equus impiger
Curru [f] ducet Achaico
Victorem: neque res [g] bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod Regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio:
Sed, quæ Tibur [h] aquæ fertile perfluunt [i],
Et spissæ nemorum comæ,
Fingent [k] Æolio [l] carmine nobilem.
Romæ [m], principis urbium,
Dignatur soboles inter amabiles

(a) Cui nascenti favere dignata sis. (b) Una e Musis. (c) Certamina Isthmica. Isthmus est angusta pars terræ, interjacens inter duo maria. Celeberrimus est Corinthiacus in Græcia, in faucibus Peloponnesi, inter Ægæum & Jonium mare. In eo Isthmo est Corinthus; cujus urbis Rex olim Sisiphus certamina quædam instituit, in honorem Melicertæ. Eadem postea Theseus Neptuno dedicavit: celebrabantur quinto quoque anno, ut vult Plin. lib. 4. vel, ut docet Pindarus, tertio. (d) Clarum efficiet. (e) Vide Oden superiorem. (f) Id est: non sedebit in curru Achaico victor, ob equorum suorum pernicitatem. Achaicum vocat currum; quia Corinthus, & Isthmus, in quo fiebant certamina Isthmica, de quibus agit, sunt in Achaja, Peloponnesi parte. (g) Ordo est: Neque res bellica, res præclare in bello gesta, eum ostendet Capitolio ducem & imperatorem triumphantem, ornatumque foliis Delii, id est, laurea Apollinari (a Delo insula, Apollini sacra) quod Reges superbos minacesque confuderit, profligaverit. Non ibit Romam, post hostes victos, gratias acturus Jovi in Capitolio. (h) De illa urbe, vide librum 2. Oden. 4. (i) Præterfluunt, alluunt, magna ubertate & copia: nam sæpe auget verbi, cui jungitur, significationem vocula ista, *præ*. (k) Reddent idoneum ut Æolia carmina conficiat, quibus nobilitetur, & famam insignem sibi comparet. Poetæ sylvarum amænitate ac secessu maxime gaudent. (l) Lyrico: quia Alcæus & Sappho, ejus carminis auctores, quos Horatius imitatus est, erant oriundi e Lesbo insula, & ex urbe Mitylene, quæ ditionis Æolicæ erat; ut dictum libro tertio. (m) Romani.

atum ponere me choros;
Et jam dente minus mordeor invido.
O testudinis [a] aureæ
Dulcem quæ strepitum [b], Pieri [c], temperas [d]!
O mutis quoque piscibus
Donatura cycni [e], si libeat, sonum!
Totum muneris hoc tui est,
Quod monstror digito prætereuntium,
Romanæ fidicen [f] lyræ;
Quod spiro [g], & placeo (si placeo) tuum est.

(a) Lyra testudo vocatur; quia impositæ sunt fides, sive chordæ, ligno incurvo, in morem tegminis & tergi testudinei: vel, quia primam lyram compegit Mercurius ex ejusmodi concha & tergo testudinis. (b) Testudinis cantum. (c) Vocativus, a recto, Pieris. O Musa, o Melpomene. Musæ, vocatæ sunt Pierides, a Pierio fonte Macedoniæ, ipsis sacro. (d) Moderaris: quæ lyram meam regis. (e) Cygneam vocem. In dictione *Cygni*, prima syllaba est *cy*; secunda *gni*: unde prima syllaba est brevis. Sic Martialis secundam corripit in voce, *Smaragdus*, exemplo Græcorum. (f) Poeta Latinus lyricus. Fidicen is est, qui fidibus & lyra canit. Sæpe gloriatur Horatius se principem versus Latinos lyricos fecisse. (g) Vitam se acceptam referre Musis, non semel testatus est. Vide Oden 4. lib. 3. his verbis, *vestris amicum &c.*

ODE III.

Drusi laudes, post reportatam ab illo insignem de Rhætis, & Vindelicis victoriam.

Qualem [a], ministrum fulminis [b] alitem,
Cui Rex Deorum in aves vagas
Permisit, expertus fidelem
Jupiter in Ganymede [c] flavo,
Olim [d] juventus, & patrius [e] vigor

(a) Ordo est. Qualem aquilam (quæ ministrat Jovi fulmina, & cui ille regnum in alias volucres dedit, postquam expertus est fidelem in Ganymede rapiendo) juvenile robur & innatus vigor exire nido cogit, insciam laborum, id est, adhuc imperitam volandi, pugnandi, &c. talem Drusum hostes sensere. (b) Jovis fulmina gestare aquila dicitur; vel quod, ut Plinius auctor est, nunquam fulmine feriatur: vel, quod in altissimos nubium tractus evolet, ubi fulmina procuduntur, & unde in terras decidunt. (c) Fuit Ganymedes, filius Trois, Trojanorum Regis: raptus a Jove in aquilam mutato dicitur, ut Superis in Cœlo nectar misceret (d). Aliquando: vulgo. (e) A patre acceptus.

Nido laborum propulit inscium;
Vernique [a], jam nimbis remotis,
Insolitos ducere nisus
Venti paventem; mox in ovilia [b]
Demisit hostem [c] vividus impetus;
Nunc in reluctantes [d] dracones
Egit amor dapis, atque pugnæ:
Qualemve [e] lætis caprea pascuis
Intenta, fulvæ matris [f] ab ubere [g]
Jam lacte depulsum leonem,
Dente novo [h] peritura vidit:
Videre Rhœti [i] bella sub Alpibus
Drusum [k] gerentem & Vindelici [l], quibus [m]
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quærere distuli;
Nec scire [n] fas est omnia. Sed diu
Lateque victrices [o] catervæ,

(a) Ordo est: & venti verni, jam remotis nimbis, id est, jam depulsa & fugata hyeme, eandem aquilam, quamvis adhuc paventem, docuerunt nisus insolitos. Per *nisus*, intellige conatum & laborem junioris aquilæ, in volando, in librandis pennis; in quo utitur ope ventorum, a quibus defertur, & veluti docetur volare. (b) Ad agnos rapiendos. (c) Ruentem, hostili more & impetu. (d) Pugnaces, & contra aquilam se acriter defendentes. Mutuum enim inter se odium exercent, a natura insitum. (e) Qualis est leo, cum in capream, occupatam in herbis depascendis, & nihil de hoste ac periculo cogitantem, fertur &c. (f) Leænæ. (g) Recentem ab ubere, qui non ita pridem ubera sugere desiit; quod idem est ac, *lacte depulsum*, in sequenti versiculo. (h) Nondum ad prædam & cædem exercitato, assuefacto. (i) In Germania sunt, ubi nunc Grisones, & Tirolensis Comitatus, ad Alpium radices. (k) Cl. Drusus, filius Tiberii Neronis fuit, ac Liviæ Augustæ, quæ, relicto & annuente priori viro, Augusto nupsit, ac tertio quam nupserat mense, hunc Drusum peperit: de quo vide Vellejum Paterculum lib. 2. c. 97. 8. (l) Infra Rhætos, ad Danubium Bavariæ pars & Suabiæ nunc est. (m) Qui Vindelici cur hunc morem habeant, & unde deductum, id est derivatum, ut arment dextras securi, quali Amazones olim usæ sunt, neglexi & in aliud tempus distuli diligentius investigare. Feruntur Amazones primæ securim in bello adhibuisse: erant illæ bellicosæ fæminæ, quæ magnam partem Scythiæ circa Tanaim, & Asiæ circa Thermodoontem fluvium, occupaverunt. (n) Videtur hic jocari Horatius, & aliquem irridere, qui forte, cum Drusi victorias easdem celebraret, in ea re investiganda multus fuerat. (o) Rhætorum & Vindelicorum, qui magnas antea clades Romanis intulerant. Vide Paterc. lib. 2.

Consiliis juvenis [a] revictæ [b]
Sensere, quid mens [c] rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus [d]
Posset, quid Augusti paternus
In pueros [e] animus Nerones.
Fortes creantur [f] fortibus, & bonis.
Est in juvencis, est in equis patrum
Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.
Doctrina [g] sed vim [h] promovet insitam,
Rectique cultus [i] pectora roborant:
Utcumque [k] defecere mores,
Dedecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, o Roma, Neronibus [l],
Testis Metaurum [m] flumen, & Asdrubal

(a) Drusi. (b) Vicissim victæ, quæ antea Romanos diu lateque vicerant. (c) Mens consilium & prudentiam indicat: indoles, virtutem & mores. Est autem hic ordo: sensere quid mens, quid indoles nutrita rite, id est sancte, & more institutoque majorum, posset. (d) In Augusti domo. Penetrale proprie est pars illa domus, ubi coluntur Penates, seu Dii domestici: pro tota domo sumitur. (e) Tiberium Neronem, & Cl. Drusum privignos suos, filios Tiberii Neronis, & Liviæ: quorum tutor Augustus, ipsis a parente Tiberio moriente dictus, & animo & benevolentia pater fuit. (f) Gignuntur. Vox ista, *Nero*, lingua Sabinorum, (quo ex populo erant oriundi Claudii) fortem significat; Laudat igitur Drusum a patre, nimirum Tiberio Nerone: sed eundem laudat magis ab Augusto, a quo recte fuerat educatus. (g) Institutio, educatio. (h) Indolem, virtutes a natura acceptas. (i) Nominativus pluralis est: rectæ educationes, disciplina, cura fingendæ ætatis teneræ, corroborant, augentque mentes bene natas. Sic Od. 9. lib. 1. dixit feros cultus hominum recentum a Mercurio fuisse formatos. (k) Ubicumque, quotiescumque mores, id est, bona illa institutio ac disciplina, defecit, negligitur, non adhibetur; ibi multa committuntur vitia, quæ dedecorant & corrumpunt bene nata, hoc est, indolem bonam a natura acceptam, naturæ præstantiam, ac nobilitatem. (l) Priscos intelligit Nerones; unde orti Tiberius & Drusus. (m) Fluvius est Umbriæ, apud quem cæsus est, anno U. C. 546. Asdrubal, frater Hannibalis, cum valida manu, quam, fratri suppetias ferens, in Italiam duxerat. Eum Claudius Nero, Consul, junctis cum Salinatore collega copiis, adortus delevit; ac statim in sua castra, quæ erant in conspectu Hannibalis in Lucania, rediens antequam ipsum abiisse sensisset hostis, caput Asdrubalis in Hannibalis castra conjecit: quæ res una maxime saluti Romæ fuit, Hannibalemque Italia decedere coegit. Livius, lib. 27. 28.

Devictus, & pulcher fugatis [a]
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus [b] alma risit adorea [c],
Dirus per urbes Afer [d] ut Italas,
Ceu flamma per tædas [e], vel Eurus
Per Siculas equitavit [f] undas.
Post hoc [g] secundis [h] usque [i] laboribus
Romana [k] pubes crevit, & impio
Vastata Pœnorum tumultu [l]
Fana Deos habuere rectos [m]:
Dixitque tandem perfidus [n] Hannibal:
Cervi [o], luporum præda rapacium,
Sectamur ultro [p], quos opimus [q]
Fallere [r] & effugere est triumphus.
Gens [s], quæ cremato fortis ab Ilio,
Jactata [t] Thuscis æquoribus, sacra [u],

(a) Depulso metu & periculo, quod ab Hannibale victore certissimum imminebat, si suas copias cum Asdrubalis exercitu junxisset. (b) Qui dies primus insigni gloria & felicitate clarus fuit. Asdrubale quippe cæso, Hannibal de receptu & fuga cogitavit. Livius, sub fin. lib. 27. (c) Est proprie adoris copia. Ador frumentum est: sumitur pro bellica felicitate, & gloria qualibet rei bene gestæ; quia antiquorum opes frumenti copia maxime continebantur. (d) Primus dies ille fuit auspicatus & felix, posteaquam, ex quo, dirus Afer, id est, Hannibal, Italiam populabundus peragravit. (e) Tæda hic, est arbor quædam, igni concipiendo aptissima, ex qua fieri solebant faces; quæ idcirco dictæ quoque sunt tædæ. (f) Omnia vastando peragravit, instar flammæ sylvam pervolantis, aut venti per mare Siculum properantis. Itaque hic ordo est. Ex quo, dirus Afer equitavit per urbes Italas, ut flamma per tædas, aut Eurus per Siculas undas; subaudi, equitat, vel aliud verbum: nam venti equitare quoque dicuntur a Poetis. (g) Post victoriam Cl. Neronis. (h) Fortunatis præliis. (i) Semper. (k) Romani. (l) Sic fere vocabant bella civilia & domestica; item ea quæ in ipsa Italia gererentur. (m) Quorum antea dejectæ jacebant statuæ. (n) Vel, quia Pœni erant insignes ob perfidiam; vel, quia primus Hannibal fœdus violavit, quod, post primum bellum Punicum, Romanos inter & Afros initum fuerat. (o) Est oratio Hannibalis, ad suos milites. Ordo est: nos Pœni, instar cervorum, sectamur, id est, agitamus bello Romanos, qui sunt instar luporum rapacium quorum prædæ sumus. (p) Quia tertium bellum Punicum Carthaginenses moverunt, non lacessiti a Romanis. (q) Amplus, magnificus. Opima proprie spolia dicebantur, quæ dux duci hostium detrahebat. (r) Latere: in triumphi loco ducere debemus, si eos salvi effugiamus. (s) Romani, a Trojanis oriundi. (t) Variis tempestatibus agitata, in mari Tyrrheno. Vide initium libri 1. Æneid. (u) Religionem; sacrorum ritus.

Natosque, maturosque patres [a],
Pertulit Ausonias [b] ad urbes,
Duris ut ilex tonsa [c] bipennibus,
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes [d] animumque ferro.
Non hydra [e] secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit [f] in Herculem;
Monstrumve [g] summisere [h] Colchi [i]
Majus, Echioniæve Thebæ [k].
Merses [l] profundo, pulchrior evenit:
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Prælia conjugibus loquenda [m].
Carthagini jam non ego nuncios [n]
Mittam superbos: occidit, occidit

(a) Senes. (b) Italas. Auson Rex Italiæ fuit, a quo nomen illi regioni factum. (c) Amputata: sensus est; ut ilex, id est quercus, in Algido feraci nigræ frondis, id est, fœcundo densis arboribus, (Algidus est mons prope Romam) si ejus rami aliquot amputentur, & quasi inutiles capilli tondeantur magis repullulat, & ab ipso vires ferro sumere videtur: sic Romani suis cladibus fortiores fiunt, &c. (d) Vires acquirit, comparat, (e) Serpens fuit in Lerna palude, prope Argos. Septem illi capita, aut etiam plura: quorum unum si secaretur, alia duo, vel tria, in ejus locum succrescebant: unde vocatur ab Horatio alibi, *numerosum malum*. Eam Hercules denique licet ægre, perdomuit, admoto igne, quo fœcunda capita extinxit. (f) Multiplicatis capitibus. (g) Draconem pervigilem, tauros ignivomos significat, armatos etiam homines, ex anguineis dentibus natos, &c. quos Jason ope Medeæ profligavit ac domuit, vid. libr. Epodon, Od. 3. Ovid. 7. Met. (h) Quasi ex insidiis immisere: e terra educere. Sic tellus dicitur a Lucretio *flores* summittere, id est, producere; arbor se subjicere dicitur a Virgilio, id est, se attollere ab humo, crescere. (i) Asiæ populi, prope mare Caspium. (k) Cadmus, antequam Thebas conderet, jussus est ab oraculo dentes serpentis serere: ex illis dentibus armati milites nati sunt, & inter illos Echion, qui deinde Cadmi gener fuit, & ejus adjutor in Thebis extruendis; unde vocat eas Horatius Echionias. Sententia igitur est: non majora fuere monstra, in Colchide, aut Thebis olim nata, & mirabiliora, quam ipsa Roma sit. (l) Si coneris Romanos mersare in profundum mare; hinc evenient, idest, emergent fortiores: si lucteris cum eis & pugnes, te, integrum hostem, & recentibus instructum copiis, antea victorem proruent, delebunt. Luctari proprie dicuntur, qui inter se manibus pedibusque certant uter utrum proruat, ac dejiciat. (m) Deploranda, ob amissos maritos, laudanda, ob servatos: vel, quæ viri uxoribus reparrent, domum reversi. (n) De meis in Italia victoriis.

Spes omnis, & fortuna nostri
Nominis, Asdrubale interempto.
Nil Claudiæ [a] non perficient manus [b];
Quas & benigno numine Jupiter
Defendit, & curæ sagaces [c]
Expediunt [d] per acuta belli [e].

(a) Jam Poeta loquitur; & est Odæ totius clausula. (b) Vires, consilia Neronum; quorum vulgo prænomen erat, Claudius. (c) Cum prudentia, consilioque junctæ. (d) Liberant, tutos præstant ac victores. (e) Per bella periculosa: sic, amara curarum, pro amaræ curæ.

ODE IV.

Augustum, ut in Urbem e Galliis cito redeat, hortatur; & publicam sub eo felicitatem celebrat.

Divis orte bonis [a], optime Romulæ [b]
Custos gentis, abes [c] jam nimium diu:
Maturum reditum pollicitus Patrum [d]
Sancto concilio [e], redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ:
Instar [f] veris enim vultus ubi tuus
Affulsit, populo gratior it dies,
Et Soles melius nitent.
Ut mater juvenem [g], quem Notus invido [h]
Flatu Carpathii [i] trans maris æquora [k]

(a) Propitiis: qui natus es singulari; Deorum beneficio: vel, qui originem dulcis a Diis. Gens enim Julia per Æneam a Venere derivata erat; & Julius Cæsar, Augusti pater adoptione, in Divos relatus fuerat; unde in nummis Augustus passim *Divi filius* appellatur. (b) Romanæ, pro, Romuleæ. (c) Profectus erat in Gallias, anno 738. rediit. anno 741. Vide Indicem 2. Odarum. (d) Senatorum. (e) Senatui, ordini. (f) Postquam tuus vultus, verno tempori similis, nobis affulsit; dies amæniores sunt, & Sol nova luce redimitus videtur. (g) Filium. (h) Adverso: quasi reditum filii invideret parenti. Notum diximus alibi esse ventum procellosum, a meridie flantem. (i) Carpathus insula est, inter Rhodum, & Cretam. (k) Vasta & æqua spatia.

Cunctantem [a] spatio longius annuo
    Dulci detinet a domo,
Votis, ominibusque [b], & precibus vocat;
Curvo [c] nec faciem littore dimovet [d]:
Sic desideriis icta [e] fidelibus
    Quærit [f] patria Cæsarem.
Tutus bos etenim rura perambulat:
Nutrit [g] rura Ceres, almaque Faustitas [h]:
Pacatum volitant per mare navitæ:
    Culpari [i] metuit fides:
Nullis polluitur casta domus stupris:
Mos, & lex [k] maculosum edomuit nefas [l]:
Laudantur [m] simili prole puerperæ:
    Culpam [n] pœna premit comes.
Quis Parthum [o] paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fœtus [p], incolumi Cæsare? quis feræ
    Bellum curet Iberiæ [q]?
Condit [r] quisque diem collibus in suis;
Et vitem [s] viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina redit lætus; & alteris [t].

(a) Anno diutius morantem. (b) Capiendo identidem auguria, & omina, quæ illi filii reditum adpromittant. Sumebantur autem omina interdum ab avibus, interdum a pecudibus, &c. (c) Prono, devexo. (d) Detrahit, dejicit. (e) Percussa, commota. (f) Absentem requirit. (g) Saturat frumento, & implet. (h) Felicitas, frugum copia. (i) Fides cavet ne culpetur, ne accusetur perfidiæ: omnes fidem aliis datam servant. (k) Turpia, & obscœna flagitia domantur, comprimuntur bonis moribus, idest, disciplina & studio virtutis, ac legibus. Legem tulit Augustus de adulteriis, & pudicitia. (l) Sic vocat frequentiam adulteriorum, quæ labem, & maculam clarissimis familiis intulerant. (m) Fœminæ partu levatæ laudantur ob filios similes parentibus: quæ similitudo arguit eos spurios non esse. (n) Pœnæ sceleratos cito consequuntur, & plectunt. (o) Parthi sunt in Asia, Persidem occuparunt. Scythæ sunt Septentrionalis Asiæ populi. (p) Homines: olim Germani erant procera, & immani statura. Illi, Augusti adventu in Gallias territi, arma posuerant, ut Hispani, qui nuper ab Agrippa domiti, nonnihil deinde turbaverant. (q) Hispaniæ, ab Ibero flumine. (r) Sepelit, id est, totum transigit. Ita Virgilius dixit, *diem componi*, quæ vox etiam funerum est: Plautus *comburi*. (s) Jungit, & maritat vitem quibusdam arboribus sterilibus, & sine illa quasi viduis: tales sunt ulmus, populus, &c. (t) In secundis mensis, te cum cæteris Divis jungit, invocatque. Sublata mensa prima, & majoribus ferculis, altera ponebatur; in eaque vulgo poma, uvæ, ac præsertim vinum generosius: quo Diis libabant, & agebant gratias.

Te mensis adhibet Deum:
Te multa prece, te prosequitur mero
Diffuso pateris [a]; & laribus [b] tuum
Miscet Numen, uti Græcia [c] Castoris,
Et magni memor Herculis.
Longas o utinam, dux bone, ferias [d]
Præstes Hesperiæ [e]: dicimus integro [f]
Sicci [g] mane die; dicimus uvidi [h],
Cum Sol [i] Oceano subest.

(a) De pateris fuso: de cyatho enim fundebant in terram aliquid vini, antequam biberent, illudque Diis offerebant. (b) Privatis cujusque domus, & familiæ Diis. (c) Ut Græcia, memor, & grata pro acceptis beneficiis, miscet Diis nomen Castoris, & Herculis; id est, laudibus Deorum, & Hymnis admiscet laudes Castoris, &c. De Castore. Vide lib. 1. Od. 3. *Sic te Diva*, &c. (d) Otium, pacem: feriæ dies festi, seu vacui ab opere, dicuntur; per quos inferuntur epulæ, victimæ feriuntur. (e) Italiæ. (f) Recenti, novo, ex quo nondum quidquam decisum, & decerptum est ad laborem, & opus, id est, primo mane. (g) Jejuni. (h) Humidi, id est, poti, cœnati, vino madidi. (i) Vespere: cum Sol Oceano mergitur.

ODE V.

Precatur Apollinem, ut sæculare carmen a se compositum probet ac tueatur. Virgines ac pueros ut rite illud recitent, monet.

Dive [a], quem proles Niobæa magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque [b] raptor
Sensit, & Trojæ propè victor [c] altæ
Phthius [d] Achilles,

(a) O Apollo, quem filii Niobes sensere vindicem linguæ magnæ, id est, arrogantis, ac superbæ, Niobe, Tantali filia, uxor Amphionis Thebarum Regis, cum liberos 12. haberet, sex mares, totidem puellas, Latonam spernere ausa erat, quæ duos tantum edidisset. Ulti matrem, Apollo, & Diana, omnes liberos Niobes sagittis confecerunt: ipsa Niobe diriguit dolore, & in saxum est mutata. Ovid. 6. Metamor. qui dat illi 14. liberos; cum alii, tantum 12. (b) Nominativus est Græcus, pro Tityus: de illo vide lib. 2. Od. 4. & lib. 3. Od. 4. Vocatur raptor; quia Latonam rapere voluerat ac temerare: inter Gigantes numeratur. (c) Hectore nimirum interfecto. (d) Oriundus Phthia, urbe Thessaliæ. Paris, juvante Apolline, Achillem in ejus templo sagitta interfecit.

Cæteris major, tibi miles impar;
Filius quamvis Thetidis [a] marinæ,
Dardanas [b] turres quateret tremenda
Cuspide [c] pugnax.
Ille, mordaci [d] velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille non inclusus equo [e] Minervæ
Sacra mentito, male feriatos [f]
Troas, & lætam Priami choreis
Falleret [g] aulam:
Sed [h] palam captis gravis [i] (heu nefas! heu!)
Nescios fari [k] pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentes
Matris in alvo:
Ni tuis victus, Venerisque gratæ
Vocibus, Divum pater annuisset [l]
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor [m] argutæ fidicen Thaliæ
Phœbe, qui Xantho [n] lavis amne crines [o],

(a) Thetis, Dea marina, Nerei filia. (b) Pro, Dardanias; Trojanas: & postea Teucro, pro Teucrio, id est, Trojano. Teucer Dux fuit Trojanorum; de quo vide Oden 6. libri 1., & 13. (c) Hasta immani. (d) Securi, vel serra. (e) Equo ligneo, qui fingebatur Minervæ dicatus a Græcis, pro reditu in patriam, equum hunc illi a se promissum, quippe pugnaci & bellatrici Deæ, simulantibus. Hinc dicitur ab Horatio, *equus mentitus sacra Minervæ*. Vide Virg. 2. Æneid. (f) Male cessantes, otio intempestivo, choreis, & epulis indulgentes. (g) Fefellisset, latuisset: non se in equi latebras abdidisset, ut Priami aulam & proceres noctu invaderet. (h) Ordo est: sed captis & expugnatis palam ac luce, subaudi, Trojanis, ureret eorum infantes flammis Achivis, id est, Græcis, a se accensis. (i) Durus, crudelis. (k) Nondum per ætatem loqui valentes. (l) Concessisset rebus, idest, fatis & fortunæ Æneæ, muros dictos felicioribus quam Troja auspiciis: hoc est, annuisset ut Æneas uteretur secundis rebus, & duceret, seu, conderet muros Romæ non evertendos olim; ut Trojani ceciderant. Ales: in ea locutione sumitur pro auspicio; quia auspicia proprie ex avium cantu, & volatu petebantur; ut sæpe antea dictum. (m) O Phœbe, qui fidicen peritissimus, doces Thaliam argutam, id est, recte canentem, sonora voce præditam. Thalia una e Musis est. (n) Duo fluvii sic vocati sunt; alter in Trojade; alter in Lycia: utraque regio nota fuit Apollini, & amica. (o) Solebant veteres in amnibus crines lavare, ut melius niterent, crescerentque.

Dauniæ [a] defende decus Camœnæ,
Lævis [b] Agyeu [c].
Spiritum [d] Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit poetæ.
Virginum primæ [e], puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela [f] Deæ, fugaces
Lyncas, & cervos cohibentis [g] arcu,
Lesbium [h] servate pedem, meique
Pollicis ictum:
Rite [i] Latonæ puerum [k] canentes,
Rite crescentem face [l] noctilucam [m],
Prosperam [n] frugum, celeremque [o] pronos [p]
Volvere menses.
Nupta [q] jam dices: Ego Dis amicum,

(a) Id est, Musæ Italæ, sive, meorum versuum: erat enim ortus ex Apulia, in qua regnavit olim Daunus, Turni pater. Sententia est: fac ut mei versus placeant; decus illis & gratiam apud omnes concilia. (b) Imberbis, qui malas habes læves. (c) Vocativus est Græcus, significans eum qui viis præest: id muneris dabant Apollini; statuasque illi in viis, pro foribus ædium, ponebant. (d) Ingenium ad poesim factum: impetum poeticum. (e) Primariæ, nobiliores. Sæculare carmen a lectissimis pueris, puellisque 27. patrimis, & matrimis, idest, quorum pater, & mater essent superstites, canebatur; idque magno ducebant honori parentes, quorum liberi eligerentur. (f) Id est, vos, qui estis in fide, ac tutela Dianæ, natæ in Delo. Pueri, & puellæ, antequam in matrimonium collocarentur, erant in Dianæ fide. Delos porro est insula Maris Ægæi, patria Dianæ, & Apollinis. (g) Sistentis, & interficientis. (h) Numeros, & modos Odæ lyricæ Sæcularis, quam vobis recitandam dabo, observate; & cantum vestrum moderamini e strepitu, & concentu lyræ, quam pollice percutiam, dum vos verba recitabitis. Vocat autem lyricos numeros, *pedes Lesbios*; quia primum sunt inventi ab Alcæo, et Sapphone, qui nati erant in urbe Mitylene, primaria insulæ Lesbi. De carmine Sæculari, plura vide in ultima Ode libri Epodon. (i) Sancte, religiose. (k) Filium. (l) Cujus fax, seu, lumen crescit. (m) Dianam, quæ nocte lucet: quia eadem est ac Luna. Carmen autem Sæculare recitabatur, cum Luna crescere inciperet. (n) Quæ facit, ut lætæ sint fruges, quæ illarum copiam, et proventum impertit. Nihil autem subauditur: sed hoc adjectivum a Latinis ita cum gignendi casu ponitur. (o) Celerem in volvendis mensibus: Hellenismus, seu, Græca locutio. Luna Zodiacum diebus 27. emetitur, quem Sol uno tantum anno lustrat: id autem fit; non quia revera celerior est Sole; sed quia circulum minorem describit, quippe terræ propior. (p) Quasi cito, et sponte sua cadentes ac desinentes. (q) Tu, o Virgo, carmen meum recitatura (unam alloquitur, omnium nomine) cum eris olim nupta, dices, atque ita gloriaberis: Una eram ex iis, quæ recita-

Sæculo [a] festas referente luces [b],
Reddidi [c] carmen, docilis modorum [d]
Vatis Horati.

bant carmen Sæculare, Dianæ & Apollini gratissimum, ab Horatio vate compositum.

(a) Exacto sæculo, & revehente dies festos ac solemnes, &c. Vide carmen Sæculare, in fine libri Epodon. (b) Fideliter recitavi, cecini. (c) Per sex enim dies noctesque agebantur Sæculares illæ feriæ. (d) Postquam ab eodem Horatio didici, & memoriæ mandavi ejus modos, seu Oden.

ODE VI.

L. Manlium Torquatum admonet de vitæ brevitate.

Diffugere nives: redeunt jam gramina campis,
Arboribusque comæ:
Mutat terra vices [a], & decrescentia ripas
Flumina prætereunt [b]:
Gratia [c] cum Nymphis, geminisque sororibus, audet [d]
Ducere nuda choros.
Immortalia [e] ne speres monet annus, & almum
Quæ rapit [f] hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris; ver proterit [g] æstas
Interitura, simul [h]

(a) Mutatur, errat grata vicissitudine: pro hyeme ver jam habet: antea iners & frigida, nunc læta, & aperta est. (b) Infra ripas solitas eunt ac descendunt; arctiori utuntur alveo. (c) Tres sunt Gratiæ, seu Charites, Aglaja. Thalia, Euphrosine; beneficiis, & amicitiæ præsunt: hinc sine vestibus pinguntur; quia sincera, & fuci ac simulationis expers, debet esse amicitia, & beneficentia: juvenes, quia beneficiorum memoria nunquam debet consenescere: earum una aversa pingitur, duæ ad nos conversæ; quia duplicem pro accepto beneficio gratiam referre oportet, ac beneficium unum duobus compensare Ab accipiente gratiam duplicem reverti decet. (d) Quæ hyeme prodire non audebat (e) Ne rem ullam æternam putes: ne vitam semper duraturam confidas. (f) Finitis enim horis, dies quæque præterit, absolvitur. (g) Protudit, abigit. (h) Statim atque.

Pomifer autumnus fruges effuderit; & mox
Bruma recurret iners.
Damna [a] tamen celeres reparant Cœlestia Lunæ:
Nos ubi decidimus,
Quo pius [b] Æneas, quo Tullus dives & Ancus,
Pulvis & umbra sumus.
Quis scit, an adjiciant hodiernæ crastina summæ [c]
Tempora [d] Di Superi?
Cuncta [e] manus avidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.
Quum semel occideris, & de te splendida Minos [f]
Fecerit arbitria [g],
Non, Torquate [h], genus [i], non te facundia, non te
Restituet [k] pietas.
Infernis [l] neque enim tenebris Diana [m] pudicum

(a) Sensus est: tamen Luna, quæ celeriter menses evolvit, cito reparat damnum luminis sui Cœlestis, quod patitur, cum decrescit: brevi enim fit plena, & integram suam lucem recipit. Vel; tamen hæc damna temporum, & tempestatum vicissitudines, brumæ incommoda, &c. reparant ac resarciunt Luna, Sol, & cæteri Planetæ. Lunam autem præcipue nominat; quia vis ejus est maxima in ea omnia, quæ e terra gignuntur. Ita Lambinus explicat. Damna porro tempestatum Horatius appellat Cœlestia; quia Cœlum pro aere sæpe sumitur, & præcipua mutatio in aere fit. Porro singulæ tempestates aliquid videntur accipere, & afferre damni, cum mutantur; ver enim desinens amittit temperiem suavissimam, æstas calorem & messes, autumnus fruges, &c. (b) In eum locum, in quem deciderunt Æneas, Tullus, & Ancus: nempe ad Inferos. Tullus Hostilius fuit Rex Romanorum tertius: Ancus vero quartus. (c) Ad numerum & summam annorum, quos hactenus viximus, quos hodie numeramus. Bene Martialis: *Sera nimis vita est crastina; vive hodie*. (d) Diem crastinam. (e) Quæ animo & genio tuo dederis, ea subtrahes prudenter hæredi avaro: non venient in ejus manus illæ opes, quas in epulas, in ludum, impenderis. (f) Judex Inferorum notus. (g) Judicia: vocat splendida, id est, publica, superba: cum de te pro arbitrio statuerit. Vulgo *arbiter*, judex privatus est, qui ex æquo & bono litem inter dissidentes ortam dirimit amice. (h) L. Manlius Torquatus, ad quem Horatius hæc scribit, Consulatum gessit, eodem anno, quo natus est Horatius. (i) Nobilitas: originem enim ducebat iste Manlius, ab illo Manlio, qui quod Gallum interemptum torque spoliasset, Torquati cognomen est adeptus. (k) Subaudi, vitæ, amicis. (l) Ipsi Dii non possunt eos, quos habebant carissimos, ab Inferis revocare: quis mortalium id moliri aut sperare ausit? (m) Quamvis vulgo diceretur Æsculapius Hippolytum revocasse ab Inferis; hoc tamen Horatius irridere hic videtur.

Liberat Hyppolytum [a]:
Nec Lethæa [b] valet Theseus abrumpere charo
Vincula Pyrithoo [c].

(a) Thesei filius fuit, qui, cum amores impios Phædræ suæ novercæ respueret, accusatus ab ea est apud Theseum; qui filio male precatus, Neptunum rogavit, ut pœnas ab eo sumeret. Neptunus, immissis phocis, id est, marinis monstris, terruit equos, a quibus trahebatur in littore deambulans Hyppolytus; ita ut eum excussum curru, & loris implicatum, laceraverint. (b) Inferorum vincula, quibus homines ita detinentur in Inferis, ut evadere non possint. Lethe est Inferorum fluvius. (c) Fabulantur poetæ descendisse Theseum ad Inferos cum Pyrithoo, ut Proserpinam raperet; utrumque a Dite, seu Plutone, captum; mansisse in vinculis Pyrithoum; soluto, Herculis ope, Theseo.

ODE VII.

Amico mittit Carmina, & muneris pretium declarat.

Donarem pateras, grataque commodus [a],
Censorine [b], meis æra [c] sodalibus;
Donarem tripodas [d], præmia fortium
Grajorum [e]; neque tu pessima munerum [f]
Ferres [g]; divite me [h] scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas,
Hic [i] saxo, liquidis ille coloribus

(a) Liberalis, benignus. Solebant Romani Saturnalibus ad amicos munera missitare: Horatius pro munere mittit versiculos. (b) Cajus Marcius Censorinus. Consulatum gessit, anno U. C. 746. Cajum Cæsarem, Augusti nepotem, in Orientem secutus, ibi decessit, octavo post Horatii obitum anno, vir omni laude ornatissimus. (c) Lebetes, vasa, statuas æreas. (d) Erant isti tripodes, ingentes ollæ & cacabi, tribus fulti pedibus: iis utebantur ad coquendas igni carnes, vel ad mensæ ornatum & usum, ad aquam excipiendam &c. (e) Homerum maxime istis muneribus suos heroas donat passim in Iliado. (f) Pessima munera: si ejusmodi munera donarem amicis, tibi omnium carissimo largiter optima. (g) Auferres, id est, obtineres, acciperes. (h) Si essem dives rerum, quas arte egregia excudit Parrhasius: si haberem artes, id est, opera, signa, vasa artefacta, quæ protulit, id est, in lucem edidit, elaboravit, vel palam spectanda proposuit, ut artifices egregii solent. Parrhasius (pictor celebris Ephesinus, æqualis Zeuxidis), aut Scopas, statuarius. (i) Scopas: *ille*, Parrhasius.

Solers [a] nunc hominem ponere [b], nunc deum.
Sed non hæc mihi vis [c]: non tibi talium
Res [d] est, aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus; carmina possumus
Donare, & pretium dicere [e] muneris.
Non incisa notis [f] marmora publicis,
Per quæ [g] spiritus & vita redit bonis
Post mortem ducibus, non celeres fugæ,
Rejectæque [h] retrorsum Hannibalis minæ,
Non incendia [i] Carthaginis impiæ,
Ejus [k], qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ [l] Pierides [m]: neque [n],
Si chartæ sileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ,

(a) Peritus. (b) Effingere, imitari pingendo, aut sculpendo. Solers ponere, pro, solers ad ponendum; more Græco. (c) Facultas, copia, opes. (d) Sententia est: nunc tu eges istis deliciis, id est, vasis, signis, tabellis delicatis, ad ornatum & delicias comparatis; neque porro eas res concupiscis: abundat domus tua ejusmodi rebus; et animus tuus eas non nimis amat. (e) Imponere, statuere. (f) Elogiis, inscriptionibus. Notas vocabant, litteras majusculas, aut verba, in compendium, certis notis, ut hodieque fit, impositis, redacta: qualia inscriptionibus visuntur. (g) Quæ efficiunt, ut egregii duces post mortem quasi reviviscant. (h) Et Hannibal a Scipione fugatus, & ab Italia rejectus, id est, in Africam retrocedere coactus, qui prius Romam se capturum minabatur. Livius lib. 28. 29. 30. (i) Scipio Africanus, minor dictus, Carthaginem cepit, & incendit. Impia dicitur; quia contra fidem promissam fœdus fregerat, quod, bello Punico secundo confecto, compositum fuerat. (k) Scipionis Africani majoris; qui Carthaginem & Africam domuit; unde ipsi nomen. Major dicitur, id est superior, sive senior, ut distinguatur ab Africano altero, qui, cum esset Lucii Pauli filius, adoptatus fuit a filio Africani majoris, et ipse quoque Africanus dictus. (l) Ennii versus. Non statuæ, non ruina Carthaginis &c. laudem tantam Africano minori compararunt, quantam Ennii versus Africano majori. Ita explicari potest Horatius, ne dicatur fœde lapsus historiæ inscitia, si Africanum minorem diceret laudatum ab Ennio, qui, cum Carthago est incensa, jam obierat, nempe anno U. C. 586. Ennius, Poeta Latinus antiquus, Rudiis, in oppidulo Calabriæ, natus Scipioni Africano majori carus fuit, ejusque res gestas scripsit. (m) Supra Oden 11. (n) Ordo est; neque tu mercedem tuleris, si &c. id est, nullum fructum nullam mercedem quisquam e rebus præclare gestis consequetur, si libri sileant quod recte ab illo factum fuerit.

Mavortisque puer [a], si taciturnitas [b]
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum [c] Stygiis fluctibus Æacum
Virtus [d], & favor, & lingua potentium [e]
Vatum divitibus consecrat [f] insulis [g].
Dignum laude virum Musa vetat mori,
Cœlo Musa beat [h]. Sic Jovis interest [i]
Optatis epulis impiger Hercules:
Clarum Tyndaridæ [k] sidus [l] ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates:
Ornatus viridi tempora pampino
Liber [m] vota [n] bonos duxit ad exitus.

(a) Romulus, filius Iliæ & Martis: Ilia erat filia Numitoris. Vide Florum, lib. 1. (b) Si de illo scriptores tacerent, quod silentium ejus gloriæ inimicum & invidum foret. (c) Morti, & oblivioni ereptum. (d) Potestas, facundia. (e) Præstantium: qui possunt hæc edere miracula. (f) Campis Elysiis; quos multi ponebant in insulis Fortunatis, in mari Atlantico. (g) Immortalitate donat, & quasi Numen ponit in campis Elysiis. Volunt enim Poetæ Æacum, ob insignem justitiæ amorem, non solum in campos Elysios delatum, sed præpositum etiam mortuis judicandis. (h) Facit beatos homines, eos ad Cœlum evehendo. Beare Cœlo, ut, beare munere. (i) Præsens adest. (k) Castor & Pollux filii Ledæ, cujus maritus Tyndarus, lib. 1. Od. 3. 4. (l) Est appositio: Tyndaridæ, qui sunt clarum sidus. Nautis favere dicuntur illæ stellæ, sive erratici ignes, qui nubibus oberrant, quosque Dioscuros, seu, Castorem & Pollucem vocant. Vide lib. 1. Od. 3. (m) Bacchus; sic vocatus, quia curis animos liberat. Pampinus est folium vitis, quo Bacchus coronatur. (n) Præsto est invocantibus; reos votorum facit.

ODE VIII.

Suos primum versus, deinde poesim universe, postremo Lollium, ad quem scribit, commendat.

Ne forte credas [a] interitura, quæ
Longe sonantem natus ad Aufidum [b],
  Non ante vulgatas per artes [c],

(a) Noli credere meos versus morituros. (b) Ego Horatius. Aufidus est fluvius Appuliæ, quæ Horatii patria fuit. Longe sonans dicitur, quia magno cum impetu & strepitu volvitur ex Apennino in sinum Adriaticum. (c) Per Lyricos versus Latinos, Romanis ante me ignotos, & quorum primus artifex ego sum.

Verba loquor socianda chordis [a].
Non [b], si priores Mœonius [c] tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ [d] latent,
Ceæque [e], & Alcæi minaces,
Stesichorique [f] graves Camœnæ:
Nec, si quid olim lusit [g] Anacreon,
Delevit ætas: spirat [h] adhuc amor,
Vivuntque commissi calores [i]
Æoliæ fidibus puellæ.
Non sola [k] comptos arsit adulteri
Crines [l], & aurum [m] vestibus illitum
Mirata, Regalesque cultus,
Et comites, Helene Lacæna [n]:
Primusve Teucer [o] tela Cydonio [p]
Direxit arcus: non semel Ilios
Vexata [q]: non pugnavit ingens

(a) Ad lyram canenda. Hinc isti versus lyrici vocantur. (b) Ordo est: etsi Homerus primas sedes, id est, primum inter Poetas locum obtinet; non ideo tamen Pindarus latet, nullo in honore est; non idcirco jacent alii Poetæ; inter quos ego etiam numerum aliquem & locum obtinebo. (c) Ita dictus est Homerus, vel a patre Mæone, vel a patria Mæonia, seu Lycia, minoris Asiæ regione. (d) Supra Od. 1. (e) Simonidis, e Cea insula. Persarum bella, & Græcorum calamitates, lugubri carmine prosecutus est. De Alcæo sæpe dictum: minaces ejus versus appellat: quia Tyrannos non armis tantum, sed versibus etiam acerrimis exagitavit. Vide Oden 10. lib. 2. (f) Fuit oriundus Himera, urbe Siciliæ; multa scripsit Epico carmine; laudat illum pluribus Quintil. l. 1. c. 10. (g) Scriptitavit. Anacreon, Poeta Lyricus, natus in Joniæ urbe Teo, usus est carmine admodum terso & eleganti: floruit Polycratis, Samiorum Tyranni, temporibus, circa Olympiadem 62. Eum acino uvæ passæ strangulatum obiisse Plinius tradit, cap. 13. lib. 7. (h) Amor Æoliæ puellæ, id est, Sapphus, (quæ nata erat Mitylenæ, quæ urbs inter Æolias urbes numerabatur, ut ante passim dictum) adhuc spirat & quasi vivus extat in ejus versibus amatoriis. (i) Amore Sapphus, sive amatoriæ querelæ, quas illa commisit, & quasi credidit suis carminibus. De Sappho, vide Od. 10. lib. 2. (k) Non sola Helena Paridem amavit. (l) Pro, amavit, deperiit. Vel; non sola arsit amore Paridis, mirata ejus comites, comptos crines, & cultum, hoc est, vestes pretiosas, ornatum corporis. (m) Aurum intextum opere Phrygio, vestes acu pictas, & auro illusas. (n) Lacædemonia. (o) Hunc Homerus ait in torquendis arcu sagittis peritissimum fuisse. Non ille solus talis fuit, inquit Horatius. De Teucro, vide Oden 6. & 13. lib. 1. (p) Cretensi. Cydon urbs Cretæ fuit, ad quam optimæ sagittis faciendis nascebantur arundines. (q) Obsessa, oppugnata. Trojam primo Hercules obsedit, deinde Amazones, demum Græci.

Idomeneus [a], Sthenelusve solus,
Dicenda Musis [b] prælia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus [c] graves
Excepit ictus pro pudicis [d]
Conjugibus, puerisque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona [e]
Multi; sed omnes illachrymabiles [f]
Urgentur [g], ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.
Paulum sepultæ [h] distat inertiæ [i]
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo;
Totve tuos patiar labores [k]
Impune [l], Lolli, carpere lividas
Obliviones. Est animus tibi
Rerumque prudens [m], & secundis
Temporibus dubiisque [n] rectus,
Vindex [o] avaræ fraudis, & abstinens [p]
Ducentis ad se cuncta pecuniæ;
Consulque [q] non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus

(a) Duces Græcorum fortissimi; de quibus sæpe Homerus meminit. (b) A vatibus celebranda. (c) Frater Hectoris, Priami filius. Vide Virgil. 6. Æneid. (d) Pro civibus suis, pro conjuge, & filiis. (e) Dux fuit præcipuus Græcorum ad Trojam, Rex Mycenarum. (f) Indefleti. (g) Obruuntur æterna morte, sepeliuntur oblivionis tenebris. (h) Ignoratæ & latenti. (i) Pro, ab inertia. Poetæ enim dativum crebro usurpant pro ablativo cum præpositione. Sic Horatius idem scripsit in suis Satyris: *distat sermoni sermo merus*, pro, a sermone distat. Sententia est, inter viros fortes & ignavos parum esse discriminis, si de utrisque perinde sileatur: virtus nullis litteris illustrata, incognita, parum differt ab ignavia ignota & mortua; parum interest an alius vixerit ignavus & mortuus sit; alius fortis & generosus, si non laudetur hic, si ille non vituperetur. (k) Lollius maxima bella gesserat in Thracia, & Galatia; semel a Germanis fusus (quæ clades Lolliana dicta est) eos sæpius profligavit: ab Augusto moderator & custos adhibitus est suo nepoti Cajo Cæsari. Vide Vellejum, lib. 2. (l) Me non prohibente. Porro hic est ordo sententiæ: non patiar, ut lividæ obliviones carpant, obscurentque, impune, nemine injuriam vindicante, tot egregios tuos labores. (m) In rebus prospiciendis, in tractandis negotiis. (n) Adversis, duris. (o) Solitus eos graviter punire, qui fraudes moliuntur, ut avaritiæ suæ sitim expleant. (p) Qui potest se abstinere a pecunia, quæ omnia ad se ducit trahitque. (q) Tuus non est unius anni Consulatus; id est, tu non tantum Consulatum unius anni spatio definitum geris, ut cæteri; sed toties es

Judex honestum prætulit utili, &
Rejecit alto dona nocentium [a]
Vultu [b]; & per obstantes [c] catervas
Explicuit sua victor arma [d].
Non [e] possidentem multa vocaveris
Recte beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramque callet pauperiem pati;
Pejusque letho [f] flagitium timet:
Non ille pro charis amicis,
Aut patria timidus perire.

Consul, & istius Magistratus officium ac munus geris, quoties tuus animus, bonus, & fidus judex, id est, instar æqui judicis, honestum bonum præfert utili, alto vultu &c. Fuit autem Lollius Consul, anno U. C. 733. *(a)* Erecto vultu, oculo irretorto. *(b)* Reorum: qui tuam integritatem student muneribus corrumpere. *(c)* Adulationes, munera, largitiones: qui sunt judicum hostes. *(d)* Æquitatem, constantiam, fidem; his enim pugnat judex, his vincit, *Explicuit arma*, id est, viam sibi armatus aperuit, sine clade. (e) Non recte vocaveris beatum, qui multa possidet. (f) Magis morte: mori mavult quam peccare.

ODE IX.

Ligurinum admonet, ejus pulchritudinem brevi esse perituram.

O formosus [a] adhuc, & Veneris muneribus
potens,
Insperata tuæ cum veniet [b] pluma superbiæ,
Et, quæ nunc humeris involitant, deciderint [c]
comæ,

(a) O Ligurine, qui adhuc formosus es, & ferox ob Veneris munera, nempe pulchritudinem, gratiam &c. (b) Illis rebus dicuntur plumæ venire, quæ avolant ac fugiunt. Sensus igitur est; quando tua superbia, sive tua illa forma, quæ te superbum facit, abierit, te deseruerit, &c. Vel, per plumam canos, aut barbam intellige, quibus forma deteritur, & flos ætatis obscuratur. (c) Senio avulsæ: senes vulgo sunt calvi-

Nunc [a] & qui color est puniceæ flore prior rosæ,
Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam;
Dices, heu! (quoties te in speculo videris [b] alterum)
Quæ mens [c] est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur [d] his animis incolumes non redeunt genæ?

(a) Ordo est: quando color tui vultus, qui est nunc prior, id est, potior, pulchrior, flore puniceæ, hoc est, purpureæ rosæ, mutatus, te in aliam faciem, uempe hispidam, e pulchra, mutaverit. (b) Ita mutatum ab illo qui fueras olim, ut alterum te pene esse credas. (c) Dices: Cur eadem non fuit mihi puero mens, quæ est hodie mihi seni? cur voluptates & cætera ludicra non fugiebam tunc, ut modo fugio? (d) Vel quare non redit mihi forma pristina, & integer florensque vultus, mihi, inquam, his animis prædito, nempe, probitatem amanti, contemnenti voluptates? Castos enim ornat forma, quæ improbos dedecorat.

ODE X.

Phyllidem invitat ad natalem Mœcenatis, domi suæ, festis epulis celebrandum.

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani [a] cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
    Est hederæ vis [b]
Multa, qua crines religata fulges.
Ridet [c] argento domus: ara castis [d]
Vincta verbenis [e] avet [f] immolato
    Spargier agno.
Cuncta festinat manus [g]; huc & illuc
Cursitant mixtæ pueris puellæ [h];
Sordidum [i] flammæ trepidant rotantes
    Vertice fumum.

(a) Vini generosi, quod in montibus prope Albam nascebatur. (b) Copia multa: est mihi vis hederæ; qua hedera crinem habens coronatum fulges, qua caput soles coronare cum dignitate. Apium & hederam valere credebant ad discutiendos vini fumos, & arcendam ebrietatem: sunt enim herbæ illæ humidiores. (c) Vasis argenteis ornata splendet. (d) Puris, religiosis, ex more sacrorum positis. (e) Verbena est herba, quam circum aras spargebant sacrificaturi; qua coronabant aras ipsas. (f) Imbui & respergi sanguine agni immolati cupit, gestit. (g) Famulorum turba. (h) Ancillæ, (i) Flammæ cum impetu evolant in caminum, rotantes sordidum & pinguem fumum in tecti vertice. Indicat lautam culinam.

Ut tamen noris, quibus [a] advoceris
Gaudiis; Idus tibi sunt agendæ,
Qui dies mensem [b] Veneris marinæ
Findit [c] Aprilem;
Jure [d] solemnis mihi, sanctiorque
Pene natali proprio; quod ex hac
Luce Mœcenas meus affluentes
Ordinat annos.

(a) Quod festum tanto gaudio celebratura sis. (b) Mensem Veneri sacrum. Est autem Aprilis Veneri sacer; quia verna tempestas terræ sinum aperit; ac frugibus rebusque cæteris gignendis favet. Vocat marinam Venerem; quia Venus a poetis dicitur nata e maris spuma. (c) In duas partes prope æquales dividit. Idus enim incidunt in diem mensis cujuslibet 13, vel 15. (d) Est ille dies mihi merito solemnis, & prope sanctior meo die natali; quia ex illo die Mœcenas ordinat, numerat ordine suos annos, affluentes, id est, alios aliis accedentes: quia nimirum est dies ejus natalis, a quo anni inchoantur.

ODE XI.

Virgilium ad Cœnam vocat.

Jam veris comites, quæ mare temperant [a],
Impellunt animæ [b] lintea [c] Thrasciæ:
Jam nec prata rigent [d], nec fluvii strepunt
Hyberna nive turgidi [e].
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis [f], & Cecropiæ domus [g]

(a) Mitius, & aptum navigationi, fugatis cum frigore procellis, reddunt. (b) Venti molliores, qui ab Oriente flant, ubi est Thracia, ut Italiæ opponitur. Anima sæpe pro flatu & spiritu ponitur; unde, *ventorum animæ*. Sin autem velis Zephyros hic significari, quia fere flant verno tempore, ac sunt mitissimi; dicentur Zephyri Thracii, respectu Orientalis maris, cujus ad Occidentem est Thracia; Zephyri enim sunt venti Occidentales: & sensus erit; Zephyri, ab Thracia flantes, impellunt naves sibi oppositas, nempe in Ponto v. g. Euxino, mari Caspio, & Carpathio; quæ maria Thraciam Occidentalem habent. Quid si legamus, *animæ Thrasciæ*? Est enim Thrascias, ventus Occidentalis, & Favonio vicinus. (c) Navium vela. (d) Gelu & frigore obsita. (e) Non sunt amplius hybernis nivibus turgidi; quare non strepunt. (f) Hirundo, Progne, filia Pandionis Atheniensium Regis, nupserat Tereo, Regi Thraciæ. Ille cum Philomelæ, sorori Prognes, vim attulisset, Progne suum e Tereo filium Ityn epulandum ipsi Tereo apposuit: quo cognito, Tereus, cum stricto ferro in uxorem involaret, illa conversa est in hirundinem. (g) Atheniensium Regiæ familiæ: quia Cecrops fuit Rex Atheniensium primus.

Æternum opprobrium, quod male [a] barbaras
Regum [b] est ulta libidines.
Dicunt, in tenero gramine, pinguium
Custodes ovium carmina fistula;
Delectantque Deum [c], cui pecus, & nigri [d]
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere sitim tempora [e], Virgili [f]:
Sed pressum Calibus [g] ducere [h] Liberum
Si gestis, juvenum [i] nobilium cliens [k],
Nardo [l] vina merebere [m]:
Nardi parvus onyx [n] eliciet [o] cadum,
Qui nunc Sulpitiis [p] accubat [q] horreis,
Spes [r] donare novas largus, amaraque [s]
Curarum eluere efficax.
Ad quæ [t] si properas gaudia, cum tua [u]
Velox merce veni. Non ego te meis
Immunem [x] meditor tingere [y] poculis,
Plena [z] dives ut in domo:

(a) Filium suum enecando: mollius ulcisci potuit. *(b)* Terei. *(c)* Pana, Faunum. Arcadia regio est Græciæ, in Peleponneso; ex qua in Italiam venire Pan, Februario mense, dicebatur. Vide Oden 14. lib. 3. (d) Umbrosi. (e) Tempestas jam calidior. Ver, in Italia, interdum calore vehementi est infestum. Vel, tempus cœnæ, tempus serotinum, cum per diem totum abunde collecta sitis est. (f) Poetarum princeps fuit, Horatii amicus. (g) Cales, urbs Campaniæ; cujus ager vitibus felix: hinc vinum Calenum. (h) E patera haurire. (i) Drusi, & Tiberii, Liviæ filiorum, & Marcelli, ex Augusti sorore geniti, qui ejusdem Augusti postea filius adoptione fuit, cæterorumque nobilium & doctorum, qui Romæ frequentes erant, adolescentum; a quibus unguenta ejusmodi, muneris loco, data esse facile Virgilio poterant. *(k)* Qui te illis dedisti, quos observas, colis &c. *(l)* Id est, dabo vinum, si tu nardum, hoc est, unguentum e nardo confectum afferas. Solebant enim, ut sæpe diximus, uncti, & delibuti accumbere. *(m)* Emes, obtinebis a me. *(n)* Vasculum ex onyche, lapide pretioso, factum. *(o)* Adducet; persuadebit mihi, ut adduci jubeam cadum integrum &c. (p) Apothecis, quas Sulpitius Galba extruxerat, & locabat publice; ubi mercatores condebant, vina, merces, &c. *(q)* Quiescit, servatur. *(r)* Qui potest prolixe dare spes novas, & curas eluere. *(s)* Pro; amaras curas. *(t)* Si te cupiditas vini mei, & epularum tangit. *(u)* Onyche tuo & nardo, quo vinum meum quasi emere debes. *(x)* Nihil afferentem, nil contribuentem. Non dabo vina, nisi tu quid etiam des. *(y)* Madefacere, proluere. *(z)* Locuplete, lautissima.

Verum pone moras, & studium lucri [a],
Nigrorumque memor, dum licet, ignium [b];
Misce stultitiam [c] consiliis [d] brevem:
Dulce est desipere in loco [e].

(a) Virgilius non contemnendas opes suis versibus collegerat; quæ res illum ad scribendum acuebat. Adde quod studium, & bonæ artes eruditorum lucra dici possunt. Tamen ea vox occasionem quibusvam dedit suspicandi Virgilium hunc, ad quem scribit Horatius. non esse Maronem poetam satis notum, sed unguentarium quemdam, ejusdem, atque Virgilium, nominis. (b) Rogi; mortis. Nigros vocat ignes, id est, funestos, tristes. (c) Ita vocat hilaritatem solutiorem, & liberiores, ut fit in vino, jocos. (d) Prudentiæ, rebus seriis, gravioribus occupationibus. (e) Tempestive, opportune.

ODE XII.

Tiberii de Rhetis victoriam celebrat, & Augusti, auspiciis ac felicitati acceptam refert.

Quæ cura [a] Patrum [b], quæve Quiritium [c],
Plenis [d] honorum muneribus, tuas,
Auguste, virtutes in ævum
Per titulos [e], memoresque fastos [f],
Æternet [g]? O, qua Sol habitabiles
Illustrat oras, maxime Principum,
Quem [h] legis expertes [i] Latinæ
Vindelici [k] didicere nuper [l]

(a) Sententia est, Senatum, populumque Romanum, quantumvis curæ studiique conferat, ad meritos honores Augusto decernendos, id præstare tamen pro dignitate nunquam posse. (b) Senatorum. (c) Cæterorum civium. (d) Statuis, triumphis, titulis, & fastis; quæ omnia plena sunt honoris ac dignitatis. (e) Elogia, inscriptiones subscriptas statuis, pilis, lapideis, &c. (f) Sunt commentarii; seu codices, qui memoriam rerum singulis annis gestarum continent. (g) In consequentia sæcula propaget; æternitate donet. (h) Cujus fortitudinem in bello, & felicitatem sensere Vindelici. Est autem ista syntaxis Græca: nam Græci v. gr. pro, scio quænam sit illa urbs, dicunt, scio illam urbem, quænam sit; pro, didicere hostes quid Augustus Marte posset, ajunt, didicere Augustum, quid posset. (i) Imperii, dominationis. (k) Vide Oden 3. hujus libri. (l) Anno U. C. 738. Consule 2. Indicem Odarum, qui est Cronologicus.

Quid Marte posses: milite nam tuo
Drusus [a] Genaunos [b], implacidum genus,
Brennosque veloces, & arces
Alpibus impositas tremendis [c],
Dejecit acer, plus vice simplici [d]:
Major Neronum [e] mox grave prælium
Commisit, immanesque Rhætos [f]
Auspiciis [g] pepulit secundis [h],
Spectandus [i] in certamine Martio,
Devota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
(Indomitas prope qualis undas
Exercet [k] Auster [l], Plejadum [m] choro
Scindente nubes) impiger hostium [n]
Vexare turmas, & frementem
Mittere equum medios per ignes [o].

(a) Multa de Tiberio hic, paucula de Druso refert, quem Ode 3. pluribus laudarat. Hæc tota pene victoria Drusi fuerat; qui contra Vindelicos & Rhetos cum exercitu ab Augusto missus, anno ab U. C. 739. bello jam prope confecto, adjutorem fratrem Tiberium, & gloriæ socium acceperat: is autem ne se præteritum doleret, modo laudatur. (b) Vicini erant Vindelicis, sub Alpibus. (c) Vel propter hostium, qui arces illas obtinebant, feritatem; vel propter montium altitudinem. (d) Plus quam semel, sæpius; multis præliis. (e) Cl. Tiberius Nero, qui Druso fratre major erat annis fere quatuor. De Neronibus, ac de istis duobus, præcipue dictum ante est, Ode 3. (f) Nunc Grisones, & vicinos quosdam populos, Heveltiis & Bavaris finitimos. (g) De illis dictum antea, Ode 12. lib. 2. (h) Felicibus. Res prosperæ dicuntur secundæ, quasi quæ sequantur conatus nostros, quæ nobis obsequantur. (i) Dignus qui spectaretur. Juvabat, operæ pretium erat, spectare illum in acri pugna, quibus ruinis, quanta strage fatigaret, vexaret, debellaret, pectora devota, id est; homines, qui se devoverat morti liberæ, hoc est, qui voverant, deliberatum habebant, potius mori retinendo libertatem, quam, illa perdita, vivere; hostes, qui se morti devovisse videbantur, modo ea esset libera, modo ne servirent. (k) Vexat, agitat. (l) Ventus Meridionalis, & sævus. (m) Plejades sunt stellæ 7. inter Arietem, & Taurum; alia voce Vergiliæ dicuntur, & Atlantides. Ita dispositæ sunt in orbem, ut choream agitare videantur. Procellas autem & imbres terris important, cum oriuntur, & occidunt: hinc nubes ab illis dicuntur scindi, & rumpi, cum nempe in pluvias solvuntur. (n) Est Hellenismus, pro, impiger, strenuus, in vexandis hostium turmis. De Cl. Tiberio Nerone loquitur. (o) Quos hostes in Romanos jaculabantur: pugnabant enim sæpe telis igne armatis ac missilibus.

Sic tauriformis [a] volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni [b] præfluit [c] Appuli,
Quum sævit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris:
Ut barbarorum [d] Claudius agmina
Ferrata [e] vasto diruit impetu;
Primosque & extremos metendo [f],
Stravit [g] humum sine clade [h] victor;
Te copias, te consilium, & tuos [i]
Præbente Divos. Nam tibi [k], quo die [l]
Portus Alexandria supplex,
Et vacuam [m] patefecit aulam,
Fortuna lustro prospera tertio [n]
Belli secundos reddidit exitus [o],
Laudemque [p], & optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.

(a) Comparantur tauris flumina, ob impetum & quasi mugitum fluctuum: itaque cum taurinis cornibus pinguntur; forte quia olim Achelous sub tauri forma cum Hercule pugnavit. (b) Appuliæ partem unam, in qua regnavit Daunus: altera pars Peucetia dicitur. Supra Od. 4. (c) Id est, præterfluit. (d) Est altera pars comparationis: sic volvitur Aufidus, ut Claudius Tiberius Nero Barbaros diruit &c. (e) Quibus erat lorica, & galea e ferro. (f) Trucidando. Sic Virg. *Proxima quæque metit gladio.* (g) Hostium cadaveribus texit. (h) Suorum militum: impune. (i) Auxilium Deorum tibi faventium præbentem. Imperatores Legatis suis Deos præbere dicebantur; quia bellum non gerebatur auspiciis Legati, sed Imperatoris, seu, Ducis absentis. (k) Probat rem a Tiberio bene gestam auspiciis Augusti, & Numine Deorum illis faventium; quia eodem die, quo ante annos 15 ingressus erat Augustus Alexandriam, victis Antonio & Cleopatra, eodem Tiberius felici bello Rhætos profligavit; adeo ut iidem Dii huic duplici victoriæ præfuisse merito viderentur. (l) Anno U. C. 723. pridie Kal. Sept. (m) Mortuo Antonio, victa Cleopatra. (n) Anno post decimo quinto, id est, U. C. 738. Lustrum, est spatium annorum quinque; quo spatio exacto, Censores lustrabant, & recensebant Urbem. (o) Quasi eadem & condicta die repræsentavit Tiberio, atque ideo tibi, victoriam de Rhætis. (p) Et arrogavit, id est, attribuit, ascripsit, concessit, laudem & optatum decus, hoc est victoriam, triumphum, imperiis peractis, id est, Tiberio, qui tua imperia & jussa feliciter peregerat: vel, Fortuna concessit Tiberio optatum decus, qui bellis gravissimis Dux ab Augusto constitutus, & a militibus Imperator de more appellatus, tandem summum triumphi honorem adeptus est. Imperia enim eo sensu possunt accipi, nempe pro bellis summo cum imperio administratis.

Te Cantaber [a] non ante [b] domabilis,
Medusque [c], & Indus [d], te profugus Scythes [e]
Miratur, o tutela præsens
Italiæ, dominæque Romæ.
Te fontium qui celat origines
Nilusque [f], & Ister, te rapidus Tigris [g],
Te belluosus [h] qui remotis
Obstrepit [i] Oceanus Brittannis [k]:
Te non paventis funera Galliæ [l],
Duræque tellus audit [m] Iberiæ [n];
Te cæde gaudentes Sicambri [o]
Compositis [p] venerantur armis.

(a) Hispaniæ populus. Vide Oden 8. lib. 1. & 2. Indicem Odarum, ad annum 728. Eandem sub Augusto felicitatem publicam prædicat, Ode 4. hujus libri. (b) Qui a nullo, ante Cæsarem, vinci potuerat. (c) Parthi; quorum Rex Phraates Romana signa, Crasso quondam erepta, Augusto reddiderat, anno U. C. 734. (d) Porus, Indorum Rex, Augusti & Romanorum amicitiam, pacemque per legatos expetierat, anno U. C. 734. (e) Populus Europæ Septentrionalis incola. Scythæ, Daci, Sarmatæ, Geloni, aliique multi populi Barbari, partim Augusti armis fuerant domiti, partim legatos illi miserant de pace. Profugos vocat Scythas, id est, errabundos. (f) Fontes Nili diu ignoti fuerunt, & adhuc forte latent. Alio nomine Danubius, maximus est Germaniæ fluvius, ab Occidente in Ortum fluens; erat Augusti tempestate, Septentrionalis limes Romani Imperii. (g) Armeniæ fluvius, ab celeritate sic dictus. (h) Belluis, id est, balenis, & aliis id genus monstris, scatens. (i) Alluit cum strepitu. (k) Angli ultro ad Augustum legatos misere, qui ejus in fide & potestate futuram Britanniam promitterent. Remoti appellantur; quia orbem Oceano Britannico finiri a Septentrione veteres putabant (l) Galli ab omni ævo periculi & necis contemptores fuere. (m) Veneratur, paret. (n) Hispaniæ, sic dictæ ab Ibero flumine. Duram vocat, id est, patientem laboris, vinci difficilem. (o) Germaniæ populi, ad Rheni ostia. Illi Augusti in Galliam adventu, & virtutis ejus fama territi, arma posuere, & pacis leges ab eo accepere. Vide 2. Indicem Odarum. (p) Simul & uno consensu abjectis; vel, uno in loco positis, tranquillis & feriatis.

ODE XIII.

Augusti pacifici laudes.

Phœbus volentem prælia me loqui,
Victas & urbes, increpuit [a] lyra,
Ne parva [b] Tyrrhenum per æquor
Vela darem. Tua, Cæsar, ætas
Fruges & agris rettulit uberes;
Et signa nostro restituit Jovi [c],
Direpta [d] Parthorum superbis
Postibus [e]: vacuum duellis [f]
Janum [g] Quirini clausit: & ordinem [h]
Rectum, & vaganti fræna licentiæ
Injecit, amovitque [i] culpas,
Et veteres revocavit artes [k],
Per quas Latinum nomen, & Italæ
Crevere vires, famaque, & imperi [l]
Porrecta [m] majestas ad ortum [n]
Solis ab Hesperio cubili [o].

(a) Leviter percutiendo me lyra, monuit ne &c. (b) Ne res meis viribus impares aggrederer; ne (instar nautæ, qui exigua scapha procelloso mari, quale est Tyrrhenum seu Tuscum, se committeret) prælia, triumphosque, Cæsar, tuos canerem; sed potius ea, quæ pace confecisti, felicitatem, quam tua ætas omnibus attulit, &c. (c) Capitolino; cujus in templo vexilla hæc reposuit Cæsar. (d) Detracta. Vide Indicem Odarum Chronologicum, ad an. 731. (e) Templis. (f) Bellis: quasi bella in eo templo habitarent; quibus pulsis pax succederet. (g) Erant multa Jani templa Romæ; unum in primis, quod Janum Quirini, seu Romuli, vocabant, a Romulo ædificatum, quod flagrante bello apertum erat; confecto, clausum. Illud bis Augustus, pace ubique constituta clausit. (h) Mores in deterius lapsos, & ab recta virtutis via velut aberrantes emendavit; ordinemque rectum rebus omnibus induxit; eamque licentiæ, velut frænum, injecit. Legit Lambinus, *evaganti*, & explicat, extra vaganti: licentiæ, extra ordinem rectum vaganti, ordinem non servanti. (i) Expulit. Sic Virgil. 6. Æneid. *Arma omnia tectis emovet*: id est, subducit, aufert. (k) Frugalitatem, Justitiam, Fidem. (l) Pro, Imperii. (m) Producta, amplificata. (n) Ab Occidente, usque ad Orientem; orbe toto. (o) Sol enim occidens videtur dormitum consedere in Oceanum Hesperium, id est, Hispanum; sive Atlanticum; ab Hespero, stella serotina, aut ab Hespero Atlantis fratre, sic appellatum.

Custode rerum a Cæsare, non furor
Civilis, aut vis eximet b otium:
Non ira, quæ procudit c enses,
Et miseras inimicat d urbes:
Non qui e profundum Danubium bibunt,
Edicta f rumpent Julia: non Getæ g,
Non seres h, infidive i Persæ,
Non Tenaim k prope flumen orti.
Nosque & profestis l lucibus & sacris,
Inter m jocosi munera Liberi,
Cum prole, matronisque nostris,
Rite Deos prius n apprecati,
Virtute functos o more patrum, duces,
Lydis p remisto carmine tibiis,
Trojamque, & Anchisen, & almæ
Progeneim Veneris q canemus.

(a) Orbis terrarum. (b) Tollet, perturbabit. (c) Fabricatur. (d) Reddit invicem inimicas. (e) Germani, Daci &c. Porro iste fluvius, prope fontem, Danubius vocatur: medio in cursu, usque ad ostia, Ister appellatur. (f) Leges ab Augusto latas. Augustus appellatus etiam est Julius; quia in nomen, & familiam C. Julii Cæsaris adoptione transierat. (g) Populi feroces in Scythia Europæa, prope Thraciam. Daci etiam dicti. (h) Populus Orientalis, prope Indiam. (i) Quia Crassum, per simulationem pacis, & colloquii deceptum, peremerant. (k) Dividit Tanais Europam, & Asiam: circa illum habitant Scythæ, & Tartari, qui minores, sive Precopenses, appellantur. (l) Diebus non sacris, qui festos præcedunt. (m) Inter vina. (n) In secundis mensis Deos precabantur, libabant vina, &c. Vide Oden 4. hujus libri. (o) Cum gloria, & virtute mortuos: vel virtutis officio probe functos. (p) Miscentes iterum atque iterum hymnos & carmina cum tibiis Lydis: alternis canentes, nunc voce, nunc tibia. Tibiæ. Lydæ, seu Lydiæ, quænam sint, vide Oden. 14. lib. 3. & octavam libri Epodon. Quidam suspicantur Lydias easdem esse, ac Phrygias, ob vicinitatem utriusque regionis. (q) Julium Cæsarem, Augustum, Tiberium, Neronem, Drusum, &c. qui omnes, per Æneam, a Venere originem ducebant.

Q. HORATII FLACCI

EPODON[a]

LIBER.

EPODON I.

Offert se Mæcenati ad bellum Actiacum profecturo.

Ibis [b] Liburnis [c] inter alta navium [d],
Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæsaris periculum
Subire, Mœcenas, tuo?
Quid nos [e]? quibus te vita sit superstite
Jucunda; si contra [f], gravis?
Utrumne [g] jussi persequemur otium,
Non dulce, ni tecum simul?
An hunc [h] laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molles viros?

(a) Est genitivus pluralis, a voce, Epode, sive Epodus: sic vocatur versus minor, qui majori subjungitur, et quasi supercanitur, id quod Græca vox sonat; ita ut sententia non sit absoluta in majori versu, sed minori finiatur, quasi clausula. Hinc nomen huic libro factum, ut liber Epodorum, sive Epodon, diceretur; quia primæ illius Odæ constant alternis ejusmodi versibus brevioribus. (b) Ergone, o Mœcenas, iturus es ad bellum, & exiguis navibus cum vastis illis Antonii navigiis pugnaturus? (c) Subaudi, navibus. Naves Liburnæ erant naves celeriores, & ad cursum expeditæ, a Liburnis, Illyrici populis, aut inventæ, aut plurimum usurpatæ. (d) Tales vocat Antonii naves, quæ ut ait Florus lib. 4. cap. 11. turribus, & tabulatis allevatæ, castellorum, et urbium specie, non sine gemitu maris, et labore ventorum ferebantur. (e) Subaudi, faciemus: vel refer ad ea quæ sequuntur: quid nos? utrum ne otium persequemur? (f) Si tu superstes non sis. (g) An lentus hic, et otiosus manebo, ut jubes? (h) Ordo est: an laturi sumus hunc belli laborem, ea mente, qua ferre illum debet vir minime timidus? Videtur jocari; parum enim fortis habebatur. Statim respondet. Nos vero illum feremus, etc.

Feremus: & te vel per Alpium [a] juga,
  Inhospitalem & Caucasum [b],
Vel Occidentis usque ad ultimum sinum [c],
  Forti sequemur pectore:
Roges [d] tuum laborem quid juvem meo,
  Imbellis, ac firmus parum?
Comes [e] minore sum futurus in metu,
  Qui major absentes habet.
Ut assidens [f] implumibus pullis avis
  Serpentium allapsus timet
Magis relictis; non, ut adsit [g], auxili
  Latura plus præsentibus.
Libenter hoc, & omne militabitur [h]
  Bellum, in tuæ [i] spem gratiæ:
Non ut juvencis illigata pluribus
  Aratra nitantur meis;
Pecusve Calabris [k] ante sidus fervidum,
  Lucana mutet pascua:
Nec [l], ut superni [m] villa candens [n] Tusculi
  Circæa tangat mœnia.
Satis superque me benignitas tua

(a) Alpes Galliam ab Italia dirimunt. (b) Est mons Scythiæ: vocatur *inhospitalis*, id est, non habitabilis, nempe ob glaciem, & nives, &c. (c) Sinus est pars maris, in terras medias excurrens: hic significatur Hispaniæ littus, vel Africæ, circa montem Atlantem, quo terras finiri putabant Romani; neque enim alias ultra norant. (d) Forsan a me petes, cui tibi sim usui futurus, &c. Respondet: Equidem te parum juvabo præsens; at minus tibi timebo. (e) Si te comiter. (f) Ordo est: quemadmodum avis, quæ pullis incubat, timet illa quidem allapsus & incursiones serpentium: at eos tamen magis timet, relictis pullis, & absens; sic ego &c. (g) Quamquam sit præsens; licet incubet nido. (h) A me. (i) Tuæ erga me benevolentiæ retinendæ & augendæ studio; non præmii aut mercedis consequendæ spe ductus. (k) Calabria est Italiæ regio, magis vergens in Orientem & Meridiem, quam Lucania; solebant autem viri divites, gregum pascua mutare, & aliis uti hybernis, alii æstivis. Non ut mei greges transeant, ante æstatem, a Lucanis pascuis in Calabria: per sidus enim fervidum intelligit Caniculam; quæ, cum oritur, magnos calores affert. (l) Non militabo hoc bellum, ut villam in agro Tusculano possideam, quæ extendatur & continuetur usque ad mœnia ipsius urbis Tusculi. Vocat Tusculum Circæum; quia fuit ædificatum a Telegono Circes & Ulyssis filio: quam Urbem alibi vocat eam ob rem Telegoni juga parricidæ. Circæa mœnia possunt exponi de Urbe in ora maris Tyrrheni posita, quam Circejos appellabant, a Circe condita. (m) In colle siti. (n) Candido & nitenti lapide structa.

Ditavit: haud paravero [a],
Quod aut, avarus ut Chremes [b], terra premam [c],
Discinctus [d] aut perdam ut nepos [e].

(a) Non eas opes mihi quæram anxie & parabo. (b) Senex avarus, ab Terentio sæpe inductus in scenam. (c) Defodiam, abdam. (d) Dissolutus, ganeo. Solebant antiqui zona vestem colligere & præcingere, ut ad agendum essent expediti: quod qui omittebant, aut negligentibus faciebant, ii suspicione inertiæ laborabant. (e) Significat ea vox aliquando libidinosum hominem & prodigum: quia pueri patre mortuo, cum in avi tutelam veniunt, evadunt dissoluti: sunt enim avi patribus indulgentiores, & a pueris metu paterno solutis facile contemnuntur.

EPODON II.

Alphius fænerator, quasi artis suæ pertœsus, laudat vitam rusticam, mox tamen ad ingenium, & institutum redit.

Beatus ille, qui procul negotiis,
Ut prisca gens mortalium,
Paterna [a] rura bobus exercet suis,
Solutus [b] omni fœnore.
Neque excitatur classico [c] miles truci:
Neque horret iratum mare;
Forumque vitat [d], & superba civium
Potentiorum limina [e],
Ergo aut adulta [f] vitium propagine
Altas maritat [g] populos;

(a) Avita, non pretio conducta &c. (b) Qui nec usuram pro mutua pecunia exigit ab alio; nec eam cuiquam debet: qui neque dat fœnori, neque accipit; in quorum altero summa invidia est, in altero summa miseria. (c) Buccinarum ad arma vocantium sono, & signo. Classis exercitum significat aliquando, tum navalem, tum etiam terrestrem. (d) Et litibus caret. (e) Quæ a parasitis & adulatoribus teri solent. Non captat favorem divitum & nobilium, eos adeundo, salutando &c. (f) Ramos vitium jam grandiores adjungit & sociat arboribus altis, a quibus sustineantur. Propago, est proprie vitis vetulæ palmes, qui pangitur, id est, figitur & immittitur in scrobem, & actis radicibus aliam vitem producit novam ac recentem. (g) Ulmi, populi, & aliæ arbores cum vitem juvant & sustinent, fiunt quasi fœcundæ illius fructibus, quæ per se sunt steriles.

Inutilesque falce ramos amputans,
  Feliciores [a] inserit:
Aut in reducta [b] valle mugientium
  Prospectat [c] errantes [d] greges;
Aut pressa [e] puris [f] mella condit amphoris,
  Aut tondet infirmas [g] oves.
Vel, quum decorum [h] mitibus pomis caput
  Autumnus arvis extulit
Ut gaudet [i] insitiva [k] decerpens pyra,
  Certantem & uvam purpuræ [l],
Qua muneretur [m] te, Priape [n], & te, pater
  Sylvane, tutor finium [o]!
Libet jacere, modo sub antiqua ilice,
  Modo in tenaci [p] gramine.
Labuntur altis interim [q] ripis aquæ:
  Queruntur [r] in sylvis aves;
Fontesque lymphis obstrepunt [s] manantibus:
  Somnos quod invitet leves.
At, quum tonantis [t] annus hybernus [u] Jovis [x]
  Imbres, nivesque comparat [y]:
Aut trudit acres hinc & hinc multo cane
  Apros in obstantes plagas [z]:
Aut amite [aa] levi rara [bb] tendit retia,
  Turdis edacibus dolos,

(a) Fertiliores ex arbore meliori decisos. (b) Semota, disjuncta. (c) Procul spectat. (d) Pascentes. (e) E favis expressa. (f) Purgatis, sinceris. (g) Oves multis sunt morbis obnoxiæ, qui ingravescunt, nisi tempestive tondeantur. (h) Maturis fructibus quasi coronatum; sic enim pingebatur. (i) Quanta, voluptate afficitur! (k) Ex insitione nata, adeoque gratiora, quam quæ sua sponte nascuntur; quod videantur esse præmia & fructus laboris atque industriæ. (l) Est in dandi casu: uvam de colore contendentem cum purpura. (m) Quam tibi, pro munere, offerat. (n) Erat Priapus hortorum Deus; Sylvanus vero, agrorum & sylvarum. (o) Limitum, quibus agri finiuntur, & ab aliis separantur. (p) Quia multis fibris & radicibus terræ firmiter adhæret. (q) Dum ipse jacet sub arbore, aut in gramine. (r) Canunt. (s) Strepitum edunt, eorum aquis leniter fluentibus: quæ res, qui strepitus, somnos molles & lenes inducit, affert. (t) Procellosi. (u) Hyems, tempestas hyberna. (x) Aeris. (y) Adducit, colligit. (z) Retia densiora, maculis arctioribus distincta. (aa) Est ames, furca quædam, bacillum teres & politum, quo retia sustinentur. (bb) Laxioribus foraminibus texta.

Pavidumque leporem, & advenam [a] laqueo gruem,
 Jucunda captat præmia [b].
Quis non [c] malarum, quas amor curas habet,
 Hæc inter obliviscitur?
Quod si pudica mulier in partem [d] juvet
 Domum, atque dulces liberos,
(Sabina qualis, aut perusta solibus [e]
 Pernicis [f] uxor Appuli)
Sacrum [g] vetustis extruat lignis focum,
 Lassi sub adventum [h] viri;
Claudensque textis cratibus [i] lætum pecus,
 Distenta [k] siccet [l] ubera;
Et horna [m] dulci vina promens dolio,
 Dapes inemptas [n] apparet:
Non me [o] Lucrina [p] juverint conchylia,
 Magisve rhombus [q], aut scari,
Si quos [r] Eois intonata fluctibus
 Hyems ad hoc vertat mare.
Non Afra avis [s] descendat in ventrem meum,
 Non Attagen [t] Jonicus [u]
Jucundior, quam lecta de pinguissimis

(a) Quæ ex alia regione, nempe frigidiori, in calidiorem Italiæ partem advenit; peregrinam, transmarinam. (b) Appositio, qui turdi, lepores, grues, sunt dulcia laboris & aucupii præmia. (c) Quis inter istas occupationes, non obliviscatur facile malarum curarum, quas amor habet? (d) Pro sua parte: hæc est autem pars & cura mulieris, ut rem domesticam procuret interim dum viri laborat foris. (e) Nigra, ob sudorem collectum ruri, dum opus facit sub dio. (f) Velocis, agilis, strenui. Laudat porro Sabinas, & Apulas mulieres, quia erant in primis laboriosæ & sedulæ. (g) Vestæ sacrum, vel Diis Penatibus, quorum statuæ circa focum erant positæ. (h) Paulo antequam vir domum fatigatus redeat. (i) E vimine: septis vimineis. (k) Plena. (l) Mulgeat. (m) Ejusdem anni. (n) Natas domi, non comparatas pecunia. (o) Ordo est: non magis me juverint, me delectaverint, non mihi profecto erunt gratiora conchylia, id est, pisces conchis inclusi, ut ostrea, &c. (p) Id est, capta in lacu Lucrino, qui est in sinu Bajano, contra Puteolos, prope lacum Avernum. (q) Piscis latus, & magni tunc pretii; ut & scarus. (r) Si quos scaros hyems, id est, aliqua procella, *intonata*, id est, cum tonitru, ingruens fluctibus Eois, hoc est; Orientali pelago, *vertat*, impellat, & recipere se ad mare Italum cogat. Nempe scarus, in Asiæ, Græciæque littoribus, (Columella teste lib. 8.) frequentissimus erat; nec inde in mare Tyrrhenum subibat, nisi tempestate propulsus. (s) Gallina Numidica. (t) Quidam gallinam sylvestrem Asiaticam, alii perdicem esse volunt. (u) Et Jonia, Asiæ provincia advectus,

Oliva ramis arborum,
Aut herba lapathi [a] prata amantis, & gravi [b]
Malvæ salubres corpori:
Vel agna festis cæsa Terminalibus [c],
Vel hœdus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut juvat pastas oves
Videre properantes domum!
Videre fessos vomerem inversum [d] boves
Collo trahentes languido,
Positosque vernas [e], ditis examen [f] domus,
Circum [g] renidentes Lares!
Hæc ubi loquutus fœnerator Alphius,
Jam jam futurus rusticus;
Omnem relegit [h] Idibus [i] pecuniam,
Quærit [k] Calendis ponere.

(a) Lapathum, sive rumex, salubris herba. (b) Distento: alvo pigræ & moranti. (c) Erant Terminalia, festa Dei Termini, qui limitibus agrorum præsidebat; celebrabantur IX. Kal. Martias. (d) Supinum. (e) Servos domi natos: *Positos*, accumbentes ad mensam vel assidentes foco: aut ministrantes. (f) Turbam. (g) Circa domum nitentem & mundam: vel, circa focum, ubi erant Lares. Erat focus in media culina; & circa focum erant statuæ Deorum Penatium; quas nitidas, id est, tersas & probe cultas vocat: circa focum autem rustici ordine positi vesci solebant. (h) Collegit a debitoribus, apud quos eam magno fœnore collocaverat; ut scilicet agros & rusticam supellectilem compararet. Legitur etiam, *redegit*. (i) Idibus, & Kalendis, id est, primo & medio mense, pecuniam colligere solebant a debitoribus. (k) Ostendit quam brevi pœnituerit hominem boni consilii; qui, pauculis diebus interjectis, sententiam mutaverit, & quæsierit Kalendis, sive initio sequentis mensis, ponere, hoc est, rursum locare fœnori, redactam ante dies quindecim, nempe Idibus, pecuniam.

EPODON III.

Allium detestatur, quod imprudens, cum apud Mæcenatem cœnaret, gustaverat.

Parentis olim si quis impia manu
Senile guttur fregerit,
Edat [a] cicutis allium nocentius.
O dura messorum [b] ilia!

(a) Cicuta est herba frigidissimi succi, adeoque pestiferi. Legunt aliqui, *edit*, pro *edat*, antique, ut *dim*, pro, *dem*. (b) Qui tali cibo vescantur impune.

Quid hoc [a] venenum sævit in præcordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit [b]? an malas
Canidia [c] tractavit [d] dapes?
Ut [e] Argonautas [f] præter omnes candidum
Medea mirata est [g] ducem,
Ignota tauris [h] illigaturum juga [i],
Perunxit hoc Jasonem:
Hoc [k] delibutis ulta donis [l] pellicem,
Serpente fugit alite:
Nec tantus unquam siderum [m] insedit vapor
Siticulosæ Appuliæ:
Nec munus [n] humeris efficacis [o] Herculis [p]
Inarsit [q] æstuosius.

(a) Quid hoc veneni est, quod genus veneni, quod male me habet, & mea torquet viscera? Quasi allium venenum esset. (b) Latuit, fugit. (c) Venefica. (d) Ut illis aspergeret virus. (e) Postquam. (f) Erant illi viri fortissimi, Jason, Hercules, Theseus &c. qui ut vellus aureum exportarent e Colchide, navim Argo, a qua nomen traxere, conscenderunt. Dux totius expeditionis erat Jason; qui ab avunculo suo Pelia, juvenis gloriam ægre ferente, & ab eo sibi metuente, missus fuit in Colchidem, velut ibi periturus; Medeæ tamen arte servatus est. (g) Unum præ cæteris Argonautis amavit. (h) Aureum vellus a tauris duobus ignivomis servabatur: quos ut Jason domaret, illum Medea certis herbis ac venenis perunxit: quæ ut vim haberent majorem & præsentiorem, addidit illis, ut ait Horatius, allium: est enim hæc ejus natura, ut venena efficaciora & certiora efficiat. Ita illius diritatem ostendit, sine quo, etiam acerrima venena languidiora sunt. Est autem hic ordo; ut Medea mirata est candidum ducem, perunxit illum hoc allio, illigaturum, id est, ut illigaret, ut imponeret juga tauris indomitis. (i) Aratrum, quod nunquam passi fuerant. (k) Eadem Medea, pellicem Jasonis, nempe Creusam, sive, ut alii volunt, Glaucam, Creontis regis Corinthi filiam (quam, spreta Medea Jason amare occœperat) ulta donis delibutis, id est, imbutis, tinctis hoc allio, fugit in curru tracto ab serpente alite, id est, ab alatis serpentibus, & avolavit. Non aliam ulciscendæ pellicis rationem invenit, quam si mitteret ei vestes allio tinctas. (l) Veste, corona, monilibus, quæ Creontis filiæ deferri Medea jusserat. (m) Æstus creatus a vaporibus, quos Sol & alia sidera colligunt e terra. Vapor idem sæpe valet, quod calor. (n) Palla, indusium. (o) Laboriosi. (p) Nessus Centaurus Dejaniram, Herculis uxorem, abripere cum vellet, eum Hercules sagittis interemit: ille, ut ne inultus periret, vestem, suo sanguine, qui præsentissimi veneni erat instar, imbutam, Dejaniræ dat; quasi valeret hoc munus ad Herculis amorem ita Dejaniræ adstringendum, ut nunquam aliam amaturus esset. Vix induerat pallam hanc Hercules, cum toto corpore deflagrare cœpit; quo igne paulo post extinctus est. (q) In humeris arsit.

EPODON IV.

Menam, Pompeii Magni libertum, insectatur.

Lupis & agnis quanta sortito [a] obtigit,
  Tecum mihi discordia est,
Ibericis [b] peruste [c] funibus latus,
  Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia,
  Fortuna [d] non mutat genus.
Videsne, Sacram metiente [e] te viam
  Cum bis ter ulnarum toga,
Ut ora vertat [f] huc & huc euntium
  Liberrima indignatio [g]?
Sectus flagellis hic Triumviralibus [h],
  Præconis [i] ad fastidium,

(a) Fatali necessitate; natura. Quippe certas propensiones animalia singula nascendo sortiuntur. Adde quod sors ponitur sæpe pro fato, & certa rerum constitutione, quæ a nobis non pendet. (b) Quia spartum optimum, ex quo fiebant funes, ab Hispania petebatur: vel, quia Menas fuerat Ibericum mancipium. (c) Qui latus habes perustum, concisum loris. Servi enim sæpe vapulabant a dominis: iidem compedibus vincti opus ruri faciebant. (d) Non facit fortuna felix, & potentium gratia, ut servus non fueris. Ille Menas, post obitum Pompeii Magni, a quo donatus fuerat libertate, Pompejum filium secutus est; mox ad Augustum, belli civilis reliquias persequentem, defecit; a quo Eques Romanus, deinde militum Tribunus creatus est. Idem tamen postea, Octavio relicto, rediit ad Pompejum: quo tempore videtur hæc Ode scripta. Consule 2. Indicem Odarum. (e) Ironice: incedente composito gradu per viam Sacram, cum toga, cujus syrma, (id est, cauda) sex ulnas longum est. Sacra via ita dicta est, a maximo Romæ templo, nempe Jovis Capitolini, quo ducebat: item a sacris; supplicationibus, & triumphis qui per eam in Capitolium deducebantur. (f) Ut cives huc & huc euntes, ultro citroque commeantes, in te ora convertant, & suam indignationem præseferant? ac palam dicant: Sectus flagellis &c. (g) Excitatur hic animi affectus in eos, quibus bene est immerentibus & indignis. (h) Triumviri Capitales, tres erant judices, qui judicia de servis & libertis exercebant: Prætor autem cognoscebat de criminibus civium alicujus nominis & loci. (i) Cum aliquis publice pœnam luebat, addebatur præco, qui supplicii causam ediceret, cæteros admoneret. Tam sæpe autem Menas sectus flagellis publice fuerat, ut præconem delassasset.

Arat Falerni a mille fundi jugera,
Et Appiam b mannis c terit;
Sedilibusque d magnus in primis Eques,
Othone contempto e, sedet.
Quid attinet f tot ora navium g gravi
Rostrata duci pondere
Contra latrones, atque servilem manum,
Hoc hoc Tribuno militum?

(a) Ubi vites, & segetes optimæ, in Campania Romana. (b) Subaudi, viam, per quam in suum prædium Falernum itabat. Huic viæ Appius (qui postea cæcus est appellatus) nomen dedit, quod eam lapide stravisset. (c) Equis parvulis, & velocibus. (d) Amphiteatrum locus erat, in quo spectabantur ludi: ejus pars theatro proxima, Orchestra dicebatur, & addicta Senatoribus erat: ordines 14. sive gradus inde retro, sepositi erant Equitibus, eorumque duo primi Tribunis; quos inter Menas numerabatur. (e) Quia L. Roscius Otho lege sanxerat, ne quis libertus, aut libertinus, sederet in 14. primis ordinibus. Tamen Augustus Menam in Equestrem ordinem cooptaverat, eique jus aureorum annulorum dederat: quod Horatius dissimulat; nisi forte hæc scripserit, antequam ille hunc honorem adeptus esset. (f) Quid convenit tot naves, rostris æreis instructas, tanta mole duci in latrones, & servos, (quos Sextus Pompejus, bellum instaurans in Sicilia, contra Augustum armaverat) si hic, hic Menas, piratarum ac servorum princeps, Tribunus est militum, & unus e primariis ducibus exercitus? Fuerat Menas pirata, & servus. (g) Proras, anteriores partes.

EPODON V.

Puer a Canidia dire interfectus.

At a o Deorum quisquis in Cœlo regis
Terras, & humanum genus,
Quid iste b fert tumultus? & quid omnium
Vultus in unum me truces?

(a) Pueri voces. *At*, servit iræ undiæ, & perturbationi significandæ. Sic Priamus, ubi filium interemptum vidit, *At tibi pro scelere, exclamat, &c.* Virg. lib. 2. Æn. O Dii, inquit puer, quicumque in Cœlo estis, unde terras hominesque regitis, vos testor, vos appello. (b) Quid sibi vult tumultus iste? Videt veneficas tumultuantes puer, & in se unum irruentes.

Per liberos te [a], si vocata [b] partubus [c]
Lucina veris affuit:
Per hoc inane purpuræ decus [d] precor,
Per improbaturum hæc Jovem.
Quid ut noverca me intueris, aut uti
Petita ferro [e] bellua?
Ut hæc trementi questus ore constitit [f]
Insignibus raptis [g] puer,
Impube corpus [h], quale posset impia
Mollire Thracum [i] pectora:
Canidia, brevibus implicata [k] viperis
Crines, & incomptum caput,
Jubet sepulchris caprificos [l] erutas,
Jubet cupressus funebres,
Et uncta [m] turpis ova ranæ sanguine,
Plumamque nocturnæ strigis [n],
Herbasque, quas Jolcos [o], atque Iberia [p]

(a) Canidiam alloquitur, ut principem cæterarum: Oro te, pro tuo erga tuos liberos amore, ut alterius quoque liberis parcas. (b) Si vere mater es: si quos filios aliquando peperisti. Juno Lucina invocabatur a parturientibus. (c) Legitimis, non adulterinis, & incestis: legitimi enim partus magis diliguntur. Adde quod veneficæ illæ sæpe simulabant partum; ut infantuli, quos ad veneficia domi enutriebant aliunde abreptos, ab iis editi putarentur; & ne Censores, aut vicini, requirerent unde essent illi pueri. (d) Togam prætextam purpura significat, hoc est, limbo purpureo insignem; quam pueri ferebant usque ad annum 17. quo sumebant virilem. Vocat inanem & inutilem, quia, quamvis esset nobilitatis, & innoniæ ætatis nota, imo & custos (ut ait Persius Sat. 5.) ipsum tamen a veneficarum immanitate non servasset. (e) Percussa: feræ a venatoribus ictæ sæviunt. (f) In medio positus est. (g) Toga prætexta; & bulla detractis. Erat bulla, corculum quoddam, vel aliud quidpiam id genus, puerorum collo appendi solitum, ad dignitatem & amuletum. Bulla dicebatur; quia figura cordis ad bullæ similitudinem intumescit. (h) Qui puer erat corpus impube, id est, qui nondum annos pubertatis, nempe 14. attigerat. (i) Traces feritatis nomine male audiebant. (k) Habens crines implicatos viperis, ut Furia. (l) Caprificus est ficus sylvestris & sterilis, nunquam florens, nunquam fructu maturescens, adeoque merito inter infelices arbores numerata. Hæc ad veneficia & incantationes ut valeret, eruenda manu erat, non secanda ferro; item e sepulchretis erat petenda. (m) Ordo est; & ova strigis, uncta, delibuta, mersa, turpi sanguine ranæ. Ranæ illæ rubetæ, & terrestres erant, quæ a veneficis maxime adhibebantur. (n) Strix est avis nocturna & mali ominis, sic dicta, quod per tenebras strideat. (o) Civitas Thessaliæ. Erat autem omnis Thessalia sagis, & veneficiis infamis. (p) Regio prope Pontum Euxinum, in Asia, non procul a Colchide.

Mittit, venenorum ferax,
Et ossa ab ore rapta jejunæ canis [a],
Flammis [b] aduri Colchicis.
At expedita [c] Sagana [d], per totam domum
Spargens Avernales aquas [e],
Horret [f] capillis ut marinus asperis [g]
Echinus, aut currens aper.
Abacta [h] nulla Veja conscientia,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat [i], ingemens [k] laboribus:
Quo posset infossus puer
Longo die [l] bis terve mutatæ dapis
Inemori [m] spectaculo;
Cum promineret [n] ore, quantum extant aqua
Suspensa mento corpora:
Exsucta [o] uti medulla, & aridum jecur,
Amoris esset poculum [p];
Interminato [q] quum semel fixe cibo

(a) Salivæ animalium jejunorum, maxime canum, ajunt inesse virus quoddam, quo imbuatur, si quid ore tum attrectaverint. (b) Flammis eo ritu paratis & accensis, quo magi solent, quo Medea solita olim erat, apud Colchos (ubi artem magicam exercebat) calefieri & simul concoqui. (c) Agilis, accincta. (d) Nomen sagæ & veneficæ, comitis Canidiæ. (e) Petitas ex Averno, lacu Italiæ, in Campania, per quem iter patere ad Inferos credebant, ob aquæ graveolentiam; & cujus aquas placandis Inferorum Diis adeo putabant necessarias, ut, si deessent veræ, adhiberentur simulatæ, & solo nomine Avernales. Vide Virg. l. 4. Æn. (f) Horrida est aspectu. (g) Subrectis; ut echinus marinus, setas & pilos instar jaculorum erigit. Est & echinus terrestris, sed pilos obtusiores, quam marinus, habet; vulgoque Erinaceus vocatur. (h) Veja, alia venefica, nulla sceleris tanti diritate perculsa, & ab incæpto abacta, id est, deterrita. (i) Ut scrobem faceret, in quam puer mento tenus immitteretur. (k) Anhelans graviter, ob laborem, quem capiebat in humo egerenda. (l) Per diem totum, quam longus est: toto die: qui sane longus famelico videbatur. (m) Emori in spectaculo, in spectanda dape, quæ bis, terque mutata, apponeretur illi ob oculos; ita tamen ut ea vesci, eam attingere, non posset. (n) Extaret e fossa, quantum natantes ex aqua, qui mento tenus sub ea sunt, seque sic suspensos, & mento tenus extantes sustinent. (o) Serviret conficiendo poculo, & veneficio ad amorem excitandum. (p) Fame exsiccata. (q) Vetito, prohibito; ab verbo, interminari, id est, vetare, interdicere. Ordo est: cum semel, id est, postquam pupulæ, hoc est, pupillæ sive oculi, fixæ cibo, defixæ in cibo interdicto, contabuissent: postquam puer periisset fame, ac desiderio cibi sæpius oblati, semper negati.

Intabuissent pupulæ.
Non defuisse [a] masculæ [b] libidinis
Ariminensem [c] Foliam
Et otiosa [d] credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum;
Quæ sidera excantata [e] voce Thessala [f],
Lunamque Cœlo deripit [g].
Hic [h] irresectum [i] sæva dente livido
Canidia rodens pollicem [k]
Quid dixit, aut quid tacuit [l]? O rebus [m] meis
Non infideles arbitræ [n],
Nox, & Diana [o], quæ silentium regis,
Arcana [p] quum fiunt sacra,
Nunc nunc adeste; nunc in hostiles domos [q]
Iram, atque fulmen vertite.
Formidolosæ [r] dum latent sylvis feræ,
Dulci sopore languidæ,
Senem [s] (quod omnes rideant) adulterum
Latrent Suburranæ canes,
Nardo [t] perunctum, quale [u] nec perfectius
Meæ laborarunt manus.
Quid accidit [x]? cur dira [y] barbaræ minus

(a) Cum Canidia, Sagana, & Veja adfuisse. (b) Supra morem fœminarum libidinosarum, ad flagitia audaciorem ipsis viris. Est autem hic genitivus proprietatis, ut ajunt: sic dicitur, homo summi ingenii &c. Folia nomen est veneficæ. (c) Oriundam Arimino, urbe Italiæ, ad sinum Adriaticum, *Rimini.* (d) Neapolitani otio delectari jactabantur. (e) Certis incantationibus vexata & labefactata. (f) Magica. (g) Detrahit. (h) Tunc. (i) A longo tempore non sectum. (k) Unguem pollicis. (l) Quid non dixit? (m) Consiliis, veneficiis. (n) Testes, consciæ. Oratio Canidiæ. (o) Luna, quæ silenti nocti præsides. (p) Sacra magica significat, quæ noctu fiunt. (q) In Varum hostem meum, a quo spernor, qui mea veneficia & maleficia ridet securus, & potentiori venefica fretus. (r) Formidandæ. (s) Sententia est. Facite ut Varum senem libidinosum, quod merito omnes ridere debent, latrent canes Suburranæ cum ad me properabit. Erat Suburra, vicus Romæ, in quo meretrices vulgo degebant. (t) Unguento odorato delibutum confecto e Nardi succo. Nardus sive Nardum est arbuscula bene olens. Porro istas delicias sectari, turpe seni & merito ridendum. (u) Quale Nardum. Sententia est: tali Nardo perunctam, quale nullum perfectius meæ manus laborarunt. Sic idem Horatius scribit in Satyris: *animæ, quales neque candidiores terra tulit, neque queis sit me devinctior alter* pro, animæ, quibus, &c. vel, quales alias nullas, &c. (x) Quid in causa est cur veneficia quæ hactenus in Varum adhibui, fuerint irrita? (y) Cur mea venena, similia venenis

Venena Medeæ valent,
Quibus [a] superbam fugit ulta pellicem
Magni Creontis filiam,
Quum palla [b], tabo [c] munus imbutum, novam
Incendio nuptam [d] abstulit?
Atqui nec herba, nec latens in asperis [e]
Radix fefellit me [f] locis.
Indormit [g] unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.
Ah! ah! solutus [h] ambulat veneficæ
Scientioris carmine.
Non usitatis, Vare, potionibus [i],
(O multa [k] fleturum caput!)
Ad me recurres [l]: nec vocata [m] mens tua
Marsis redidit vocibus.
Majus parabo, majus infundam tibi
Fastidienti [n] poculum;
Priusque Cœlum sidet [o] inferius mari,
Tellure [p] porrecta super:
Quam non amore sic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.

& succis magicis, quibus olim usa est Medea, minus valent quam sperabam? vim expectatam non habent? vel, cur mea venena minus valent venenis Medeæ?

(a) Vide Oden 3. hujus libri. (b) Vestis, longo syrmate. (c) Veneno, succo magico. Tabum proprie est sanguis corruptus. (d) Creusam; quæ, ubi vestem induit dono sibi a Medea datam, subitis & extingui nesciis ignibus deflagravit. (e) Montibus inaccessis. (f) Latuit, præterita & neglecta est. (g) Sensus est: Varus dormit in cubilibus omnium aliarum pellicum, oblivione, unctis & circumlitis aliquo succo inducente & afferente illi oblivionem meretricum: ob carmen & incantationes alicujus veneficæ potentioris, quam ipsa sim: Vel, dormit securus & tutus ab amoribus omnium pellicum, utpote solutus alterius veneficæ opera. (h) Expeditus vinculis amoris: nullam amans, me spernens. (i) Nempe confectis e medulla & jecore hujus pueri. (k) Quam graves mihi pœnas dabis? (l) Canidiam olim amaverat. (m) Neque ad mentem saniorem recipere te poteris, ac meum amorem excutere, ullo carmine magico. Marsi artem magicam callere dicebantur: erant Italiæ populi. Turnebus ita explicat: non adhibeo solemnes Marsorum incantationes, ut te vocem, ac redire ad me cogam: majus & potentius veneficium paro. (n) Tibi, qui me aspernaris. (o) Subsidet, descendet infra terras, ac mare. (p) Ita ut terra super Cœlum & mare porrigatur, attollatur; & ita omnia confundantur.

Sub hæc [a] puer, jam non ut ante, mollibus
  Lenire verbis impias;
Sed dubius [b] unde rumperet silentium,
  Misit Thyesteas [c] preces.
Venena [d], magnum fas nefasque, non valent
  Convertere humanam vicem.
Diris [e] agam vos: dira detestatio
  Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire jussus expiravero,
  Nocturnus occurram furor [f]:
Petamque vultus [g] umbra curvis unguibus,
  Quæ vis [h] Deorum est Manium;
Et inquietis [i] assidens præcordiis,
  Pavore somnos auferam.
Vos turba [k] vicatim hinc, & hinc saxis petens
  Contundet obscœnas anus.
Post [l] insepulta membra different [m] lupi,

(a) Post hanc orationem Canidiæ, cum jam esset defossus puer, cœpit ille non jam lenibus verbis eas mollire &c. (b) Incertus unde ordiretur; tam multa occurrebant quæ diceret; vel, adeo erat perturbatus & inops animi. (c) Diras, plenas imprecationis & furoris; quales misit Thyestes, cum filium illi suum epulandum frater Atreus apposuisset. (d) Venena, id est, magicæ artes, valent quidem convertere, id est, pervertere & confundere, magnum fas & nefas, id est, æquum & iniquum, jus & injuriam; possunt omnia efficere scelera: sed non valent convertere & mutare humanam vicem, id est, efficere ut id quod debetur hominibus, & iis pro virtutis & vitii præmio & vice rependendum est, ipsis non eveniat: non possunt facere ut malis male non sit, impedire quin impii, ea quæ aliis intulere mala, vicissim ipsi patiantur: hanc humanam vicem Horatius vocat. Vide lib. I. Ode 23. *Te maris & terræ &c.* ad hæc verba, *Vicesque superbæ &c.* Ait igitur puer Canidiam, & alias veneficas, miserabili morte, ut merentur, vicissim perituras. (e) Persequar vos nunc diris imprecationibus; quæ imprecationes vim suam obtinent, neque ullo sacrificio expiantur, id est, impediantur quominus valeant: putabant enim eam vim inesse ejusmodi imprecationibus, si vere & ex animo fuissent factæ. Et post meam necem, ego ipse, tristis umbra, vos agitabo &c. (f) Instar Furiæ nocturnæ, vobis occuram, vos vexabo. (g) Involabo in ora vestra. (h) Quod facere Dii manes possunt, nempe excitare & immittere ultrices umbras, ut illæ sceleratos persequantur. Vel, quod facere mortui possunt. Manes sæpe sumuntur pro animabus mortuorum, & vim quandam Divinam habere credebantur, maxime ut eos exagitarent, a quibus interfecti forent. (i) Et vestra præcordia vellicans, non secus ac ille additus Prometheo vultur. (k) Populus. *Vicatim*, per singulos vicos. (l) Postea, ad extremum, cum expiraveritis. (m) Dissipabunt, huc illuc spargent membra vestra: insepultæ jacebitis;

Et Esquilinæ alites [a]:
Neque hoc parentes, heu [b] mihi superstites!
Effugerit spectaculum.

quæ pœna censebatur apud veteres esse maxima. (a) Corvi, vultures; quæ aves convenire solebant in Esquilias unum e septem Romæ montibus, in quo supplicium de facinorosis sumebatur, & ubi eorum jacebant cadavera. (b) Erunt quidem parentes mihi superstites; quo nihil eis gravius accidere potest (est enim grave parentibus, ipsos esse, liberis perentibus, salvos & incolumes): sed hoc solatio dolorem suum lenient, quod vos insepultas, videbunt.

EPODON VI.

In Cassium Severum, oratorem maledicum.

Quid immerentes hospites vexas, canis
Ignavus adversus lupos?
Quin huc [a] inanes, si potes, vertis minas;
Et me remorsurum petis?
Nam, qualis aut Molossus [b], aut fulvus Lacon,
(Amica vis [c] pastoribus),
Agam [d] per altas aure sublata nives,
Quæcumque præcedet fera.
Tu, cum timenda voce complesti nemus,
Projectum odoraris cibum [e].
Cave, cave: namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua [f]:
Qualis [g] Lycambæ spretus infido gener,

(a) Quin me, ut cæteros accusas, aut insectaris? De illo Cassio Severo, vide Tacit. 1. Annal. & 14. Plin. lib. 35. c. 12. Quintil. lib. 10. (b) Molossia regio est Epiri: Laconia, Peloponnesi; utraque bonis canibus abundans. (c) Qui canes amici & optati sunt pastoribus. Vis canum, pro, canes; Virg. *Et odora canum vis* Græca locutio. (d) Quæcumque fera præcedet, illam agam & sectabor &c. (e) Munera significat; quibus Cassius corruptus sæpe fuerat. (f) Sumitur a tauris metaphora. Erecto sum capite, & ad pugnam semper instructo. (g) Ordo est; sum talis in maledicos, qualis fuit Archilochus in socerum suum Lycamben. Gener (nempe Archilochus) spretus infido Lycambæ, id est, ab infido Lycamba. Lycambes, cum Archilocho filiam suam desponsisset, eam alteri collocavit. Quo facto, Poeta Archilochus ita exarsit, ut carmina Jambica longe amarissima scripserit in Lycamben: quod Lycambes adeo ægre tulit, ut laqueo sibi gulam fregerit.

Aut acer [a] hostis Bubalo.
An, si quis atro dente [b] me petiverit,
Inultus ut [c] flebo puer?

(a) Hipponax Poeta, cum a Bubalo pictore pictus ridiculum in morem fuisset, in eum distrinxit stylum, & hominem eo adegit, ut sibi manus violentas afferret. (b) Maledicis versibus. (c) Transpositio: an flebo ut inultus puer?

EPODON VII.

Civile bellum, a Sexto Pompejo, Magni filio, instauratum, detestatur.

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
Aptantur enses conditi [a]?
Parumne campis atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?
Non ut superbas invidæ [b] Carthaginis
Romanus arces ureret:
Intactus [c] aut Britannus ut descenderet [d]
Sacra catenatus via;
Sed ut, secundum [e] vota Parthorum, sua
Urbs hæc periret dextera.
Neque hic [f] lupis mos, nec fuit leonibus
Unquam, nisi in dispar, feris.
Furorne cæcus, an rapit vis acrior [g]?

(a) In vaginas jam abditi, nempe confectis civilibus bellis duobus; primo, inter Cæsarem & Pompejum; altero, inter Augustum & Brutum Cassiumque. Vide 2. Indicem Odarum. (b) Quia Romæ erat æmula. (c) Nondum Romanorum armis domitus. Anglos quidem Cæsar tentaverat; sed eos nullus ante Claudium Imperatorem penitus, devicit. (d) Pars viæ Sacræ prior, quæ ad forum Romanum pertinebat, declivis erat ac prona: pars ea quæ a foro ad Capitolium ferebat, supina & ardua. (e) Ut maxime Parthi, Romanis semper infensi, cupiunt. (f) Ordo & sensus est: neque lupis, neque leonibus feris, fuit usquam iste mos, nempe sæviendi, nisi in dispar, subaudi, genus: nunquam seviunt lupi in lupos &c. Vel, neque lupis, neque leonibus, fuit iste mos, nunquam feris nisi in dispar, id est, qui nunquam feri crudelesque sunt, nisi in dispar animal, nisi in feras dissimiles, alterius naturæ & speciei, lupi in oves, leones in tauros, &c. vos Cives Civibus necem intentatis. (g) Fatalis quædam necessitas.

An culpa [a]? responsum date.
Tacent: & ora pallor albus inficit,
Mentesque perculsæ stupent.
Sic est [b]; acerba fata Romanos agunt [c],
Scelusque fraternæ necis;
Ut [d] immerentis fluxit in terram Remi
Sacer [e] nepotibus cruor.

(a) Cujus pœna sit iste civilis furor. (b) Causam rejicit & in fata, & in cædem Remi; cujus sceleris pœnas Romani luant. (c) Vexant, ad civile bellum instaurandum impellunt. (d) Postquam. (e) Exitialis, funestus. Remus a fratre Romulo interfectus est, & Roma fratricidio quasi dedicata. Vide Flor. lib. 1. cap. 1.

EPODON VIII.

Victoriam Augusti de Antonio, & Cleopatra celebrat.

Quando repostum [a] Cæcubum ad festas dapes,
Victore lætus Cæsare,
Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,
Beate Mœcenas, bibam,
Sonante [b] mistum tibiis carmen lyra,
Hac [c] Dorium [d], illis Barbarum?
Ut nuper [e], actus cum freto [f] Neptunius
Dux [g] fugit ustis navibus,

(a) Servatum in secretiore loco, & sepositum ad celebrandum diem aliquem festum genialibus epulis. (b) Mixtis ad canendum cum lyra tibiis, ita tamen, ut in lyra pulsanda modus Dorius adhibeatur; in instandis tibiis, modus Phrygius. (c) Lyra. *Illis*, tibiis. (d) Dores habebant certam canendi rationem; Phryges, quos Græci Barbaros appellabant, suam etiam certam: Dorius modus erat gravior, & lentior; Phrygius ex acuto, & gravi mixtus, ac proinde lætior paulo, & sonantior, temperatus tamen; ita ut duæ quæ hic adhibentur ab Horatio tibiæ, non obruant lyram, sed cum ea gravius lentiusque pulsata belle concinant. Præter duos illos modos, tertius erat Tyrius, sive Sarranus, plane acutus & vividus; quo utebantur, cum res plus hilaritatis postulabat. Vide Oden 14. libri 3. (e) Subaudi, tecum bibi, tecum epulatus sum. (f) Pulsus mari Siculo. (g) Sextus Pompejus; qui ab Augusto navali pugna victus, & oppressus est, in freto Siculo. Is Neptuni filium appellari se voluit; quia Pompejus magnus ipsius pater imperium maris tenuerat; vel, quia ipse præliis aliquot maritimis secundis usus fuerat.

Minatus Urbi vincla, quæ detraxerat
 Servis [a] amicus perfidis.
Romanus [b] (eheu! posteri negabitis)
 Emancipatus fœminæ,
Fert vallum [c]; & arma miles, & spadonibus [d]
 Servire rugosis potest!
Interque signa (turpe!) militaria,
 Sol aspicit conopeum [e]!
Ad hunc [f] frementes verterunt [g] bis mille equos
 Galli, canentes Cæsarem [h]:
Hostiliumque [i] navium in portu latent
 Puppes sinistrorsum citæ [k].
Io triumphe [l]; tu moraris aureos

(a) Pompejus filius exercitum e servis conflaverat. (b) Redita ad Antonium. Ergone, inquit, miles Romanus (sub duce Antonio, in ejus castris) emancipatus, quod idem est, ac mancipatus, id est, addictus; obnoxius, redactus in potestatem fœminæ (Cleopatræ) fert vallum &c. nam mancipium veteres dicebant jus ipsum dominiumque, seu proprietatem rei: hinc mancipare, sive emancipare, pro mancipio dare, in alterius manum ac potestatem tradere. Dici non incommode potest, hoc esse initium cantilenæ, quam fidibus, ac tibia canendam paulo ante dixit. (c) Vallus est palus, seu stipes, quo utuntur ad munienda castra: vallum, est ipsa munitio. (d) Eunuchis Cleopatræ comitibus, & administris. (e) Muliebre tentorium, seu vellum oppansum lectulo, ad culices arcendos, quos conopas Græci vocant. Hoc utebatur Cleopatra, & Ægyptiæ vulgo mulieres. (f) Contra Antonium. Sic Virg. 2. Æneid. *Clypeosque ad tela sinistris protecti objiciunt*, id est, adversus, contra tela. Vel; ad hunc Cæsarem, id est, ad exercitum, & copias Cæsaris, se suosque equos verterunt: Vel, *ad hunc frementes*; ad Antonii aspectum indignantes, & frementes, equos ad Cæsarem verterunt. (g) Converterunt frementes equos, nempe ab eo ad Cæsarem transfugientes. Duo millia Gallorum e pedestri Antonii exercitu, qui erat in littore, ad Cæsarem desciverunt; quæ res maximum ad Augusti victoriam momentum attulit. Porro penultima in voce, *verterunt* corripitur. (h) Cæsaris nomen iterantes festis vocibus; ut solent, qui Regem adeunt; *Vivat Cæsar*. (i) Et in Actiaco portu latent puppes hostilium navium, sitæ ad sinistram, idest, respicientes Ægyptum, quæ est ad sinistram portus Actiaci, ut Italia ad dextram. Cleopatra, paulo antequam Antonius navalem pugnam committeret, naves sexaginta expeditas ad fugam ita composuerat post naves bellicas, ut puppes portum, proræ pelagus, & Ægyptum spectarent. (k) Veloces, & expeditæ ad fugam sinistro mari capiendam. (l) Triumphum quasi personam alloquitur. Propera, Triumphe, expedi currus aureos, profer victimas: quid tandiu retardas, & moraris tuos illos aureos currus &c.? Est causa tibi justa festinandi: neque enim in bello Jugurthino parem Augusto Imperatorem Romam revexisti, &c.

Currus, & intactas boves [a]?
Io triumphe, nec Jugurthino parem
Bello reportasti ducem [b]:
Neque [c] Africano, cui super Carthaginem
Virtus sepulchrum condidit.
Terra [d] marique victus hostis, Punico [e]
Lugubre mutavit sagum.
Aut ille centum nobilem Cretam [f] urbibus,
Ventis iturus non suis [g],
Exercitatas [h] aut petit Syrtes [i] Noto,
Aut fertur [k] incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, scyphos,
Et Chia [l] vina, aut Lesbia;
Vel quod [m] fluentem nauseam coerceat,
Metire nobis cæcubum.
Curam [n] metumque Cæsaris rerum juvat
Dulci Lyæo solvere.

(a) Nondum aratro subditas Juvencas. (b) Nempe Marium; qui de Jugurtha trimphavit. Vide Oden 1. lib. 2. (c) Neque ex Africano bello ducem parem Augusto reportasti; illum scilicet, cui virtus &c. Intelligit Africanum minorem; qui, eversa Carthagine, videtur in ejus ruinis sepulchrum omni monumento gloriosius invenisse. Quod Poetice dicitur hoc in loco: non enim obiit revera Scipio Carthagine, aut in ejus ruinis sepultus est; sed Romæ in majorum sepulchro conditus: conveniat illud forte melius Africano majori, qui domita Carthagine, Roma pulsus, obiit in exilio. (d) Terrestrem Antonii exercitum ducebat Canidius: is ad Cæsarem, septimo post fugam Antonii die, defecit. (e) Est hypallage: hostis victus mutavit puniceum, seu, purpureum. & coccineum sagum, lugubri, nigro, &c. deposuit militare paludamentum, vestem Imperatoriam (quæ coloris rubri erant, sive ad dignitatem, sive quia sic facilius agnoscebatur eminus) ut sumeret funestam & pullatam, qualis in luctu sumebatur. (f) Non faventibus, inimicis. (g) Insulam e regione Maris Ægæi. (h) Vexatas. (i) Littoris Lybici vada; de quibus, vide lib. 2. (k) Errabundus. (l) Ex insulis Chio, Lesbo, in Ægæo mari. (m) Vel, affer Cæcubum, quod impediat nauseam, id est, vomitum, seu ciborum fastidium: quia nempe Cæcubum erat acre vinum, & austerius. (n) Quæ nos antea solicitos habuit, cum in metu essemus, ob incertum belli exitum, & Cæsaris salutem fortunamque periculoso loco positam.

EPODON IX.

Mævio Poetæ tempestatem, ac naufragium imprecatur.

Mala [a] soluta navis exit [b] alite,
Ferens olentem [c] Mævium.
Ut horridis utrumque verberes latus [d],
Auster, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus, inverso [e] mari,
Fractosque remos differat [f].
Insurgat Aquilo, quantus [g] altis montibus
Frangit trementes ilices.
Nec sidus atra nocte amicum appareat;
Qua tristis Orion [h] cadit:
Quietiore nec feratur æquore,
Quam Graja [i] victorum manus:
Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio [k]
In impiam [l] Ajacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis,
Tibique pallor luteus [m]
Et illa non virilis [n] ejulatio,
Preces & aversum [o] ad Jovem,
Ionius [p] udo cum remugiens sinus
Noto carinam ruperit!

(a) Malis ominibus. (b) E portu, solutis rudentibus. (c) Fœtidum, grave olentem. (d) Navis. (e) Susque deque verso & agitato. (f) Dissipet, jactet. (g) Tam vehemens, quam esse solet, cum frangit ilices. (h) Signum procellosum, de quo sæpe antea. Vide Od. 1. lib. 3. (i) Græci, cum e bello Trojano victores patriam repeterent, sæva tempestate jactati sunt, prope Eubœam insulam, ac præter cæteros, Ajax Oilei filius; quem Pallas fulmine percussit, irata quod in suo templo Cassandram ille temerasset. (k) Irata erat Trojanis, ob judicium Paridis: itaque, Troja deleta, ulcisci Ajacem cogitavit, cui privatim erat infensa, licet universe Græcis faveret contra Trojanos. Reliquias iræ qua exarserat in Throjam, convertit in Ajacem. De illo vide Oden 13. lib. 1. (l) Pro, impii Ajacis ratem. (m) Flavus, flavos efficiens. (n) Fœminea: ignavi gemitus, quos media in tempestate mittes. (o) Tibi infensum, non auditurum. (p) Mare Jonium alluit Græciam ab Occasu, inter Siciliam, & Cretam. Sinus Noto remugiens, id est, mare procellosum, & a ventis agitatum.

Opima [a] quod si præda, curvo littore
Porrecta, mergos juveris,
Libidinosus immolabitur caper,
Et agna tempestatibus.

(a) Quod si eveniat ut naufragio pereas, & cadaver tuum, in littore porrectum, mergis & piscibus opima, & lauta præda fiat; ego caprum fœtidum, ac simile tibi animal, bonis Tempestatibus, pro re tam feliciter gesta, mactabo. Mergi sunt aves quædam marinæ.

EPODON X.

Ad amicos, ut per hyemem genio indulgeant.

Horrida tempestas Cœlum contraxit [a], & imbres,
Nivesque deducunt [b] Jovem:
Nunc mare, nunc sylvæ [c]
Threicio Aquilone sonant. Rapiamus, amici,
Occasionem [d] de die [e]:
Dumque virent genua [f],
Et decet, obducta solvatur fronte senectus [g].
Tu [h] vina Torquato move [i]
Consule [k] pressa [l] meo:

(a) Frigus omnia contrahit, ac deformat. Ita de apibus Virgilius; *Contracto frigore pigræ*. Nubes igitur, & aer densantur, & quasi contrahuntur præ frigore. (b) In terram trahunt. *Jovem*, aerem. Pluviæ enim nihil aliud sunt, quam aer concretus, & contractus; qui, cum pluit, solvitur; densatur, & cogitur, cum ningit, &c. (c) Trisyllabum est hoc in versu, & Anapæstum facit. (d) Comessandi. (e) Hoc ipso die oblatam: luce palam rapiamus, & ipsi diei extorqueamus. (f) Dum valetudo, & ætas juvenilis favet. Ægrotis, & senibus, tremunt, ac labant genua; stant vigentque valentibus. (g) Pro mœrore, & tristitia hic sumitur, ut sæpe: Sic Persius Sat. 1. *En pallor seniumque*. Sententia est: frontem explicemus, removeamus tristitiam obducta fronte, id est, quæ habet frontem obductam, tectam, & nube ac tenebris velut involutam. Vel, solvamus & removeamus tristitiam a fronte, quam obducit id est, tegit; frontem exporrigamus. (h) Unum aliquem ex amicis compellat. (i) Deripe ex horreo, vel apotheca. (k) Sub quo nempe sum natus, anno U. C. 689. Vide Horatii vitam, in libri hujus fronte positam. (l) Expressa ex uvis, fusa in amphoras.

Cætera mitte [a] loqui. Deus hæc [b] fortasse benigna
Reducet in sedem [c] vice.
Nunc & Achæmenia [d]
Perfundi nardo juvat; & fide [e] Cyllenea [f]
Levare diris pectora
Sollicitudinibus:
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus [g] alumno [h]:
Invicte mortalis, Dea
Nate puer Thetide.
Te manet [i] Assaraci tellus, quam frigida parvi
Findunt Scamandri [k] flumina,
Lubricus & Simois;
Unde tibi reditum certo subtemine [l] Parcæ
Rupere: nec mater domum
Cærula [m] te revehet.
Illic [n] omne malum vino, cantuque levato
Deformis ægrimoniæ
Dulcibus [o] alloquiis.

(a) Omitte sermones molestos de aliis rebus, quam de vino & hilaritate. (b) Damna Reipublicæ. (c) In pristinum statum. Loquitur de Republica; quæ tum forte, cum hæc scriberet, reliquiis bellorum civilium laborabat. (d) Persica: Achæmenes Rex Persarum fuit. (e) Lyra. Fides, fidis, proprie est nervus, seu chorda lyræ. (f) Mercuriali; quia invenit lyram, & ejus primus artifex fuit Mercurius, in Cyllene, monte Arcadiæ, natus. (g) Chiron, ejus præceptor & moderator. (h) Achilli. (i) Iturus es aliquando Trojam; in qua regnavit olim Assaracus. (k) Troadis flumina. (l) Certo filo, quod secare decreverunt, priusquam redeas. Proprie subtemen, sive subtegmen, est filium in tela, quod stamini, seu filis longioribus, hinc atque inde inseritur ope radii: hic usurpatur pro eo filo, quod e colu trahere finguntur Parcæ. (m) Thetis. (n) Ad Trojam in castris. (o) Est appositio: quod vinum, qui cantus, sunt dulcia alloquia, id est, solatia, deformis ægrimoniæ, hoc est, tristium curarum. *Allocutio*, pro consolatione apud Latinos interdum sumitur; *alloqui*, pro consolari, Varrone teste, & Catullo. Vel; Illic omne malum, omne incommodum deformis ægrimoniæ, levato cantu, vino, & dulcibus amicorum colloquiis.

EPODON XI.

Romanos hortatur, ut Romam, bellis civilibus semper æstuantem, relinquant, & in insulas Fortunatas commigrent.

Altera [a] jam teritur [b] bellis civilibus ætas;
 Suis & ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque [c] finitimi valuerunt perdere Marsi [d],
 Minacis aut Etrusca Porsenæ [e] manus,
Æmula [f] nec virtus Capuæ, nec Spartacus [g] acer,
 Novisque rebus infidelis Allobrox [h],
Nec fera cærulea domuit Germania [i] pube [k],
 Parentibusque [l] abominatus [m] Hannibal,
Impia perdemus devoti sanguinis ætas [n]:
 Ferisque rursus [o] occupabitur solum.

(a) Prima civilium bellorum ætas dici potest ea, quæ Marium, Syllam &c. tulit: altera quæ Pompejum, ejus filios, & Antonium &c. Porro ætatem pro annorum circiter 30. spatio posuit, ut vulgo vox ea sumitur, licet annos interdum plures paucioresve significet. (b) Consumitur, traducitur. (c) Pendet hoc a versu 9. Nos perdemus Romam, quam neque Marsi &c. (d) Italiæ populi fuere: qui cum jus civitatis sibi promissum obtinere non possent, adjunctis sibi finitimis Romæ populis, bellum sociale, sive Marsicum, conflaverunt. Ode 10. lib. 13. (e) Porsena, Rex Etruscorum, conabatur Tarquinium Superbum, ejectum Roma, restituere: verum Romanorum fortitudine, ac Mutii Scævolæ facto deterritus, incepto destitit. Vide Flor. l. 1. cap. 10. (f) Capua Urbs erat nobilissima in Campania Romana, Romæ prope par. In eam, ipsa Roma capta & eversa, sedem Imperii orbis terrarum transferre Hannibal meditabatur: qua spe Capuanos sibi mirifice devinxerat. (g) Servile bellum movit. Lege Oden 10. lib. 3. *Herculis ritu &c.* (h) Allobroges, populi Galliæ, qui nunc Sabaudi & Delphinates vocantur, rebus novis & Catilinæ favebant: itaque merito inter hostes gravissimos Romanæ Reip. numerantur: quamvis postea detecti Ciceronis vigilantia, cui conjurationem omnem ultro patefecerunt, relictis Catilinæ partibus, in officio ac Reip. fide manserunt: unde infideles novis rebus dicuntur; quia fidem datam civibus, novarum rerum, id est, Reipublicæ mutandæ, aut potius, evertendæ cupidis, non servarunt. (i) Pene Romam deleverunt Cimbri & Teutones; eos Marius profligavit. (k) Juventute, militibus. Cæruleos fere oculos habebant Germani, Tacito teste. (l) Invisus, detestabilis. (m) Quorum liberos tam multos interemit. (n) Nos impii, & impio sæculo nati; quorum sanguis sacer ac devotus, id est, morti destinatus videtur esse, propter majorum scelera. (o) Tellurem hanc, ut ante Romam conditam, feræ habitabunt.

Barbarus[a], heu! cineres insistet victor, & Urbem
Eques sonante verberabit ungula:
Quæque [b] carent ventis & solibus, ossa Quirini
(Nefas [c] videre) dissipabit insolens.
Forte quid[d] expediat, communiter aut melior pars,
Malis carere quæritis laboribus?
Nulla sit hac potior sententia; Phocæorum [e]
Velut profugit execrata [f] civitas
Agros, atque Lares patrios, habitandaque fana [g]
Apris reliquit, & rapacibus lupis;
Ire, pedes[h] quocumque ferent, quocumque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere [i]? secunda [k]
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed juremus in hæc [l]: simul imis saxa renarint

(a) Barbari, post victoriam de nobis partam, incensæ Urbis cineres calcabunt. (b) Et Romuli tumulum, tectum, et clausum, aperiet: cineres ejus in ventos dividet. (c) Quæ ossa nefas est, id est, non licet videre. Religio erat, apud veteres, tumulos effodere, ossa scrutari et dissipare. Vel, quod spectaculum triste visu, ac nefarium erit. (d) Forte quæritis, o cives, communiter, id est, omnes universe, aut melior, seu, major pars vestri, quid expediat, quid opus facto sit, carere, id est, ad carendum malis laboribus, ut careatis bellis civilibus? Iste infinitivus a Græcis ita ponitur pro gerundio cum præpositione. Legunt aliqui: forte (quod expediat) communiter etc. et sic ordinant: forte quæritis, et cupitis carere malis laboribus: quod quidem expediat, quod optimum est factu: quis enim remedium calamitati non quærat? Vel, quæritis communiter et omnes simul (quod quidem expediret, ac optimum esset) aut, si id non potest, major pars saltem quæritis carere, etc. (e) Phocæa civitas Joniæ fuit; quam cum obsiderent Persæ Græcis infestis cives navibus Deos et conjuges imposuere, ac nunquam redituri, profugerunt in eam Galliæ partem, ubi nunc est Massilia. (f) Diris execrationibus et imprecationibus usa; vel, Lares et agros suos detestata, profugit. (g) Templa: ea deseruit, a feris incolenda. (h) Redi ad quartum retro versum: nulla sit sententia potior hac; nempe, ire, eundi, quo nos pedes ferent etc. Phocæorum exemplo. (i) Quod suadeat. (k) Bonis omnibus: de voce, *secundus*, vide Od. 12. lib. 4. (l) In hæc verba. Ita juramentum concipiamus: nimirum ne sit nefas redire, id est, nos juramento solutum iri, et nefas nemini fore dare lintea domum conversa, hoc est, vela facere ac in patriam reverti, simul ac saxa, quæ sunt imo in mari, renaverint, emerserint imis vadis, id est, fluctibus. Simile quidpiam Phocæi factitarunt: massam enim plumbeam in mare projecerunt, se non ante redituros contestati, quam illa e fundo maris sponte emersisset.

Vadis levata, ne redire sit nefas;
Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus [a] Matina laverit cacumina;
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
Novaque [b] monstra junxerit libidine
Mirus amor; juvet ut tigres subsidere cervis,
Adulteretur & columba milvio [c]:
Credula nec fulvos timeant armenta leones,
Ametque salsa lævis [d] hircus æquora.
Hæc [e], & quæ poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis execrata civitas,
Aut pars [f] indocili melior grege; mollis [g] & exspes
Inominata [h] perprimat [i] cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
Etrusca [k] præter & volate [l] littora.
Nos manet [m] Oceanus circumvagus; arva, beata [n]
Petamus arva, divites & insulas,
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis;
Et imputata [o] floret usque vinea;
Germinat & nunquam fallentis termes [p] olivæ;

(a) Italiæ fluvius, Galliam Cisalpinam ab Occidente in Orientem mediam secans, inter Liguriam, Ducatum Mediolanensem, & Venetam ditionem fluens: Matinus est mons Calabriæ. Fieri autem nequit, ut Padus supra illum montem attollatur. (b) Et amor mirus junxerit nova & inaudita libidine monstra, id est, feras disparis generis, tigres cervis, columbas milviis. (c) A milvio adulteretur, ametur. Notat Torrentius legi, *milvio*, in omnibus manuscriptis, meritoque dubitari posse an, *milvius*, Latina vox sit. (d) Sine pilis sit hircus, qui natura pilosus & hirsutus est; idemque amet æquora, instar piscium natet, qui amat in montibus pasci. (e) Eamus, omnis civitas, omnes cives, postquam adhibuerimus istas jurandi, & execrandi reditum, formulas, aliasque consimiles, quæ nos a redeundo deterreant. (f) Omnis civitas, aut pars ejus saltem sanior & melior, consultiorque indocili grege, id est, vulgo & plebecula, quæ, instar stupidi gregis, ratione duci nequit. (g) At quæ pars est mollis, delicata, quæ non tangitur spe fortunæ melioris, maneat in Urbe, ubi otiose in cubilibus jaceat. (h) Infausta, inauspicata. (i) Id est, valde premat. (k) Etruria est pars Italiæ, in medio, ad mare Tyrrhenum. (l) Navibus relinquite. Volare naves dicuntur, & aves vicissim, nare. (m) Expectat: Petamus Oceanum, qui circum terras vagatur, qui eas ambit, vel potius, insulas in Oceano positas: Italia est in mari Mediterraneo. (n) Fortunatas insulas. Sunt illæ in mari Atlantico, non procul ab Hispania: in iis aer purissimus, fertilis admodum terra, quidquid ad victum & delicias desiderari potest, ibi abundare dicitur. (o) Non amputata. (p) Ramus semper feracis olivæ.

Suamque a pulla b ficus ornat arborem
Mella cava manant ex ilice; montibus altis
Levis crepante lympha desilit pede.
Illic injussæ veniunt ad mulctra c capellæ,
Refertque tenta d grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovile;
Nec intumescit e alta viperis humus.
Pluraque felices mirabimur, ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbridus;
Pinguia f nec siccis urantur semina glebis,
Utrumque g Rege temperante Cœlitum.
Non huc h Argoo contendit remige pinus,
Neque impudica Colchis intulit pedem:
Non huc Sidonii i torserunt cornua k nautæ,
Laboriosa l nec cohors Ulyssei m.
Nulla nocent pecori contagia; nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia n.
Jupiter illa piæ secrevit littora genti,
Ut o inquinavit ære p tempus aureum;
Ære, dehinc ferro duravit q sæcula, quorum
Piis r secunda s, vate me t, datur fuga.

(a) Non insitam, naturalem. (b) Nigricans, matura. (c) Vasa, in quibus excipitur lac e pressis uberibus. (d) Distenta, plena. (e) Ob latebras serpentium, sub terra delitescentium. (f) Mirabimur quemadmodum, calor & siccitas nimia non urat pinguia semina in sulcis arentibus, inter glebas siccas. (g) Aquas, & siccitatem. (h) Non hunc venerunt Argonautæ, qui nempe, ut alienas opes raperent, navim Argo conscenderunt; non Medea, ob veneficia infamis: non nautæ Sidonii, id est, homines avari & injusti, quales sunt nautæ & mercatores; quos inter eximii semper habiti sunt Sidonii; non socii Ulyssis, homines videlicet libidinosi, & voluptati servientes. (i) Sidon, urbs Phœniciæ, ad mare; emporium celeberrimum. (k) Antenarum extremas partes. (l) Quæ multos labores pertulit. (m) A nominativo, *Ulysseus* vulgo *Ulysses*. (n) Vis immodica, & potentia exitialis. (o) Ex quo. (p) Postquam ætatem auream mutavit ærea deteriori. (q) Dura fecit, & æri ferroque similia. (r) Hominibus probis. (s) Felix & auspicata. (t) Me prædicente, ac spondente secuturam felicitatem.

EPODON XII.

Veniam petit a Canidia venefica, cujus artem spreverat.

Jam jam efficaci do manus [a] scientiæ [b];
Supplex & oro regna per Proserpinæ,
Per & Dianæ non movenda [c] Numina,
Per atque libros carminum valentium [d]
Refixa [e] Cœlo devocare [f] sidera,
Canidia, parce [g] vocibus tandem sacris;
Citumque retro [h] solve, solve turbinem.
Movit nepotem [i] Telephus [k] Nerejum,
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum, & in quem tela acuta torserat.
Unxere [l] matres Iliæ addictum feris
Alitibus, atque canibus homicidam Hectorem;
Postquam relictis mœnibus rex [m] procidit,
Heu! pervicacis ad pedes Achillei.
Setosa [n] duris exuere pellibus

(a) Victum me fateor. Victi solent manus supplices porrigere. (b) Arti magicæ. (c) Non irritanda, non movenda ad iracundiam: erat enim Diana, sive Luna, gravis in peccantes & acerba; neque mortem solum et pestilentiam hominibus, sed etiam amentiam immittere credebatur. Hinc illi amentes, qui Lunatici appellantur. Quid sit movere, et quatere Numina, explicuimus, in Od. 16. lib. 1. (d) Quæ possunt. (e) Detracta. His verbis, libros magicos, et incantationes indicat. (f) E Cœlo in terras vocare et trahere. (g) Noli me persequi et vexare carminibus tuis sacris, id est, magicis, et diris. (h) Converte in contrariam partem. Utebantur magi, in suis incantationibus, turbine, sive rhombo, quem filis et tæniolis involutum circumagebant: ut autem irrita esset incantatio, inhibebant motum; ut incantatio eadem valeret in contrariam partem, turbinem aliam in partem convertebant. (i) Achillem, genitum Thetide, filia Nerei. (k) Mysorum Rex; qui cum Trojam petentes Græcos arceret Mysia, negaretque transitum, ab Achille vulneratus est: oraculo consulto, responsum fuit, cum ab eodem sanari tantum posse, a quo vulnus accepisset: supplex igitur Achillem adiit; qui decussa in vulnus Telephi hastæ suæ rubigine, hominem persanavit. (l) Matres, id est, Matronæ Iliæ, Trojanæ, unxerunt balsamo, et aromatis delibutum tumularunt cadaver Hectoris, addictum, id est, destinatum ab Achille vulteribus feris. (m) Priamus: is corpus Hectoris ab Achille petiit, et exoravit. Lege Od. 9. lib. 1. (n) Porcina membra exuerunt.

Laboriosi remiges Ulyssei,
Volente Circe, membra; tunc mens & sonus [a]
Relatus, atque notus in vultus honor [b].
Dedi [c] satis, superque pœnarum tibi,
Amata nautis multum & institoribus.
Fugit juventas, & verecundus color [d]
Reliquit ossa pelle amicta [e] lurida.
Tuis capillus [f] albus est odoribus:
Nullum a labore me reclinat [g] otium:
Urget [h] diem nox, & dies noctem; neque est [i]
Levare tenta spiritu præcordia.
Ergo [k] negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsa dissilire [l] nænia [m].
Quid amplius vis? o mare, & terra! ardeo,
Quantum [n] neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana [o] fervida

(a) Vox ipsis fuit reddita. (b) Humana facies & dignitas. (c) Satis me vexasti tuis magicis carminibus, o tu, quæ amaris impense a nautis & mercatoribus, (qui institores ab instando vocantur). Incipit eam carpere, ut vulgarem mulierem; licet in speciem laudare videatur, perinde ac si eam omnes expeterent: nautæ enim pro navium magistris sæpe accipiuntur, qui vulgo sunt locupletes. (d) Rubicundus: rubor enim est verecundiæ & pudicitiæ color. Color vividus deseruit ossa mea, quæ nunc sunt amicta lurida pelle & pallida. (e) Vestita. (f) Mei capilli jam canescunt, propter tuos odores. Sic vocat ironice pharmaca & venena Canidiæ; a qua immissam sibi ante tempus senectutem queritur. (g) Solvit, liberat: quiescere enim solemus reclinati. (h) Diem, molestiæ laborisque lenum, excipit laboriosa graviorque nox: vel interdiu noctem desidero; & noctu, cum mihi sit inquieta quies, diem postulo: luce noctem, nocte lucem expecto. (i) Neque licet spiritum ducere; libere respirare non possum, & pulmones fessos distentosque liberiori anhelitu relaxare. (k) Ordo est: ergo nunc miser vincor, id est, adducor ut credam negatum, hoc est, quod antea negabant: nempe carmina magica (quæ Sabella vocat, vel, quod Canidia Sabina esset, vel, quod in Sabinorum regione multi magi reperirentur) pectus increpare, id est, animos hominum perturbare, quatere, agitare. Sunt qui Sabelios alios a Sabinis faciant, ab illis quidem oriundos, sed Samnium incolentes, Marsis proximos. (l) Findi, frangi. (m) Magica incantatione. Vide Oden 5. hujus libri. (n) Vide hunc lib. Od. 3. (o) Ordo est. Ardeo, quantum non ardet Sicana, idest, Sicula flamma, virens in Ætna fervida. Ætna ignes intestinos alit, ac identidem vomit. Vide Virg. lib. 3. Virentem flammam appellat, quæ nunquam extinguitur & senescit. Quidam legunt *furens*. Virere dicuntur ea omnia, quæ firma sunt ac valida: hinc viridis juventa, senectus, animus, &c.

Virens in Ætna flamma. Tu, donec [a] cinis
Injuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quæ finis? aut quod me manet stipendium? [b]
Effare: jussas [c] cum fide [d] pœnas luam;
Paratus expiare [e], seu poposceris
Centum juvencos [f], sive mendaci lyra
Voles sonari [g], Tu pudica, tu proba,
Perambulabis [h] astra, sidus aureum.
Infamis [i] Helenæ Castor offensus vice,
Fraterque magni Castoris, victi prece
Adempta vati reddidere lumina:
Et tu (potes [k] nam) solve me dementia [l]:
O nec [m] paternis obsoleta sordibus,
Nec in [n] sepulchris pauperum [o] prudens anus
Novendiales [p] dissipare pulveres;

(a) Tu o Canidia, (tanquam officin, in qua fiunt igne multo venena Colchica) nova & efficaciora in dies adhibes quibus urere me miserum non cessas, donec in cineres solvar, & in ventos dissiper. (b) Pœna. Proprie est pecunia militibus in diem dari solita; stips, quæ illis penditur. Pro præmio quolibet usurpatur; præmium autem de supplicio & mercede dicitur. Quam jubes me pœnam pendere. Vel, quid tibi a me jubes persolvi, quo liberer, quo solvar dementia? (c) A te constitutas. (d) Fideliter. (e) Crimen: te placare. (f) Sacrificium, quam Hecatomben Græci vocant. (g) Laudari. (h) In Cœlo a me collocaberis, instar eximii sideris: ad Cœlum te laudibus meis tollam; dicam te pudicam esse, & probam &c. jocatur: & Canidiam irridet. (i) Sensus est: Castor ejusque frater Pollux, offensi vice, id est, ignominia, calamitate & sorte adversa. Helenæ sororis suæ, quam Poeta Stesichorus infamem reddiderat, victi tamen & placati precibus ejusdem Poetæ ac palinodia, illi reddiderunt lumina, quibus eam privaverant. Stesichorus carmen de Helena scripserat; in quo ejus libidinem belli Trojani causam esse dixerat: oculis subinde captus, recantavit quæ cecinerat: ajuntque visum illi restitutum fuisse. (k) Nam id potes facile. (l) Quam magicis tuis carminibus mihi attulisti. (m) O Canidia, quæ neque ob parentum adulteria & ignobilitatem infamis es, &c. Obsoletum id proprie dicitur, quod tractari non solet, quod vetus ac victum est, atque adeo detritum & putridum. (n) Hæc omnia contrarium in sensum sunt accipienda. Quæ prudens anus es, id est, sciens et perita, ad pulveres, hoc est, cineres mortuorum, nono quam objerunt die ac sepulti sunt, eruendos ac dissipandos, e tumulis maxime pauperum. Hoc fiebat a veneficis, ut ossa colligerent, quibus in suis incantationibus uterentur. Dicam nunquam hoc arte factum fuisse. Ironia. (o) Divitum sepulchra, ne aut feris aut veneficis paterent, sedulo custodiebantur; non ita pauperum. (p) Nono die humatos. Apud majores, inquit Servius, in lib. 5. Æneid.

Tibi hospitale a pectus, & puræ manus b.

ubi quis fuisset extinctus, domum suam referebatur, & illic septem erat diebus; octavo incendebatur; nono sepeliebantur ejus cineres. Acron triduo tantum ait servatos fuisse in ædibus mortuos; post triduum impositos rogo; atque iterum post triduum cineres in urnam conditos. Itaque, *Novendiales*, significabit cineres per dies novem servatos: proprie enim novendiale est, quod novem diebus durat. (a) Mite in hospites, pium, & humanum. (b) Innoxiæ, puræ sceleris, nullius imbutæ sanguine.

EPODON XIII.

Respondet Horatio Canidia, se nunquam illi placatam fore.

Quid obseratis a auribus fundis preces?
Non saxa b nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hybernus salo c.
Inultus d ut tu riseris Cotyttia e
Vulgata, sacrum liberi f Cupidinis?
Et Esquilini g pontifex h venefici i;
Impune ut urbem nomine impleris meo?
Quid proderit k ditasse Pelignas anus,

(a) Clausis, surdis. (b) Scopuli, qui a fluctibus iratis verberantur alto in mari, non sunt surdiores nautis nudis, id est, naufragis, quam ego sum tibi: ad naufragorum preces & ejulatus non magis surda sunt saxa, quam ego ad tuas. (c) Mari. (d) Tunc riseris impune nocturna, quæ fiunt Cotyttoni, sacra; in quibus liber Cupido dominatur, tunc postquam ea vulgavisti, inultus id feceris. (e) Subaudi, mysteria, sacrificia Cotytto, sive Cotys. Dea quædam fuit, impudicitiæ præses, apud Tracas, & Græcos. Legunt aliqui, *Cocytia*, idest, Infernalia (f) Nocturna quædam sacra, in quibus magi & venefici omni genere obscœnitatum libere et promiscue se conspurcabant. (g) Et quasi esset censor ac judex veneficiorum, quæ tractare soleo et peragere in Esquilino monte, et nocturnorum sacrificiorum, me tanquam infamem Urbe tota cantaveris ac traduxeris? (h) Cura sacrorum et cognitio pertinebat ad Maximum Pontificem: quo nomine Canidia Horatium hic vocat; quia ausus erat sacra magica insectari, et exquirere. (i) Extra portam Esquilinam multa erant sepulchra: quamobrem eo convenire plurimum solebant veneficæ. (k) Locus obscurior. Fingitur Horatius, ut se dementia solveret, sibi per Canidiæ incantationes immissa, adiisse et consuluisse alias veneficas (quas Pelignas vocat, quia Peligni, Marsis et Sabellis vicini, ob veneficia infames erant) et velocius, id

Velociusve miscuisse toxicum,
Si tardiora fata te votis manent?
Ingrata misero vita ducenda [a] est in hoc [b],
Novis ut usque suppetas [c] doloribus.
Optat quietem Pelopis [d] infidus pater,
Egens benignæ [e] Tantalus semper dapis:
Optat Prometheus obligatus [f] aliti:
Optat supremo collocare Sisyphus [g]
In monte saxum: sed vetant leges Jovis.
Voles modo altis desilire [h] turribus,
Modo ense pectus Norico [i] recludere [k];
Frustraque vincla gutturi innectes tuo,
Fastidiosa [l] tristis ægrimonia.
Vectabor [m] humeris tunc ego inimicis eques;
Meæque [n] terra cedet insolentiæ.
An, quæ movere cereas [o] imagines,
(Ut ipse nosti curiosus [p]) & polo

est, præsentius aliquod ab iis toxicum, seu, venenum petiisse, quo emori statim & vita simul ac dementia solvi posset. Frustra illum laborasse Canidia respondet. Quid tibi proderit, inquit, anus illas ditasse, hoc est, magnis muneribus, magno pretio convenisse, ut velociorem tibi mortem afferrent: si ego efficio ut tardius votis tuis moriaris? si tibi vitam infelicem præter spem ac vota tua prorogo? (a) Producenda. (b) Eam ob rem. (c) Sufficias; ut dures in nova supplicia. (d) Tantalus qui infidus dicitur, quasi infidelis; quod Jovem, Neptunum, & alios Deos, qui ad ipsum diverterant, Deos esse non credens, illis suum filium Pelopem, clam a se interfectum, apposuit epulandum, tentaturus an id cognoscerent. Ob id scelus detrusus ad Inferos, æterna siti & fame torquetur. Alii dicunt idcirco vocari infidum; quia, cum interesset conviviis Deorum, in eorumque cœtu & consilio versaretur quotidie, multa perperam effutierit, quæ tacita esse oportebat; imo nectar & ambrosiam furatus sit. (e) Affluentis, copiosæ; medias inter dapes jejunus. (f) Alligatus, vel, addictus & obnoxius. De Prometheo, vide Oden 14. lib. 1. & 15. 2. (g) Vide lib. 2. Od. 11. (h) Præceps ruere. (i) Noricum est regio Germaniæ, ferax optimi ferri: nunc Bavariæ pars. (k) Aperire. (l) Quæ facit ut omnia fastidiamus. (m) Tunc tibi inequitabo, id est, insultabo; te irridebo, inimicum meum. Inequitare alicui, est insultare. Hanc metaphoram & vetus adagium, inde sumptum aliqui volunt, quod Romani divites lecticariorum humeris interdum gestarentur. Hinc Plinius in Panegyr. *Importari solebant, non dico, quadrijugo curru, sed humeris hominum, &c.* (n) Tunc exiliam gaudio, & humum petulanter saltando premam, & cogam subsidere. (o) Imaginibus hominum e cera fictis utebantur magicæ artis periti, easque movebant, feriebant, laniabant, ut vivos homines agitatos & percussos volebant. (p) Hæc arcana descripsit, Od. 5. hujus lib.

Deripere Lunam vocibus possum meis,
Possum crematos excitare mortuos,
Desiderique [a] temperare poculum.
Plorem artis in te nil agentis [b] exitum?

(a) Poculum potionem aptam ad amorem excitandum. (b) Ita legitur in plerisque libris manuscriptis, & veteribus codicibus. An dolebo, an patiar meam artem nihil valere contra te? nocere tibi non posse? exitum habere meis votis contrarium? Legunt aliqui, *nihil habentis*, id est, nihil valentis; sed minus Latine. Alii sic explicant: plorem artis (subaudi, causa) nihil habentis exitum in te: sed hoc duriusculum est: quis enim Latine dicat satis commode, nihil habeo potestatem, vires, in illum? hæc ars nihil habet exitum? Malim legere cum Lambino: plorem artis in te nullam habentis exitum: quam lectionem probe tuetur ac illustrat.

CARMEN SÆCULARE. [a]

Chorus puerorum nobilium, ac puellarum, Deos, ac præsertim Apollinem, & Dianam, orat pro Imperii Romani felicitate.

Phœbe, sylvarumque potens [b] Diana,
Lucidum [c] Cœli decus, o colendi
Semper, & culti, date quæ precamur [d],
Tempore sacro [e];
Quo [f] Sibyllini [g] monuere versus,

(a) Ita dictum est; quod ludis Sæcularibus caneretur. Vertente quolibet sæculo, Romani dies festos, ludosque celeberrimos agebant, certasque preces & hymnos canebant. Jussus est Horatius ab Augusto istam Oden ea de causa scribere, anno U. C. 737. (b) Domina, præses. (c) In ambos, Apollinem & Dianam, ea vox lausque cadit. (d) Pueri, & puellæ Apollinem & Dianam orant. (e) Festis diebus, qui vertente sæculo, summa religioni peragè solebant. (f) Quo tempore Sibyllæ suis versibus præceperunt, ut delectæ omni ex Urbe vigines, & pueri solemne carmen dicerent Diis, Romæ (in qua colles septem) præsidibus & custodibus. (g) Sibyllæ fuere virgines quædam fatidicæ, quibus futuri notitiam Deus in præmium castitatis videbatur indulsisse. Decem vulgo numerantur. Insignis est ea, quæ Cumana dicebatur, de qua Virg.

Virgines lectas, puerosque castos,
Diis, quibus septem [a] placuere colles,
Dicere carmen.
Alme [b] Sol, curru nitido diem qui
Promis [c], & celas, aliusque [d] & idem
Nasceris; possis nihil urbe Roma
Visere majus:
Rite [e] maturos aperire partus,
Lenis Ilithya [f], tuere matres;
Sive tu Lucina probas [g] vocari,
Seu genitalis.
Diva, producas [h] sobolem, Patrumque [i]
Prosperes [k] decreta super [l] jugandis [m]

lib. 6. Tarquinio Superbo, Romanorum Regi, una quædam ex illis novem libros obtulit, in quibus Reip. Rom. fata contineri diceret; petiitque pretium 300. nummorum. Recusante Rege, tres libros in ignem conjecit; idemque pretium pro reliquis poposcit. Irridente Rege, tres alios libros cremavit; & pro aliis tantumdem petere perrexit. Quod Tarquinius admiratus, & pretium persolvit, & libros inter Imperii Romani sacra haberi voluit, adhibitis viris, qui eos & servarent in Capitolini Jovis sacrario, & cum opus esset, consulerent. Illi viri, primum duo, deinde 10. postea 15. fuere. Isti libri, Syllæ tempore, incenso Capitolio, cum deflagrassent; conquisiti sunt orbe toto versus Sibyllini omnes, & ex iis confecti novi codices, ac pristina religione servati; qui demum, imperante Honorio, exusti sunt.

(a) Aventinus, Capitolinus, Cælius, Esquilinus, Palatinus, Quirinali. Viminalis. Additi postea duo, Vaticanus, & Janiculus. (b) Ea vox ab alendo ducta est. De Sole dicitur; quia Sol omnia educat, alitque. (c) Profers, & condis. (d) Qui alius Sol ab hesterno videris esse, licet unus idemque sis. (e) Ordo est. O Ilithya, quæ lenis es, facilis & propitia aperire, id est, in lucem proferre, maturos partus, quæ lenis es ac benigna in partubus & fœtibus e matrum alvo educendis. (f) Est nomen Dianæ quatenus parientes juvat, a Græca voce, significante, venio orior. Dicebatur etiam *Lucina*, a luce, in quam ut partus feliciter ederentur, curaret: *Genitalis*, a gignendo, quasi ad gignendum juvans. (g) Mavis. Erat autem hæc apud veteres religio, ut eo nomine Deos vocarent, quod ipsis putarent acceptissimum, & rei, quam postularent, convenientissimum: unde multa sæpe illorum nomina congerebant, ignari quodnam esset omnium acceptissimum. (h) Amplifices. (i) Senatorum. (k) Fortunes; felicia, & fortunata esse jubeas. (l) De fœminarum matrimonio, & de maritali lege. (m) In matrimonio rite collocandis. Ea lege decernebantur iis præmia, qui e legitimis uxoribus liberos susciperent; pœnæ in adulteros statuebantur, &c. quæ ad augendam in Urbe sobolem erat maxime valitura: unde legem hanc vocat Horatius, *nova prolis feracem*, & *maritam*, seu maritalem, quia matrimoniorum honori, & sanctitati consulebat.

Fœminis, prolisque novæ feraci
Lege marita:
Certus [a] undenos [b] decies per annos
Orbis ut cantus, referatque ludos,
Ter die claro, totiesque grata
Nocte frequentes.
Vosque [c] veraces cecinisse Parcæ
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servet, bona jam peractis
Jungite fata.
Fertilis frugum, pecorisque tellus
Spicea [d] donet Cererem corona.
Nutriant fœtus [e] & aquæ salubres,
Et Jovis [f] auræ.
Condito [g] mitis, placidusque telo

(a) Ordo est: precamur; vel, facite, ut certus orbis, id est, certa annorum conversio, per annos decies undenos facta, referat cantus, & ludos frequentes, per tres dies claros, totidemque gratas noctes. (b) Sæculares ludi non centesimo quoque, ut multi putant, anno, sed centesimo decimo celebrabantur quod patet ex ipsis Sibyllinorum versuum vocibus, & Romana historia. Primi enim ludi Sæculares peracti sunt, anno U. C. 298. secundi, 408. tertii, 517. quarti, 626. quinti, de quibus hic agitur, 737. Quos inter singulos intercedit spatium annorum 110. (c) Sententia hæc germana est: vosque, o Parcæ, quæ veraces estis cecinisse quod semel a vobis dictum, & constitutum est; id est, quæ veraciter carnitis, & immutatum jubetis esse, quod semel, hoc est irrevocabili decreto dixistis: quod ipsum Terminus Deus, stabilis rerum, id est, qui res Imperii Romani stabiles facit, servat, & immutabiles quoque esse jubet; vos, inquam, peractis fatis sequentia bona, & similia jungite; præteritæ felicitati futuram addite. Parcæ Romano Imperio immortalitatem, & æternitatem promisisse dicebantur; idque videbatur significasse Deus Terminus, cujus effigies reperta in Capitolii fundamentis, moveri loco non potuit; quam ob rem vocatur ab Horatio *stabilis rerum*. Vide Livium lib. 1. Porro Parcarum hic meminit; quia in ludis festisque Sæcularibus celebrandis, initium ducebatur a sacrificio insigni, in earum honorem. Potest etiam hoc ita exponi: O Parcæ, quas in vestris decretis, & effatis falli nunquam contigit; (quippe id canitis quod semel dictum esse sufficiat) jungite in posterum bona fata præteritis, idque servet terminus rerum stabilis (legitur enim in multis codicibus *servet*) id est, constans, & perpetua ad extremum usque terminum rerum series servet, ac retineat eum cursum ac statum Imperii, quem edixistis, & cecinistis. (d) Spicæ offerebantur Cereri post messem. (e) Pecudum alumnos. (f) Pro aere sumitur. (g) Conjectis enim in terras telis, pestem & morbos putabatur immittere. Vide 1. lib. Iliad.

Supplices audi pueros, Apollo:
Siderum regina bicornis [a] audi,
    Luna, puellas.
Roma si [b] vestrum est opus, Iliæque [c]
Littus Etruscum [d] tenuere turmæ,
Jussa pars [e] mutare lares, & urbem
    Sospite cursu [f];
Cui [g] per ardentem sine fraude [h] Trojam
Castus [i] Æneas, patriæ superstes,
Liberum munivit iter, daturus
    Plura relictis;
Di probos mores docili juventæ,
Di senectuti placidæ quietem,
Romulæ genti date, remque [k], prolemque, & decus omne.
Quique [l] vos bobus [m] veneratur albis
Clarus Anchisæ, Venerisque sanguis,
Imperet bellante prior, jacentem
    Lenis in hostem.
Jam mari, terraque manus potentes [n]
Medus, Albanasque [o] timet secures [p]:

(a) Quia Luna crescente isti ludi celebrabantur. Luna porro & Diana pro eodem Numine sumuntur. (b) Apollo præcipue Trojanis favebat, ac Æneæ. (c) Trojanæ. (d) Tyrrhenum. Æneid. lege lib. 7. & 8. (e) Quæ turmæ fuere pars Trojanorum exigua, quos Dii jusserant solum vertere, & Trojam relinquere. Vide Æneid. l. 3. (f) Navigatione salva, & secunda. (g) Cui turmæ, cui Trojanorum parti, pius Æneas, superstes patriæ, per medios Trojæ ignes iter aperuit in Italiam; daturus illi turmæ suæ, & genti plura, id est. Imperium majus, urbem florentiorem, res melius constitutas illis quas reliquerant; nempe Romam fundaturus, Troja potiorem. (h) Periculo, damno. (i) Pius, sceleris purus. (k) Opes. (l) Pacite ut Augustus, ab Anchise & Venere per Æneam oriundus, Imperium orbis terrarum obtineat; prior, id est, potior, superior bellante, hoc est, hoste bellum ipsi inferente. Regnet, ac hostes armatos vincat, subjectis domitisque parcat. (m) Sacris intererat Augustus, & victimas albas (tales enim Diis Superis immolabantur) mactabat. (n) Romanorum potentiam; vel, Augusti victrices manus. (o) Romanas; Alba enim quasi Romæ mater fuit. Inde Albanas pro Romanis posuit: & ab Etruscis fasces, ut cætera imperii decora, atque insignia Romam venere. Vide Flor. l. 2. (p) Securis, in medio virgarum fasce posita, erat insigne Romanorum Magistratuum, Consulum, ac Prætorum: quod ab Etruscis, sive Albanis, Romani sumpserant. Vide Livium lib. 1.

Jam Scythæ [a] responsa [b] petunt, superbi
Nuper & Indi.
Jam fides, & pax, & honor, pudorque
Priscus, & neglecta redire virtus
Audet: apparetque beata pleno
Copia cornu [c].
Augur [d], & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusque novem Camœnis,
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus;
Si Palatinas [e] videt æquus [f] arces,
Remque Romanam, Latiumque felix:
Alterum [g] in lustrum, meliusque semper
Proroget [h] ævum [i].
Quæque Aventinum [k] tenet, Algidumque,
Quindecim [l] Diana preces virorum
Curet, & votis puerorum amicas
Applicet aures.
Hæc Jovem sentire, Deosque cunctos,
Spem bonam, certamque domum reporto [m],
Doctus & Phœbi chorus & Dianæ
Dicere laudes.

(a) Vide Od. 11. & 12. lib. 4. (b) Proprie oraculorum responsa dicuntur: sensus est, Scythas, Indos, &c. Romam quasi ad oraculum publicum accedere, audituros quid sibi agendum sit, leges pacis bellique accepturos. Indi paulo ante non nihil cladis intulerant Romanis. (c) De cornu Copiæ, Vide Od. 15. l. 1. (d) Commemorat Apollinis munia: primum, divinandi artem, 2. jaculandi, 3. canendi, 4. medendi; tot enim illi tribuebantur. (e) Romanas. In monte Palatino, templum Apollini Augustus dedicaverat. (f) Propitius. (g) In alterum usque sæculum. Vulgo lustrum erat spatium annorum 5., quo exacto civitas a Censoribus tota lustrabatur, recensebatur. Inter lustra autem celeberrimum erat tertium, & vigesimum; quo ineunte sæculum novum ducebatur; unde hic initium redeuntis sæculi lustrum vocatur. (h) Propaget, producat. (i) Sæculum. (k) Duo montes; ille, Romæ, hic non procul, in quibus ædiculæ duæ, Dianæ sacræ, visebantur. (l) Libris Sibyllinis custodiendis præfectorum. (m) Loquitur chorus puerorum: Hanc spem domum reporto, ego doctus dicere laudes, & Phœbi & Dianæ, id est, qui didici, & doctus sum hunc hymnum recitare in honorem Phœbi, & Dianæ. Superiores strophas alterni cantabant pueri, & puellæ: hanc ultimam utrique simul.

INDEX I.

ALPHABETICUS

ODARUM.

M

N

O

S

T

V

Q. OHRAT-
OPERA
P. I. II.

INDEX I.

ALPHABETICUS

E

